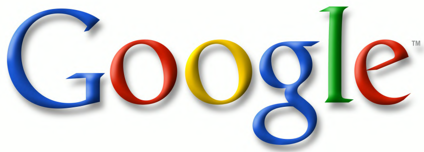
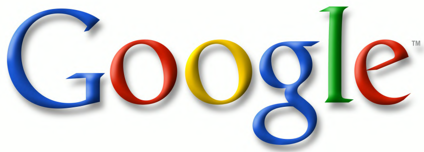
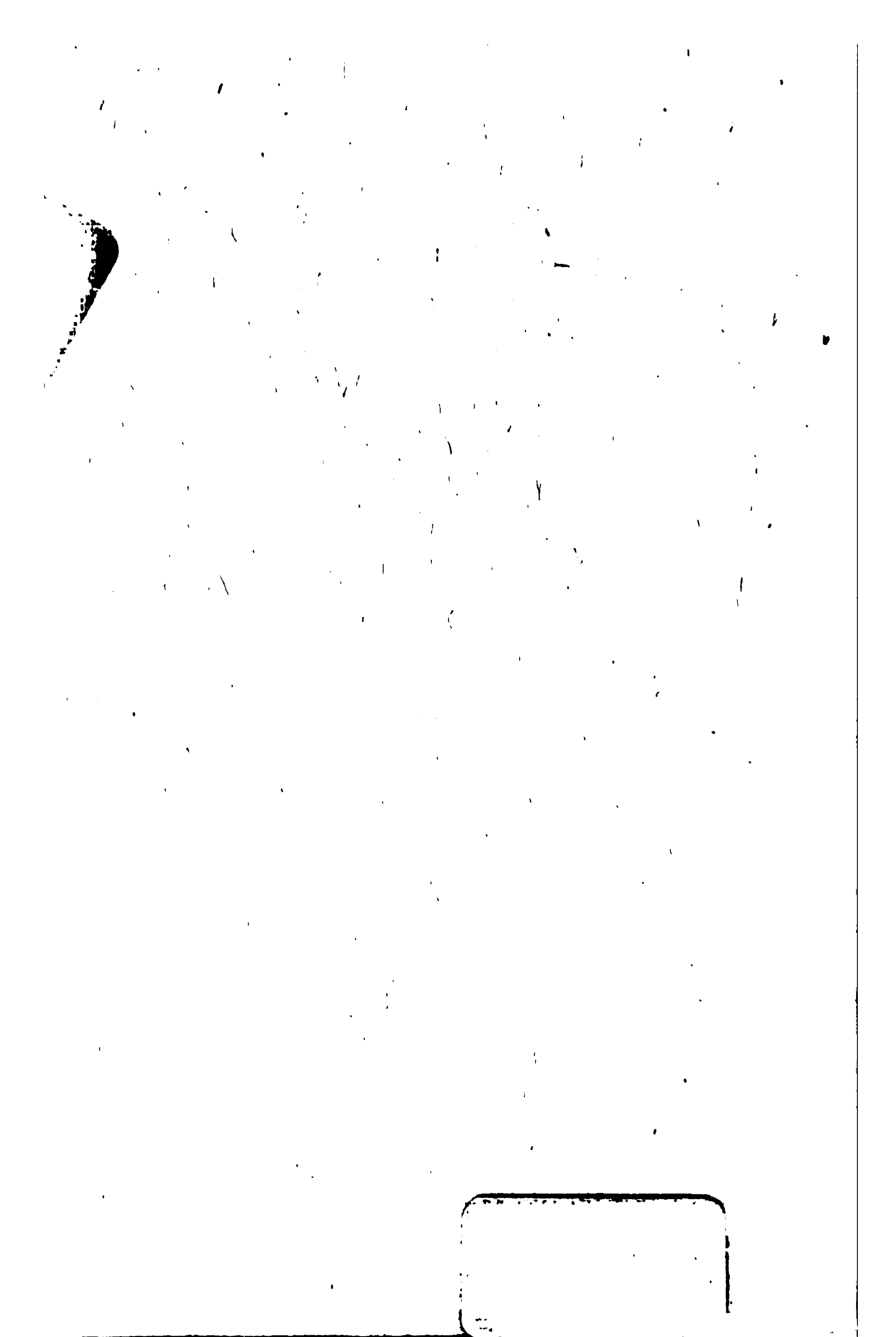

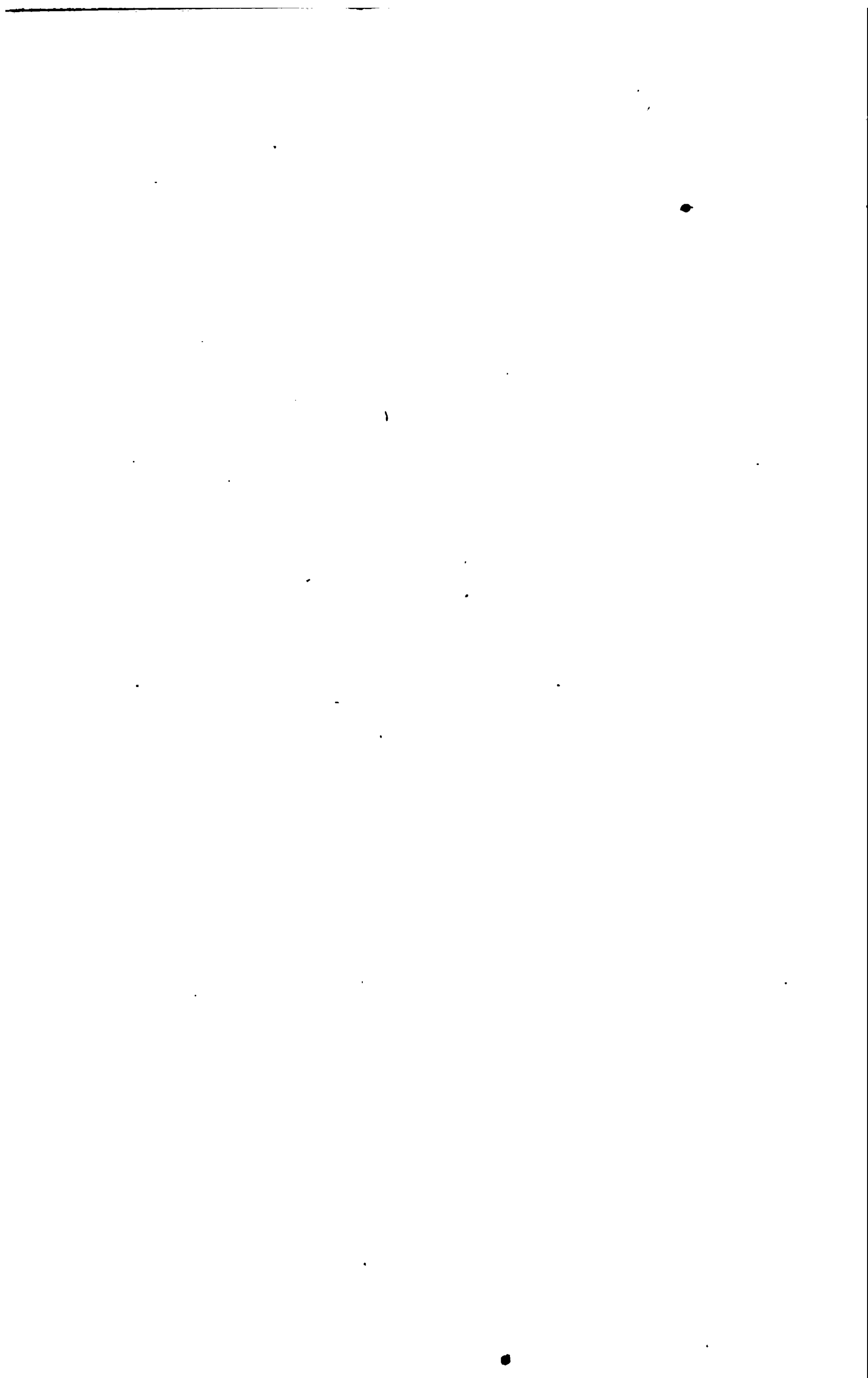

Antal-Csizér

NHC

Marie van Th

IN DAGEN VAN STRIJD.

II.

IN

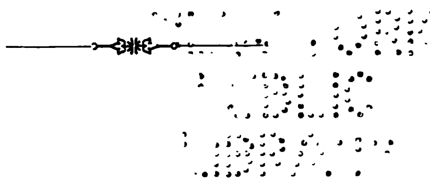
DAGEN VAN STRIJD,

DOOR

A. S. C. WALLIS.

TWEEDE DEEL.

VIERDE OPNIEUW DOOR DE SCHRIJFSTER HERZIENE DRUK.

ROTTERDAM. — D. BOLLE.
1889.

EERSTE HOOFDSTUK.

> Op heldere zomerdagen zweven er soms vlinders, wier doorzichtige vleugels in het zonlicht schitteren. De morgen heeft hen gewekt, maar als de avond komt sterven zij. Ook onder de menschen zijn zulke vlinders. De blos der gezondheid rust op hun wangen, en toch vervullen zij het hart met angst. Uit hun oogen straalt een licht, te helder om het leven met al zijn schaduwen te verdragen.

Ja, Helene had Edward lief. Zij had vroeger nooit gewaagd in haar hart te zien en zich dat gevoel te bekennen, maar wat toen geen woorden gezegd hadden, dat verkondigden nu de stomme tranen, en ook de lippen spraken thans het geheim harer ziel uit. Ach, het was een smartelijke bekentenis, die op de schoonste aandoening des levens terstond moest laten volgen: waarom heb ik ze ooit gevoeld? waarom mocht ik niet blijven gelijk ik was?

Elk gemoed heeft de kracht van genegenheid, al vindt die ook niet altijd haar voorwerp. Ieder wordt met een sprankje van het vuur der liefde geboren, doch aan de omstandigheden ligt het, of zich daaruit een schoone, verlichtende en verwarmende vlam ontwikkelt, dan of het door gebrek aan voedsel langzaam uitdooft. Helene scheen tot dit laatste bestemd. Haar vader en zijn vrienden, zij hadden bezeten en verloren, genoten en geklaagd; hun hand wees

haar, vóór zij nog aan de toekomst had kunnen denken, op het verleden, en een somber: zie, alles is ijdel! weerklonk in haar oor. Zoo groeide zij op in het verleden van anderen en had geleefd in hetgeen dood was, terwijl niemand begreep, dat het anders wezen kon, terwijl ook zij zelf dat niet begreep, en haar hart nooit dan in ongestoorde kalmte klopte, tot — Edward kwam en met hem een nieuwe wereld.

Hoe schoon waren die maanden geweest, waarin al wat leeg en eenzaam in haar borst was plotseling werd gevuld, waarin haar gedachte hoop en haar hart gevoel ontving. Zij had een gewaarwording als ontsloot zich nu eerst het leven, want de nog ongekende streken, waar liefde en vreugde wonen, zonden haar den eersten groet.

En dat alles zou thans voorbij zijn! Het oog der liefde leest scherp; ook Helene had in het stralende gelaat van den jongen man veel gelezen en veel in zijn stem gehoord. Zij mocht zijn toon dikwerf teederder vernomen bebben, dan die in bewondering der schoone vreemde had geklonken, de gloed, die zijn woorden kleurde, had nooit er in doorgestraald, zij had nooit een gevoel als dit in hem opgewekt, en zij zou het ook nimmer kunnen doen. Bij zijn verhaal van Silvia's bekoorlijkheden was het haar als deed zij de ontdekking, dat al die eigenschappen haar waren ontzegd, en daarmee ook het recht op al de gevoelens, waaraan ze het leven gaven. Onbevallig, somber, vreemd aan al wat het koude bestaan met een waas van poëzie omkleedt, — dat was het strenge oordeel in haar binnenste, en troosteloos staarde zij op het ontbrekende, in plotseling verkregen wreede zelfkennis aan haar geopenbaard. Er zijn zaden, die, als zij niet in het jonge hart gestrooid worden, daar later nooit meer kunnen opkomen; de voren, die ze zouden moeten ontvangen, zijn gesloten, en al valt het zaad der vreugde ook nu nog op die aarde neder, ze blijft dor en onvruchtbaar, er kan geen oogst meer rijpen. Ook Helene voelde dat er indrukken waren, die zij niet meer kon

opnemen, dat er aandoeningen van geluk en levenslust in de ziel van anderen woonden, die de hare nooit hadden bewogen, en dat hij, dien zij beminde, die eischte.

Een jammer, welke haar hart scheen te willen breken, greep haar aan. O bekoorlijk te zijn als Silvia en jong en vroolijk, en bemind te worden als zij! — haar mond trok zich bevend samen, terwijl zij die laatste woorden sprak. Hoe benijdenswaardig was die schoone Italiaansche, wier luchtige verhalen van een wereld, die men haar altijd somber en donker had afgeschetst, Edward zoo konden betooveren; hoe wreed was het, dat alle heil slechts daar te vinden scheen, waar zij het niet eens zoeken kon. Dat ook de oogen der schoonheid dikwijls vol tranen staan, kwam bij de bitterheid dier eerste ontdekking niet in haar hart op. Neen, zij zag alleen de gestalte, die zijn beschrijvingen plotseling voor haar blik geplaatst hadden, en het schrille contrast, dat tusschen die gedaante en haar zelf bestond, de kloof die door niets te dempen scheen, en waarover geen brug voerde om haar terug te brengen tot hem, wiens liefde zij dreigde te verliezen. Zij kende haar niet, die stille, onopgemerkte schare, die haar zou geleerd hebben, dat ook zij nog veel kon vergoeden; dat er honderden zijn, die door geen schitterende hoedanigheden uitmunten; die te veel van het leed kennen om nog met vollen jubel haar jeugd te genieten, en die toch in vroolijkheid weten te deelen en vroolijkheid te verspreiden, die beminnen en bemind worden. Een weinig meer belangstelling voor wat men de nietigheid des levens noemt en wat veelal onbewust zijn hoogste wijsheid is, voor de kleine scherts en de luchtige zijden van het dagelijksche bestaan, een grootere gave om zich ook in die gevoelens te verplaatsen, waarin zij niet deelde, — dat zou den stroeven kant van haar ernst hebben weggenomen. Maar zij had zulk een beeld niet in herinnering, en zoo kon zij alleen de hopelooze bede, of liever den wensch, want een bede was het nauwelijks, slaken, om dát te worden wat zij toch niet worden zou, en toen de

ochtend aanbrak haar moegeweende oogen afdrogen, en koud en onverschillig schijnen, terwijl de angst, misschien ook de ijverzucht, in haar hart brandde.

Tranen zijn geen goed middel om een frisschen blos op bleeke wangen te tooveren, ze zijn een zeer slecht schoonheidswater, en ook Helene zag er, toen zij aan de ontbijttafel plaats nam, mat en ontdaan uit; haar oogen stonden dof en breede kringen teekenden er zich omheen. Edward kon niet nalaten dit op te merken, en hij knoopte er een gedachte aan vast, die hem naar het feest van den vorigen avond terugvoerde. Hij vergeleek de bevallige Italiaansche, in haar kostbaar baltoilet, en de gratie, die haar omspeelde als de vlinder de bloem, met Helene, en de vergelijking was deze niet gunstig. Zooals zij daar zat, de bruine lokken teruggestreken, bleek en moede, zag zij er in haar eenvoudig, donker kleed, met den witten, stijfgeplooiden kraag, bijna als een non uit. Hij hoorde in gedachten Silvia's helderen lach, en die gesloten lippen schenen hem dubbel strak. Het was een onwillekeurige opwelling, en toen hij er zich zelf op betrapte, ergerde hij zich over zijn kleingeestigheid; hoe kon zij naast de schoone vreemde, die waarschijnlijk van geen zorgen wist, geplaatst worden? en toch — misschien was het op dit oogenblik niet aan Helene, dat hij de hoogste plaats toekende.

Het gesprek wilde niet vlotten; Vredenborg nam Reinout voor een duistere kwestie in beslag, Helene was stil, en Edward met zijn gedachten bezig. Alleen Filips scheen lust tot een gesprek te koesteren. Hij had de ongewone beleefdheid gehad om den slaap, die hem voor de verzuimde nachtrust met eenige ochtenduren wilde schadeloos stellen, heldhaftig af te schudden, en was zelfs zoo ver gegaan om voor een korten tijd met iets, dat naar belangstelling zweemde, de geleerde uiteenzettingen zijns vaders te volgen. Het was noodig, zoo oordeelde hij, dezen een blijk van dank voor zijn deelnemen aan het gevreesde feest te geven; zulk een hoffelijkheid kon tot aanmoediging voor toekomstige gelegen-

heden dienen. Maar zijn goedheid moest ook erkenning vinden, en dit vervelende zwijgen was zeker geen waardige belooning. Hij nam dus de vrijheid er een eind aan te maken. »Gij zijt mij nog een verklaring schuldig, Reinout," riep hij; »wat bewoog u toch gisteren, voor cavalier van die onbehouwen Anna van Saksen te spelen? ik had u een beteren smaak toegedicht. Weet gij wat De Burge zeide? Die Meerwoude is slim, hij wil eens beproeven of de vrouw praat, waar de man zwijgt, maar hij zal niet veel visschen. Wat denkt ge? heeft hij goed geraden?"

Het was duidelijk, dat Filips niets liever wenschte dan Reinout in verlegenheid te brengen, maar de onderstelling van den jongen De Burge scheen zoo aannemelijk, dat Edward nieuwsgierig haar indruk tegemoet zag. In het gelaat van den edelman kwam geen verandering, en hij antwoordde volkomen bedaard: »waar de man een zwijgende natuur is, daar behoeft men er niet op te rekenen, dat de vrouw veel zal praten, want zij zal niets te vertellen hebben; als De Burge zich die eenvoudige opmerking gemaakt had, zou hij u een niet zeer beleefde vraag hebben gespaard."

Er was tegen Reinouts argument niets te zeggen; Filips mompelde dus slechts op gemelijken toon: »nu dan hebt ge zeker meer in haar ontdekt dan de meesten, die haar altijd onuitstaanbaar vonden, al is zij ook duizendmaal de prinses van Oranje."

»Zij heeft niet de kennis van haar gemaal, dat is zoo; de conversatie is haar fort niet."

»En zij is leelijk, dat is het ergste van alles, want het is een onherstelbare fout," besliste Filips; »een vrouw zonder schoonheid is als een koning zonder rijk: al de pretensie, zonder iets van de macht die ze handhaven moet. Dan is de schoone Silvia anders, niet waar Melville? hebt ge van nacht wakend of slapend van haar gedroomd?"

Het kwam Edward voor, dat Helene's blik vorschend op hem rustte, maar toen hij haar aanzag waren de oogen

onder hun lange wimpers verborgen, en haar gelaat stond afgetrokken als van iemand die niet naar het gesprek luistert. Hij was intusschen blij, dat de jonge Vredenborg zelf hem van een antwoord ontsloeg door voort te gaan: »ik ben in mijn schik u nu toch eens naar waarheid te kennen; ook gij zijt zulk een blinde volgeling der wijsheid niet, als ik dacht; neen, de Atheners hadden nog niet zoo ongelijk; de Pallas zetten zij voor hun haven, maar de beelden van Aphrodite namen zij in hun woning. Gij moogt u wel gelukkig achten, de godin begunstigt u,” en hij wierp een blik op zijn zuster of zij die opmerking hoorde. Filips sprak niet met het doel om Helene bepaald te krenken; hij peinsde nooit met voorbedachten wrok over een gezegde, dat hij zijn tegenpartij als kwetsenden dolk in het hart zou kunnen stooten, maar zij had hem met haar vermaningen in 't laatst gehinderd, en deze soort van plagerij, waarop zij niet antwoorden kon, was dus een verdiende straf. Helene met haar eeuwige predikaties van bedachtzaamheid en wijsheid moest eens leeren zien, dat die eigenschappen niet de spil waren, waarom zich alles draaide. Hij wilde doen uitkomen, dat Edward, aan wiens oordeel zij waarschijnlijk meer waarde hechtte, juist dacht als hij, en met genoegen zag hij dus, hoe bij die zinspeling op Silvia's gunstig gevoelen een uitdrukking van onmiskenbaar welbehagen over diens trekken gleed. Het was een kleine vergelding voor de ergernis, die zij hem bereid had, want de ergernis van hartstochtelijke menschen wordt haat, en die van koele wordt spot.

Wat zijn woorden inderdaad uitrichtten, dat vermoedde hij niet.

De jonkvrouw had Edwards gebaar, zij had zijn blik gezien, en de straal van vreugde daarin zeide haar genoeg. Wat zij gevreesd had was daar uitgesproken, en zij voelde dat haar kleur verschoot. Haastig bukte zij om die verraderlijke teekenen te verbergen; het viel nog zoo moeielijk de tranen te onderdrukken, die weer in haar oogen wilden opwellen.

Reinout was met zijn aandacht meer bij Edward dan bij haar geweest; die beweging ziende, stond hij echter op en wilde haar in het zoeken helpen, toen de verandering van haar gelaat hem plotseling in 't oog viel. De met moeite weerhouden tranen, het beven der lippen, de angst waarmee zij zich snel van hem afkeerde, zij waren niet mis te verstaan; als een licht, welks schijnsel hem terug deed schrikken, ging het hem op.

Helene beminde Edward, zij beminde hem warmer dan de jongeling haar; wat Meerwoude nog weinige uren geleden een schier onmogelijke onderstelling zou genoemd hebben, het stond nu als feit vóór hem. Hij onderdrukte den uitroep, die hem ontsnappen wilde; zij mocht niet weten, dat hij haar ontroering bemerkt had, en aan de pijnlijke schaamte eener ontdekking blootgesteld worden; haastig bracht hij dus het gesprek op andere onderwerpen. Hij sprak op levendigen toon, niet met het voorkomen van iemand die een ongedachte en voor hem belangrijke kennis verworven had; Helene vermoedde dus niet, dat zijn blik in haar ziel had gelezen, en nog minder dat hij zich bekommerde om hetgeen daarin te lezen was. Wat kon het hem deren, voor wien er teedere gevoelens in haar hart klopten, sedert hij die voor zich zelf noch vroeg noch zou hebben beantwoord?

Inderdaad, hij had haar nooit liefgehad in den jongen, warmen zin der liefde. Daartoe kende hij haar te goed. Hij had haar zien opgroeien en, zoo verbeeldde hij het zich althans, alles geweten wat in haar omging; hij meende een ontleding van haar karakter te kunnen maken, zoo nauwkeurig, dat elke trek er in beschreven was, en hartstochtelijke liefde daalt niet in de diepe mijnen neer, zij blijft op de zonnige oppervlakte, want haar halve wezen bestaat in onderstellen, in het denken van al de bekoorlijkheden, die daaronder verborgen zijn. Maar voedde hij ook geen liefde voor haar, ja had hij zich nooit met de mogelijkheid van zulk een gevoel vertrouwd gemaakt, zij was hem onontbeerlijk geworden. Zij was een deel van zijn eigen wezen,

een tweede ik, een grond waarin hij elke gedachte planten kon, en bij wie hij, als de conversatie zijner onkundige vrienden hem tegenstond, een belangrijker gesprek zocht; háar te missen was hem zoo onmogelijk, als het hem tot nog toe ondenkbaar had geschenen dat dit ooit gebeuren kon. Hij had haar nog nimmer in de gelegenheid gezien om liefde te koesteren, en zoo was de onderstelling, dat zij zou kunnen beminnen, nooit in hem opgekomen.

Ook Edwards genegenheid had hem in 't eerst niet daaraan herinnerd. Dat iemand als Melville het waagde zijn oog tot haar op te heffen, was slechts een ongehoorde stoutheid, en hij gevoelde te zeer zijn meerderheid boven dezen, om het denkbeeld, dat Helene zulk een vermetelheid zou billijken, niet even vernederend voor den smaak der jonkvrouw als voor zich zelf te vinden. Langzamerhand echter begon haar toenemende vertrouwelijkheid hem toch onaangenaam te worden. Het was ondenkbaar dat zij Edwards gevoelens zou beantwoorden, maar zij kon toch door medelijden misschien tot verkeerde denkbeelden verleid worden. Hij had na het gesprek bij hun zingen de zaak ten minste eenig nadenken waard geacht, en besloten aan deze innige betrekking een eind te maken.

Het was hem gelukt. Edward bevond zich geheel op den weg, waarop Reinout hem wilde hebben, en de aangelegenheid scheen hiermee afgedaan. In een bijzonder opgeruimde stemming, opgeruimder dan hij zelf kon begrijpen, was hij dien morgen naar de Vredenborgs gegaan, om — in te zien dat hij zich bedrogen had. Een mengsel van wrok en teleurstelling vervulde zijn borst. Hij had haar smaak gevormd, haar studie geleid, en den vreemdeling, die niets voor haar geweest was, dien zij nog maar zoo kort kende, schonk zij al haar gedachten, de gedachten, die hij in haar gekweekt had; hém kende zij een invloed toe, grooter dan hij oefenen kon. Hij kwam zich voor als iemand, die met ondank beloond werd, als een ter zijde geplaatst persoon, en ter zijde geplaatst voor wien? — voor een Melville.

Er sprak, toen hij de oorzaak dier vernedering gadesloeg, een gevoel in zijn hart, dat dezen niet goedgunstig was, en bij karakters als het zijne was het voornemen reeds een begin van uitvoering. Terwijl Edward, den ouden Vredenborg volgend, met onbezorgden tred het vertrek verliet, was reeds een dicht net over zijn toekomst, die hij zoo vrij waande, geworpen.

Reinout en Helene bleven alleen. Het jonge meisje was in gedachten verdiept en staarde zóó strak voor zich uit, dat zij schrikte bij het geluid zijner stem.

»Waarover denkt ge?" vroeg hij.

Een lichte blos kleurde haar wangen. »Ik dacht over Filips' woorden; gelooft gij ook, dat de vrouw, als zij niet schoon is, nooit bemind kan worden?"

Het was een eigenaardige vraag aan een jonkman gedaan, en het kenschetste hun verhouding dat Helene ze zoo volkomen naïef deed. Reinout besefte dat, maar hij hernam kalm: »wanneer zij de liefde van mannen als Filips zoekt, dan ja; doch er zouden kunnen zijn, die meer aan de gaven van haar geest hechtten dan aan die, welke met den loop van weinige jaren te niet gaan, en zulk een man is de eenige waardige vriend of echtgenoot der hoogstaande vrouw."

»En de vrouw, die dit vergat en de andere liefde begeerde, wat zou haar lot zijn?" zeide Helene, als tot zich zelf sprekend.

»Wat was het lot van Sappho, toen zij zich tot Phaon vernederde?"

De jonkvrouw zag snel op; er was een strenge uitdrukking in haar blik, toen zij zeide: »Sappho was geen groote vrouw, zij openbaarde haar liefde; waarom, nu zij sterven wilde, kon zij niet sterven — en zwijgen?"

»Of den onwaardige vergeten," antwoordde Reinout; haar trots behaagde hem, omdat die een verwant gevoel trof. Hij vervolgde: »onze begrippen van de schoonheid zijn conventioneel; wij herhalen altijd die mythe van Paris, en

willen daarmee een bewijs voor de meerderheid van het zinnelijk schoone geven; maar wat zeggen onze woorden? Dat in den beginne, toen de geest zich nog niet ontwikkeld had, het lichaam álles was, dat de mensch dus, toen hij den eenen factor niet kende, met den anderen rekende. Ik kan mij een tijd voorstellen, waarop al deze vooroordeelen geweken zijn; en waarom zouden enkelen ze niet reeds nu verwerpen?" Hij trad dichter op haar toe: »wat zoudt gij den man antwoorden, die vrij van deze nietige begeerten voor hooger belangen wilde leven?" vroeg hij.

Zij glimlachte half spottend, half weemoedig. »Hij zou de aardsche liefde verachten, en ik zou onnoodig voor hem zijn."

Er kwam iets scherps in zijn toon, als van iemand die zich in zijn verwachting bedrogen ziet. »Dat zoudt ge aan hem zelf ter beoordeeling moeten overlaten. Uw gezegde is, vergeef mij de opmerking, geen duidelijke verklaring van uw eigen gevoelens; zoudt gij zulk een man liefhebben?" dat was, meen ik, mijn nog niet beantwoorde vraag."

Zij dacht niet aan hem, maar zij dacht aan die soort van menschen, die hij het hoogst stelde; naturen die nooit een zwakheid begingen, nooit hulp noodig hadden, en uit de verhevenheid eener troostelooze gedachtenwereld met verachting op hen neerzagen, die van het leven nog heil en van het denken nog steun verwachtten. »Neen," sprak zij snel en beslist.

Meerwoude zag dat zij den inhoud, dien ze bij het flauwste spoor van genegenheid voor hem in zijn woorden had moeten zeggen, niet daarin zocht, en dat mogelijkheid waarop hij zinspeelde, half overtuigd dat ze Edward voor haar in het niet moest laten zinken, zonder indruk haar voorbijging. Zij begreep hem niet eens; dat was het meest afdoende antwoord op zijn vraag, en hij nam spoedig afscheid.

Hij had twee dingen geleerd: de vreemde indringer moest verwijderd worden, en er moest een tijd komen, waarop zij hem wél begrijpen zou!

De avond van het hofbal had veel gemoedsbewegingen opgewekt; haar gevolgen echter bleken niet terstond. Er verliepen verscheiden weken, zonder dat zich weer iets bijzonders bij Vredenborg vertoonde. Men moest zeer scherp opletten om eenige verandering te bemerken, en het natuurlijk te vinden, dat Helene nimmer het zoete gevoel smaakte, waarmee men, als de smart ijdel bleek, aan lang gedroogde tranen terugdenkt; haar blik intusschen bleef een verandering waarnemen. De dagen verliepen nog in dezelfde orde, hun bezigheden waren dezelfde, zij zagen elkander even dikwijls, maar — Edward herhaalde toch nooit dat teedere: o zeg, mijn alderliefste, dat haar eens zoo zalig had geklonken. Hij zette zich niet meer in vrije uren bij haar neer; als hij niet werkte, dan schenen de straten van Brussel hem in beslag te nemen, en bij het gesprek vertoonde hij een wonderlijke verstrooidheid. Het was of de witte veer, die van den Italiaanschen hoed eener bevallige schoone waaide, hem meer gezichtspunten opende, dan al de perkamenten banden der Vredenborgsche bibliotheek. Die werken mochten de altoos springende fontein eener onsterfelijke wijsheid, hét eeuwig frissche levenswater des geestes zijn, Edward vond dat de drank dier fontein toch op den duur buitengewoon koel was, en dat dit levenswater juist werkte als alle water, het liet hem zeer nuchter. De stralen der zon daarbuiten, vooral gepaard met twee zeer vurige oogen, verwarmden hem meer dan al de schoonheden, in de stijve, zwarte letters op het papier, dat hij zuchtend omsloeg, besloten.

Ook nu trad hij met een diepen ademtocht van verlichting uit de donkere gang in het heldere schijnsel der winterzon. De oude edelman had hem geen arbeid opgedragen, en tegenwoordig hield alleen die noodzakelijkheid hem thuis. Zijn plichtgevoel was te stipt om eens aanvaarde bezigheden te verwaarloozen, maar hij begroette toch zulke tijden van vrijheid met groot genoegen. Voor een gewoon beschouwer mocht hij in zulke uren doelloos rondslenteren, bij zich zelf was hij overtuigd, dat het vooruitzicht,

waarom hij zekere straten met zoo bijzondere voorliefde opzocht, aangenamer was dan het hem thuis wachtend vooruitzicht op de oplossing van een wijsgeerig probleem, waarvan hij begon te meenen, dat men best nalaten kon het zich te stellen. De conversatie bij de Vredenborgs maakte op hem den indruk van menschen, die omdat zij een rekenbord hadden nu ook gedurig cijfers wilden zetten, en voor wie hun geest een kwelling was, daar zij meenden er altijd mee te moeten denken, ja zelfs Helene's beeld scheen in een schaduw van duistere stelsels gehuld. Hij moest aan al de omstandigheden van het verleden denken, om te begrijpen dat zij hem eens als element van warmte en licht in zijn eenzaam leven was voorgekomen.

Edward had Helene op een tijdstip leeren kennen, dat zijn hart, nog bloedend om het verlies eener geliefde moeder, onder het volle gevoel van verlatenheid gebukt ging en met weinig hoop de toekomst in het vreemde Brussel tegemoet zag. Het onverwachte der vriendschap, die hij aantrof, had hem meegesleept. Hij vond niet de hoogmoedige jonkvrouw van Vredenborg, maar iemand die minzaam met hem als met haar gelijken was, en haar ernstig gesprek paste toen bij zijn eigen stemming. Zij was het eerste jonge meisje waarmee hij in nadere kennis trad, en hij had dus nog niet geleerd te vergelijken. Kundig en talentvol, met deelneming en zorg, misschien zelfs met nog iets meer, trad zij hem tegemoet, en zoo werd ze, bijna zonder dat hij het wist, zijn vereerd en tevens bemind ideaal. Voor dien Edward Melville, die hij geweest was, had Helene alles bezeten wat zijn hart verlangde, wat het verlangen kon.

Maar menschen veranderen, en ook hij was veranderd. Het gevoel van verlatenheid, dat hem in den aanvang drukte, hield op, en zijn wenschen gingen het enge terrein, dat ze eerst had bevredigd, te buiten. Hij begon te vinden dat Helene vaak hard oordeelde, dat haar opvatting te beperkt was, en dat dit gezelschap van mannen toch niet

bevorderlijk was aan vrouwelijke gratie, terwijl een altijd verstandig, zaakrijk gesprek op den duur zeer vermoeide. Zijn eigen jeugd ontwaakte, en hij zag hoe weinig jong zij was; hij zag schoonheid en bevalligheid, — hij zag Silvia.

Wie kan ze verklaren, maar ook wie kan ze loochenen, de betoovering van een schoon, dat geheerscht heeft zoover menschelijke gedachte reikt? Te vergeefs roept de wijsheid haar: ijdel en nietig! Wie dat zegt heeft nooit den glimlach van frissche lippen gezien, nooit den lieflijken blos op teedere wangen bewonderd, of een blik geslagen in het fonkelende licht van glanzige oogen, en de fabels van het oude Hellas, hij heeft ze nimmer verstaan. Zoolang de zon schijnt en de roos bloeit, zoolang zal de schoone vrouw bewonderd worden, zij het beeld van beide. De stralen blijven helder, de geuren bedwelmend, en zoo zullen er ook altijd oogen zijn, die door het licht verblind, en harten, die door de dorens gekwetst worden.

Silvia was zeer schoon, en Edward zeer jong. Het was de vlam bij het kruit gebracht, de grootste betoovering bij de zwakste kracht van weerstand. Hij kende Silvia niet, hij wist niet of hij haar ooit beminnen zou, en zijn herinnering riep hem geen enkel treffend woord van haar lippen in het geheugen terug, maar de helderste stem, de vroolijkste lach, weerklonken in zijn oor, zoodra ze hem die bevallige gedaante weer voor den geest plaatste. Het was niet anders mogelijk — naast de schitterende Italiaansche werd het beeld der jonkvrouw van Vredenborg koud en kleurloos.

En toch zou hij zich dien middag niet zoo haastig van haar schuchter verzoek om te blijven hebben losgemaakt, wanneer alleen de hoop op een ontmoeting met Silvia hem naar buiten had gelokt. Hij wist dat zijn koele woorden haar leed deden, en er was niemand wie hij minder gaarne eenig leed bereidde, — maar Reinout zou waarschijnlijk komen, en dien wilde hij ontloopen.

Het was een wonderlijke betrekking, waarin hij sedert eenigen tijd tot den edelman stond. Meerwoude's voorkomendheid op het hofbal had Edward met zeker berouw over zijn vroegere scherpte vervuld, en de ongezochte wijze, waarop Reinout hem steeds van de wandelingen der schoone hofdame inlichtte, had deze stemming nog moeten verhoogen. Hij was zeer geneigd een gunstiger meening van den persoon op te vatten, eerst met zooveel tegenzin beschouwd, maar deze had die vriendelijke gevoelens zelf weer verstoord. De edelman scheen in alles van zijn standgenooten te willen afwijken. Hij had nooit, zooals dezen, van die vreemde kortzichtigheid last, waardoor iemand, zonder getuigen zelfs op grooten afstand herkenbaar, toch in onmiddellijke nabijheid niet bemerkt wordt; hij achtte zijn voornaamheid niet op zoo zwakken grond gebouwd, dat zij alleen door dergelijke onbeschaafdheden kon worden opgehouden, en zijn groet was even hoffelijk, in welk gezelschap Edward hem ook mocht tegenkomen. Hij gedroeg zich overal aangenaam, tegemoetkomend en opmerkzaam, behalve bij de Vredenborgs. Het scheen of in tegenwoordigheid der jonkvrouw steeds een andere geest in hem voer; hij was wel niet vijandig, maar hij sprak dan scherp en altijd op een toon van stille verwondering over de inconsequenties in Edwards denkbeelden en de leemten in zijn kennis. Men kon niet zeggen, dat hij de doode punten in zijn weten bepaald zocht, maar hij scheen ze toch altijd te vinden waar Helene getuige dier ontdekking was, en bood zich op een te merkbare wijze als gids aan, om niet te herinneren hoeveel onbekende streken er voor den jongen man bestonden; kortom hij was dezen spoedig weder van ganscher ziele onaangenaam. Hem weren kon hij niet, het was dus natuurlijk, dat hij hem ten minste zocht te ontwijken.

Arme Helene, het was op dit oogenblik niet gelukkig voor haar, dat haar kennis Reinout de gelegenheid schonk, iemand den indruk van onkunde op haar te laten maken. Edward bewonderde haar ontwikkeling, maar het was toch

hinderlijk als men een versregel aanhaalde, te denken dat zij een onjuisten voet terstond zou opmerken, of als men een schoone gedachte in een ander hoofd legde dan waar ze gevormd was, zeker te zijn, dat de critiek in haar binnenste heimelijk het juiste boek opsloeg. Er is veel zelfverloochening noodig om de oogen, die onze fouten opmerkten, nog schoon te vinden, en onwillekeurig stelde hij zich met behagen voor, hoe geheel anders Silvia hem zou beoordeelen. Zij was reeds zoo verbaasd geweest over De Burges kennis, en De Burge — nu ja, hij sprak vloeiend Spaansch en Fransch, en had ook nog eenige brokken slecht Latijn uit de kloosterschool onthouden, maar overigens — Edward mocht toch zonder ijdelheid zeggen, dat hij de kennis van den jongen edelman wel tienmaal in de zijne kon opnemen. Het tafereel van een leven, waarbij hij in verrukking voor haar schoonheid knielde en zij met eerbied naar zijn kunde opzag, zweefde hem in verleidelijke kleuren voor den geest. Als ze zijn gedachten niet begreep, zou ze die toch met ontzag van verre volgen — in een stemming als die van Edward heerscht er nooit twijfel, of de taal, die niet verstaan wordt, zal toch de hoogste belangstelling vinden, — en van al de eischen, die Helene hem doen zou, was bij de vroolijke, onwetende Silvia geen sprake. Hij moest glimlachen, terwijl hij zich haar, met de vurige granaatbloemen en de schitterende zijde, in de ernstige bibliotheek bij Vredenborg dacht; maar hoe bekoorlijk was zij zelfs daar! Hoe genotrijk moest het wezen, zulk een verschijning gedurende zijn arbeid te aanschouwen! hoe anders — de vergelijking kwam niet tot woorden, maar in zijn binnenste klonk het duidelijk — hoe anders dan Helene! en hij voelde nu ook de gewaarwording van hetgeen Reinout een verloren ideaal noemde.

In deze denkbeelden, die in strijd met zijn wil altijd weer tot tegenstellingen werden, wandelde hij voort, toen een plotseling geluid zijn mijmering stoorde. Het was hem

niet gelukt de schoone Italiaansche te ontmoeten, en langzamerhand had hij het woelige gedeelte van Brussel achter zich gelaten. De wolken, die Silvia's vormen hadden aangenomen, veranderden weder in gewone, grijze wolken, en hij ging niet meer door de parken zijner fantasie maar op een dier hellende, toen nog slecht gebaande wegen, die van de ligging der hoofdstad met haar hooger en lager gedeelte het gevolg waren. Plotseling weerklonk een snelle hoefslag, hij wendde zich om en zag een schuw geworden paard in wilden draf naderen. De ruiter, nog een knaap en te zwak om het woeste dier in bedwang te houden, had de teugels losgelaten en zich aan de manen vastgeklemd, maar bij de helling van den steenigen weg liet het zich aanzien, dat de rit niet lang meer duren kon, en het paard óf hem afwerpen óf met hem struikelen en neervallen zou. Angstig klonk het hijgen van 't reeds met schuim bedekte, met voorgebogen kop en wijd uitstaande neusgaten voorthollende beest, welks berijder de kracht van weerstand en nadenken zoo geheel verloren had, dat hij zelfs geen poging deed om hulp in te roepen. Terwijl de strakke blik zijner oogen alleen nabijzijnd verderf, geen redding meer zag, scheen zich ook aan zijn vastgesloten lippen geen kreet te kunnen ontworstelen, en het zich krampachtig houden aan de lange manen, waarmee zijn eigen blonde lokken zich vermengden, was al wat hij doen kon. Nog weinige seconden en de plaats, van waar het pad eensklaps recht naar beneden ging, was bereikt, maar bijna op 't zelfde oogenblik wierp zich Edward het paard in den weg. Snel greep zijn eene hand naar den loshangenden toom, en drong de andere het dier met alle kracht terug. De zware hoeven dreigden over hem heen te gaan en hem te verpletteren, doch zijn greep was juist geweest, hij hield den teugel, en ofschoon het beest zich verwoed trachtte vrij te maken, kon het de eens gevatte leidsels niet meer aan zijn hand ontrukken; steigerend en onder wilden tegenstand week het achteruit, en stond na eenige minuten van bangen strijd uitgeput stil. Het

voelde zijn meester in den vuistslag, die zwaar op zijn kop nederdaalde en hem tot buigen dwong; trillend aan al zijn leden bleef het staan en scheen verschrikt de kracht van zijn vijand te meten. Een korte poos hielden beiden elkaar in 't oog en was het of de dierlijke en de menschelijke sterkte zich met elkander vergeleken. Toen echter erkende de eerste haar minderheid en het trotsche ros gaf den strijd op; zonder verder verzet liet het zich leiden en verklaarde daarmee Edward tot overwinnaar.

De kamp was zoo snel begonnen en ook zoo snel geëindigd, dat niemand de eer er van met hem kon deelen, anders zou de jonge man nu hulp ontvangen hebben. Een tweede ruiter, naar zijn kleeding een bediende, verscheen, en kwam haastig op hen toe. »Om Godswil jonker, waarom hebt gij dat ook gewild? is dat zich wagen!" riep hij op gejaagden toon, »gij hebt zeker letsel bekomen." Hij hielp zijn jongen meester uit den zadel en begon angstig naar diens vermeende wonden te zoeken.

De knaap was door den schrik nog te zeer verbijsterd om antwoord te geven, maar hij schudde het hoofd, en terwijl Edward de verdere zorg voor het paard aan den dienaar overliet, kon hij zich van den toestand en het voorkomen des geredden nader overtuigen. Hij was een knaap van omstreeks dertien jaar, tenger gebouwd en, naar zijn gewaad te oordeelen, tot den aanzienlijksten stand behoorend. Het rijke borduursel langs mouwen en opslagen van zijn blauwfluweelen buis, de met kostbaar bont omzoomde mantel en de lange veeren der met goud gestikte baret, duidden zijn afkomst aan, terwijl ook de bediende, die hem tot opzicht meegegeven was, een zeer prachtige livrei droeg, en, hoewel hij thans verwijtend sprak, een grooten eerbied voor den jongen schuldige aan den dag legde. »Ik heb het den jonker wel gezegd," verklaarde hij, »het paard was nog niet afgereden, en dan naar buiten op zulke slechte wegen te gaan, het kon immers niet goed afloopen! maar de jonker weet wel, dat ik hem niets weigeren kan. Dien rit vergeet

ik nooit, hem in zulk een gevaar op dat schuw geworden dier te weten en hem niet te kunnen bijhouden en te denken...." — een lange lijst van al de akelige mogelijkheden, die hadden kunnen gebeuren en die hij dus in gedachten gezien had, volgde, den knaap ruimschoots tijd gevend om zich te herstellen.

»Ja, ik ben een dwaze waaghals geweest," brak deze eindelijk den stroom van woorden af, »gij moogt mij wel terecht wijzen," en zich tot Edward wendend ging hij op innigen toon voort: »zonder u zou ik mijn onvoorzichtigheid hard hebben geboet, hoe zal ik u ooit genoeg danken?"

Het was een onbeschrijfelijk bevallig gelaat, dat zich bij die erkentelijke uiting naar zijn redder ophief. Volkomen regelmatig, bezat het die zeldzame schoonheid, die het aantrekkelijke der vormen voor de nog aantrekkelijker uitdrukking, die de lijnen bezielt, doet vergeten, en Edward voelde een eigenaardige betoovering uit de groote, blauwe oogen spreken, welke nu vol dank op hem rustten. Ook de stem, nog een weinig onvast klinkend, als beefde er iets in van den doorgestanen angst, had een week en tot het hart dringend geluid. Hij moest den bediende in stilte gelijk geven, dit was iemand aan wien men niets weigeren kon, maar luid antwoordde hij: »ja onvoorzichtig waart ge zeker; wat wildet ge ook hierbuiten doen?"

»Slechts zien hoe alles er uitzag; ik was zoo lang niet buiten geweest, dat ik mij haast niets meer voorstellen kon dan grijze steenen en donkere straten; maar het was toch niet goed, ik denk dat mijn vader mij beknorren zal."

»Dat denk ik ook, jonker, en als gij hier nog lang blijven wilt, zal hij erg ongerust worden ook," zeide de dienaar, die intusschen met het paard was bezig geweest, »het was maar het best zoo gij nu te voet gingt, ik kan dan de paarden bezorgen en gij komt veilig thuis. Misschien" — hij wendde zich tot Melville, — »is het ook uw weg en..."

»Zeker, wij kunnen samen gaan. Ik zal u maar niet uit het oog laten," antwoordde deze, zich schertsend naar

den knaap keerend, en daar van diens kant geen bezwaar gemaakt werd, gingen zij vooruit.

»Het loopen hindert u immers niet?" vroeg Edward.

»O neen, ik heb mij niet bezeerd, ik was in den beginne bedwelmd door den schrik, maar het is nu weer geheel voorbij;" het terugkeerend rood op wangen en lippen bevestigde die woorden, en de knaap vervolgde ook op krachtiger toon: »ik kon er niets aan doen, ik moest weer eens frissche lucht inademen. Ik zou uren kunnen loopen om maar buiten te komen en de zon en de wolken te zien; dat komt zeker omdat wij vroeger op het land woonden; daar was ik het gewoon. — Zijt gij altoos in Brussel geweest?"

»Neen, ik was vroeger in Gelderland."

»En zijt gij gaarne hier?"

»In 't begin minder, maar nu — ja."

»Ik niet, ik zou altijd op het land willen zijn. Het was erg treurig toen wij naar Brussel gingen; ik dacht nooit dat ik hier zou kunnen leven tusschen al die hooge, doodsche huizen, waar men geen lucht meer boven zich heeft; ik meende toen, dat de menschen niet goed konden wezen, als zij geen hemel meer zagen; dwaas, nietwaar?" Het gezegde klonk vreemd, dat kon Edward niet ontkennen, hij behoefde echter niet te antwoorden, want de knaap ging voort: »ik ben hier nu beter gewend, maar soms krijg ik toch nog een sterk verlangen naar ons oud verblijf, wij hadden een groot goed en, natuurlijk, dat was een ander leven dan hier. Ik kom er nu nooit meer, mijn vader heeft er zulk een angst voor opgevat, sedert — maar dat is een lange geschiedenis en het zal u vervelen ze te hooren."

»In 't minst niet."

»Ja toch, het is dwaas van mij; ik zal ze u later wel eens vertellen, als gij bij ons aan huis zijt."

»Bij u aan huis?" vroeg Edward verwonderd.

»Natuurlijk, gij gaat immers mee? ik zal u bij mijn vader brengen, hij moet u ook danken, en dan moet gij dikwijls bij ons komen. Hoe heet gij?"

»Edward Melville."

»En ik mag u Edward noemen, nietwaar? en gij noemt mij Frank; het is een wonderlijke naam, maar ik zou ook eigenlijk anders, ik zou Frans geheeten hebben."

»Er waarom is dat niet gebeurd?"

»Mijn vader was bang voor dien naam, en daarom heeft hij hem veranderd, en mij Frank laten doopen; dat was bijna hetzelfde en toch niet geheel de ongeluksnaam."

»De ongeluksnaam?"

»Ja, wij stammen af van Frans van Brederode, die bij Sluis doodelijk gewond werd."

»De laatste aanvoerder der Hoekschen?" vroeg Edward met belangstelling, »naar wien de jonker-Fransen-oorlog genoend is?"

»Juist; hij werd immers gevangen genomen, en naar Dordrecht gebracht, waar hij in den kerker aan zijn wonden stierf; nu, men verhaalt, dat hij toen in de smart over zijn lot uitriep: moge niemand van mijn geslacht den naam dragen, waarnaar een oorlog geheeten is, die zoo jammerlijk eindigde, opdat niet het ongeluk, dat ik moest lijden, ook hem treffe! — Of dat waar is, weet ik niet, maar mijn vader heeft mij gezegd, dat zich op hen die zoo genoemd werden, wijl het een oude familienaam was, een ongelukkig noodlot gewroken heeft, en dat hij, toen men verlangde dat ook ik zoo heeten zou, dus niet durfde toegeven en mij Frank noemde, daar ik blij om ben."

»Gelooft gij dan aan die voorspelling?"

»Dat weet ik niet," de knaap scheen eenigszins verlegen, »maar het zou mij leed doen als ik dacht, dat wij zijn laatsten wensch niet vervulden en dat ik daarvan de oorzaak geweest was. Denkt gij niet dat hij zoo gesproken heeft?"

»Waarom zou ik dat niet gelooven? Maar of zijn angst daarom grond had, is een andere vraag; ik kan mij niet voorstellen, dat er aan een naam iets noodlottigs zou verbonden zijn."

Het was duidelijk dat Edwards antwoord Frank niet be-

haagde; al wat romantisch en huiveringwekkend is bezit voor jonge gemoederen groote aantrekkelijkheid, en hij sprak met teleurstelling: »maar mijn vader geloofde er toch aan, anders zou hij mij wel zoo genoemd hebben."

»Hij zal den wensch van uw ongelukkigen voorvader geëerbiedigd en het daarom niet gewild hebben," zeide Edward, doch den geheimen spijt op het bevallige gelaat van den knaap bemerkend, voegde hij er bij: »dat is echter een zaak, waar wij allen niet veel van weten; het is zeker goed, dat gij nu niet angstig hebt te zijn. Dus gij heet Frank van...."

»Viale; ik wilde liever dat wij ook den ouden naam der Brederodes droegen, maar wij stammen toch van hen af; jonker Hendrik is onze neef, ofschoon wij hem nooit zien, daar hij niet goed gedaan heeft; ik geloof omdat hij met de ketters heult; mijn vader is zeer tegen hem. Gij kent mijn vader zeker wel?"

»Ik heb dikwijls van hem gehoord;" Edward sloeg verwonderd de open, heldere trekken gade, die weinig aan een man lieten denken, wiens stroeven hoogmoed en harden aard hij zoo vaak had hooren bespreken en veroordeelen.

»Ja, hij is zeer bekend, hij heeft veel te zeggen, nietwaar?" vroeg Frank met den trots van jeugdige genegenheid, die zich verheugt, wat zij steeds als een groot geluk hoorde roemen zich in een geliefden persoon te mogen voorstellen, en toen Edward dit bevestigde, ging hij haastig voort: »o gij moet komen als er feest bij ons is, en de landvoogdes en het geheele hof er zijn, ik mag er nog niet bij blijven, maar het is dan prachtig."

De jonge man kon een glimlach niet onderdrukken; de uitnoodiging was zoo naïef, dat ze grappig afstak bij den hoogmoed, waaruit ze ontsprong, en terwijl hij den knaap beschouwde vroeg hij zich zelf af: zou de graaf van Viale ook eens zoo geweest zijn? Nú was dit genoegen in een hooge geboorte nog zoo aantrekkelijk, want het kwam op uit de volheid van kinderlijke liefde, — zou zich daaruit

later een afstootende adeltrots ontwikkelen? Er is iets weemoedigs in, bij een beminnelijke eigenschap aan de fout te moeten denken, die er mogelijk uit zal voortkomen; bij de schoone rozestek verheugt zich het oog, zonder vrees dat distel of giftplant daaruit zullen opgroeien, het menschenhart alleen draagt in zijn knop nog alle kiemen, en de onzekerheid is het bladomhulsel, dat haar bekleedt en verbergt. Ook Edward voelde iets van die eigenaardig pijnlijke gewaarwording, toen hij Frank gadeslaande vroeg: »verheugt gij u van graaf Brederode af te stammen, omdat hij tot een zoo oud en aanzienlijk geslacht behoorde?"

»Neen, daar heb ik nooit naar gevraagd; maar ik dacht, dat hij mij misschien even edel en groot, als hij zelf was, zou maken, en mij leeren hem na te volgen. Ik wenschte dat hij nog leefde; 'dat was een held, die met zijn paar honderd man tegen de legers van een keizer durfde opstaan, voor wien Frankrijk gebogen had; o, onder hem te kampen, hem te verdedigen en het geluk nog eens te zien terugkeeren, nog eens den ouden strijdkreet: Holland, Holland! aan te heffen...." —

»En met hem onder te gaan," voltooide Edward; »de geschiedenis heeft een slecht einde op uw schoon begin laten volgen. Het is toch maar beter, dat hij u niet meer kan oproepen; gij zoudt in een treurig lot moeten deelen."

»Ja, maar ook een groot lot," antwoordde Frank levendig, »zoo moedig gestreden te hebben! Iedere voet gronds, dien zijn vijanden veroverden, was met bloed gekocht, en eerst de doodelijke wond, die hem bewusteloos deed neerstorten, leverde hem in hunne handen; zoo onoverwinnelijk te zijn geweest, zulk een fieren naam na te laten, en zoo onbevreesd te kunnen heengaan, dat is groot. O, ik wilde zijn dood sterven als ik zijn leven leven kon."

Er sprak een geestdrift uit de woorden van den knaap, die geen verstoring gedoogde; Edward hield daarom iedere bedenking terug, maar zijn blik rustte met innerlijke bevreemding op de jeugdige trekken, welke zich onder die

opgewonden taal met een sterk rood hadden gekleurd. Zij waren nog zoo volkomen kinderlijk, geen ontijdig ernstig denken rustte op het heldere voorhoofd, en zoo ooit onbezorgdheid en levenslust zich een vorm mochten kiezen, zij konden de uitdrukking van Franks gelaat aannemen. Alleen de oogen hadden een blik, die met zijn jaren evenmin overeenstemde, als die vurige dwepende woorden met de naïeve, jeugdige onwetendheid van zijn overig spreken. Het waren diepe, wonderbaar doorzichtige oogen. Zooals hij ze thans opsloeg, terwijl de herinnering aan zijn held hun een levendiger gloed leende, trof het Edward, hoe geheel anders hun uitdrukking was, dan hij die ooit bij kinderen had waargenomen, en hun zonnig licht scheen van een bijna onnatuurlijke helderheid. Zij deden met hun sterk blauwe kleur aan een meer denken dat door de zon beschenen wordt, ze waren even schitterend en even ondoorgrondelijk diep ; maar bemerkend, hoe scherp Edward hen waarnam, verborgen zij zich weer onder hun gouden wimpers. »Waarom ziet ge mij zoo aan?" vroegen de lippen tegelijk.

Edward glimlachte : »ik moest toch eens goed in de oogen zien, die zoo van bewondering stralen."

Frank lachte mede. »Weet ge wat eens iemand er van zeide? dat zijn oogen, die geen schaduwen kunnen zien. Ik weet eigenlijk niet wat hij meende, maar het moet zeker iets vreemds zijn, want mijn vader schrikte er van. Hij is sedert altijd in angst, en soms zegt hij, dat ik hem niet moet aankijken ; begrijpt gij wat het is?"

»Neen," antwoordde Edward, en uit dit bestendig alleen over zijn vader spreken opmakend, dat de knaap geen andere betrekkingen had, vroeg hij : »zijt gij een eenig kind?"

Frank knikte. »Ik heb nooit broers of zusters gehad."

»En leeft uw moeder nog?"

»Al lang niet meer ; ik weet niets van haar, zelfs niet hoe zij er uitzag, anders dan op haar portret, en dat zie ik niet gaarne ; het is zoo vol juweelen, en het wapen er op is zoo bont, alsof het daarom eigenlijk te doen was. Ik

zeide het eens tot mijn vader, maar hij meende dat het zoo behoorde en dat mijn moeder het zoo gewild had; hij spreekt niet veel over haar."

Edward herinnerde zich nu, dat hij van de overleden gravin van Viale als van een weinig bevallige of aanminnige maar zeer voorname dame gehoord had; hij deed echter geen verdere vragen, want zij hadden inmiddels het drukker gedeelte van Brussel bereikt, en Frank haastte zich te zeer om thuis te komen, dan dat hij het gesprek kon voortzetten. Eenigen tijd gingen beiden dus snel en zwijgend verder, toen bleef de knaap staan en op een statige adellijke huizing wijzend, zeide hij: »daar is het, ik ben blij dat wij er zijn, gij zult zeker moede wezen?"

»Dat gaat vrij wel, maar mij dunkt dat ik u nu wel alleen kon laten."

»Neen, gij moet mede;" de toon van den knaap was zoo dringend, dat hij elke tegenspraak afsneed, en om deze nog onmogelijker te maken, klopte hij met een haast aan, die Edward geen tijd liet tot meer woorden.

Het was een aanblik, dien de jonge man zich later nog dikwijls voor den geest riep, het schoone gelaat van den knaap die hem in deze woning binnenleidde. Edward meende dat hij nooit bekoorlijker kindergestalte aanschouwd had, en hij begreep nauwelijks, waarom zich ook iets als een geheime angst in zijn bewondering mengde, terwijl hij die heldere trekken bespiedde. Was het dan noodig overal wolken te zien? Was het noodig ....?

»Waarover denkt gij?" brak Frank zijn gepeins af.

»Over niets," antwoordde Edward, maar zijn eigen stem klonk hem onwaar. Hij dacht, hoe spoedig zich de oogen moeten sluiten, die geen schaduwen kunnen zien.

TWEEDE HOOFDSTUK.

> Hidden from mankind — forgotten by himself or buried so deeply under a sculptured and ornamented pile of ostentatious deeds, that his daily life could take no note of it — there may have lurked some evil and unsightly thing.
>
> HAWTHORNE.

Viale's woning was groot en schoon gebouwd; dit was echter het eenige wat Edward opmerken kon, zoo haastig voerde Frank hem naar binnen. Ook de inrichting van het voorhuis, in de burgerwoningen vaak een tweede huiskamer, maar bij de edelen meestal met allerlei sieraad opgesmukt, kon hij niet bewonderen, want de knaap vloog hem vooruit, opende een deur, en eer Edward zich bedenken kon, stond hij in een fraai, zeer kwistig gemeubeld vertrek.

Bonte, met beelden van heiligen beschilderde glazen lieten een veelkleurig licht naar binnen vallen, en trokken terstond het oog des beschouwers. Daar zag men de heilige Ursula met haar jonkvrouwen, een navolging zoo 't scheen der oud Duitsche schilderkunst, die dit onderwerp met voorliefde behandelde, en uit wier nog bewaard gebleven werken de ijver van prins Coman voor zijn hemelsche bruid, de kerk eenigszins verklaard zou kunnen worden door de leelijkheid

zijner aardsche bruid. Ook de heilige Laurentius, Spanjes duurste heilige, die sedert koning Filips' voorkeur in de mode — een profane maar niet onware uitdrukking — gekomen was, prijkte daar in bonter kleuren dan bij zijn somber lot schenen te passen, en de heilige Caecilia blikte met smachtende oogen naar boven, als zocht zij de heerlijkheden des hemels, maar het waren alleen aardsche heerlijkheden, die zij hier vond. In den arabeskenrand, die om deze figuren heenliep, bevonden zich, fraaier dan zij geschilderd, al de adellijke wapens van het geslacht der Viales en der daaraan verwante huizen, en herinnerden den bezoeker, dat de wereldsche geest niet geheel uit dit huis was geweken. Trokken die heiligen de gedachten naar omhoog, hun omgeving zorgde er voor, in bedenking te geven, dat ook omlaag niet alles vlak was, en dat de bezitter althans van deze heerlijkheden zóó ver boven zijn medemenschen stond, als zij boven de wereld die hun beeltenissen vereerde.

De rest van het ameublement voltooide dien indruk. Sprak het crucifix aan den met kostbaar tapijtwerk bekleeden wand van verloochening aller ijdele begéerten, uit de weelderige fluweelen zetels en rustbanken sprak de geest eener rijke, genietende wereld; en dat crucifix zelf, was het niet uit zwaar zilver gedreven? Er stond een bidstoel in het vertrek, waardoor het terstond bleek niet tot ontvangkamer bestemd te zijn; maar zoo deze te kennen gaf, dat de man, die hier huisde, zijn knie voor God boog, de familieportretten aan den muur, met hun koude, trotsche gezichten, voegden er terstond bij: om het hoofd onder de menschen te hooger te dragen, — en naast het gebedenboek lag een rijk gebonden werk over heraldiek.

Ook de persoon, die in deze omgeving gezeten was, kwam goed met haar overeen. Frank had hem niet als zijn vader behoeven te groeten, zijn ontmoeting met Edward in haastige woorden verhalend, om in hem den graaf van Viale te doen kennen. Er was geen twijfel mogelijk, of dat moest

de man zijn, van wiens hoogmoed geheel Brussel sprak en van wien het heette, dat slechts ééne eigenschap tegen zijn trots kon opwegen, zijn bigotterie. Zoo, en zoo alleen, moest de bewoner dezer kamer, moest de fiere edelman en de slaafsche dienaar der kerk er uitzien, wiens zelfverheffing aan de eene, wiens ootmoed aan de andere zijde spreekwoordelijk geworden waren; zoo moest Viale zijn, al mocht men ook in den vader van Frank iets anders gewacht hebben.

Er was zeker eenige gelijkenis tusschen den graaf en zijn zoon in de regelmatige trekken van het gelaat, maar ze vertoonden een zoo geheel verschillende uitdrukking, dat men die overeenstemming geheel vergat. Woonde op het gezicht van den knaap een vriendelijke zonneschijn, op dat van Viale rustte de diepe schaduw van hevige, onheilvolle hartstochten, die noch zelfbeheersching noch koelheid voor iemands blik kon verbergen. Hun merk stond op het hooge voorhoofd, stond om den misschien wat al te zinnelijk gevormden mond, en had de wangen met een geelbleeke tint van zorg, rusteloosheid en gemis aan bevrediging bedekt, door een blos afgewisseld, dien geen gezondheid maar gemoedsbeweging bij voorkeur op anders bleeke trekken pleegt te roepen. Zijn oogen lagen diep in hun holten en werden slechts zelden volkomen opgeslagen; daardoor misten zij alle bezieling, en had hij iets ongenaakbaars, dat den ongunstigen naam, waarin hij stond, scheen te bevestigen.

Het kleed van ijzige hooghartigheid, over een felbewogen natuur geworpen, dat was het wat dezen man opmerkelijk maar tevens terugstootend maakte. Onwillekeurig vroeg men zich af, of deze zelfverheffing alleen uit het bewustzijn van zelfoverwinning voortkwam, dan wel of zij slechts diende om het woeden van andere passiën te verbergen.

Want het vuur der hartstochten, niet de jaren hadden Viale verteerd. Hij kon nauwelijks vijf en veertig jaar oud zijn, en zijn hooge, krachtige gestalte toonde, dat

de natuur hem niet tot ontijdige uitputting veroordeeld had, maar het leven, dat uit zijne trekken sprak, was vervallen alsof een veel langer gebruik het gesloopt had. Was het de rustelooze zucht naar eer en aanzien, waarvan men hem beschuldigde, die dit bewerkt had? zeker moest het een hevige drift geweest zijn, die den tijd zoo had kunnen vooruitsnellen. — En een drift, die nog niet bekoeld was. Iedere trek in dit gelaat toonde aan, dat hier nog geen berusting gekomen was; op dit voorhoofd lag geen peinzensmoede uitdrukking, die opgehouden had de groeven der jaren met de spade van bestendig denken te verdiepen; neen, dit voorhoofd ontplooide of bewolkte zich nog, al naar de gedachten, die daarachter opkwamen. Deze fiere gestalte was niet gebogen, zij drukte een vastberadenheid uit, die getuigde dat de plannen, door zijn geest gevormd, nog altijd door een onverzettelijken wil werden ten uitvoer gebracht.

Hij was bij het onstuimig binnentreden van zijn zoon opgerezen en had diens haastig bericht aangehoord, thans trad hij op Edward toe en gaf hem in zorgvuldig gekozen woorden zijn dank te kennen. »Mijn Frank leidt u wel wat zonderling bij mij in, maar wees daarom niet minder welkom," sprak hij minzaam; »wien mijn zoon mij brengt, die is te allen tijde gaarne gezien, dat weet hij, mijn verwende knaap," — en het oog van den graaf rustte even met onmiskenbaar welgevallen op zijn schoon kind. Zooveel warmte had men niet in die koele, harde oogen kunnen vermoeden, die de kleur des hemels droegen, maar niets van zijn licht. Ze verried, hoe deze trekken, wanneer hun terugstootende uitdrukking verdween, de harten evenzeer moesten winnen als ze die nu afschrikten.

Toen hij zich weder tot Edward wendde, was ook zijn gewone hoogheid teruggekeerd, en ofschoon hij zeer vriendelijk sprak, was het toch geheel de graaf van Viale, die tot iemand, wiens geslacht misschien wel van gisteren dagteekende, voortging: »bij ieder verkeer is het eerste vereischte, dat beide partijen elkander kennen, mag ik dus

uw naam weten? mij zelf behoef ik wel niet voor te stellen."

»Ik heet Melville."

De graaf had zijn bezoeker slechts bij het binnentreden zeer terloops gadegeslagen, thans zag hij op en zijn blik gleed snel over Edward heen. Er was iets onderzoekends, bijna angstigs in dien blik, hij scheen iederen trek in het gelaat des jongelings te willen uitvorschen, en zijn toon had niets meer van de vroegere kalmte; als onzeker herhaalde hij: »Melville?"

Een gevoel van gekrenkten trots welde in Edward op. Bij de berichten, die hij van Viale ontvangen had, kon hij die onzekerheid alleen aan twijfel toeschrijven, of de persoon, die een zoo eenvoudigen naam droeg, wel in deze hoogadellijke woning mocht toeven, en met iets van misnoegen in zijn stem zeide hij: »het was uw zoon, heer graaf, die mij uitnoodigde hem hier te vergezellen."

Verstond deze de beteekenis dier opmerking niet? Hij sprak halfluid, als in zich zelf: »ja, zoo was die naam."

Verwonderd zag Edward hem aan. »Zoudt gij mij kennen?" vroeg hij twijfelend.

»U? waarom denkt gij dat?" de vraag kwam bijna scherp van Viale's lippen, maar de bevreemding ziende waarmee zij werd opgenomen, ging hij bedaarder voort: »ik herinner mij dien naam uit mijne jeugd; mogelijk dat..... — noemde mijn Frank u niet Edward?"

»Ja, onder zulke oude vrienden is men niet stijf," schertste de knaap.

»Edward Melville, zoo heette iemand, dien ik vroeger gekend heb."

Een uitdrukking van blijde verrassing vloog over de trekken van den jongen man. Hij vergat koelheid en rang, en riep: »gij kendet mijn pleegvader?"

»Heette uw pleegvader zoo, dan ken ik hem inderdaad, ofschoon het vele jaren geleden is dat ik hem ontmoette. En hij woont thans in Brussel?"

»Helaas neen, hij is reeds voor vele jaren gestorven."

De graaf maakte een gebaar van deelneming, zoo althans vatte Edward den zucht op, die ook uit verlichting kon voortkomen. »Hij was een edel man," zeide Viale na eenig zwijgen; »het doet mij leed, dat ik hem geen blijk van mijn gevoelens heb kunnen geven. Zijn dood moet voor u een groot verlies geweest zijn; waart gij tot aan zijn einde bij hem?"

»Ja, sinds mijn moeder weduwe werd, had hij de zorg voor mij op zich genomen; hij was de broeder van mijn vader, maar daar ik dezen nooit gekend heb, moest ik hém wel als zoodanig beschouwen."

Er kwam een kalmer uitdrukking in het oog van den graaf. Hij vervolgde: »bevindt gij u bij vrienden of bloedverwanten in Brussel?"

»Ik ben secretaris bij den baron van Vredenborg."

»En zijt gij sedert lang hier?"

»Sedert bijna een jaar."

Het gelaat van Viale had zijn gewone uitdrukking hernomen. Hij wenkte Edward plaats te nemen, en zeide vriendelijk: »gij moet mij die vele vragen vergeven; de naam, dien gij draagt, boezemde mij een belangstelling in, die mijn onbescheidenheid verschoonbaar maakt. Beschouw mij als iemand met wien gij vrij over al uw aangelegenheden spreken kunt; uw pleegvader heeft mij als zijn schuldenaar achtergelaten, en ik zal gelukkig zijn van mijn verplichting mij te kunnen kwijten."

Edward boog, hij antwoordde echter met een terughouding, die hem tegenover den rijken en machtigen edelman geboden scheen: »ik zal gaarne van een welwillendheid gebruik maken, die zijn handelwijze voor mij opwekte, maar ik hoop, dat gij mij die niet als een recht wilt schenken, door zijn dood op mij overgegaan; ik ken zijn aanspraken niet en moet dus uw vriendschap als een geheel vreemde ontvangen."

De graaf zag hem met welgevallen aan. »Dus uw pleegvader noemde u nimmer mijn naam?"

»Nimmer; hij sprak over 't algemeen zelden van zijn vroeger leven. Misschien had hij geen geschiedenis, doch zeker is het, dat ik ze nooit vernam; ja, als gij hem in vroeger dagen ontmoet hebt, zult ge mij wellicht meer kunnen zeggen, dan ik het u kan doen. — Kwam ook de naam mijner moeder tot u? zij heette Johanna Rovéne."

»Ik hoorde haar dikwijls noemen; maar gij zegt: heette zoo; leeft zij dan niet meer?"

»Het is bijna anderhalf jaar geleden, dat ik haar verliezen moest."

De edelman was zeer bleek geworden, en zijn hand drukte zwaar op de leuning van zijn zetel, maar het zwakke licht, dat door de geschilderde ramen drong, belette dat men de verandering zijner trekken opmerkte. Hij antwoordde na een korte poos op deelnemenden toon: »dan beklaag ik u, het is hard reeds zoo jong alleen te staan. Te meer moet ge mij veroorloven u met raad en hulp ter zijde te zijn; nietwaar, Frank, bij dat verzoek ondersteunt ge mij?"

De knaap wierp een blik vol blijde toestemming op zijn vader, en deze hernam: »ik ken den baron van Vredenborg minder dan zijn zoon; heeft hij nog andere kinderen?"

»Nog een dochter; zij komt niet in de wereld."

»Ik heb haar ten minste nooit gezien." Viale scheen met genoegen te bemerken, dat Edward met zooveel kalmte van haar sprak. »Frank, mijn jongen," zeide hij zich tot dezen wendend, »ga eens zien of uw gouverneur u niet voor de Spaansche les wacht," en toen de knaap buiten zijn gehoor was, vervolgde hij vertrouwelijk: »ik wil bekennen dat ik u liever bij anderen zag; wat ik van den jongen Vredenborg weet, is niet om hem tot gezelschap van iemand, in wien ik belang stel, te wenschen, en de persoon, die zijn huis naar ik hoor veel bezoekt, nog minder."

»Wordt de heer van Meerwoude door u bedoeld?"

»Ja, zijn denkbeelden maken hem tot een slechten vriend voor menschen van uw leeftijd."

»Ik ben overtuigd, dat hij zelf al in mijn positie een voldoenden grond ziet om mijn vriend niet te worden.”

»Uw positie dunkt mij inderdaad niet aangenaam; aan uw jeugd zou een leven met meer afwisseling beter passen; wat denkt gij er zelf van?”

»Ik heb er nooit over gedacht, daar ik geen gelegenheid zag om den wensch, als ik hem ooit zou koesteren, te bevredigen. We zijn in onze levenskeus toch alleen in zoover vrij, als onze bekwaamheden reiken; toen ik een geletterde opvoeding ontving, moest ik mij ook naar haar richten.”

»Wees men u op geen ander beroep?”

»Welk ander stond voor mij open, nu de handel, waarin mijn pleegvader was, mij niet behaagde, en ik door zijn vroegen dood genoodzaakt was onverwacht op mij zelf te staan? Ware ik alleen geweest, misschien zou ik in het leger getreden zijn, maar ik kon mijn moeder niet verlaten, en zoo was ik blij dit bestaan te kunnen aangrijpen.”

Was er iets in de pracht om hem heen, dat den graaf smartelijk aandeed? Hij sloot voor een korte poos de oogen, als was de aanblik van zijn rijkdom hem onaangenaam, en het duurde eenigen tijd eer hij met zachte stem vroeg: »wenschte uw moeder niet, u in andere betrekkingen te zien?”

»Zij had te veel verplichting aan haar zwager, om zich niet volkomen naar zijn inzicht te voegen. Haar echtgenoot had haar geheel hulpeloos achtergelaten, en zonder mijn pleegvader, die ons tot zich nam, zou zij in de bitterste ellende hebben verkeerd.”

»Hij handelde waardig,” zeide Viale op ontroerden toon; »niet velen zouden der vrouw, die zij zelf eens beminden, zoo onbaatzuchtig als de gade van een ander ter zijde hebben gestaan.”

Edward had nooit vermoed, dat zulk een gevoel in de borst van den zachten, ernstigen man woonde, op wiens knie hij zoo dikwijls gezeten en wiens hand zijn jeugd

geleid had. Welk een nieuw licht wierp dat ééne woord over zijn verleden! Het smartelijk geluid, dat soms de stem had doortrild, die hem op zijn duizenderlei vragen antwoord gaf, — welk een nieuwe beteekenis verkreeg het, welk een nooit gedachte geschiedenis van zwijgend gedragen leed, van weemoed en teleurstelling werd er door verhaald; maar hoeveel te helderder nog kwam ook het woord zelfopoffering, boven dit bestaan geplaatst, daartegen uit. »Ik wist niet, dat mijn schuld aan hem zoo groot was," zeide Edward met bewogen stem.

Viale beschaduwde zijn gelaat met de hand; dan vroeg hij: »heeft uw moeder vaak over haar echtgenoot gesproken?"

»Neen, zij sprak niet over haar huwelijk, en uit hetgeen ik waarnam moest ik wel opmaken, dat haar zwijgen een blijk van liefde was. Kendet gij haar echtgenoot, dat deze familiezaken u belang inboezemen?"

De graaf gaf geen bepaald antwoord; hij zeide met zachte stem: »haar echtgenoot was jong en onbedachtzaam, zijn liefde oprecht en vurig; hij zou al wat goed is gedaan hebben, ware de daad slechts even snel als het voornemen geweest. Maar andere passiën in zijn hart werden sterker, en hij vermocht geen weerstand te bieden."

Edward hoorde met aandoening dat verhaal over zijn vader, van wien men hem zoo zelden gesproken had, en hij antwoordde met warmte: »wat mijn moeder ook mag geleden hebben, ik weet, dat zij nooit met bitterheid daaraan terugdacht, en dat zijn beeld haar nog in de laatste ure voor oogen stond als het beeld van haar grootste, nooit uitgewischte liefde." Hij zweeg, en ging dan op kalmer toon voort: »het verwondert mij, dat gij u zijner nog zoo goed herinnert, het is reeds bijna twee en twintig jaar geleden dat hij stierf."

»Bijna twee en twintig jaar? ja, hij is lang dood, lang genoeg om vergeten te zijn." Een zoo eigenaardige klank beefde in Viale's stem, dat Edward verschrikt opzag, maar de graaf hield het hoofd zoo diep neergebogen, dat zijn

trekken niet te onderscheiden waren, en toen hij de stilte weder afbrak, geschiedde het zonder eenig verband met het onderwerp van hun vroeger gesprek. »Mijn Frank heeft zich al geheel bij u aangesloten," zeide hij; »zoudt gij denken, het met hem te kunnen vinden?"

»Vooralsnog zie ik ten minste geen reden voor het tegendeel," antwoordde Edward, tevergeefs naar een samenhang tusschen die vraag en het voorafgaande zoekend, maar dergelijke plotselinge overgangen schenen in den aard van Viale te liggen, want hij vervolgde met denzelfden snellen sprong van gedachten: »zijt gij aan den baron van Vredenborg voor langen tijd gebonden?"

»Onze overeenkomst werd voor een jaar gesloten."

»En wanneer eindigt dat?"

»Met deze lente."

»Verbind u dan niet opnieuw; wilt gij" — hij was opgerezen en legde zijn hand op den schouder des jongen mans — »wilt ge mij dit beloven? Ik denk dat gij met de plannen, die ik heb, meer ingenomen zult zijn." Diezelfde verzachting, die zijn geheele wezen bij Frank ondergaan had, vertoonde zich ook nu, en de stem nam een toon aan, die haar hard, metalen geluid plotseling week en aangenaam maakte. Edward mocht het gedrag van den edelman vreemd noemen, hij kon niet ontkennen dat het welwillend was, en de belofte, die in Viale's woorden lag opgesloten, behaagde hem meer dan hij te verstaan gaf. De graaf had gelijk, het leven bij de Vredenborgs was op den duur niet voor iemand geschikt, die het hart nog vurig voelde kloppen, het was een onhoudbaar leven; hij zelf was dat pas begonnen te denken, maar nu een ander het had uitgesproken, herhaalde hij het met een beslistheid, alsof het reeds lang bij hem vaststond. Hij had zich nog nooit zoo ontevreden met zijn bestaan en zijn omgeving gevoeld, als nu hij vreemde lippen met verwondering van de mogelijkheid hoorde gewagen, dat hij tevreden zou kunnen zijn; en toen nu Frank weder binnentrad, om

hem naar een ander vertrek mee te nemen en hem van de daar gereedstaande ververschingen te bedienen, toen hij uit diens verhalen zich een beeld van het leven kon maken, dat hij hier leiden zou, en het tooneel zag waarop deze menschen zich bewogen, kwam het hem zeer waarschijnlijk voor, dat Viale's plannen hem behagen zouden. Het was na een lang en van diens kant door geen enkel hooghartig woord verbitterd gesprek dat hij afscheid nam, met een blik die alleen aangename dingen gezien had, en een gevoel dat hij gaarne in deze wereld zou opgenomen zijn. Minzaamheid en belangstelling deden hem met voorkomenden glimlach uitgeleide, en — hij zag niet wat van dien glimlach overbleef, door de lippen schijnbaar zoo gemakkelijk gevormd.

Noch Frank noch hij zagen dat verbleekte, als door een vreeselijke inspanning uitgeputte gelaat, waarmee Viale, terwijl de knaap Edward uit het vertrek volgde, in zijn zetel neerzonk, en geen hunner hoorde den wanhoopskreet, die zijn lippen ontsnapte. »Edward Melville!" steunde hij. Het moest een oneindig zware zelfbeheersching geweest zijn, die hem zoo kalm had doen schijnen, want zijn geheele gestalte beefde nu onder het wicht van innerlijke ontroering, en met een sidderende hand sloot hij, haastig oprijzend, de deur, drukte op een veer aan den wand, en deed een geheim vak openspringen, waaruit hij een papier nam, over hetwelk zijn blikken met gejaagdheid heenvlogen. De naam, die als onderteekening daarop stond, was dezelfde dien hij zooeven met zooveel vertwijfeling had uitgeroepen, en ofschoon de reeds verbleekende letters en de gele kleur van het papier genoegzaam toonden, dat het reeds dikwijls moest gelezen zijn, rustte zijn oog met bange spanning op ieder woord van den zoo bekenden inhoud.

»Ja," zeide hij op beklemden toon: »alles komt uit, naam, tijd, álles!" met een zwaren zucht legde hij het blad weder neer. Ééne zinsnede, hoe vaak ook gezien, scheen hem diep te treffen. »Gij zult willen goedmaken,"

luidden die woorden, »als het kwaad gepleegd is; maar het kwaad wordt niet hersteld door de tranen die het beweenen, en de klachten die het herroepen; in uw daad zullen gevolgen zijn, die gij niet berekenen kunt terwijl gij ze doet, maar die, eens gedaan, nimmer zijn weg te nemen. Uw schuld zal een onverbiddelijken wreker baren in uw lang maar nutteloos berouw." Viale scheen die sombere voorspelling niet te willen herlezen, want hij schoof haastig het papier weder op zijn vorige plaats en deed de veer inspringen, terwijl hij langzaam sprak: »die brief is aan een doode; hij ruste in vergetelheid; ik, de levende, zal zijn misdrijf goedmaken." Een trotsch zelfbewustzijn weerklonk in zijn stem, maar dan nam deze een smartelijken toon aan: »zoover het nog goed te maken is!" en een diepe schaduw overdekte zijn gelaat. »Arme vrouw," mompelde hij, en toen zijn blik opnieuw door het vertrek ging, keerde die uitdrukking van schaamte en tegenzin, waarmee hij zijn rijkdom wrevelig opmerkte, in zijn trekken terug; hij staarde op den glans, die hem omgaf, met een oog, dat op al die weelde een donker woord, mogelijk het woord: te duur gekocht! geschreven zag. »Tot welk een prijs," sprak hij in zich zelf, »den prijs van dood, bestendigen dood." Eenige seconden bleef hij in gedachten verdiept, dan richtte hij zich met een hoogmoed op, die smart, schuld, straf of waaraan hij gedacht mocht hebben, scheen uit te dagen, en vervolgde: »neen, tot den prijs van eer en aanzien." Zijn gelaat werd weder strak en kalm, het verried geen ontroering meer, toen Frank hem nu in nadere bijzonderheden zijn ontmoeting met Edward kwam vertellen; en na den knaap over zijn onvoorzichtigheid berispt te hebben, zeide hij op dien vriendelijken toon, welken zijn stem altijd jegens dezen aannam: »ik moest eigenlijk zeer boos op u zijn; maar om genade voor recht te laten gelden, wil ik u geen andere straf opleggen, dan uw nieuwen vriend uit te noodigen om dikwijls bij u te komen. Vindt gij dat goed?"

»O ja, hij weet zoo fraaie riddergeschiedenissen. Hij

heeft mij van het slot van Egmond verteld, hoe dat verwoest werd; het moet in een kroniek staan, die hij ergens in een klooster gelezen had. Zijn de Egmonds machtiger dan gij?"

Een uitdrukking, die duidelijk aantoonde, hoe weinig Viale geleerd had in den bidstoel, die hier stond, iets meer dan zijn knie te buigen, kwam over zijn trekken bij de vraag van Frank, welke in haar volkomen argeloosheid zoo scherp deed uitkomen, wat de onderwerpen waren, die hier de gemoederen vervulden. »Hun gezag is groot," antwoordde hij, »en op dit oogenblik zeker grooter dan het mijne, maar de omstandigheden kunnen verkeeren; ik hoop dat er een tijd komen zal, waarop de naam van Viale in luister voor geen anderen behoeft onder te doen." Hij streek met welgevallen over de gouden lokken van zijn zoon; men fluisterde, dat hij naar een hoogeren titel dan dien van graaf streefde, en misschien zag hij in gedachten den prinselijken mantel, dien Egmond dragen mocht, reeds om Franks jeugdige gestalte prijken, doch hij sprak zijn wenschen en verwachtingen niet verder uit, maar bracht den knaap weder op het zooeven verlaten onderwerp en vroeg: »gij zoudt er dus niets tegen hebben, wanneer ik iemand, die u zulke mooie verhalen doen kon, vroeg om voorgoed bij u te blijven?"

»Wilt gij dat doen? o dat zou heerlijk zijn!" Een vroolijke verrassing teekende zich op Franks gelaat, en hij vatte liefkoozend zijn vaders hand. De graaf glimlachte, hij sloeg den arm teeder om zijn kind heen en trok het tot zich; maar terwijl zijn blik de heldere oogen ontmoette, die vol blijdschap tot hem opzagen, scheen zich een pijnlijk gevoel van hem meester te maken, want hij schoof den knaap plotseling van zich af. »Ik zal over de zaak denken, laat mij nú alleen," zeide hij, wel vriendelijk maar toch met zekere gejaagdheid, en eenige papieren, waarmee hij te voren bezig geweest was, weer opnemend, verdiepte hij zich zoo ijverig in zijn arbeid, als moest deze hem van bange gedachten

aftrekken. Frank kende zulke overgangen; het was de stemming, waarin Viale niet wilde dat zijn zoon hem aanzag, en ze kon te midden der grootste innigheid over hem komen; de knaap voelde dus geen verwondering. Zwijgend verliet hij het vertrek, slechts in zich zelf peinzend, wat toch zijn vader scheen te dwingen het gelaat voor den blik te verbergen, die zoo vol liefde op hem rusten wilde.

Wat hem dwong? wel mocht hij zoo vragen. Kon er een punt in Viale's leven zijn, waarop die oogen niet mochten toeven, een donker punt, dat zich aan de herinnering van den edelman opdrong, wanneer hij dacht, hoe men gezegd had dat zij geen schaduwen konden zien, en was er iets in die woorden, dat ze bitter en onheilspellend voor den trotschen graaf had doen klinken? Wee hem, wanneer dat zoo was! Als hij een kloof tusschen hen gegraven had, dan moesten de jaren die steeds grooter en grooter maken; als hij den blik van zijn kind niet vrij op zich dorst laten rusten, moest zijn schroom altoos klimmen, naarmate die blik scherper werd; als hij niet open kon zijn, moesten de sluiers, waarin hij zich had gehuld, al dichter en dichter worden; want iets vreeselijks stond dan tusschen hen — bedrog en schuld, de schuld die zwaarder werd hoe langer zij verborgen bleef!

Met een hart, dat bij de gedachte aan Viale's beloften sneller klopte, maar overigens weinig gissend, welke gemoedsbewegingen hij had gewekt, was Edward intusschen den weg naar Vredenborg opgegaan. Hij begreep dat zijn lang uitblijven verwondering zou hebben gebaard, en haastte zich dus huiswaarts, toen een bekende stem hem riep en hij Filips bemerkte, die met den jongen baron De Burge hetzelfde pad insloeg. De beide edellieden schenen hem uit de woning van den graaf te hebben zien komen, en daar zij zeer nieuwsgierig en er geen kennissen in de buurt waren, verzochten zij hem met hen te gaan. »Ik bid u, om 's hemelswil, hoe komt gij bij Viale?" vroeg Filips.

Edward vertelde in korte woorden de oorzaak zijner ont-

moeting, en de jonge Vredenborg vervolgde: »dus gij hebt zijn Hoogheid gezien; wel, hoe vondt gij onzen inquisitieheld? hebt gij uw geloofsbelijdenis of uw stamboom moeten opzeggen?"

»Geen van beide; de graaf was zeer vriendelijk."

»Dan zijt gij een zondagskind," verklaarde De Burge; »ik was laatst bij hem, maar dat ik niet dadelijk versteend ben, is niet omdat er geen Medusablikken waren."

»Ja, hij was in een ongenadige stemming," bevestigde Filips; »Melville kan echter licht een wit voetje bij hem krijgen; hij is geen samenzweerder tegen het wettig bewind, zooals gij."

»Ik dacht dat de landvoogdes met alle partijen verzoend was," zeide Edward.

»Wel zeker, dat is zij ook; Filips schertst," antwoordde De Burge; »graaf Brederode heeft vandaag nog gedronken op de goede verstandhouding tusschen onze geëerde gebiedster en hare onderdanen; hij zeide dat haar niets ontbrak dan een scherper gezicht voor sommige naar 't scheen niet duidelijk geschreven stukken, privilegiën geheeten, maar hij hoopte haar spoedig een zeer werkzaam oogwater te verschaffen. Sprak Viale ook soms over het recept er van?"

»Neen, hij sprak niet over politiek." Edward kon zich in de luchtige manier van den jongen edelman slechts met moeite terecht vinden, doch deze had niet veel antwoord noodig, hij vervolgde terstond: »dus zijn Majesteit was goed geluimd; nu, hij kán vriendelijk zijn, dien jongen van hem moet hij geheel verwennen. Die wordt later een gelukkige; zijn vader heeft na Oranje zeker het grootste fortuin, hij is enorm rijk, en dat alles erft dit eenig kind."

»Is de graaf van Viale een Hollander? ik hoorde dat hij met de Brederodes verwant was."

»Dat weet ik niet; hij is een meteoor, die plotseling verscheen; zijn geslacht is Hollandsch, maar hij is langs een verren weg aan zijn titel gekomen. De vorige graaf van Viale, die nu al een twintig jaar dood is, was een

liederlijk sinjeur, en als hij er kans toe gezien had, zou hij zijn goed wel opgemaakt hebben, maar het bestond vooral in landerijen, die hij niet verkoopen mocht, en zoo liet hij zijn titel en zijn bezittingen aan een neef na, een zekeren de Brénis, geloof ik, een onbekende grootheid. Nu,¦ diens heerlijkheid duurde niet lang, hij was naar Duitschland gereisd, en nog geen jaar later hoorde men dat hij gestorven was; een onmogelijk idee, nietwaar? juist dán te sterven!"

»Het is een zoo kort idee, als ik wilde dat uw verhaal was, De Burge," merkte Filips ongeduldig aan; »gij vergast iemand altijd op de langste familiegeschiedenissen. Laat hem nu maar dood blijven."

»Ik kan hem ook niet levend maken, — wat voor Viale een geluk is, want door dien dood werd hij erfgenaam."

»Dus was hij mede een bloedverwant van den vorigen graaf?" vroeg Edward.

»Toen hij diens goederen opeischte, heeft hij ze ten minste gekregen, maar vooreerst kwam hij er niet op wonen; men kende, zag of hoorde hier niets van hem, dan dat hij op reis was, ik geloof door zoowat alle landen, totdat hij na een jaar of vijf met een schatrijke Fransche vrouw terugkwam. Het schijnt hem echter op zijn bezittingen niet behaagd te hebben, hij was meestal in Brussel, en nu heeft hij er zich al sedert lang voorgoed gevestigd; het hof kan hem niet meer missen."

»Is hij een raadsman der landvoogdes?"

»Hij is de punt, of het vraagteeken, achter ál haar besluiten."

»In den laatsten tijd alleen vraagteeken," zeide Filips; »achter de raadzaamheid van haar verzoeningsfeest heeft hij er een zeer groot gezet."

»Ja, daarom bleef hij ook weg; het was anders een prettige avond; ik heb vrouwe Margareet nooit zoo minzaam gezien; wat zou zij voortreffelijk wezen, als zij haar beloften ..ed om ze ook te houden."

»Dat moogt ge wel zeggen; van de plaats, die ik aan haar hof krijgen zou, heb ik ook weer niets gemerkt," hernam de jonge Vredenborg op ontevreden toon; »het heet telkens, dat zij bij haar ander werk geen tijd had om er over te denken; ik begrijp niet hoe de menschen zoo weinig uitvoeren."

Die bij Filips' eigen vlijt zoo gerechtvaardigde klacht maakte weinig indruk op zijn vriend. »Met die plakkaten heeft zij bepaald inbreuk op haar belofte gemaakt; Oranje moet zoo ontstemd geweest zijn dat ..." —

»Hij de politiek voorgoed vaarwel heeft gezegd, hoop ik, en u geraden zijn voorbeeld te volgen," riep Filips; »sedert gij zooveel bij Brederode komt, zijt gij onuitstaanbaar; ik hoor u van niets praten dan van verbonden, die gij wilt oprichten, plakkaten, afschaffing der inquisitie, en wat er al meer vervelends is. Vertel liever eens, hoe het met Nivelde en zijn schoone gaat."

Edward was blij, dat het niet meer mogelijk was zijn gelaat bij de vallende schemering nauwkeurig gade te slaan, want hij voelde dat het hem zou verraden.

»Ik heb de mooie Silvia in 't laatst niet gezien," antwoordde De Burge; »maar Nivelde is op 't oogenblik niet in de gratie der landvoogdes; ik denk dat hij geen harer hofdames krijgt."

Het gesprek begon Edward belang in te boezemen, hij zag dus tot zijn grooten spijt, dat de woning van Vredenborg reeds bereikt was. Een erge lust om haar als in gedachten voorbij te gaan, kwam in hem op, maar Filips belette de uitvoering van dit voornemen. »Nu adieu," zeide hij staan blijvend, »ik hoop dat de schrik over uw lange afwezigheid geen onheil heeft aangericht; bij de grootsche opvatting, die hier in zulke zaken heerscht, maak ik mij bepaald ongerust, gij moogt u dus haasten," en met een spottenden lach vervolgde hij zijn weg.

Edward was gaarne verder gegaan, want hij koesterde een brandende nieuwsgierigheid naar Silvia, en in die stem-

ming billijkte hij wel niet de woorden van den jongen Vredenborg, maar hij gaf dezen wat hun inhoud betrof toch geen ongelijk. De nauwgezetheid, die hier in acht werd genomen, was lastig, sprak het in zijn binnenste; en toen de knorrige bediende, die opendeed en wiens vaste overtuiging omtrent de verdorvenheid van alle jongelieden hem steeds een zeer wantrouwigen blik op Melville had doen slaan, verwijtend opmerkte, dat zijn meester hem gewacht had, mompelde hij in zich zelf iets, waarvan het woord: kleingeestig, zeer verstaanbaar was. De nauwe, donkere ingang viel hem na de pracht bij Viale nog iets meer dan gewoonlijk in het oog, de stem van den bediende klonk nog krassender, de temperatuur was nog iets killer, en zoo trad hij met zeer weinig opgewektheid de bibliotheek binnen.

Er waren eenige vreemden, men deed hem dus geen vragen, en ofschoon Edward nog pas overlegd had hoe onaangenaam het was, nu weer zijn geheele ontmoeting te moeten vertellen, ergerde het hem toch, geen meerdere belangstelling te vinden, toen hij van Viale gewaagde.

»Een bigot, hoogmoedig man," zeide Vredenborg op een toon van groote meerderheid, »zijn opvattingen zijn te beperkt om ze een weerlegging waard te keuren," en na dit wegwerpend oordeel ging hij met een beweging, die scheen te zeggen dat hij zulk een onbeduidende persoonlijkheid hiermee uit zijn geheugen wischte, op de belangrijker vraagstukken in, die de terugkomst van zijn jongen huisgenoot een oogenblik gestoord had.

Een der bezoekers had Griekenland doorreisd; hij vertelde wat hij daar gezien had, en de Grieksche literatuur was voor Vredenborg, ondanks de nationale richting zijner studie, een te vaak doorploegd veld om niet met genoegen naar zijn verhalen te luisteren, terwijl een zekere ijdelheid, die toonen wilde hoe goed hij zich ook op dit vreemde gebied bewoog, aan zijn gesprek een grooter levendigheid bijzette. Het was een belangrijk onderwerp, en misschien

Edward het op een anderen tijd ook zoo gevonden

hebben, maar nu, vermoeid, ongeduldig verlangend zich in zijn eigen gedachten te kunnen verdiepen, en in stilte met Silvia bezig, kwam het hem alleen bezwarend voor. Hoe aangenaam, dacht hij, zou het geweest zijn, als Helene thans een vroolijk woord in dien ernst geworpen had; — hij was overtuigd dat Silvia dit met onnavolgbare gratie doen zou; — maar neen, zij moest natuurlijk midden in die gewichtige zaken wezen. Hij voelde dat het onrecht was, doch de opmerkzaamheid, waarmee zij luisterde, hinderde hem. Die overdreven belangstelling in dingen van het verleden had toch iets zeer ongerijmds; er was in het heden waarlijk genoeg om zich beter en meer in harmonie met haar leeftijd mee bezig te houden, dergelijke geleerde onderwerpen moest zij maar aan mannen met grijs haar overlaten; — en in dat gevoel zag hij haar alles behalve bewonderend aan. Terwijl zij bij een aanhaling uit Euripides' Phaedra zoo wijs en zeker over de vereischten van den hartstocht sprak, was zij plotseling zeer onbevallig in zijn oogen. Zulk een verheven, bestendig op Cothurnen voortgaand wezen paste toch niet voor hem, en voor een gewoon man kon zij ook zeker geen genegenheid koesteren. Hector zou zij misschien beminnen, zij wist immers zoo juist wat Andromache gevoeld had, en wilde waarschijnlijk als Portia voor Brutus sterven, maar onder de levenden was er stellig geen zoodanige boekenheld, en wrevelig luisterde hij naar het gesprek.

Het was jammer, dat zij zich juist op dit oogenblik tot hem wendde. »Gelooft gij dat Phaedra ooit werkelijk liefhad?" vroeg zij; »zoo haar hart iets voor Hippolytus voelde, zou zij hem dan aan het verderf hebben kunnen overleveren? dat is het wat mij niet in de tragedie van haar lot deelen laat, dat alleen de liefde haar zou kunnen verdedigen, en dat zij een daad volbrengt die geen liefde doen kan."

Een gemelijke luim, niet zijn wil scheen Edward de woorden in den mond te leggen, die hij bijna zonder het te weten, maar op scherpen toon uitsprak: »ik heb op dit

punt geen oordeel; het al of niet uit liefde voortkomen van den schuldigen hartstocht eener onzedelijke vrouw hield ik nooit voor een vraagstuk, belangrijk genoeg om er mij met diepe studie in te verplaatsen."

Een uitdrukking van de hoogste verbazing kwam op Helene's gelaat; vragend sloeg zij de heldere oogen naar hem op. Er was in haar blik iets van de naïeve verwondering van een kind, dat zijn ouden makker plotseling op dezelfde spelen hoort smalen, waaraan hij nog kort te voren zoo gaarne deelnam, en meer bevreemding dan verstoordheid gaf zich op haar trekken te kennen, terwijl zij hem aanzag als begreep zij niet, dat die scherpe woorden konden gemeend zijn. Zijn gelaat moest intusschen elken twijfel opheffen. Tevergeefs trachtte hij met snel ontwaakt zelfverwijt zijn blik minder stroef en wrevelig te maken, zij las duidelijk wat er in hem omging, en tegelijk veranderde ook haar uitdrukking. Een donkere gloed steeg haar in de wangen, en gekrenkte trots spiegelde zich in haar oog. Zij keerde zich af, en hij liet het toe, dat de wolk, die zijn scherp gezegde over haar voorhoofd geroepen had, daar onverhelderd bleef rusten.

Gedurende dien avond sprak zij niet meer tot hem, maar wendde zich alleen tot haar vader en de vreemde bezoekers, die in hun druk onderhoud niets van het gebeurde bemerkt hadden. Zwijgend en ontstemd gingen beiden ter rust. Edward zou gaarne iets gezegd hebben, maar hij kon toch niet in tegenwoordigheid van Vredenborg om verschooning vragen, en zoo roerde hij de zaak niet aan; morgen zou hij er altijd nog over kunnen spreken.

Den volgenden morgen intusschen scheen hem het geheele voorval te onbeduidend om er op terug te komen; Helene zou niet zoo kleingeestig zijn om er nog aan te denken, meende hij, en het was dus best te doen alsof er niets gebeurd was, een besluit dat hij even slecht ten uitvoer bracht als de meesten, die in zulk een toestand verkeeren. Iets gewongens bleef in hun toon, Edward voelde hoe hij haar

met andere oogen was gaan beschouwen en hoe zij het verschil van zijn blik had opgemerkt; in dat bewustzijn lag iets wat hun vorige vrijheid belemmerde. De woorden, die zij met elkander wisselden, waren wel niet koel, maar de herinnering aan dagen van grooter teederheid stond tusschen hen, en scheen hun gesprek stijf en koud te maken.

Niets had dien omkeer beter kunnen aanduiden, dan het zwijgen dat Edward over Viale's beloften bewaarde. Hij beweerde bij zich zelf, dat het dwaas zou zijn, op zoo onzekeren grond als de misschien door vluchtige welwillendheid ingegeven gezegden van den edelman terstond een groot gebouw van woorden op te trekken, maar vroeger zou hij toch over de mogelijk aanstaande wending van zijn levenslot niet zulk een stilte hebben in acht genomen. Hij zou toen met Helene gesproken hebben, ook al was er nog geen zekerheid geweest; in zijn terughouding lag het volkomenste bewijs hoe goed haar angst gezien had, toen een innerlijke stem haar zeide, dat gevoelens, die hem van haar aftrokken, in zijn borst waren ontwaakt.

Wat overigens zijn twijfel aan de waarde van Viale's uitingen betrof, zoo werd die weldra verstoord. Het was niet lang na zijn bezoek, dat hij schriftelijk de nadere toelichting daarvan in den vorm van een bepaald voorstel ontving. De tijd van zijn verbintenis met Vredenborg liep nu bijna ten einde, schreef de graaf, hij zou dus vrij zijn van het aanbod gebruik te maken, dat hij hem hierbij deed.

Het was een zeer verleidelijk aanbod. Viale verklaarde iemand noodig te hebben, wiens letterkundige kennis hem bij zijn politieke werkzaamheden van dienst kon zijn, en die tevens aan het hof was toegelaten, iemand in wien hij voor zich zelf een welkom gezelschap en voor zijn Frank een ouderen makker zou bezitten. De vorm van het verzoek ademde een gelijkstelling zooals Edward die niet beter wenschen kon, en het leven, dat hem geopend werd, toonde hem ook zonder de vriendelijke woorden, waarmee men het aanprees, genoeg verlokkende kanten. Welk een loop-

baan viel niet in de wereld, waarin hij zich dan bewegen zou, te maken! was het niet zijn geluk van zich stooten, zoo hij weigerde? Wat had hij hier, dat tegen alles kon opwegen, hem daar aangeboden? Een oogenblik schoten hem de woorden van een oud vers te binnen, dat hij als knaap dikwijls van zijn moeder had vernomen:

Dyn eerste liefde dat is dyn beste,
So laet se bliven dyn eerst' ende leste;
Du canst wel vinden veel roeme en eer,
Dyn jonckheits minne, die vindst du niet weer.

Zijn eerste liefde, — het woord deed hem vluchtig aarzelen. Hij voelde wel dat hij met zijn vertrek Helene opgaf, zij was een vreemde in de kringen waarin hij dan verkeeren zou, en hun vertrouwelijke betrekking zou vanzelf ophouden, maar — eigenlijk was hij het toch niet, die alles veranderde. Helene had zelve die vertrouwelijkheid afgebroken, zij was immers tegen hem verkoeld. Het kwam Edward voor, dat zij in 't laatst veel minzamer met Meerwoude geweest was dan met hem, een zaak, die hij bij eenig nadenken uit het ook van zijn kant zeer verschillende gedrag des edelmans bijzonder goed had kunnen verklaren, doch die hij, niet nadenkend, zeer ongerechtvaardigd vond. Dat Reinout hem niet aangenaam was, meende hij genoegzaam getoond te hebben, en Helene's vriendelijkheid vatte hij dus als een soort van demonstratie op; zij wilde hem zeker laten voelen, dat zij ook buiten hem iemand had met wien zij alles bespreken kon; en bij die gedachte won het gaan naar Viale sterk aan bekoorlijkheid. »Het zal mij benieuwen, hoe zij dien brief opneemt," mompelde hij, het papier bij zich stekend; een geheime hoop, dat zij haar best zou doen om hem terug te houden, deed hem besluiten haar met den inhoud bekend te maken, eer hij Vredenborg nog daarover gesproken had, en voornemens om op de oude, hartelijke wijze zijn woorden in te richten, ging hij, na afloop der werkzaamheden, naar de bibliotheek.

Het was een goed voornemen, maar voor de uitvoering er van plaatsten zich ongedachte zwarigheden. Terwijl hij nog in de gang was, hoorde hij Reinout, die voor eenige dagen naar Antwerpen wilde gaan, der jonkvrouw vaarwel zeggen, en Helene's toon scheen hem zoo bijzonder vriendelijk te klinken, dat hij opnieuw den argwaan opvatte als was er iets opzettelijks in deze minzaamheid. Zij weet zeker dat ik haar verstaan kan, dacht hij, het gedrag is te kleingeestig om zich er over te ergeren; en daar deze bevinding met voorliefde door menschen geuit wordt als zij bijzonder geërgerd zijn, trad hij in een stemming op hen toe, die juist het tegenovergestelde was van wat hij voorgenomen had te zijn.

»En gij hebt zoo spoorslags het hart van Viale gewonnen?" zeide Reinout, hem vriendelijk groetend; »de graaf vertelde mij vandaag, dat hij hoopte u voorgoed bij zich te zien, hij had er al vroeger met u van gesproken. De studie zult gij nu wel moeten opgeven, maar daarvoor hebt gij de staatkunde, en haar zijn niet allen zoo vijandig als de baron van Vredenborg. Het is een nieuw rijk, en gij hebt aan ons hof ervaren, dat het zijn charmes heeft, ik wensch er u veel geluk mede."

Edward had de woorden, die Meerwoude hem in 't voorbijgaan toewierp, van harte gaarne ongesproken gemaakt, want zij verstoorden al de fraaie inleidingen, die hij reeds voor zijn bericht op de lippen had, en toen de edelman vertrokken was, bewaarde hij dus eenigen tijd een zeer gedwongen zwijgen. »De graaf van Viale heeft mij geschreven," begon hij eindelijk.

Helene zag niet op. Reinout had haar van Viale op een wijze gesproken, die de aangelegenheid bij haar als volkomen bekend onderstelde, en ook niet twijfelen liet of Edward moest daarvan reeds bij anderen gewaagd hebben; zijn terughouding voor haar droeg een bijna beleedigend karakter.

De jonge man schreef haar zwijgen alleen aan gemis van belangstelling toe. Hij vertelde in zeer korte woorden den

inhoud van 's graven brief. »Gij raadt mij zeker, zijn voorstel aan te nemen?" besloot hij.

Haar gelaat was bleek geworden, en een hevige angst had zich op haar trekken vertoond, maar de stroefheid van zijn taal, en die onderstelling aan het einde hielden den uitroep die zich op haar lippen drong terug. Met een koelheid, die buitengewoon veel van de zijne had, maar die hij hoogst onhartelijk vond, antwoordde zij: »dat zal wel uw wensch zijn."

En de uwe, zoo 't schijnt, — zweefde hem op de tong, doch hij onderdrukte die woorden; hij wilde even koel zijn als zij, maar volkomen hoffelijk. »Ik geloof niet, dat mijn tegenwoordigheid hier meer vereischt wordt; de heer van Vredenborg wil voor zijn werk nog nieuwe onderzoekingen doen, en vóór die voltooid zijn kan zijn schrijven toch niet voortgaan; ik denk dat hij dus geen bezwaar tegen mijn vertrek zal hebben."

Waarom beantwoordden alleen haar lippen, waarop de taal van gekrenkten trots rustte, zijn vraag? waarom sloeg zij de oogen, uit welke één blik voldoende zou geweest zijn om de gansche waarheid te verraden en hen beiden voor veel leed te behoeden, niet naar hem op? Het antwoord zou dan een ander geweest zijn als dat, hetwelk thans zoo onverschillig klonk: »gij hebt gelijk, het zou onrecht wezen nog verder beslag op uw tijd te leggen. Wilt gij spoedig vertrekken?"

»De graaf van Viale wenscht zoo spoedig mogelijk."

Zij scheen in het vervullen van dien wensch niets onnatuurlijks te vinden. »Hebt gij reeds met mijn vader gesproken?" vroeg zij.

»Nog niet. Ik dacht, dat" — de woorden bleven hem in de keel steken. Hij wilde niet zeggen, wat hij eigenlijk gedacht had, maar de teleurstelling was toch te sterk om ze geheel te kunnen verbergen.

»Het zal mijn vader leed doen, wanneer gij weggaat," zeide Helene.

Edward lachte bitter. »Dat is meer dan ik hopen mag; hoe zou iemand, die nog tot de levenden behoort, zooveel belangstelling durven vragen? een boek zou gemist worden, maar wat is er aan een mensch gelegen?"

Zij zag hem ernstig aan. »Gij moet het mijn vader vergeven," zeide zij, »dat hij zijn boeken hoog stelt; zij zijn standvastige vrienden, en de genegenheid der menschen is als de tijden van het jaar, vol verandering."

»O ja, zeer vol verandering. En de herfst komt buitengewoon vroeg soms," antwoordde hij scherp, want hij vatte haar gezegde als een persoonlijke toespeling op.

Zij boog het hoofd. »Te vroeg soms," fluisterde zij; daar was een licht beven in haar stem, zij voelde de koude herfstlucht.

Hij bemerkte het niet. »O," hernam hij hard, »dat kan voor de meesten niet zoo bezwarend zijn, de zomer komt immers terug, en brengt weer andere bloemen en — andere menschen, misschien zulke met wie hij langer duurt."

Haar lippen klemden zich vast op elkander als moesten zij de uiting der smart terughouden, die haar bij zijn harde opmerking aangreep. »Gij zult zeker morgen over alles spreken," zeide zij eindelijk; »het is reeds laat."

»Ik verzoek verschooning, dat ik u ophield; goede nacht."

»Goede nacht."

Van beide kanten klonk de afscheidswensch even stroef en onverschillig. Edward maakte een stijve buiging en haar groet was een even stijf antwoord.

Zij bleef bedaard tot hij het vertrek verlaten had. Toen sloeg zij de handen voor het gelaat en zeide op een toon vol bange smart: »zal de zomer ooit terugkeeren?" Het was of het leed in haar binnenste slechts die korte, droevige vraag kon vinden; toen, haar aandoening onderdrukkend, ging zij met moeden tred, doch kalm als gewoonlijk, naar Vredenborgs kamer en waarschuwde hem, dat het tijd was zich ter rust te begeven.

»Zijt gij niet wel? gij ziet zoo bleek," vroeg deze bezorgd.

»O neen, volkomen wel, het zal de schijn van het licht wezen," antwoordde zij met dien eigenaardigen glimlach, die zoo weinig van vroolijkheid had.

»Er is toch niets?" zeide haar vader.

»Neen, niets."

De oude man vroeg niet verder en zij wenschte hem goeden nacht. Toen zij door de lange, donkere gang zich naar boven begaf, luisterde zij onwillekeurig met een vreemd, huiverend gevoel naar het geluid harer voetstappen, die op de steenen weerklonken. Ze waren zoo duidelijk als zij ze nog nimmer meende gehoord te hebben. Het trof haar, welk een sterke echo de muren hadden, en hoe schril zij elk woord zouden weerkaatsen; elk vroolijk woord sprak zij zacht voor zich heen. Maar wat had zij aan de echo te zeggen? niets ter wereld, niets, — en zij vervolgde haar schreden.

Het was misschien vreemd, dat Helene er niet aan dacht, haar vader met hetgeen in haar borst omging bekend te maken, doch dit denkbeeld kwam inderdaad geen oogenblik in haar op. Vredenborg had de geschiedenis van zijn eigen hart nooit geopenbaard, dat sloot ook het hare. Zij hadden elkander innig lief, misschien te meer door dit zwijgen, want elke smart, die deelneming vinden wil, heeft zekere zelfzucht in zich; doch die zoete band, dien het egoïsme tusschen harten vlecht, die weten, dat zij hun smart nooit alleen zullen moeten dragen, bestond niet bij hen, en daarom rustte het gevoel eener doodsche eenzaamheid op Helene's gemoed, daarom glinsterden half onderdrukte tranen in haar oogen, terwijl zij Edwards kamer voorbijging.

Buiten begon de winter te wijken; over haar leven scheen hij nu eerst te komen.

DERDE HOOFDSTUK.

Schön bist du,
Das weisst du
Nur leider zu sehr.
O wüsstest du's minder,
So wärst du es mehr.
RÜCKERT.

Er is in het hart der menschen, die »vluchtige schaduwen," de weinig met deze benaming strookende behoefte om aan elke verbintenis, die zij sluiten, de gedachte van langen duur vast te knoopen. Iedere liefde begint met de voorstelling, dat zij geen einde nemen zal, en het is alsof geen band zou kunnen gelegd worden, zoo men dien niet voor onbreekbaar hield. Welk een onmogelijkheid, zich te verbeelden, dat het gevoel, waarvan nu de geheele borst vol is, reeds over eenige maanden op zijn hoogst een herinnering zijn zal; dat uit de meeste steenen, die wij aandragen, geen tempels voor de godheden onzes harten, maar alleen grafmonumenten worden! Het is een vergoeding voor het kortstondig bestaan, door de werkelijkheid aan meest alle aandoeningen gegund, dat de verbeelding haar zulk een eindeloosheid verleent, en van de eerste kindervriendschap tot aan de laatste illusie altijd van een eeuwigheid spreekt, die misschien voor den grijsaard zou te bereiken zijn, omdat hij waarlijk aan den rand dier eeuwigheid staat, ware 't

niet dat de ondervindingen van den tijd hem meestal lust en kracht tot het aangaan van nieuwe verbintenissen geroofd hadden.

Wie Edward, toen hij voor het eerst in Helene's oog een antwoord op zijn gevoelens meende te lezen, gezegd had, dat hij haar spoedig zou verlaten, die had zijn hart ongetwijfeld diep gewond, en toch sprak het gelaat, waarmee hij eenige weken na den pas beschreven avond op zijn kamer in Viale's woning zat, juist niet van neerslachtigheid. Het was een zoo aangename, rijke omgeving, waarin hij zich bevond, dat het oog niet naar de sombere vertrekken bij Vredenborg terug kon verlangen. Onze meeste banden worden niet plotseling verbroken, de tijd maakt ze vanzelf los, en eerst als bij het knoopen van een nieuwen band angstig gevraagd wordt, of de oude geen beletsel zal wezen, ontdekken wij verwonderd, dat wij vrij zijn. Ook Edward had zich vrij gevoeld, en zoo er nog een heimelijke stem in zijn hart voor het oude verblijf gesproken had, waar hij toch de eerste illusies vormde, die toon was spoedig voor de vele, die hem op zijn veranderd levenstooneel toespraken, verstomd.

Het was een groote overgang uit de vroegere, stille woning naar het drukke, weelderige paleis der Viales. De graaf, meer Spanjaard dan Nederlander in zijn smaak, had voor gezellige vreugd niet de levendige deelneming zijner landgenooten, maar hij was te zeer van de plichten van zijn stand doordrongen, om niet den eisch van gastvrijheid, toen aan alle voorname edelen gesteld, te eerbiedigen, en zoo zag zijn huis steeds een aantal bezoekers.

Het kwam Edward voor alsof een bezoek bij Viale dezelfde beteekenis had als het aantrekken van een paar handschoenen; men kan zonder deze niet in gezelschap gaan. Noch de graaf noch zijn gasten toonden eenige hartelijkheid; de graaf beschouwde het als zijn plicht te ontvangen, en de gasten als hun plicht te komen. Doch evenmin als die hoffelijkheid door iemand verzuimd werd, die niet van

een zóó aanzienlijke geboorte was, dat hij ongestraft een man beleedigen kon, die in de staatkundige wereld een groot gezag bekleedde, evenmin ging men ooit van beide kanten een stap verder. Viale werd niet bemind, zelfs niet door zijn aanhangers, dat had Edward reeds vroeger vernomen, en eigen ervaring bevestigde het hem; want eerbied is wel altijd een wierook, die meer damp dan vuur heeft, maar de eerbied, dien men Viale bewees, was al van een bijzonder koelen aard.

En toch scheen hij voor warmer gevoelens niet ontoegankelijk. In de wijze, waarop hij met zijn jongen beschermeling verkeerde, lag zooveel goedheid, dat het scheen alsof de hoogmoedige edelman der receptiezalen onmogelijk dezelfde persoon wezen kon, die met angstige nauwgezetheid er over waakte dat Edward zich in zijn nieuw verblijf volkomen thuis zou voelen, en wiens lippen voor hem slechts woorden van welwillendheid kenden. Al de geboortetrots, waarvan men den graaf beschuldigde, was tegenover dezen verdwenen. Hij droeg zorg, dat de jonge edelen, die zijn woning bezochten, Melville geheel als hun gelijke behandelden, en zijn invloed bleek groot genoeg om dien wil tot een wet te maken. Er was geen van hen die een vraag naar het verleden deed; allen beijverden zich veeleer om den knappen vreemdeling in hun kringen welkom te heeten en geen twijfel aan zijn recht op een plaats te koesteren, die zij anders niet gaarne aan iemand inruimden, wiens positie toch min of meer die van dienstbaarheid was geweest. Edward zag zich tot zijn eigen verrassing overal met een voorkomendheid ontvangen, die het zeker rechtvaardigde, wanneer hij onder deze door jaloezie verteerde, maar elkander altijd met beleefdheid hatende hovelingen niets dan vriendschap dacht te vinden. Hij was vrij van iedere aanmatiging, had een bijzonder goed uiterlijk en had geen diensten noodig; onder zulke omstandigheden mocht zelfs iemand, die niet in de gunst van een graaf van Viale stond, zich aan dergelijke begoocheling overgeven, en zoo-

lang die omstandigheden niet veranderden, was er ook geen vrees, dat hij spoedig de bitterheid der teleurstelling zou ondervinden.

Het leven was zeker recht aangenaam, zooals zijn oogen het uit de nieuwe wereld beschouwden, die zich zoo onverwacht voor hem geopend had. Er was een groote afstand tusschen de eenvoudige woning van Ilmenoude, met geen andere versiering dan het groene kleed, dat de hand der natuur over haar ruwe muren had uitgespreid, en de fraaie met fluweel behangen kamer, waarin hij nu met al de opgewektheid van een nieuweling den graaf over de gebeurtenissen van den dag onderhield, en de afstand tusschen het gevoel, op die beide plaatsen gekoesterd, was zeker niet minder groot. Een levendig genoegen sprak uit zijn verhaal, en Viale mocht met tevredenheid vragen: »uw tegenwoordige leefwijze bevalt u dus, en uw nieuwe kennissen ook?"

»Zeer goed." Edwards opgewekte toon was een nog betere toestemming dan zijn woorden: »ik had zooveel voorkomendheid niet verwacht."

De graaf glimlachte, misschien was hij minder verrast. »En wie behaagt u het best onder hen die gij ontmoet hebt? ik zag u zoo druk met De Burge praten, is hij onderhoudend? naar uw lang gesprek zou ik zeggen van ja."

»Hij is zeer welwillend voor mij, en" —

»Hij heeft een zeer mooie zuster," zeide Viale, toen de jonge man plotseling verlegen zweeg.

Edward kon een opwelling van vroolijkheid niet onderdrukken. Dat hij op de jonge barones verliefd zou zijn, kwam hem zoo onmogelijk voor, als ooit een gelukkigen minnaar de gedachte, dat hij iemand buiten zijn bruid had kunnen kiezen. De oorzaak van zijn verlegenheid bestond alleen in zekeren schroom om den graaf met hun gesprek bekend te maken, dat hij inderdaad zeer aangenaam gevonden had, want het was de schoone Silvia geweest, over wie het voornamelijk geloopen had. »Ja, zij is mooi," zeide hij eindelijk

met een vage voorstelling, dat de bedoelde schoonheid blonde lokken had en voor zeer bekoorlijk doorging; hij hield op dit oogenblik niet van blond haar.

Viale lachte. »O, ik begin te gelooven, dat mijn vermoeden een verkeerde richting nam; misschien houdt gij meer van zwarte oogen en donkere krullen; nu, wie weet? de landvoogdes heeft mij vergund, u op haar huiselijke receptieavonden voor te stellen. Gij zult mij morgen begeleiden, en ik denk dat gij daar wel iemand zult vinden, die ge mij opgewondener beschrijven kunt. Onze gebiedster stelt veel belang in u, en...." de graaf zweeg; — een bijzonder welsprekend zwijgen.

Was het Edward euvel te duiden, zoo een gevoel van niets dan belofte en hoop hem aangreep, waar hij op de toekomst staarde? Liefde, hofgunst, schitterende vooruitzichten, dat alles wenkte hem, en niet als verre droombeelden, neen als een schoone nabijzijnde zekerheid. Hij was nog zoo jong, het geluk kwam op een leeftijd tot hem, waarop de ziel zoo gereed is het juichend welkom te heeten, en gewoonlijk nog geen der krachten om te kunnen genieten verloren heeft; op een leeftijd, dat de bitterste ervaringen meestal nog niet gemaakt zijn, en de vreugd zich nog niet in het bleeke kleed van den twijfel hulde; geen wonder dat iets van die bedwelming, die een overmaat van onverwachte zaligheid teweegbrengt, hem aangreep.

Viale zag met welgevallen de uitdrukking van die gevoelens op zijn gelaat. »Zijt gij reeds bij den baron van Vredenborg geweest?" vroeg hij na een poos. In Edwards gemoed rees een smartelijk gevoel op. Tusschen zijn blijde vooruitzichten kwam de herinnering aan het oude huis als een donker, storend iets binnendringen; het was toch onaangenaam zulk een koel afscheid te hebben genomen, en weg te zijn gegaan zonder den pijnlijken indruk van dien avond met Helene te hebben uitgewischt. Haar bleek gelaat scheen hem een oogènblik somber aan te zien; wilde het hem zeggen, dat zij het slachtoffer van zijn vreugde was? Met

zekere moeite hernam hij: »ik was er hedenmiddag, doch de oude baron gevoelde zich niet wel en zijn dochter hield hem gezelschap, zoodat ik niemand kon zien." Hij streek zich met de hand over de oogen, als was er nóg iets, dat hij liever niet had kunnen zien.

De graaf knikte goedkeurend. »Het is wél; ik zou niet willen, dat het den schijn had, of ik u tot het verbreken van oude verbintenissen trachtte over te halen. De Vredenborgs zijn van een geslacht, dat de betrekking met hen wenschelijk zou maken als zij wat meer van den rechten geest in zich droegen, en zooals het nu is, behoeft men het bestaande althans niet tegen te gaan. De oude baron is bij sommigen om zijn kennis gezien, en ofschoon ik niet van oordeel ben, dat geleerdheid een verontschuldiging voor het heidendom wezen kan, waarin hij leeft, zoo bewijst toch zelfs de landvoogdes hem en zijns gelijken zulk een toegefelijkheid, dat wij niet al te streng mogen zijn."

Edward gevoelde zijn vroegeren meester te moeten verdedigen, en hij sprak eenige woorden in dien zin zonder door Viale te worden berispt. »Men schijnt in Brussel over 't algemeen de godsdienstige plichten niet zwaar te tillen," voegde hij er bij.

De graaf hief met plotselinge levendigheid het hoofd op. »Helaas neen," zeide hij bitter, »en hoe zouden wij dat ook kunnen verwachten, sedert de zuivere leer zelfs door de regeering, die haar beschermen moest, niet meer gevorderd wordt, en ketters de hofzaal mogen ontwijden, waar de lippen der gebiedster hen met een glimlach begroeten?"

»De landvoogdes zou dus de ketterij begunstigen?"

»Meer dan zij zelf weet; of is dat geen begunstigen, wanneer men ketters om zich roept, hun alle voorrechten toekent, hen tot feestelijkheden noodigt, en de stemmen zijner trouwste dienaars, die waarschuwend weerklinken, niet hooren wil? De weg, door ons bewind ingeslagen, is een dwaalweg en zal, als men er op voortgaat, tot een wis verderf leiden."

Aan openhartigheid ontbrak het Viale ten minste niet, oordeelde Edward met eenige verwondering; voor de meesten echter had zulk een onverbloemde afkeuring van het bestuur niets ongewoons meer, waar het godsdienstige aangelegenheden betrof. De edelman gold in wereldsche zaken voor den ridderlijksten hoveling, maar zijn eerbied voor de kerk was grooter dan het ontzag dat alle vorsten der aarde hem konden inboezemen, en waar haar belang in het spel kwam, kende hij geen aanzien des persoons. Hij was sinds lang in de staatkundige wereld opgetreden, maar zelfs zijn partijgenooten gaven hem nauwelijks den naam van een staatsman. Zijn Katholicisme was te bigot en zijn vastheid te stroef, om hem tot den geslepen diplomaat te maken, die bereid was, niet om zijn overtuiging te verloochenen, maar om zijn overtuiging te verbergen; hij was te onbuigzaam, zeide men, om zelfs voor zijn belang te kunnen buigen. De pogingen, door Margareta tot bemiddeling aangewend, hadden in hem slechts een hevigen tegenstander gevonden, en ieder woord, dat dit punt aanraakte, bracht ook de bitterheid van zijn afkeuring opnieuw aan den dag. Het was een zwak, waarvan hij zich trouwens zelf bewust scheen. Met den ijver van iemand, die voelt dat hij te ver ging, trachtte hij een oogenblik later zijn scherpe aanmerking door den lof uit te wisschen, dien hij der landvoogdes persoonlijk schonk, verklarend dat hij haar verkeerde maatregelen alleen aan den raad van eenige vijanden toeschreef, wier valschheid hij weldra hoopte te ontmaskeren. »Het is sedert lang de taak van mijn politiek leven, tegen dergelijken invloed te strijden," sprak hij met zekeren trots, »maar de kamp valt soms zwaar, en daarom is het mij lief, nu een jongen bondgenoot gevonden te hebben. Ja Edward, ik verheug mij te weten, dat gij in 't vervolg aan mijne zijde zult staan."

»Ach heer graaf, ik vrees dat uw welwillendheid u een te groote verwachting inboezemt. Mijn rang is niet voor zulk een taak berekend."

Viale's gelaat nam die uitdrukking aan, welke het streng en hooghartig maakte. »Ik beb u gezegd," zeide hij op bijna harden toon, »dat ik geen uitingen wensch te vernemen, die u een minderheid willen geven, waarvoor noch in uw geboorte noch in uw persoonlijkheid eenige grond is. Het geslacht, waartoe gij behoort, heeft altijd een eervolle plaats bekleed" — de uitdrukking was dubbelzinnig — »en ik verlang, dat gij u als lid er van zult voelen." Hij zweeg even en vervolgde dan zachter: »neen Edward, gij zult mij een krachtige steun zijn; ik wil u dien twijfel aan u zelf vergeven, daar gij nog zoo kort in de wereld verkeert, maar ik moet hem onredelijk noemen. Nu, de landvoogdes zal u spoedig toonen, dat men u niet als een onaanzienlijken vreemde beschouwt, en zooveel gezag bezit ik toch nog, dat ik iemand, voor wien ik genegenheid koester, ook zonder haar protectie de baan zou kunnen openen, waarop hij een eervollen rang moet vinden. Als ge mij morgen vergezeld hebt, kent gij daarover geen zorg meer; maak slechts, dat die twee schoone oogen, waarin gij zulk een diepen blik geslagen hebt, u niet voor al het andere verblinden."

De minzaamheid van zijn scherts nam den indruk der vroegere scherpte uit Viale's woorden weg en liet geen storend element na, dat in de zoete droomen, waaraan Edward zich later in eenzaamheid overgaf, zijn bitterheid mengen kon, want hij voelde dat het alleen genegenheid was, die in dien bijna harden vorm zich verborg.

Het waren de jaren die nog vol droomen zijn, waarin hij stond, en zoo ooit een wezen geroepen scheen om ook de wonderbaarste fantasieën te rechtvaardigen, dan was het de bekoorlijke gedaante waaraan hij dacht. Zooals hij haar den volgenden avond en nog vele avonden daarna aanschouwde, was het inderdaad te vergeven, wanneer de vriendelijke woorden van Margareta, die Viale's voorspelling bevestigden, hem nog minder gelukkig maakten, dan de betooverende glimlach, waarmee Silvia een enkele maal zijn galanterieën beloonde. Al viel die glimlach zeer velen

ten deel, welke minnaar was niet overtuigd dat uit den blik, die op hém rustte, toch een geheel eigenaardig gevoel sprak? en één voordeel bezat hij boven de meesten, het was haar in de taal van haar vaderland te kunnen huldigen. Dat hij haar in 't Italiaansch kon toespreken, vlocht een band tusschen hen, die hem onwaardeerbaar voorkwam, en het moest hem ook zoet klinken toen Silvia op lieflijken toon fluisterde, hoe gelukkig zij was zich als op haar geboortegrond verplaatst te kunnen gevoelen. Welk een natuurlijke opwelling van vaderlandsliefde sprak uit die woorden, en hoe beminnelijk kenden zij hem de macht toe haar een genoegen te geven!

Misschien hinderde het hem, een weinig later te vernemen, dat zij aan De Burge betuigd had, het Fransch even gaarne te spreken als haar eigen taal, en blij te zijn als men zich daarin tot haar wendde, zij kon dan zich oefenen, maar bij nader inzien was dat gezegde toch slechts een bewijs van haar vriendelijken aard, die den jongen baron een verlegenheid wilde besparen, en Edward verheugde zich, dat haar goedhartigheid bij hem dien dwang niet noodig had. Zeker, het kon geen verbeelding zijn, dat zij liever met hem dan met vele anderen verkeerde. Naarmate hij zich met minder schroomvalligheid in deze kringen begon te bewegen, meende hij duidelijk te bespeuren, dat zij soms als zoekend naar hem rondzag, en haar waaier viel een enkele maal juist zoo, dat hij dien moest oprapen; dat waren teekenen, die aan een vreemden mochten ontgaan, maar die voor hem onbeschrijflijk veelzeggend waren. Er zijn tijden, waarop een waaier, een lint, de nietigste kleinigheid, in groote dingen herschapen worden, en dát zou inderdaad een zeer onschuldig vermaak zijn als er in het leven maar niet zooveel koude dagen kwamen, die onze fraaie, duurbetaalde waaiers wel eens minder wenschelijk kunnen maken. Op dit oogenblik echter was alles vol warmte.

»Ik wensch u geluk met uw vorderingen," fluisterde

Meerwoude hem op een dier avonden vertrouwelijk in het oor, en de schalkachtige wijze, waarop Reinouts dame, de vrouwe van Chántonnay, hem bij die woorden toelachte, moest hun beteekenis nog versterken. De jonge man voelde, hoe verrukking en hoop hem aangrepen; ook in geheel zijn wezen schenen zij zich uit te spreken, want de edelvrouwe merkte, toen hij zich verwijderd had, vroolijk op: »gij verteldet mij vroeger eens, mon cher cousin, dat het leven een drank is, die sommigen benevelt en anderen ontnuchtert; tot welke soort deze behoort, behoef ik niet te vragen."

»Neen, hij heeft een langen teug van den tooverdrank genomen, dien men wereldaanbidding noemt; maar als ik ooit iemand zag, wien ik zijn feeststemming vergeven kon, dan is hij het. Ik geloof, mij zelf zouden zooveel vriendelijke blikken, als ik van avond op hem heb zien rusten, in een hemel verplaatst hebben, waaraan ik geen wolken meer hangen zag. De landvoogdes heeft waarlijk ook een glimlach voor hem, en het is de eerste, dien ik heden op haar lippen aanschouw."

»Zij heeft geleerd, dat het gemakkelijker is tegen anderen ondankbaar te zijn, dan zelf dank te ontvangen. Zijn Eminentie mijn zwager heeft wel voorspeld, dat het haar minder moeite kosten zou, hem in gemeenschap met den ontrouwen adel aan te klagen en te verdrijven, dan onder dien adel iemand te vinden, die in zijn plaats kon treden."

»Gij meent, schoone nicht, dat de verzoeningsharmonie, die vóór korten tijd in deze zalen weerklonk, eenigszins gestoord is?"

»Margareta heeft de verkleefdheid harer nieuwe gunstelingen ondervonden," antwoordde de vrouwe van Chantonnay die, hoewel graaf Brederode's zuster, om de zaak van haar echtgenoot en haar zwager die van haar broeder verfoeide. Zij was terstond van oordeel geweest, dat het bondgenootschap, ten koste van den kardinaal tusschen de vorstin die haar al te machtigen vriend, en den adel die n al te machtigen vijand moede was, plotseling gesloten,

niet van duur zou blijken, en met triomf bemerkte zij dus op Margareta's gelaat een teleurstelling, die het van zijn feestelijken glans beroofde, nog kort te voren met spijt daarop gezien. De landvoogdes scheen inderdaad zeer gedrukt. Zij deed de gewone beleefdheden jegens haar gasten met zekere haast af, die getuigde dat een onderwerp van gewicht al haar denken in beslag nam, en geen minzame lach rustte op haar lippen. Zij sprak weinig en slechts terloops met de jongere edelen, terwijl het levendig gesprek, dat Viale te beurt viel, meer druk dan aangenaam scheen. Men bespeurde dat de graaf krachtig op iets aandrong, waarmede zijn gebiedster niet instemde, want zij schudde herhaaldelijk het hoofd en wees hem eindelijk door een bijna heftige handbeweging terug.

»Let eens op, daar is iets gaande," sprak De Burge tot Mansfeld; »als wij maar niet spoedig weer een nieuwe editie der plakkaten krijgen."

»O daar maak ik mij niet ongerust over. Ik hield Viale vroeger vóor oppermachtig, doch nu ik ééns gezien heb, dat hij zijn wil niet kan doordrijven, stoor ik er mij niet meer aan wat zijn wil is."

»Nu, ge kondt er nog wel eens inloopen, ge zijt al te overmoedig na dat feest. De landvoogdes schijnt overigens in geen inquisitiestemming, ik geloof waarlijk dat hij een nul op het rekest krijgt."

»Zij is bang; wij hebben ditmaal fijner gespeeld dan zij en den inzet gewonnen. Ha, ha, omdat zij zooveel lieve woorden voor ons had, dacht zij dat wij niet meer op haar daden zouden letten, maar dat is haar tegengevallen. Neen, die verzoening op onze kosten mislukte. Oranje heeft het haar ruiterlijk gezegd: als zij niet doen wil, zooals wij het wenschen, dan kan zij de gevolgen voor haar rekening nemen; zij kan ons niet dwingen, maar wij haar wel; en dit soort van argument werkt goed."

»Toch niet overal. Zij zou willen, dat het bij de ketters geholpen had."

»Ja, de ketters reken ik niet mee; het is of zij groeien hoe meer men hen uitroeit. Vandaag zag ik er weer twee gevangen nemen, en waarachtig tien anderen stonden er bij met een gezicht alsof ze hen benijdden."

»Arme menschen, zij hebben er wat voor over, dat moet men toegeven. Ik schaam mij soms, Mansfeld, als ik denk hoe ernstig zij de zaken opvatten, waarover wij zoo los heenloopen."

De Burge's pogingen tot ernst vonden bij zijn vrienden, die ze altijd als mislukt beschouwden, nooit veel bijval; ook thans gaven ze zijn makker alleen de veelbeteekenende vraag in, of de bourgogne erg koppig geweest was. Wat Mansfeld betrof, van zulke stemmingen had hij, zelfs bij een ruim gebruik dier hartsterking, geen last. Hij vond het verzet tegen de regeering een vermakelijk middel van tijdkorting, en daar hij overigens volbloed Katholiek was, rekende hij de zonde, die de kerk daarin zou kunnen vinden, niet zwaarder dan haar absolutie dat noodig maakte. »Viale heeft tevergeefs gepleit," zeide hij zegevierend: »ja, de landvoogdes is in onze hand."

»Stil, zij komt hierheen, zou zij het op óns gemunt hebben?"

Margareta naderde werkelijk de beide edellieden, maar zonder hen aan te spreken. Zij wendde zich tot de in hun buurt staande vrouwe van Chantonnay en sprak eenige zeer welwillende woorden tot deze; daarop keerde zij zich naar Meerwoude. »Wij moeten u een oogenblik aan het aangenaam gezelschap onttrekken, waarin wij u hier zien; mogen wij op uw vergeving rekenen?"

»Om mijn galanten neef een moeielijkheid te besparen, neem ik de vrijheid u zijn geluk met al het vuur te betuigen, dat hij in mijn bijzijn niet durft toonen," antwoordde de behendige edeldame lachend, en met de ongedwongenheid eener gehuwde vrouw nam zij den arm van De Burge, wien zij verzocht haar naar een ander gedeelte der zaal te brengen. Zij maakte den jongen ijdelen man, door de hem

boven graaf Mansfeld verleende voorkeur, naar diens oordeel den verderen avond nog iets onuitstaanbaarder dan anders, en bewees Margareta zoo een tweeledigen dienst, want nauwe vriendschap was iets, dat deze op dit oogenblik liever niet tusschen haar adellijke tegenstanders zag.

De landvoogdes was zoo goed als alleen met Reinout, en zij begon ook op vertrouwelijken toon: »mijn waarde Meerwoude, ik doe mij zelf een verwijt, waarvan gij de oorzaak zijt. Kardinaal Granvelle wenscht eenig bericht over u te vernemen, en ik weet waarlijk niet, wat ik hem moet meedeelen."

»Dat is eene moeielijkheid, genadige vrouw, waarin alle onbeduidende personen u plaatsen, en die...."

»Dus niet het werk van hén zijn moest, aan wie men beteekenis hecht. Moet ik niet vreezen, dat zijn Eminentie een blaam op mijn oordeel werpen zal, wanneer ik hem meld, dat iemand, wiens bekwaamheid de regeering zoo gaarne in haar dienst zag aangewend, nog geen positie vinden kon, die zijn wenschen bevredigt? Personen als gij begaan een dubbele fout, waar zij zich aan het bestuur onttrekken; zij berooven het van hun dienst en verlagen het in de oogen van vreemden, die met afkeurende verwondering zien, dat zulke talenten niet gebruikt worden."

Vleierij was het wijwater waarmee Margareta allen, die zij in den tempel harer gunst dacht binnen te laten, besprenkelde, en de meesten duidden haar ook een wat al te rijkelijken doop niet euvel. Reinout echter hield niet van loftuitingen, die hij zelf overdreven moest noemen; ze waren als een onjuiste betaling, waarbij het maar lastig is na te rekenen, hoeveel men terug heeft te geven. Hij antwoordde dan ook koel: »genadige vrouw, dit is aan mijn dienstvaardigheid een even groot te kort doen, als het aan de waarde mijner diensten te veel geeft. Uw Hoogheid zou den kardinaal op dit oogenblik inderdaad mishagen, want het was een zijner geliefkoosde stellingen, dat over-

schatting van zich zelf een belachelijke, maar overschatting van anderen een gevaarlijke fout pleegt te zijn."

»Een zeer gevaarlijke! doch indien ik nu zonder vrees voor overschatting zulk een gewicht aan uw oordeel hechtte?"

»Dan staat het u met allen eerbied ten dienste."

»Ik zal er de proef van nemen; wat denkt gij dus van de plannen, die naar men uitstrooit, tusschen de edelen in 't werk zijn?"

»Dat het plannen schijnen, waarover álles te denken en derhalve niets te zeggen is."

»Hebt gij dan geen bijzonderheden gehoord?"

»Zoovele, dat wanneer ik de eene gelooven wilde, de andere ze mij weer moest logenstraffen."

Margareta zag hem twijfelend aan. »Maar gij hebt toch zeker een hoofdindruk ontvangen?"

»Alleen dien van veel wenschen en weinig uitzicht op vervulling."

De landvoogdes deed haar best om geheel achteloos te schijnen. »Ik begrijp de edelen niet, zij zien hoe ik hun tegemoet kom; ik waande alles verzoend, en nu zie ik plotseling om mij heen niets dan geheime plannen en vijandige gezindheden. Wat beteekent deze beweging en wie is haar leider? zou ik u willen vragen; want ik weet: één moet de ziel der overigen zijn, en ofschoon het in zijn belang is zich te verbergen, groote namen lekken licht uit."

»Doch zij worden nog vaker door hen, die zich daarmee rechtvaardigen willen, voor daden gezet, waaraan zij geen deel hebben. Zou Uw Hoogheid wel kunnen gelooven, dat men mij bepaald verzekerd heeft, hoe de prins van Oranje eigenlijk de man is, die alle tegen het bewind gerichte stappen ingeeft en een verbond der edelen tot stand wil brengen, om de regeering door vrees voor hun macht tot onderwerping aan zijn eischen te dwingen? Dat ongerijmde verhaal heeft men mij in vollen ernst gedaan."

Dat Meerwoude het verhaal ongerijmd vond, viel bij zijn ·htigen toon niet te betwijfelen; Margareta echter scheen

minder gerust. »En waarom komt u dit bericht zoo ongerijmd voor? werd het u van onbetrouwbaren kant meegedeeld?"

»Dat laatste te beweren, zou een groot onrecht zijn tegen iemand, van wiens lippen ik nooit een onwaarheid vernam; maar men doet veel verhalen waaraan men zelf gelooft, en die toch op dwaling rusten. Hoe zou het mogelijk zijn, dat de prins van Oranje zulke bondgenooten koos?" Reinouts oogen gleden door de zaal, en schenen op Mansfeld en De Burge te wijzen.

»Zij zijn slechts de figuranten, die.... —"

Margareta's aarzeling, om een volkomen passend woord of besluit te vinden, was de oorzaak van de meeste rampen harer regeering en van haar lateren val; de gebeurtenissen snelden daardoor haar maatregelen altijd vooruit, en ook thans zag zij zich achterhaald. Terwijl zij nog over de fijne uitdrukking dacht, die geen enkel harer gevoelens aan het licht zou brengen, ontlokte Meerwoude haar reeds de geheele waarheid, door plotseling rondweg te vragen: »acht Uw Hoogheid den prins van Oranje tot zoo vijandige plannen in staat?"

De landvoogdes was verbluft door die open vraag, en juist daarom vond zij geen ontwijkend antwoord. Haar tactiek in de staatkundige gevechten was die van een bekwaam schermmeester, die naar de regels uitvalt en afweert; maar zij was zoo gewoon in iedere beweging een hinderlaag, een fijne berekening te zien, dat dergelijke grove stooten haar terstond ontwapenden. Met een gevoel dat het niet verstandig was oprecht te wezen, en toch niet in staat om valsch te zijn, gaf zij ten antwoord: »ik vrees dat deze woelingen niet buiten den prins omgaan."

»De prins, genadige vrouw, is iemand die alles of niets in een zaak moet wezen; is hij in deze woelingen betrokken, dan is hij er ook de leider van."

Margareta begreep, dat zij niet meer terug kon. »En indien ik hem werkelijk als zoodanig beschouwde?" vroeg

zij op zeer zachten toon, om dan snel te vervolgen: »heer van Meerwoude, gij verkeert met velen dier ontevredenen, en ofschoon ik u natuurlijk geen eisch van indiscretie zou willen stellen, zoo rechtvaardigen de omstandigheden toch nu mijn vraag. Rekent men in die kringen algemeen op den prins als aanvoerder en beschermer?"

»Zijn naam is te aanzienlijk om niet van zelf op de lippen te komen. Overigens moet Uw Hoogheid zich het best van den stand der zaken kunnen vergewissen, wanneer zij de betrokkenen persoonlijk gadeslaat."

De landvoogdes zuchtte. »Onze arme oogen worden zoo moede van het vele zien, dat zij alleen op de oppervlakte kunnen blijven; zij dringen niet in de harten."

Reinout maakte een vluchtige beweging, doch Margareta vatte den zin. Zij liet den kleinen kanten doek, dien zij in de hand droeg, vallen, en terwijl Meerwoude dien opraapte en teruggaf, fluisterde hij: »zou het geen sleutel tot de gezindheid van den prins zijn, als men wist in hoever hij de stappen der regeering naspoort? Sommigen zeggen, dat de bedoelingen van iemand op te maken zijn uit den graad van kennis, dien hij zelf van anderer plannen zoekt te erlangen."

De lippen, van welke deze fluisterend gesproken woorden kwamen, bewaarden haar kalmen glimlach, en ook de vorstin antwoordde ongedwongen en luid: »ik dank u," maar zacht voegde zij er bij: »gij meent dat de brieven, die ik naar Spanje zend, niet altijd in de rechte handen geraken?"

»Ik meen nu niets, maar als dit het geval was, dan zou het, denk ik, aantoonen, dat de prins den inhoud dier brieven noodig had, en het feit zou mogelijk de reden tevens openbaren."

Margareta zag met een scherpen blik om zich heen. Bij deze huiselijke bijeenkomsten was men minder gewoon op haar te letten dan bij meer ceremonieele feesten, maar er behoefde toch slechts één enkele benijder de opmerking te maken, dat Meerwoude een bijzonder lang onderhoud genoot,

of hij had de aandacht op hen gevestigd. »Wij zijn hier niet vrij," fluisterde zij Reinout derhalve na zijn laatste gezegde toe. Daar zij iets van belang behandelde, was zij er meer dan ooit op uit, geen nieuwsgierigheid op te wekken, en met eenige zeer algemeene woorden, die het zachte, alleen voor hem bestemde: »ik spreek u nog later," moesten overklinken, wendde zij zich tot een ander, zooals ieder wist, zeer onschadelijk edelman, terwijl Meerwoude zich weer bij de overigen voegde.

Hij ging op De Burge toe, die juist in een zeer levendige conversatie scheen. »Ik ben er zeker van," hoorde hij hem zeggen, »en als gij denkt, dat ik over Viale ... —"

»Niet in een zaal spreken moest, waarin hij tegenwoordig is, zou dat zeer wijs gedacht zijn;" Reinout legde de hand bij die woorden zoo plotseling op zijn schouder, dat hij zich verschrikt omkeerde; »waarvan zijt gij overigens zoo zeker?"

»Och, hij wil dien protégé van Viale tot kampvechter tegen de inquisitie maken," zeide Mansfeld minachtend; »hij gelooft natuurlijk, dat niemand zijn overreding kan weerstaan."

»Dat zeg ik niet; neen, het aardige is juist, hem er van zelf toe te laten komen; goede hemel! wat zou Viale een gezicht opzetten, als zijn Melville eens een ketter werd!"

»Een fraaie wensch voor een Katholiek," zeide Reinout op drogen toon, en De Burge, die zijn rechtgeloovigheid toch niet gaarne in twijfel getrokken zag, antwoordde haastig: »nu, de graaf houdt ons allen voor ketters; als gij niet op zijn minst de takkenbossen voor één brandstapel hebt aangedragen, gelooft hij nooit dat gij eenig vuur in de leer bezit, en daarom wilde ik dat het hem met zijn nieuwen gunsteling eens tegenliep. Mansfeld heeft natuurlijk weer niets dan aanmerkingen, maar wat ik gezegd heb, en nog eens zeggen wil, dat is dat ik overtuigd ben hem te zien veranderen, en dat ik er mijn best voor zal doen, al zou Viale het van spijt er over besterven."

»Ik twijfel niet of gij zoudt u in dit laatste geval zeer

goed kunnen schikken; maar gij kunt nooit weten welke werking de gal op iemand heeft, ze komt soms op anderen terecht, en, mijn beste De Burge, het is een waar woord, dat verkondigt: als er wolken voor de zon staan, hebben de menschen geen licht. Wees dus voorzichtig, maar vertel mij overigens nader, waarop gij de zekerheid bouwt, dat er voor een zoo rechtzinnig Katholiek in 't verschiet die vreeselijke ketterij zou opdagen, die hij met allen verplichten afschuw verwerpt."

»O het is duidelijk genoeg. Wij weten ook dat het er in de kerk wonderlijk uitziet, en als iemand dan komt en denkt dat hij alles zoo schoon zal vinden, waar het stof er duimdik op ligt, nu dan vraagt men al eens, of hij zal blijven bewonderen. Toen ik vandaag vertelde, dat mijn biechtvader zooveel van huiselijk leven hield, dat hij het laatste gedeelte van zijn naam ook buiten den biechtstoel kon hooren, zag Melville mij aan alsof ik hem van Babel had verhaald, en door Nivelde werd hij ook niet gesticht; dien heeft hij zich ten minste niet tot vriend gemaakt."

Reinout scheen zeer verwonderd. »Nivelde," zeide hij, »die is toch kerksch genoeg."

De jonge baron lachte. »Ja, op zijn manier," antwoordde hij ironisch: »gij kent het refrein: 's middags aan den disch, 's avonds in 't wijnhuis en 's morgens in de mis. Melville schijnt dat trifolium niet erg gepast te vinden; hij meent, dat als de kerk geen andere plichten oplegt dan haar gebruiken te volgen en verder zoo wereldsch te leven als men maar wil, ze weinig nut sticht. Wij kregen een predikatie, zoo mooi als 't kon; ik dacht slechts: wat zult gij hier in Brussel veel nieuws leeren kennen; en waarlijk, als ik niet er bij dacht: die zal nog eens een ketter worden, dan wil ik nooit meer geloof verdienen."

Mansfeld, die zich voorgenomen had, al wat De Burge volhield dien avond tegen te spreken, verklaarde ook nu de onderstelling voor uiterst belachelijk, maar Reinout haalde alleen de schouders op en zeide: »het is een gewaagde

uitspraak, doch alle profetie moet gewaagd zijn; ik wil dan ook niet zeggen, dat zij nooit vervuld wordt, al zie ik er nu nog geen voorteekens van. Hij schijnt mij op dit oogenblik meer op weg naar een andere soort van aanbidding;" Meerwoude wees op de bevallige Italiaansche, met welke Edward inderdaad zeer bezig scheen.

»Ja, dat zal Nivelde niet vriendelijker stemmen, gij kunt het op zijn gezicht lezen," meende de jonge edelman, zich naar den bedoelden persoon keerend, die juist op hen toekwam en er werkelijk vrij ontevreden uitzag. »Een vervelende avond," begon hij, »de landvoogdes is ongenaakbaar, en het gezelschap is zóó gemengd, dat men haast niemand durft aanspreken; men zou zich later met zijn kennissen compromitteeren."

»Gij zijt door de hooge geboorte van Granvelle verwend," merkte De Burge spottend aan; »de dagen van zijn Eminentie waren aangenamer, toen was Margareta nog vol warmte voor u; maar dat is zoo 's werelds loop, de eene helft heeft haar dag als de andere haar nacht heeft. Gij moet ook ons een beetje licht gunnen."

»O ik gun u àlles. Ik ben van wispelturige vrouwen voorgoed genezen."

»Dan willen wij hopen, dat de aanminnige Silvia niet wispelturig is," hernam Reinout, met een scherts die zeer natuurlijk was, daar de graaf voor een vereerder der hofdame doorging: »of hebt gij haar bekoorlijkheid reeds genoeg bestudeerd?"

»Ja," riep De Burge, »hij beweert dat Italiaansche schoonheden bloemen zonder steel zijn, die dadelijk verwelken — vooral als een ander ze plukt," voegde hij er schalkachtig fluisterend bij.

»Zoo? dat zijn kettersche gevoelens; men moet de bekoorlijkheid eener vrouw voor een boek houden, waarbij men nooit vraagt, hoeveel bladzijden het nog hebben zal. De woorden, die zij op haar index zet, zijn: pokken en oud worden. Verbeeld u zulke rozige Silvia's met gerim-

pelde wangen en doffe oogen, de geheele betoovering is dan immers weg. Een beauté zich te denken buiten haar schoonheid is haar buiten alles te denken wat zij bezit. Wie zou ooit van zulk een teeder wezen durven vorderen, dat zij de frischheid van haar kleur door studie verminderde? wie zou, al brak zijn hart, zoo zelfzuchtig kunnen denken, dat hij de helderheid harer oogen door tranen om zijn smart zou willen bederven, en haar voorhoofd met zijn zorgen rimpelen? wie zou... —?"

»Op zoo iemand verlieven?" riep De Burge; »waarlijk, Meerwoude, gij weet iemand zelfs het mooiste te bederven."

»Ik? ik zeg juist: omdat de schoonheid een beeld is, moet gij u nooit voorstellen, wat gij doen zoudt als het gebroken was. Overigens moet ik der signora nog mijn opwachting maken, de avond is bijna om en ik heb haar nog niet bewonderd."

»Het is toch vrij afgezaagd, altijd complimenten te maken," sprak Nivelde met voorname minachting; »als zij geen ander punt van conversatie heeft, dan zou ze mij met al haar charmes doodelijk vervelen."

Reinout scheen deze laatste meening even kettersch te vinden als het vroegere gevoelen van den graaf. »Ik weet niet of zij even geestig als schoon is," antwoordde hij, »maar ik zeg dat zulke gestalten geen geest of gevoel noodig hebben. Laast ge ooit iets van het hart van Venus?"

»Neen."

»Ik ook niet; dat komt, omdat men toen de zaken beter inzag. Als men zooveel bij haar had moeten gevoelen als zien, zou men van verrukking gestorven zijn. Haar echtgenoot, heet het, was ongelukkig; daarvan is hij zeker zelf schuld geweest. Ik denk dat hij in zijn onbescheidenheid vergeten heeft, dat mannen, die zulk een overal bewonderde vrouw hebben, niets zijn dan les maris de leurs femmes, en dat men om te aanbidden zijn knieën buigen moet, soms op een harden grond. Neen, daarin moet gij hem niet navolgen," — en met een nadrukkelijk hoofd-

schudden ging Reinout van den edelman naar de bekoorlijke vreemde.

Nivelde scheen aan den harden grond te denken, hij aanbad dien avond niet.

Silvia had hem intusschen ook niet noodig, zij was gevierd genoeg. Zooals zij, door bewonderende oogen gadegeslagen, in al haar jeugdige frischheid daar stond, kon zelfs de landvoogdes niet nalaten haar te prijzen. »Gaat gij onze kleine hartenroofster uw hulde brengen?" zeide zij vriendelijk tot Meerwoude; »nu, dat is goed, zij zou u zeker ongaarne missen." De waaier, dien Margareta opende, scheen slechts een minzamen glimlach te bedekken, maar Reinout hoorde daarachter de woorden: »ik verwacht u morgen vroeg bij mij, meld u aan bij mijn secretaris;" en terwijl hij zijn weg door de zaal vervolgde, moest hij in stilte over dezen avond lachen, waarop men geen maskers droeg en toch zijn waar gezicht zoo verborgen hield. »In welk een heerlijke school oefent gij u!" sprak hij bij zich zelf, op de hofdame ziende, »ja hier zult gij een hart opdoen."

De laatste woorden waren onbillijk daar zij iets als nog te verwerven voorstelden, dat reeds in zoo hooge mate bezeten werd. Silvia had waarlijk geen gevoel meer te leeren, haar geheele wezen was gevoel. Edward had dat juist aan een treffend voorbeeld ervaren. Het gesprek was op denzelfden edelman gekomen, waarover hij Helene eens zoo hard had hooren oordeelen, en van wien ook nu iemand met groote afkeuring sprak. Met welk een medelijden had Silvia hem toen verdedigd. »Neen," zeide zij, »ik zou hem geen verwijt hebben kunnen doen, dien armen jongen; als men hem maar niet zoo streng behandeld had, zou hij zich zeker niet van 't leven beroofd hebben; de menschen zijn zoo wreed."

Wat zag zij er bekoorlijk uit, en hoe lieflijk klonk die kiesche verschooning! Edward moest aan dat strenge oordeel der jonkvrouw van Vredenborg denken, en zich be-

kennen, dat deze zachte woorden toch weldadiger aandeden dan die onverbiddelijke rechtvaardigheid. »Ik wist dat gij zoo oordeelen zoudt," sprak hij bewonderend.

»Werkelijk? en dat waarom?"

»Omdat zooveel goedheid zich alleen met zooveel schoonheid paren kon, en ik wist dat gij de volmaking van beide zijt."

Zij zag hem vriendelijk aan. »Durft gij dat hier zeggen? ik vrees, dat als gij om u heen ziet, gij wel anders denken zult."

»Ik zou het voor de geheele wereld willen herhalen."

»Maar de jonge barones De Burge is toch zeer schoon, zie eens wat prachtige blonde haren zij heeft, en welke zachte oogen; ik geloof nooit wat men van haar vertelt, als ik dien lieven blik zie."

Het was Edward vrij onverschillig wat men van de bedoelde dame vertelde, te meer daar de geruchten over haar niet zoo luid waren, dat ze zijn oor reeds bereikt hadden, maar het was zóó genotrijk Silvia te hooren, dat hij met veel belangstelling naar de beschuldigingen vroeg, die haar lieftalligheid verwierp, en zoo hij de jonge barones, die hij tot nog toe voor zeer beminnelijk gehouden had, weldra met afkeer beschouwde, lag dit zeker niet aan het warme pleidooi der Italiaansche. Ook de beste advocaat vindt soms een ongeloovig gehoor, en aan den vriendelijken groet, dien Silvia kort daarop der beklaagde schonk, kon men zien, hoeveel welwillendheid er in haar woonde, al kon zij ook haar verschooning niet aan de strenge gemoederen om zich heen meedeelen.

Er werd haar over 't algemeen door deze telkens onrecht gedaan. Had Reinout haar gevoel miskend, Mansfeld en De Burge opperden een twijfel aan haar natuurlijkheid, die even onbillijk was.

»Als zij Meerwoude niet verovert, dan kan niemand het," riep de jonge graaf, terwijl hij haar nu in gesprek met dezen aanschouwde, en De Burge voegde er dadelijk bij:

»zij zal zich genoeg moeite er voor geven; al doet zij nog zoo ongezocht, dien zou zij gaarne vangen; welke strikken zij al zoo zou uitzetten?"

Een oneerbiedig antwoord van Mansfeld volgde op de oneerbiedige vraag, die beide van waarheid geheel ontbloot waren. Silvia deed op dat punt niet de geringste moeite; integendeel, wie haar nauwkeurig gadesloeg, die zou gezegd hebben, dat de toon van haar gesprek met Reinout een andere was dan zij tegen de overige jonge edellieden bezigde, en dat haar oogen op hem geen enkele maal den vurigen blik richtten, dien zij anders op haar aanbidders — of hen die het worden konden — wierp. Zij scheen hem geen der eischen te stellen, die verwende schoonheden anders doen, zelfs dien allereersten van zelf sprekenden eisch niet, het onderwerp der conversatie te zijn, want zij schikte er zich volkomen in, dat deze vooral over derden liep.

»Dus wilt gij u niet aan ons hof verbinden?" sprak Silvia, »de landvoogdes achtte u reeds gewonnen."

»Onze doorluchtige gebiedster kan mij niet waard vinden een oogenblik gemist te worden, zij heeft het geluk vele geliefkoosde satellieten om zich heen te zien, als ik ten minste op de gunst, die sommigen sedert kort ten deel valt, mag afgaan." Meerwoude zag naar Edward, die in gesprek met De Burge was.

Silvia scheen alleen den laatsten te bemerken. »Is de baron De Burge een gunsteling der landvoogdes?" vroeg zij.

»Naar mijn weten niet; ik bedoelde Melville."

»Melville?"

»Ja, hij schijnt alle uitzicht op den bijval onzer regeering te hebben."

»Maar hij is nog zoo kort hier."

»Des te beter voor hem, dan heeft hij nog geen tegenstanders."

»Dat klinkt zwartgallig; gij wilt toch niet zeggen, dat hij ze anders hebben moest; ik zou dan waarlijk bang worden om hier te blijven."

»Gij moogt onze natie niet voor zoo onridderlijk houden, dat zij ooit om partijtwist de hulde zou vergeten, aan gratie en bekoorlijkheid gewijd. Zelfs de meest verstokte ketter zal hier zijn aanbidding niet weigeren.”

»De ketterij neemt toe, niet waar?” vroeg Silvia, met de haar eigen beminnelijkheid het onderwerp ter conversatie opvattend, ofschoon staatkundige gesprekken anders haar liefhebberij niet waren.

»Ja,” antwoordde Reinout, »maar te hooger worden zij geschat, die getrouw zijn.”

»Dan is de graaf van Viale zeker een bijzondere gunsteling der landvoogdes?”

»Hij heeft ten minste grooten invloed; gij hebt dat reeds aan den ijver gezien, waarmee men zijn bescherming zoekt, al verleent hij ze zelden. Melville is een van de weinigen, die zoo gelukkig zijn haar te verwerven.”

»Is hij een bloedverwant van den graaf?”

»Ik ben met zijn familiebetrekkingen niet bekend. Onze tijd begint een door ons zelf verworven naam zoo hoog te stellen, dat hij een geërfden titel nauwelijks meer vordert.”

Of de schoone Silvia toonen wilde, dat zij in de denkbeelden van vooruitgang deelde, die Reinout aan haar tijd toeschreef, of dat zij slechts uit natuurlijke welwillendheid handelde, genoeg, zij was dien verderen avond uiterst vriendelijk voor Edward. Zij sprak veel met hem, liet zich door hem geleiden, en de vurigste blik uit haar stralende oogen rustte op hem.

Er was een gloed in dien blik, die zijn bloed deed koken en wild door zijn aderen bruisen. Zijn hart was haar eigendom, want die blik maakte hem tot haar slaaf, en het vuur dat daarin gloeide verteerde zijn kracht totdat hij aan haar voeten lag, en zijn denken, zijn gevoel, zijn alles zich in één gewaarwording oploste, het bewustzijn dat zijn geheele ziel haar aanbad. Hij vroeg zich niet af, of haar bezit hem gelukkig zou maken, hij voelde alleen dat hij haar bezitten moest. Er was in die heldere stem een klank,

die elke vraag in zijn borst tot zwijgen bracht; de hartstocht slechts kon er nog spreken.

De tooverdrank der wereld had gewerkt. Hij had het licht der zon gezien, en haar stralen — hadden zij hem verwarmd, zooals de jubelende stem in zijn borst uitriep? of hadden ze hem verblind?

»O gij bedrogen dwaas!" mompelde Reinout dien avond, »waarom kunt gij ook niet zien?"

VIERDE HOOFDSTUK.

Such men as he be never at heart's ease,
Whiles they behold a greater than themselves,
And therefore are they very dangerous.
SHAKESPEARE.

»Elke dienst, heer van Meerwoude, door u bewezen, zal in dankbare gedachtenis blijven," — met die op minzamen toon gesproken woorden gaf de landvoogdes het teeken, dat de geheime audiëntie, welke Reinout den volgenden morgen in haar kabinet had, ten einde was. Het onderhoud scheen tot beider genoegen gevoerd. Margareta's gelaat stond zeer welwillend, en ook de edelman verliet met een uitdrukking van tevredenheid zijn erkentelijk gezinde gebiedster, die nog eens de uit Madrid ontvangen instructiën las, waarbij haar geraden werd zich van hem te bedienen, daar hij te rijk was om geschenken en te weinig eerzuchtig om een belangrijk ambt te vorderen. Vooral de laatste zinsnede las zij aandachtig. Het kwam haar vreemd voor, den grondtrek van haar eigen karakter in een ander zoo geheel afwezig te hooren noemen, maar toch die veronderstelling behelsde ongetwijfeld waarheid. Hoe dikwijls had zij hem niet aanbiedingen gedaan, die een schitterend leven voor hem openden, en altijd had hij ze afgewezen. Zelfs nu, hoe traag had hij zich betoond om haar vertrouwen aan te

nemen, hoeveel ijveriger zouden anderen daarnaar gestreefd hebben; neen, eerzuchtig kon hij niet wezen, en men oordeelde in Madrid dus juist, wanneer men haar aanried zulk een man te gebruiken.

De landvoogdes was als het Saksische ministerie, dat »vandaag overlegde wat het gisteren had moeten doen;" zij volgde vaak een raad, om daarna te bedenken of hij goed geweest was, en het verheugde haar bij zulke gelegenheden altijd, wanneer zij haar gedrag kon rechtvaardigen. Ook thans was zij blijde haar reeds geschonken vertrouwen te mogen goedkeuren, want zij had Meerwoude veel vertrouwd.

Het waren gewichtige papieren, die hij bij zich droeg, terwijl hij met den luchtigen tred van iemand, die door geen bezigheden gehaast wordt, zijn woning opzocht. Margareta had brieven in zijn handen gegeven, waarop zij nooit gedacht had een ander oog te laten rusten dan van den koning, voor wien zij bestemd waren, brieven waaronder zich één bevond, dien zij nog voor weinige weken met den uitersten schrik in vreemd bezit zou hebben gezien. De vervolging der ketters en het wantrouwen, dat zij bij deze taak in verscheidene der voorname, met haar belaste edelen koesterde, werden daarin uitvoerig besproken, en de landvoogdes had bij het opstellen er van zeker niet vermoed, dat zij het klad dezer om al te scherpe uitdrukkingen nog eenigszins gewijzigd naar Madrid gezonden schriftuur zoo spoedig zelf in het bezit van iemand geven zou, die bevoegd was verklaard daarmee naar goedvinden te handelen. Zij had toen geen grooter zorg gekend, dan dien inhoud voor den prins van Oranje te verbergen, en nu had zij Meerwoude de vrijheid, die bijna een bevel was, gegeven, zich te overtuigen in hoever deze er kennis van droeg. Reinout zelf verwonderde zich over den spoed, waarmee zij op zijn toespeling van den vorigen avond was ingegaan. Hij wist dat zij reeds lang het vermoeden had, als werden haar brieven onderschept, maar het verraste hem toch, dat zij bereid bleek, het onderzoek, dat hij

meer aanduidde dan uitsprak, in het werk te stellen. Of de verrassing aangenaam was, lieten zijn trekken in 't onzekere; ze stonden volkomen effen, terwijl hij, in gepeins verzonken, de trap naar zijn kamer opging.

Meerwoude's woning was in het voornaamste gedeelte der hoofdstad gelegen, en onderscheidde zich door vele en groote vertrekken. Toch had ze een verlaten aanzien, want de edelman hield voor zijn rang slechts weinig bedienden. Hij vermeed al wat door overdaad in 't oog kon vallen, en een bijzonder prachtige, kwistige huishouding zou een ongewenschte opmerkzaamheid tot zich getrokken hebben. Zij was een middel, waardoor menschen van twijfelachtigen aard zich een toegang tot de hoogere kringen verschaften, of waardoor zij die er zich in bewogen hun invloed versterkten, want zij was een geschikt wapen in de hand van den eerzuchtige, en het eerste was hij niet, terwijl hij het laatste althans — niet schijnen wilde. Zekere eenvoud, die misschien meer berekend en zelfbewust was, dan men voor het aantrekkelijke dier deugd zou gewild hebben, uitte zich dus in de fraaie inrichting der vertrekken, die wel dikwijls gasten zagen, maar nooit op zoo overdreven weelderige wijze, dat het de aandacht der regeering zou hebben gewekt. Hoe in diezelfde vertrekken hooger gespeeld werd dan ergens elders, en sommige invloedrijke edelen na zulke avonden een goede reden bezaten om Meerwoude's vriendschap op prijs te stellen, was een gerucht door de scherpe tongen van enkelen rondgestrooid, maar daar dezen natuurlijk zijn vijanden waren, had het geen geloof gevonden. Over 't algemeen hield men Reinout voor wat de landvoogdes en de regeering te Madrid in hem zagen, een bekwaam maar ongevaarlijk man, en uit dit voor zijn karakter zoo streelend bewustzijn kwam mogelijk de glimlach voort, die zijn kalm gelaat vluchtig omspeelde, terwijl hij aan de berichten dacht, die Margareta van hem geven zou. »Een heerlijke tijding voor het Escuriaal," sprak hij, in verbeelding de woorden lezend, waarbij hij als een aangename, met eenige erken-

telijke phrasen reeds te verzadigen gast aan de tafel der gunstelingen omschreven werd, maar hij kon de beoordeeling, die zijn minzame gebiedster waarschijnlijk opstelde, niet verder uitwerken, want toen hij de deur opende, zag hij tot zijn verbazing, dat zij een ongedacht gehoor zou vinden. Er was een vreemde in de kamer, en wel een, die met zijn aangelegenheden nauwkeuriger kennis scheen te willen maken dan Reinout wenschen kon, want hij stond voor diens lessenaar en zag het slot met oogen aan, die van zijn onverbreekbaarheid niet erg overtuigd leken.

Het was een mager, armoedig gekleed man met rossigen baard en haar, en een uiterlijk, dat een geheele monsterkaart van eigenschappen vertoonde. Slimheid sprak uit de kleine, fonkelende oogen, driestheid uit den blik dien zij om zich heen wierpen, en een groote mate van zelfvertrouwen uit ieder zijner gebaren; doch als men van die vele hoedanigheden aan één de meest kenschetsende plaats had moeten toekennen, dan zou onbeschaamdheid die zonder twijfel verworven hebben. Al de andere namen een deel van zijn wezen in, onbeschaamdheid lag over het geheel; zij ademde uit iederen trek, iedere beweging, en vooral uit de volkomen kalmte, waarmee hij, in zijn onderzoek gestoord, zich nu naar Meerwoude keerde en dezen zonder eenigen schrik aanzag. »Goeden dag, Uw Edelheid," zeide hij met de meest koelbloedige buiging.

Er was in zijn bedaardheid iets zoo verrassends, dat zij den uitroep, dien Reinout al op de lippen had, terugdrong en hem bijna in verwarring bracht. Hij staarde den vreemde een oogenblik meer verwonderd nog dan vertoornd aan, en vroeg toen: »hoe komt gij hier?"

De man wees naar de deur. »Ik hoop dat het de gewone ingang voor uw bezoekers is," zeide hij zeer rustig, »in ieder geval is het de gemakkelijkste. Overigens moet ik zeggen, dat Uw Edelheid slecht bediend wordt, want ik vond de deur openstaan, en dat is in deze oneerlijke tijden een al te groote verzoeking."

»Zoo schijnt het inderdaad. Ge hadt zeker, als bewijs, hier willen stelen."

»Ik zou u niet durven tegenspreken; maar als het u behaagde te zeggen, dat ik u van de moeite ontheffen wilde eenig overvloedig geld na te tellen, zou dat hetzelfde zeggen en beter klinken."

»Gij schijnt om geen naam verlegen; hoe zoudt gij het dus noemen, als ik u over dit voornemen in de gevangenis liet nadenken?"

»Dat zou te min zijn om het maar te onderstellen," antwoordde de vreemde bezoeker met groote verachting; »in de gevangenis! ik zou willen weten wat daar ooit voor goeds van kwam. Neen, als gij de menschen niet gebruiken kunt, hang ze dan op, dat is goedkoop, dan zijn ze uit den weg, maar bewaar en onderhoud ze niet in zulk een behaaglijke overdenkingsplaats, waar geen schepsel nut van hen heeft. Verroeste machines moet men niet nog met olie smeren. Vrij of aan de galg, maar in de gevangenis nooit; dat is een schromelijke domheid."

»Nu, van de galg zijt gij zeker zoo heel ver niet."

»Juist zoo ver als het touw van mijn hals is, en zelfs dat kan nog breken; doch in ernst, Uw Edelheid moet mij niet voor een dief houden."

»Voor iemand dus, die hetgeen hem niet toekomt nemen wil," antwoordde Reinout, wien het eigenaardige van den man behaagde.

»Juist; ik begin te zien, dat wij het voortreffelijk met elkander vinden zouden. Zullen wij de kennis voortzetten?"

»Wat meent gij?"

»Dat ik zeer veel lust had in uw dienst te treden."

»In mijn dienst?"

»Ja, als het omgekeerd was, zou het mij zeker nog aangenamer zijn, maar om met de omstandigheden te rekenen, geloof ik dat het zoo 't best zal wezen."

Reinout had een dergelijk exemplaar van koelbloedige vrijpostigheid nog nooit gezien, en wijl de ontmoeting nieuw

was, boezemde zij hem belang in. Het was voor den scherp oplettenden vreemdeling duidelijk, dat hij terrein gewonnen had, en haastig maakte hij van die verovering gebruik. »De wijze, waarop ik mij voorstel, is wel wat zonderling en misschien ook niet erg geschikt om vertrouwen in mij te wekken," zeide hij gemeenzaam naderbij tredend, »maar ik zal u de zaak verklaren. Ik was tot nog toe in Antwerpen — ik heb er Uw Edelheid gezien — en dacht er nog eenigen tijd te blijven, doch ze maakten mij daar den grond zóó heet, dat ik besloot naar Brussel te gaan, en wie haastig reist vergeet licht zijn bagage, dat is een waarheid, die ik uit ervaring bevestigen kan. Ik had dus geld noodig, en dat ik het, als er niemand verschenen was, genomen zou hebben, wil ik wel bekennen; of ik echter in zoo slinksche broodwinning behagen schep, laat ik aan u zelf ter beoordeeling over, want ik hoorde u aankomen en had wel tienmaal weg kunnen zijn, en meenemen wat ik hebben wilde."

»Dan was het waarlijk een zelfoverwinning om te blijven, en verwacht gij zeker dat ik u daarvoor beloonen zal?"

»Zooals gezegd is, ik zou gaarne een nieuwen meester vinden, want het is mijn beginsel, alleen dán te stelen als ik geen gelegenheid zie om eerlijk te zijn. Wil Uw Edelheid mij houden?"

»Dat weet ik niet; hoe kwaamt gij juist aan mij?"

De man lachte. »O, onze soort heeft ook haar vertakkingen, wij kennen onze heeren en hen die het worden kunnen. Ik heb een lijst van al de adellijken over wie ik dacht, maar uw dienst zou mij naar wat ik hoorde het best lijken. Men zegt dat de meeste menschen u niet aanstaan; mij ook niet. Deze wijze van presentatie heeft dat op een meer gewone voor, dat ze dadelijk zegt, dat ik ook mijn eigenaardigheden heb, en voor zaken gebruikt kan worden, waarvoor ezelshersenen natuurlijk niet geschikt zijn."

Reinout dacht een oogenblik na. »Zijt gij in Brussel bekend?"

»Neen, maar als Uw Edelheid mij aannemen wil, is dit ook beter, want in Holland, Utrecht en Antwerpen, waar ik het wèl ben, heeft mijn reputatie iets van een zeef, het goede is er doorheen gevallen," antwoordde de vreemde met onbeschaamde openhartigheid.

»Wil dat zeggen, dat ge daar met de overheid te doen hadt ?"

»Alleen, dat bij een langer verblijf zoo iets wel had kunnen gebeuren."

»Een zeer goede aanbeveling; en wat zijn dan de diensten, die iemand van uw slag mij zou kunnen bewijzen ?"

»Alle, die iemand van een ander slag u misschien niet bewijzen zou; ik ben op zwart zaad geraakt, maar er was een tijd toen ik dingen wist en gebeuren hielp, die heel wat roode gezichten bleek, en heel wat vroolijke tongen stil konden maken; als Uw Edelheid dat verlangt, kan ik echter ook eerlijke diensten doen."

De laatste betuiging werd op zoo kluchtige wijze gedaan, dat Reinout ondanks de vrijpostigheid van den man lachen moest, en zijn bruikbaarheid voor zeer waarschijnlijk hield. Hij antwoordde intusschen streng: »als ik u gebruik, dan verlang ik dat gij volkomen eerbiedig zijt en dergelijke gezegden spaart; een edelman vordert van zijn ondergeschikten geen dubbelzinnige diensten; ook moet ik weten, dat gij behoorlijke manieren kunt aannemen."

»Daarvan kan Uw Edelheid overtuigd zijn," het was eigenaardig, op welk een beschaafden toon de vreemde plotseling sprak; »mijn uitzicht is nu wat verwilderd, maar dat herstelt zich spoedig; ik kan mij zóó veranderen, dat mijn eigen betrekkingen mij niet zouden herkennen" — het laatste was volkomen waar, want behalve een oude, blinde tante bezat hij er geen — »en voor 't overige wil ik mij niet prijzen, maar alleen zeggen: stel mij op de proef."

Reinout overlegde nog even, dan zeide hij: »welnu, ik wil het doen. Bevalt ge mij, dan zal ik u houden, en zoo niet — de overheid in Brussel is zeer waakzaam. Zeg mij thans hoe gij heet."

»Mijn van heb ik zoo dikwijls anders geschreven, dat ik werkelijk niet meer weet hoe die het laatst was, maar mijn voornaam is Eelco."

»En waar komt ge vandaan?"

»Uit Friesland."

»Verstaat ge vreemde talen?"

»Fransch, en Spaansch genoeg om er in te kunnen vloeken."

Het was Reinout niet bekend, hoeveel men tot dat verheven gebruik van een taal weten moest; hij hield zich echter overtuigd dat het geraden zou zijn, in Eelco's tegenwoordigheid zich er nooit van te bedienen, waar het een geheim gold; en hij oordeelde juist, want deze verstond het inderdaad volkomen.

»Wat denkt Uw Edelheid? zal het een accoord worden?" vroeg hij.

Meerwoude haalde zijn beurs uit en reikte hem eenige geldstukken. »Morgen om acht uur wacht ik u, zorg dat ge behoorlijk gekleed bij mij komt, ik zal u dan het nadere bevelen." Hij wenkte zijn nieuwen dienaar zich te verwijderen, en mompelde: »zulk een individu kan bruikbaar zijn;" toen las hij opmerkzaam de ontvangen papieren en schreef ze zorgvuldig over. Eenige zonderde hij af, de andere stak hij bij zich. Margareta had hem verzocht alle ruchtbaarheid te vermijden; het was dus vreemd, dat hij, om aan dit verlangen te voldoen, ze eerst naar graaf Brederode bracht; hij deed het echter, en de graaf was, zoo het scheen, weinig over hun inhoud gesticht. De prins van Oranje moet dien kennen, oordeelde hij; en, ofschoon met grooten tegenzin, gaf Meerwoude eindelijk toe. Hij liet voor den volgenden dag om gehoor bij zijn Hoogheid vragen.

Er was dien avond in het gezelschap, waartoe Brederode hem genoodigd had, niets aan hem te merken; een innerlijke onrust moest hem echter toch vervuld hebben, want hij slaakte een zucht van verlichting toen de feestelijkheid eindigde, en het was de eerste morgensluimering waaruit, na

een slapeloos doorgebrachten nacht, zijn zonderlinge bediende hem wekte.

»Goeden morgen, mijn gebieder, ik wensch u een aangenamen dag; ik heb de vroegmis bezocht en een gebed voor u gedaan," zeide een zalvende stem, en opziende ontdekte hij een net gekleed man, die met sluik geknipte haren, in een geveinsd deemoedige houding, voor hem stond. De ruwe baard was afgeschoren, en het verschil, door dit alles teweeggebracht, zoo groot, dat Meerwoude zelf een oogenblik moeite had, zijn haveloozen bezoeker van gisteren te herkennen. Eelco bemerkte dit met groote voldoening. »Heb ik te veel gezegd?" vroeg hij tevreden, doch bemerkend dat zijn nieuwe meester niet zeer goed geluimd scheen, vorderde hij geen verdere erkenning, maar vervolgde weer ootmoedig: »wil Uw Edelheid mij vergunnen haar te bedienen? ik heb al meer groote heeren geholpen — en dikwijls voor gewichtige gelegenheden, zelfs voor een huwelijkstoilet," voegde hij er met een gelaat bij, dat Reinout zeggen moest, hoe het geen gewoon huwelijk geweest was, waartoe hij zijn medewerking verleend had. Deze bleek intusschen geen belang in de zaak te stellen. »In wat voor soort van diensten zijt gij geweest?" vroeg hij.

»Bij Katholieken en Protestanten, edelen en niet edelen; ik heb er van alle standen en religies gehad."

»En welke religie hebt gij zelf?"

Eelco hield een onbeschreven papier in de hoogte. »Daar staat niets," zeide hij; »maar wat zou er kunnen staan?"

»Natuurlijk alles."

»Juist zoo is het met mijn geloof. Wat wil Uw Edelheid er hebben?"

Reinout moest erkennen, dat zulk een bereidvaardigheid niets te wenschen overliet. »Het is goed," antwoordde hij, »ga dan tusschenbeide naar de mis, en neem een devote houding aan als het hoogwaardige voorbijkomt, doch wees overigens niet te ijverig, want dat hindert de hervormden, en men behoeft niemand aanstoot te geven."

»Geen zorg! de vasten heb ik alleen te Brugge gehouden, waar de visch zoo bijzonder goed is; biechten zal ook wel niet noodig zijn?"

De zin der gemeenzame vraag was duidelijk genoeg; Meerwoude vond het echter niet noodig te toonen, dat hij ze begrepen had. »Luister," zeide hij na een poos van stilte, »ik heb u vroeger in Antwerpen ontmoet, en gij hebt daar een persoon gezien, die mij dikwijls lastig viel; dat weet gij als men er u naar vraagt, maar uit u zelf spreekt gij niet daarover. Herinnert gij u de ontmoeting?"

»Volkomen."

»Van dien persoon weet gij verder niets."

»Niets." Eelco's kluchtige ernst verried, dat hij de bedoeling van zijn meester verstond, en tevens dat hij grooten lust tot een verder gesprek koesterde, maar Reinout verkeerde niet in de stemming om met zulk een onderhoud zich in te laten. Zwijgend liet hij zijn kleeding voltooien; dan zond hij den dienaar weg, en ging eenige malen met onrustigen stap het vertrek op en neer. Er moesten gedachten door zijn hoofd woelen, voor wier uitdrukking op zijn gelaat hij vreesde, want hij trad voor den spiegel en beschouwde het met aandacht. Neen, het was geen opengeslagen boek, men kon er niets uit lezen. »Een geletterde kent geen ambitie, spreekt goed, met een weinig boosaardigheid die de conversatie pikant maakt, leeft overigens geheel voor dingen van smaak," sprak hij, ironisch den toon van eenigen zijner kennissen nabootsend; dan zeide hij met een zucht: »ik wenschte dat ik het wezen kon! Vredenborg heeft gelijk; te denken, dat het heil der wereld van onzen arbeid afhangt, dat ons bestaan iets beters dan een lange nacht is, waarvan wij weinige oogenblikken verdroomen, om dan nog in het duister ontwaakt op een nooit aanbrekenden morgen te wachten, — dat te denken, zooals hij het doet, zou ten minste een soort van geluk zijn, en misschien het eenige wat stand houdt. Hij wacht zijn erkenning van toekomstige geslachten, en zal in dat ver-

trouwen sterven, eer zij geboren werden om het te beschamen; ik weet, dat die wezens van later dagen niet anders dan die van het oogenblik zullen zijn, ik kan niet in de toekomst leven, en het heden..." — hij hield op en vervolgde dan op minder somberen toon: »in elk geval, waarom er tegen opzien? Het kan over volgende jaren beslissen, het kan mij niet te gronde richten."

Er was iets gedwongens in de kalmte, waarmee hij na het uitspreken dier woorden tot het verrichten der gewone ochtendbezigheden overging; langzamerhand echter nam zij een minder kunstmatig karakter aan, en toen hij zich naar het paleis van den prins van Oranje begaf, was zijn bedaardheid volkomen teruggekeerd.

De tijd van het onderhoud, waarom hij den prins had verzocht, was door dezen bepaald; hij behoefde dus slechts weinige oogenblikken te wachten, of men voerde hem naar Oranje's studeervertrek, en hij bevond zich alleen met den grooten verdediger der Nederlandsche vrijheid.

Hij was niet welkom, dat leed geen twijfel. De buiging, waarmee Oranje zijn eerbiedigen groet beantwoordde, was zoo gering als de beleefdheid slechts toeliet, en terwijl hij hem wenkte plaats te nemen, vroeg hij op koelen, korten toon: »wat verschaft mij uw bezoek, heer van Meerwoude?"

Reinout kende de beroemde, zonder onderscheid van stand of richting aan ieder bewezen voorkomendheid des prinsen; deze kille ontvangst kon dus alleen het gevolg zijn van afkeer tegen zijn persoon, en zij verraste hem hoogst onaangenaam. Hij bleef echter uiterlijk bedaard en antwoordde: »ik meen naar de wenschen Uwer Hoogheid te handelen, zoo ik aan het doel van mijn bezoek geen inleiding laat voorafgaan, anders..."

»Gij hebt gelijk," viel hem Oranje in de rede, »mijn tijd is beperkt, ter zake dus."

's Prinsen toon was niet aanmoedigend, Reinout scheen dit intusschen niet te hooren, en vervolgde: »eenigen tijd geleden in Antwerpen zijnde, had ik het ongeluk een

persoon te ontmoeten, die onder voorwendsel van gewichtige meedeelingen te willen doen telkens mijn hulp inriep. Uit ongeduld gaf ik hem eindelijk een kleine som; zijn berichten keurde ik natuurlijk mijn aandacht niet waard, zelfs toen hij uw naam er in noemde, een list die ik te goed kende, om ze met verrassing en nieuwsgierigheid te beloonen. Maar hij ging verder. Mij opnieuw geld vragend, verklaarde hij u gediend te hebben, en wel in een zaak van vertrouwelijken aard, wier ruchtbaarheid u zeer onaangenaam zou wezen. Ik sloeg geen geloof aan zijn woorden, maar meende toch Uwe Hoogheid van de beweringen van een man kennis te moeten geven, die, wat hij ook zij, zeer goed omtrent de staatkundige verwikkelingen schijnt ingelicht." Als in afwachting van een antwoord hield Reinout op, doch daar Oranje bleef zwijgen, ging hij voort: »de persoon, waarvan ik spreek, verklaarde uw werktuig, of hoe men dat noemen wil, in een zaak geweest te zijn, die met den geheimschrijver der landvoogdes, met Armenteros, in verband stond."

De prins vertoonde geen ontroering; hij vroeg met volkomen onverschilligheid: »en welke betrekking kon er tusschen zulk een individu en mij bestaan hebben?" een lichte twijfel aan het geheele verhaal sprak uit zijn stem.

»Misschien kon het voor de Nederlandsche zaken wenschelijk zijn, van de berichten naar en uit Spanje kennis te dragen, eer zij het oord hunner bestemming bereiken."

Oranje scheen verrast. »Doet gij mij de eer aan, heer van Meerwoude, mij voor den vertegenwoordiger der Nederlandsche belangen aan te zien?"

»Ik spreek daarmee alleen het oordeel van mijn geheele volk uit, dat niet aan de Duitsche afkomst van een vorst gelooven wil, wien het als den steun van elk nationaal gevoel eert." Er was zoet in Reinouts toon, maar bitterheid in zijn woorden; hij wist dat de prins ongaarne aan die vreemde afkomst herinnerd werd, die hem in de oogen van het volk altijd zekere minderheid tegenover Egmond of Brederode gaf, en deze voelde zeer wel den scherpen bijen-

angel die in den hem gereikten honig schuilde. Koeltjes antwoordde hij: »uw meening is zeer vleiend, maar den steun van ons nationaal gevoel mogen wij alleen bij onze gebiedster zoeken, die haar natie vertegenwoordigt; oordeelen als dit zouden een valsch licht op mijn verhouding tot haar kunnen werpen."

Reinout boog. »Te meer meen ik dan Uw Hoogheid met geruchten bekend te moeten maken, die een bijna vijandige verhouding doen onderstellen."

De prins haalde de schouders op. »Wij moeten ons veel laten gevallen," zeide hij. »Dus meent men, dat ik er belang bij zou hebben, de brieven, die Armenteros in naam der landvoogdes naar Spanje zendt, te kennen? Ik moet u opmerkzaam maken, heer van Meerwoude, dat mijn positie deze bewering eenigermate rechtvaardigt; een staatsman is meestal gaarne op de hoogte van hetgeen de regeering zijns lands denkt. Wie weet," hij glimlachte even, »hoe gewichtig deze brieven inderdaad voor mij wezen zouden."

»Naar de proeven, die ik er van zag, verdienen zij belangstelling," zeide Reinout, schijnbaar achteloos met de lissen van zijn wambuis spelend.

Oranje trok de wenkbrauwen saam en een uitdrukking van spanning ging over zijn gelaat. Vorschend richtte hij zijn blik op den zonderlingen bezoeker, die geen gevoel van het gewicht zijner woorden scheen te hebben, want dat die neergeslagen oogen, door hun donkere wimpers heen, al zijn bewegingen nauwkeurig volgden, kon hij niet vermoeden. »En dien inhoud mag men vernemen?" vroeg hij eindelijk.

Meerwoude zag op; de prins had spanning maar geen verrassing getoond; er kón dus een persoon zijn, die in het bezit van dergelijke brieven was, — snel schreef hij die waarneming in het nooit falende boek van zijn geheugen, dan antwoordde hij: »voorzeker, Uw Hoogheid; ik hoop, dat hun inhoud mijn bezoek rechtvaardigen zal." Hij haalde een portefeuille te voorschijn en legde die op de tafel;

zijn blik bleef op den prins rusten. Het was of beide mannen elkanders waarde afwogen.

»Heb ik de mededeelingen, die ge mij doet, als alleen aan mij gedaan op te vatten, en zijn deze papieren door u nog in geen andere handen gegeven?" vroeg de prins.

»Graaf Brederode heeft ze gezien," antwoordde Reinout kalm; »het is zijn oordeel, dat mij raadde u met alles bekend te maken."

»Ik wist niet dat de graaf van Brederode commissionairs hield," zeide Oranje scherp.

Reinout werd doodsbleek. Zijn gestalte scheen grooter te worden, en onder de zware wimpers flikkerde het dreigend, maar hij bedwong zich. Er zijn woorden, die men niet mág verstaan. Met een trillende stem, doch overigens bedaard hernam hij: »de zin van Uw Hoogheids gezegde is mij niet duidelijk; wat echter den heer van Brederode betreft, zoo is hij niet gewoon dergelijke personen te bezoldigen. Werktuigen van die soort eeren hem niet die ze gebruikt, en men stelt den werver zelden hooger dan den geworvene."

Oranje maakte een afwerende beweging. »De naam van graaf Brederode sluit elke niet eervolle gedachte uit, zoowel wat hem als wat diegenen betreft, die hij — waardig keurt zijn vrienden te zijn," voegde hij er met zelfoverwinning bij. De waarheid was, dat hij met zijn scherp gezegde aan de opwelling van een gevoel had toegegeven, dat te sterker sprak, naarmate hij meer overtuigd was, dat het grond bezat, en hij dien grond toch niet verklaren kon. Hij had Reinout persoonlijk nooit nader leeren kennen, maar hij had hem in zijn omgang met anderen gadegeslagen, en daaruit resultaten getrokken, die hem een ongunstige meening deden opvatten. Zijn diepe blik zag die schijnbaar zoo volkomene onbewustheid van eigen weten voor een masker aan, ook al kon hij het ware gelaat, daarachter verborgen, niet onderscheiden, en uit de ongedwongen woorden van den edelman had hem dikwijls het sarcasme

tegengeklonken, dat zich met de oppervlakkigheid van zoogenaamde vrienden vermaakte; hij hield Meerwoude niet voor een ongevaarlijk man, en dat hij, verzekerd van diens berekenend handelen, het doel dier berekening niet vinden kon, diende slechts om zijn tegenzin te verhoogen. Zoo was het scherpe woord van zijn lippen gekomen, dat hij nu geen kans zag staande te houden en geen lust had terug te nemen.

Reinout zelf hielp hem uit zijn moeielijkheid; hij vervolgde: »de reden, waarom ik mij niet terstond tot Uw Hoogheid wendde, was mijn zeer gewettigde vrees, den indruk van een dier vele personen te maken, die u met berichten lastig vallen, welke zij gewoonlijk alleen als bruggen tot hun gelukseiland beschouwen. Ik meende daarenboven, dat deze mededeelingen geen bijzonder geloof verdienden, maar graaf Brederode, aan wien ik een gedeelte der papieren toonde, verzekerde mij van hun echtheid, en drong mij ze u volledig voor te leggen."

Hij opende de portefeuille en breidde haar inhoud voor den prins uit. Deze nam den eersten brief op en doorliep dien vluchtig, hij wilde geen te groote belangstelling aan den dag leggen, en het geschrift bevatte ook niets belangrijks. »De hand is inderdaad, naar allen schijn, die der landvoogdes," zeide hij, de onderteekening beschouwend, »maar men is te ver in de kunst van vervalsching om zich daarom op de echtheid van zulk een stuk te verlaten." Hij nam een tweeden brief in de hand en voegde er glimlachend bij: »zelfs de koning van Spanje zou dergelijke papieren gerust in ieders handen kunnen geven."

»Dat ik aan zoo onbeduidende stukken waarde hechtte, moet Uw Hoogheid dus geheel overtuigen, hoe weinig ik voor den staatsdienst of voor dien eener staatkundige partij geschikt ben."

»O, heer van Meerwoude," begon de prins — maar hij hield plotseling op en verschoot van kleur. De tweede brief was het klad van de schriftuur, die hij, zooals Margareta met

recht vermoedde, gelezen had, en aan de echtheid er van kon hij niet twijfelen. De inhoud was te persoonlijk om aan iemand bekend te zijn, de vertrouwdste raadslieden der landvoogdes misschien uitgezonderd — en dezen zouden natuurlijk zulk een bedrog niet plegen, — en te gewaagd om door iemand uit zijn verbeelding te worden ontworpen. Daarenboven was de wijze van uitdrukking zoo volkomen overeenstemmend, alleen maar wat minder omzichtig, dat Oranje geen oogenblik twijfelen kon of dit was het oorspronkelijke stuk, waarvan hij slechts de kopie ontvangen had. Met ontsteltenis beschouwde hij het blad, en vroeg zich zelf af, wat hier gebeurd kon zijn. Was hij door den persoon, dien hij tot het onderscheppen der brieven van Margareta gebruikte, met den last om ze nauwkeurig over te schrijven, bedrogen, zond men hem slechts een onvolledige kopie, dan was dit hoogst bedenkelijk. Maar nog veel erger was het, indien die persoon, eens op de hoogte van briefvervalsching, ook aan den koning slechts een namaaksel stuurde, terwijl hij de oorspronkelijke stukken voor zich zelf hield, om hiermee een wapen tegen den prins, en tegen hoevelen niet, in handen te hebben. Het was een zaak van zeer groot gewicht, en iets van het vroeger getoonde wantrouwen ontwaakte weer in Oranje's borst. Hij las den brief nog eens opmerkzaam door en vroeg dan, zijn blik scherp op Reinout vestigend: »heer van Meerwoude, deze papieren kunnen alleen met een mij vijandig oogmerk in uw bezit gegeven zijn; vergeef mij de opmerking, maar hoe is het mogelijk, dat men zich tot geen meer bekend edelman richtte?"

»Zij die groot zijn worden gevreesd, en men weet, dat het niet raadzaam is zich in hun geheimen te mengen; bij een edelman, die niet in het bezit van macht is, wordt hetzelfde bereikt, zonder dat men gelijk gevaar heeft te trotseeren."

De prins erkende de waarheid dezer verklaring; hij hernam echter: »maar waarom zich niet tot een mijner tegenstanders gewend? het schijnt mij vreemd, dat men een

mededeeling, die mij schaden kan, niet beter wist aan te brengen dan bij iemand, die naar ik meen nog eenigszins aan graaf Egmond en Brederode verwant is."

»Daar Uw Hoogheid die familiebetrekkingen aanraakt, moet ik u herinneren, dat men mij als bloedverwant der Croys dan even goed voor aanhanger van een partij kon houden, die in tegenovergestelde richting handelt; maar is het wel zoo zeker, dat met deze papieren iets vijandigs tegen u bedoeld wordt?"

»Tegen wien anders kon die bedoeling zijn?"

»Het is mogelijk, dat men meende, der landvoogdes zou het bekend worden dezer schriftuur niet welkom zijn."

»O, de brief heeft zijn reis reeds gemaakt, alle gevolgen er van moeten reeds in werking getreden zijn," zeide de prins, zijn vroegere aristocratische onverschilligheid hernemend. Hij greep tegelijk naar de andere papieren en begon ze te doorloopen.

Het was goed dat hij zoo deed, anders zou hij de eigenaardige uitdrukking, die bij zijn woorden over Reinouts gezicht ging, hebben moeten opmerken. Wat hij door zijn achteloosheid had willen verbergen, verried hij er door; hij hulde zich zoo dicht in zijn vermomming, dat de ware vormen in het te strak aangetrokken gewaad uitkwamen. De brief, zooals Oranje dien ontvangen had, droeg natuurlijk een dagteekening, maar op het blad, dat Meerwoude hem getoond had, was deze niet gezet, en zijn gezegde bewees dus, dat hij, den tijd kennend waarop de missive verzonden was, het stuk reeds vroeger moest gelezen hebben; onbewust had hij in zijn geringschattende opmerking het geheim uitgesproken, waarnaar zijn sluwe gast vorschte. De prins onderschepte deze brieven, — dat leed geen twijfel.

Oranje vermoedde die gedachten niet; hij was in den inhoud van het pakket verdiept, en toen hij de lezing er van voltooid had en opnieuw het gesprek begon, was de indruk, dien het zoo onverwachte vooral op hem gemaakt had, volkomen voorbij, althans wat zijn uiterlijk betrof.

Met kalme beleefdheid hernam hij: »het is mogelijk dat gij inderdaad gelijk hebt, en die stukken als bedreiging tegen de landvoogdes bedoeld waren; het is een geluk dat onze regeering deze openbaarheid niet behoeft te vreezen. Hun inhoud zal u bewezen hebben, dat de gedachte, als zou het in mijn belang zijn, dien door middel van vreemde personen te leeren kennen, een natuurlijk gevolg van de kleine geschillen is, in deze schrifturen aangeduid, wier aard niet gewichtiger mag heeten dan zij gewoonlijk tusschen gebiedster en raadsman bestaan, maar waaraan de buitenwereld allicht groote waarde hecht. Misschien dat mijn vijanden een persoon voor het uitstrooien van hun geruchten gekozen hebben, die werkelijk eens in betrekking tot mij stond, en die zelf tegen de landvoogdes ingenomen is; zulk een handelwijze wordt, waar partijbelang in het spel is, helaas te dikwijls gebezigd, om nog vreemd te kunnen zijn."

Reinout stond op; »Uw Hoogheid vergeve mij de stoornis," zeide hij.

»Neen, heer van Meerwoude," de prins wenkte hem weder plaats te nemen; »het is natuurlijk dat gij aan zulke geruchten meer waarde toekent, dan de ervaring mij leerde doen. Ik twijfel, of graaf Brederode na het lezen dezer brieven eenige rust heeft kunnen vinden; en denk dat de groote klok weldra van zijn ontdekking zal luiden."

Reinout begreep de bedoeling dezer woorden. Het was in Oranje's belang de zaak stil te houden, en daarom wilde hij gaarne op zoo ongezochte wijze een oordeel over 's graven stilzwijgendheid te weten komen, doch het lag niet in zijn plan om den prins iets te schenken, en zoo antwoordde hij koeltjes: »Uw Hoogheid zal den heer van Brederode dan wel kunnen geruststellen; het is te hopen dat de reeds doorgestane angst hem niet te veel geschokt zal hebben."

De ironie was duidelijk, maar Oranje toonde geen geraaktheid en sprak: »ik denk dat men mij wel spoedig alarmeeren zal, verondersteld dat hij alle stukken gelezen heeft, wat uit uw woorden mij niet geheel bleek."

»Volledig heeft graaf Brederode deze papieren niet gezien.”

De prins voelde zich merkelijk verlicht. Als Brederode op allerlei geruchten af tegen de willekeur en onbetrouwbaarheid der regeering ijverde, schaadde dit niet; maar met zulke feiten mocht hij niet komen, zij zouden hem een invloed bezorgd hebben, dien Oranje min wenschelijk oordeelde. Hij zeide dus op zeer verruimden toon: »Welnu, heer van Meerwoude, dan hoop ik, zal de zaak hierbij blijven; dat ik met individuen als dat waarvan gij spraakt, en welks kennis ik natuurlijk niet verlang te maken, in geen verbinding sta, behoef ik u niet te zeggen; uw eigen gevoel had u daarin reeds volkomen juist geleid. Overigens zeg ik u mijn dank voor de moeite, door u in deze aangelegenheid besteed, en wensch ik dat wij elkander spoedig in een gesprek over aangenamer onderwerpen zullen ontmoeten.” Hij zeide de laatste woorden met zijn natuurlijke minzaamheid, en, als wilde hij den indruk van zijn vroegere scherpte uitwisschen, vroeg hij: »mag ik weten wat uw plan is met deze brieven?”

»De beschikking daarvan berust bij Uw Hoogheid; sedert ze eenmaal in vreemde handen gegeven zijn, kunnen ze onder geen beter hoede staan,” antwoordde Reinout beleefd, maar met een kleine bijmenging van satire.

De prins vond goed alleen op de woorden, niet ook op hun toon te letten; hij stak de hand uit en zeide vriendelijk: »tot weerzien dus, ik hoop u blijk van mijn erkentelijke herinnering aan dit onderhoud te geven. Indien ge mij uw bezoeken gunnen wilt, zult ge mij welkom zijn.”

Reinout maakte een stijve buiging. Hij antwoordde, zonder zijn hand in die van Oranje te leggen: »wanneer Uw Hoogheid het wenschelijk mocht vinden mij te zien, zal ik aan dat verlangen voldoen; overigens zou het onbescheiden zijn u te storen.”

De prins beet zich op de lippen; hij kon die koelheid echter niet euvel duiden, wanneer hij aan zijn eigen scherpe woorden dacht, en zoo schelde hij een dienaar om zijn gast

uit te laten, en gaf op diens buiging een even formeelen ofschoon hoffelijken groet terug; daarna verdiepte hij zich in de weinig aangename gedachten, die hun gesprek had opgewekt.

Gelijk elke vrije, groote natuur, waren hem de geheime wegen, langs welke hij zijn kennis van de aangelegenheden der regeering erlangen moest, zeer pijnlijk, en iedere herinnering aan de onedele middelen, waardoor ook de edelste mannen hun doel moesten bereiken, vervulde hem met afkeer. Hij was gedwongen de brieven des konings en der landvoogdes te onderscheppen, om de geheele trouwelooze staatkunde van het Spaansche bewind te kunnen beoordeelen, en om haar te weren was hij genoodzaakt zijn handelwijze te verbergen, ja zelfs te loochenen; maar noch die noodzakelijkheid, noch de goedkeuring, door zijn tijd aan dergelijke listen gehecht, konden een karakter, dat zich zoover boven de begrippen zijner dagen verheffen zou, hiermee verzoenen, en het gevoel van vernedering, dat bij elk bespreken dezer zaak zich van hem meester maakte, zou, ook zonder meer, hem dit onderhoud hebben verbitterd. Thans echter waren daarbij nog andere gronden gekomen. Hij wist niet, zou hij Reinouts verhaal gelooven en aannemen dat werkelijk een met hem in verbinding staande persoon deze brieven in handen van den edelman gespeeld had? of moest hij in de geheele geschiedenis slechts een listigen valstrik zien? Zijn eerste opwelling neigde tot dit gevoelen, maar de aard van het verhaal deed niet aan een verzinsel denken. Er waren geen verdachte gapingen, geen onsamenhangende feiten in Meerwoude's bericht geweest; het was eenvoudig en onopgesmukt, terwijl alle andere gissingen, die de prins maakte, een zooveel ingewikkelder beloop hadden, dat naar hij zich zelf zeide de aanneming daarvan veel zou hebben van het onderstellen van een storm om de kleinste koelte te verklaren. Hij moest dus gelooven, dat de zaak juist zoo samenhing als Reinout verteld had; kon hij dit punt intusschen voor beslist houden, dan rezen er nog genoeg andere vragen in hem op.

Wie kon de persoon geweest zijn, dien Meerwoude ontmoet had? Om zijn belangstelling niet te verraden, had hij geen vragen gedaan, en zag dus geen kans om dat individu te ontdekken, want de edelman zou hem uit zich zelf wel niet met mededeelingen te hulp komen. Hij had Reinout tegen zich verbitterd, en gelijk zwijgende menschen van ieder te veel gesproken woord meer berouw hebben dan zij die gewoon zijn zich voorbij te praten, was ook de prins zeer ontstemd over het door hem gegeven blijk van afkeer; den afkeer zelf kon hij zich niet verwijten, aangezien hij de rechtmatigheid er van tevergeefs in twijfel trachtte te trekken. Meerwoude had zich volkomen belangloos gedragen, hij had geen enkel misplaatst woord gesproken, Oranje kon die erkenning niet terugnemen, en toch — de stem, die hem in zijn binnenste waarschuwde, wilde niet zwijgen. Het was onmogelijk, zoo oordeelde hij, dat de man, die zoo zorgvuldig wikte en woog, zoo scherp hoorde en zoo snel begreep, geheel doelloos handelde; men was niet spaarzaam met zijn woorden, als men geen munt daaruit dacht te slaan; maar over den aard van dit doel kon hij zich geen licht verschaffen. De edelman scheen in geen betrekking tot de staatkundige partijen te staan, want hij verkeerde even vriendelijk met beide en liet zich nooit den wensch van hervorming op een bepaald gebied ontvallen, ofschoon Oranje wist dat hij in 't algemeen de bestaande orde van zaken bijtend bespotten kon. Hieruit was dus geen resultaat omtrent zijn plannen te trekken, en misnoegd staakte de prins juist zijn overpeinzingen, toen men graaf Mansfeld bij hem aandiende, wiens zoon hij dikwijls met Meerwoude gezien had, en die dus waarschijnlijk inlichtingen zou kunnen geven. Hij bracht het gesprek weldra op den edelman.

»Meerwoude?" sprak de graaf, »ja ik ken hem, maar mij dunkt, dat de prinses van Oranje hier het best onderricht zal zijn, zij heeft nog op het laatste groote hofbal met hem gedanst."

»Op dat wonderlijke feest, waarop de landvoogdes goed-

vond ons te onthalen? nu, met allen eerbied voor onze dames geloof ik toch niet, dat haar oordeel veel verder gaat dan of iemand een bevallig compliment kan maken."

»En of hij een goed uiterlijk heeft," zeide de graaf een weinig spottend, »maar indien mijn kennis u van dienst kan zijn...."

»Hebt gij eenigen indruk van hem?"

»Alleen dat hij een aangenaam prater kan wezen. Hij behoort tot de neutralen; althans hij verkeert met Barlaimont en Nivelde, zoo goed als met mijn zoon en diens onberaden plannenmakers. Zijn positie is eigenlijk vrij onzeker; het huwelijk, dat zijn moeder sloot, was ver beneden haar rang; zij had den hertog De Feria kunnen huwen, en nam een onbekenden edelman!" De graaf verzweeg hierbij, dat Meerwoude's moeder ook gravin van Mansfeld had kunnen worden; hij vervolgde snel: »ik moet echter bekennen, dat hij zich nooit aan indringende vertrouwelijkheid schuldig maakt. Hij weet met de omstandigheden te rekenen."

»Hij zal waarschijnlijk denken dat ze te herstellen zijn, en door voorname vrienden protectie ten hove zoeken," merkte Oranje aan.

»Neen," antwoordde Mansfeld; »ik dacht er ook zoo over, maar mijn zoon heeft mij stellig verzekerd, dat de landvoogdes hem herhaaldelijk een ambt aanbood zonder dat hij het bekleeden wilde. Gij herinnert u zeker nog wel die vervelende zaak met Brederode's ruiterij?"

De prins lachte. »O ja, aan woorden daarover heeft het nooit ontbroken," en hij sprak waarheid, want het feit, dat men aan een zoo aanzienlijken edelman als graaf Brederode van regeeringswege slechts een compagnie lichte ruiterij toevertrouwde, had onder den Nederlandschen adel een groote verbittering wakker geroepen, daar de gekrenkte, veel meer ijdel dan hoogmoedig, zijn terugzetting had doen uitkomen, in plaats van haar te verbergen.

»Welnu, om de zaak nog wat meer in 't oog vallend te

maken," hernam Mansfeld, »bood Margareta Meerwoude een commando aan, dat hem hooger zou geplaatst hebben dan onzen jonker Hendrik; maar hij wees die waardigheid van de hand, wijl zij den schijn op zich laden kon, als stelde men ten hove den onervaren vrijwilliger boven den bekenden krijgsman. Natuurlijk heeft die gepaste weigering hem zeer populair gemaakt."

»Zeer natuurlijk," antwoordde Oranje en voegde er in stilte bij: »zeer slim," welke opmerking hij intusschen niet bij het vervolg van Mansfelds woorden maakte, die voortging: »ik geloof niet dat hij de minste eerzucht bezit; hij schijnt een gemakkelijk leven boven de woelingen van den partijstrijd te stellen. Voor ú zal hij zeker niets belangrijks hebben."

De prins sprak dat vermoeden niet tegen, hoewel hij de vrijheid nam, bij zich zelf een andere karakterschets te ontwerpen. Meerwoude rees in zijn schatting, nu hij zag hoe ook menschen van staatkundige ervaring zich in hem bedrogen, want hij hechtte meer aan naturen, die een diepe studie vorderden, dan aan hen, die zich den onwetenden en den kundigen evenzeer openbaarden; de taal, die zoo gemakkelijk geleerd werd, had hij nooit rijk aan uitdrukkingen bevonden. Reinout kon hem nuttig zijn; haastig vatte hij dus het voornemen op, den edelman aan zich te verbinden, en dat hem dit gelukken zou, betwijfelde hij niet; de scherpe woorden waren onder vier oogen gezegd, de vleiende wilde hij voor een groot publiek spreken; in de schitterende voldoening zou elk aandenken der beleediging ondergaan.

Terwijl de prins met dit plan van hun onderhoud afstapte, had Reinout Oranje's paleis reeds lang verlaten. Hij begaf zich ditmaal niet naar zijn woning. Het was hem onmogelijk de kennissen, die hem wellicht zouden bezoeken, met onbezorgd gelaat welkom te heeten; zooveel plannen, die hij nog kort te voren gekoesterd had, lagen in duigen, dat ook hij wel naar een oogenblik van stil beraad mocht

verlangen. Met haastigen tred sloeg hij een pad naar buiten in, en vóór hij Brussel achter zich had werd zijn snelle stap niet gematigd; eerst toen de stilte der eenzaamheid om hem heerschte, gunde de gejaagde voet zich rust. Het middaguur was aangebroken, en hij behoefde dus geen stoornis van vrienden, die zich aan de bedompte stad onttrokken, te vreezen; vrij kon hij zich aan zijn gedachten overgeven, en langzaam tusschen het oude geboomte, dat zijn weg beschaduwde, voortgaande, verloor hij zich in gepeins.

Hij voelde dat het keerpunt van zijn leven gekomen was. Nogmaals riep hij zich de woorden van den prins voor den geest; ja, met hen moest een nieuw tijdperk in zijn bestaan aanbreken, en terwijl hij dat uitsprak was 't hem alsof tegelijk zijn geheele verleden plotseling wakker werd. Vóórdat de man, die hij worden zou, zich in gedachten bij hem gevormd had, stond de man, die hij geweest was, hem nog eens voor oogen; hij zag zijn gewezen ik, en luisterde naar al wat het hem in de eenzaamheid zoo levendig verhaalde. Hij dacht aan alle plannen en illusies van vervlogen jaren, want hij nam er afscheid van — voor altoos.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Auch ich war jung einst, traut' auf meinen Stern,
Und glaubt' an Menschen. Doch der Wahn der Jugend
Zerstob zu bald nur; und in 's Innere lugend,
Verfault erfand ich alles Wesens Kern.

GEIBEL.

Men neemt bij vroeg rijpe, somber gestemde gemoederen meestal aan, dat bittere ervaringen den loop hunner natuurlijke ontwikkeling verstoorden. Ze moeten een misplaatste liefde gekoesterd hebben, hun vrienden verlieten hen, teleurstelling bezwaarde de eerste schreden die zij op het pad des levens zetten, en vandaar dat ontijdige ernst zich van die harten meester maakte. Het is te zeer gewoonte de vorming van het gemoed aan eigen indrukken toe te schrijven, om te kunnen aannemen, dat geen vijandige hand steenen op het pad behoefde te werpen, waarop de jeugdige voet struikelde, en dat de ondervinding van anderen zulk een somberen trek in het jonge gelaat teekende. Voor de meesten zeker zou het onmogelijk wezen te denken, dat zij bijna geheel kopie zijn, de kopie van hun boeken en nog meer van hun levende omgeving, en dat hetgeen zij door leering weten veel meer is, dan wat eigen schepping in hen heeft voortgebracht. En toch is juist het gemoed in hooge mate zulk een spiegel van vreemde beelden. De loop der eeuwen heeft het gevoel met geen enkele nieuwe

eigenschap verrijkt; liefde en haat, hoop en vrees, zij spreken nog de taal waarin zij altijd gesproken hebben; en terwijl de gedachte werkt en wisselt, terwijl zij, gelijk alle wisseling doet en alle stilstand belet, gedurig afbreekt en opbouwt, zijn de vormen van het gevoelsleven steeds dezelfde gebleven. Vandaar dat het denken oorspronkelijk is, want het wordt uit den geest zelf geboren, de aandoeningen van het gemoed daarentegen ook door een vreemd voorbeeld gewekt kunnen worden, want het spreekt niet in individueele klanken; en zoo kan het zijn wat men met de uitdrukking van gerijpt aangeeft, zonder van de werkelijkheid nog iets geleerd te hebben.

Ook hier was dit het geval.

Reinout had niet aan de rijke tafel van Fortuna weelderig genoten, om zich nu, ziek van overdaad, af te wenden en genot en leven voor ijdele dingen te verklaren, doch evenmin was hij door ééne groote ervaring van ongeluk tot zijn sombere levensbeschouwing gekomen. Zijn weg was noch door genot noch door smart, maar door studie en gedachte gegaan.

Hij had zijn ouders nooit gekend. Bij vreemden, die hem volkomen vrij lieten, opgegroeid, had hij nooit een vaak drukkenden huiselijken band gevoeld, doch miste ook al de liefde, die nog op lateren leeftijd met innigen dank naar de lang vervlogen dagen der jeugd kan doen terugzien. Zijn voogd was geen gewetenlooze bedrieger of hardvochtige tiran, hij was een onverschillige bonvivant, die zijn kweekeling alle genoegens gunde en diens vermogen niet opmaakte, al was er hem ook niets aan gelegen hoe deze het besturen zou. »Doe wat gij wilt," placht hij te zeggen, »want gij zult het niet laten, zoo ik 't u verbied, en in den grond der zaak bekommert het mij ook weinig. Als ge uw fortuin verkwist zijt gij een bedelaar, als ge uw gezondheid verwoest moet gij de gevolgen dragen, en als gij een dweper wordt en in een klooster gaat, dan zal het u berouwen, en van dat alles zal ik geen last hebben. Doe dus wat gij

wilt, maar weet dat ik het ook zal doen. Uw leven is úw zaak, en mijn leven is mijn zaak, en zoolang die twee zaken elkaar niet hinderen, is het goed; maar onthoud, dat als er twee appelen aan een tak zitten, die te klein is voor beide, de rotste appel altijd zal afvallen."

Reinout had dus ook gedaan wat hij wilde, en zijn practische, gemoedelijke voogd had hem niet teruggehouden. De meesters die hij verlangde werden aangeschaft, de kennissen die hij ontmoeten wilde genoodigd, en de reizen die hij wenschte te maken gemaakt. Een benijdenswaardig wezen, die jonge Meerwoude! hadden minder onafhankelijke bekenden dikwijls uitgeroepen, en zij verwonderden zich, waarom hij, bij den rijkdom die hem ten dienste stond en de vrijheid waarmee hij dien genieten kon, toch altijd met andere dingen bezig scheen.

Mogelijk was het een gevolg zijner ziekelijke jeugd, die hem als kind gedwongen had vaak uren lang stil te liggen, zonder andere tijdkorting dan zijn boeken en de gedachten die deze opwekten, maar zijn aard was tot grooter ernst geneigd, dan de vroolijke kring, waarin hij zich bewoog, wettigen kon. Hij had reeds vroeg meer toegankelijkheid voor de indrukken van zijn lectuur dan voor die zijner omgeving getoond, en zijn voogd scheen geen ongelijk te hebben, wanneer hij meende dat Reinouts beste vrienden in het schimmenrijk woonden, waarin het verblijf voor hen zeker zeer goedkoop was, maar waar hij het, wat zijn eigen smaak betrof, juist niet zou zoeken. Inderdaad de knaap scheen zich in de wereld zijner fantasie, onder de beelden van vervlogen grootheid liever te bewegen dan onder de vroolijke bezoekers, die bij hun feestelijkheden vaak om zijn schroomvalligheid glimlachten; en wie Reinout van Meerwoude thans zag, zou den man niet herkend hebben, die, naar zijn meening, zich uit den schuwen vijftienjarigen knaap moest ontwikkelen. »Gij schijnt met menschenvrees behept," had zijn voogd eens gezegd, »laat toch die onzinnige studie varen en kom aan het hof, ik zal u een

plaats als page verschaffen, dan kunt ge de wereld zien."

»Ik wil haar ook zien," antwoordde Reinout, »maar eerst wil ik zelf iets geworden zijn."

»Denkt gij dan soms dat die wereld dat waard is?"

Hoe vaak had Meerwoude later om zijn eigen, toen zoo ernstig antwoord gelachen! de menschen zijner verbeelding waren het, die hem voor oogen stonden, toen hij zich zelf nog niet waardig keurde in hun midden te treden, en den voor hem onbegrijpelijken trek van spot, die daarbij over het gelaat van zijn opvoeder vloog, hoe goed had hij dien later verstaan! Deze had overigens niet veel moeite gedaan om hem te weerleggen. »Als gij voor 't eerst zulke wezens ontmoet, breng ze mij dan; ik ken ze niet," dat was al wat hij gezegd had, en de knaap verborg zijn wenschen en idealen te diep in zijn eigen borst, om een verdere woordenwisseling uit te lokken. Hij sprak er zelden over, maar inwendig er vol van trad hij eindelijk het leven binnen.

Hij was toen ongeveer achttien jaar oud, en als ooit een jong hart alles van het leven hoopte, dan was dat het zijne. »Ik ben benieuwd wat hij vinden zal van zijn mooie verwachtingen," had zijn voogd tegen vrienden gezegd, »maar als hij niet spoedig van de wereld leert, dan moet het al heel wonderlijk loopen."

En hij had van de wereld geleerd. In de woningen der edelen, die hij nu betrad, ging hem een kennis op, die andere beelden voor zijn oog plaatste.

Het was een fier, krachtig ras, het adellijke geslacht dier dagen, maar wat moest het voor den jongeling zijn, die met den eisch der beschaving, der strenge levensopvatting in deze kringen trad? Wat moest de ruwe Romeinsche wereld voor den Griek zijn, die de taal van een Prometheus vernomen, die een Olympischen Zeus aanschouwd had? En hier was niet eenmaal de strenge deugd dier Romeinsche wereld. Het geslacht, dat hier zijn feesten vierde, haatte kunst en ontwikkeling, — niet, gelijk Cato, omdat ze zijn mannelijke kracht verslapten, het haatte ze

omdat ze zijn zinnelijkheid konden beperken. Het wilde de taal der kennis ongaarne hooren, niet omdat het vreesde door haar minder vaardig tot den oorlog te worden, maar omdat die taal doof zou kunnen maken voor het aangename klinken der roemers en het kletteren der goudstukken, die op de speeltafel rolden. Wat kon deze omgeving den jongen man, die in zoo menig eenzaam uur de woorden der verhevenste dichters met geestdrift herhaald had, wat kon zij hém aanbieden, voor wien de natuur deze vermaken gesloten had, toen zij hem de lichaamskracht, die ze verduren kon, onthield, en aan zijn geest de ontwikkeling gaf, die ze verachten moest?

In een tijd als deze was, niets. Ware het nog alleen een dorst naar weten geweest, die Reinout van zijn adellijke makkers onderscheidde, hij had zich niet behoeven te beklagen; dien dorst hadden boeken, had de geleerdheid van enkelen kunnen bevredigen; maar dat was het niet wat hij begeerde. Zijn hart verlangde niet naar de eenzame kloostercel of de stille studeerkamer, neen naar de wereld, doch — zooals de poëzie die schetste. Hij wilde niet denken alleen, hij wilde handelen, én daden verrichten, niet ze beschrijven. Hij wilde werken, liefhebben, gelukkig zijn; al de wenschen der jeugd, ook hem bezielden ze, al was zijn kennis lang de perken der jeugd te buiten gesneld, maar ze bezielden hem in het waas dier kennis gehuld.

Zijn lippen mochten thans nóg zoo verachtend met de vrijheid van een volk spotten, dat toch slechts in slavernij behagen kon vinden, in die dagen had geen mond warmer van haar zegeningen gesproken, en geen arm zou liever de Nederlandsche banier tegen het Spaansche dwangvendel verheven hebben. Als ooit vaderlandsliefde een hart bezielen kon, dan had die gloed toen in zijn borst gebrand.

En toch was dat vuur uitgedoofd. De vlam had geen brandstof ontvangen, en haar gloed was langzaam vergaan. Voorzeker, deze edelen wilden ook de Spaansche aanmatiging weren, maar het behoud hunner privilegiën was een grootere

aansporing voor hen dan de naam eener vrijheid, onder welke zij op zijn hoogst de vrijheid van hun gezag verstonden. Ware Reinouts jeugd een weinig later gevallen, in den tijd toen het wanbestuur van Filips den geest van verzet, en daarmee ook een bezielende gedachte had wakker geroepen, hij zou misschien minder alleen zijn geweest; maar het was juist in dien tusschentijd, toen men Filips' dwang nog niet kende en de herinnering aan Karels welwillendheid nog aller harten vervulde, dat hij het tooneel der wereld betrad. De Nederlandsche adel was onder Karel steeds begunstigd; hij scheen zeer geneigd om de zaak van diens zoon, van den Spaanschen koning, boven de zaak van het nationale recht te dienen, zoo die zoon hem ook maar zijn oude voorrechten liet. Twisten over een ordelint of een titel, over den voorrang ten hove, naijver op een dorp meer of minder binnen het gebied der toegekende provinciën, dat waren de punten, die aller gemoederen in veel grooter beweging brachten, dan het lot des vaderlands. Instinctmatig gevoelde Reinout, dat hier geen bodem voor zijn denkbeelden was; de weinige woorden, die hij zich liet ontvallen, waren als zoo onverstaanbaar opgenomen, dat het ook een minder snel gekrenkt gemoed den lust ontrooven moest zich te uiten, en de eerste adem van dien killen wind, die bestemd was over al zijn illusiën en idealen heen te gaan, woei ijzig om zijn blijde verwachtingen. Hij had Karel V nooit persoonlijk gekend, hij oordeelde dus over hem als over een man der geschiedenis. Niet de minzame, gulle feestgenoot, niet de welwillende vriend en geestige spreker, niet de verstandige bemiddelaar, — de verwoester van Gent, die het fierste en gelukkigste ras van Vlaanderen, het ras waaronder hij zelf geboren was, voor zijn ijzeren vuist deed bukken, tot het gebroken aan zijn voeten lag en de graven van honderden terechtgestelden een bloedlucht over den grond brachten, waarop de levenden huiverend gingen — de vervolger, wiens bevel vijftig duizend menschen om den geloove sterven deed — de ver-

kwister, die zijn land voor de kosten zijner oorlogen uitputte, dát was de man die hem voor oogen stond. Hij zag slechts den keizer, niet den mensch; en de edelen, die zich in het stof voor hun heerscher hadden gebogen, hij zag in hen slechts de aanbidders der keizerlijke macht, niet de door een minzamen lach, een warmen handdruk en een vriendelijke stem verblinde beoordeelaars.

»Voor gunst en geluk is álles veil," die woorden hadden in zijn ziel weerklonken, en het was als reten zij daar iets aan stukken, dat nooit weer heel kon worden. Hij zag den adel voor zijn grooten koninklijken tiran, en het volk voor zijn kleinere adellijke heeren in zelfzuchtigen eerbied verzonken; hij leerde de kabalen en intriges van het hof kennen; hij voelde dat de vrijheid, waarvan hij gedroomd had, de belangelooze, alleen om haar zelf gezochte, gezocht ook daar waar zij offers eischte, inderdaad niets was — dan een droom.

Nog éénmaal, op de bloedige velden van St. Quentin, had zich een warmere aandoening tegen die koude gedachte verheven. De hitte van den kamp, de bezieling, die graaf Egmonds onstuimige dapperheid allen gaf, had ook Reinout meegesleept, en de jongeling, die zich vóór den veldheer wierp, om de sabel, die hem treffen wilde, op te vangen, had nog eens gemeend, dat het een heilige zaak was waarvoor hij zijn bloed vergoot. De namen: vaderland en Egmond, hadden hem in de koortsfantasieën, die op zijn zware verwonding volgden, bestendig op de lippen gezweefd. Maar het vaderland won niet bij die zege, en het groote legerhoofd, de wakkere held, veranderde weder in den zorgenden huisvader, die, aan zijn talrijk gezin denkend, zijn deel van de belooningen des oorlogs zoo groot mogelijk zocht te maken, in den hoveling, die zich door een goedkeurend woord uit vorstenmond meer gestreeld voelde, dan door de luide juichkreten zijner soldaten. Opnieuw raakte de verdorrende hand der teleurstelling het jonge, warme gevoel in Reinouts borst aan, en bitterheid maakte zich van

hem meester. De graaf bood hem aan, zijn verdiensten bij den koning te bepleiten en hem een waardig loon te verschaffen. »Ik heb de druppels bloed niet geteld, die de Spaansche regeering mij schuldig is," had hij met scherpen spot geantwoord.

Een koude, twijfelende voorzichtigheid kwam in hem op. Waarom zouden andere gevoelens meer recht van bestaan hebben? was het niet goed ze eerst in de menschen om zich heen waar te nemen, voor hij zelf ze koesterde?

Zijn schroomvalligheid verdween van het oogenblik af, dat hij opgehouden had te bewonderen en begon te oordeelen; een hard, onderzoekend iets kwam van toen af in zijn wezen, het was de ontdekking, dat er zeer weinig bestond wat hij hoog stelde. Hij sprak niet meer van de waarde der wereld; er rustte zelfs een minachtende glimlach op zijn lippen wanneer die klank tot hem kwam, want hij geloofde niet meer aan zijn waarheid.

Reinout was rijk en schoon, geen wonder dus dat menig vrouwelijk oog zich met welgevallen op hem richtte. Men bood hem aan eer hij nog vroeg. Het waren vrouwen, die hem leerden, dat ze liever gevleid dan geëerbiedigd wilden zijn, en wat hij met verontwaardiging afwees, dat zag hij om zich heen zonder schroom aannemen. Uit het misschien overdreven ideaal der riddertijden, zooals dat nog in hun minnezangen leefde, had zich voor hem een beeld ontwikkeld, dat hem de liefde alleen als naam voor een band van eigenbelang of van vluchtigen hartstocht deed beschouwen. Het was geen eigen ervaring, die hem bitter maakte, wanneer hij over het ijdele der genegenheid sprak. Misschien was van allen, die de bedriegelijkheid der trouw beklaagden, niemand zoo zelden bedrogen, maar juist dat hij den nog tijdig opgekomen argwaan een geluk had moeten noemen, dat verbitterde een gemoed, hetwelk met zoo hooge verwachtingen zijn loopbaan begonnen had, om overal te vinden, dat het leven zijner boeken geen maatstaf voor de werkelijkheid leende.

Niet alsof Reinout blind geweest was voor al het leed, al de schuld, hem door de historie geleerd. Hij had nooit van een volmaakte aarde gedroomd, neen, hij verwachtte de misdaad te zien, zelfs meer misdaad dan hij ontmoette, maar hij verwachtte naast haar geheele afzichtelijkheid ook den geheelen luister der deugd. Hij rekende op beide, maar zijn maatstaf was die van de uitersten. De geschiedenis kan alleen de contrasten, alleen het hooge en het lage schetsen; 't gewone leven moet als vereffening daartusschen treden. De geschiedenis had hem geleerd aan te nemen en te verwerpen; de wereld eischte dat hij bemiddelen zou. Zij vorderde dat hij de goedhartigheid zou erkennen, die zich aan brooddronkenheid paarde; de rondheid waardeeren, die lomp en ruw kon zijn; dat hij, de snedigheid eerend, haar list vreezen en in de gevatheid haar scherpte ontwijken zou. Hij had overal een geheel verwacht, zij gaf hem slechts stukken, waaruit hij niets wist te maken. Tegen den gewetenloozen boosdoener had hij kunnen optreden, tegen den vriend, die hem met een welwillenden glimlach bedriegen zou, gevoelde hij zich machteloos, en waarschuwend schenen de voorbeelden, die hij daarvan om zich heen aanschouwde, op zijn nog overgehouden vertrouwen te staren.

Hij had die waarschuwing gevolgd. Een overtuiging was in hem verrezen, die de woorden van Sophokles' Ajax tot zijn geloofsbelijdenis maakte:

Ik heb begonnen in te zien: men moet
Den ergsten vijand als toekomstig vriend
Reeds eeren, en mijn vrienden wil ik helpen
Als zulke, die mijn vijand worden kunnen.
Der vriendschap haven telt maar al te veel
Verzande plaatsen.

Ja, hij ging nog verder. Waarom, zoo men in den vriend den mogelijken vijand reeds vreezen moest, hem nog eerst dien edelen naam geven? Was het niet beter hem terstond als een wezen te nemen, door zekere vereeniging van denkbeel-

den en belangen aan iemand verbonden? Sombere ervaringen kweekten dikwijls in het gemoed, dat ze opdeed, een menschenhaat, die onbruikbaar voor het leven maakte, waarom dus niet terstond uit de ondervinding van anderen, die hem zijn troostelooze theorie geleerd hadden, ook een voorbeeld genomen voor zijn practijk? Zij hadden de uitkomst reeds getoond, het was onnoodig de berekening nog eens te maken, en zoo verbond hij de schijnbare tegenstrijdigheid, nooit in zijn gevoelens bedrogen te zijn, en toch het bedriegelijke van alle gevoelens te kennen, want hij had doordacht wat anderen doorleefden.

Wanneer die donkere levensbeschouwing over hem gekomen was, wist hij zich niet meer te herinneren; er was slechts één oogenblik, dat hem volkomen duidelijk voor den geest stond, het oogenblik waarop hij zich voor 't eerst haar bezit had erkend. Terwijl hij thans de beelden van zijn jeugd voorbij zag trekken, rees ook die avond weder op. Hij bevond zich in de hofzaal en luisterde naar de verachtelijke opmerkingen, die van alle kanten tegen Granvelle gemaakt werden; ze klonken zoo luid en scherp, dat hij moeite had de teeder fluisterende stem te verstaan, die in zijn nabijheid van rozige lippen tot hem sprak. Een bevallige gedaante drukte met meer innigheid dan noodig scheen zijn arm; het was een der schoonheden van de residentie, die hem onderscheidde, en enkelen brachten hem reeds hun gelukwensch. Onzeker stond hij een poos later alleen in een der vensters, achter de fluweelen draperie verborgen. De landvoogdes was op zijn aanvallige begunstigster toegetreden; Reinout luisterde, zij bemerkten hem niet; duidelijk vernam hij Margareta's woorden: »Gij hebt gelijk, mijn lieve, zijn fortuin kan voor de goede zaak van nut zijn; maar wees voorzichtig, gij haast u wat al te veel."

»Men vangt niet alle dagen goudvisschen," antwoordde de schoone, met een vroolijken lach.

Reinout haalde diep adem, hij voelde dat het bloed hem

brandend naar de slapen steeg; dan werd hij plotseling ijskoud. Er ontstond eenig gerucht, kardinaal Granvelle trad de zaal binnen, en Meerwoude, toen hij zich omwendde, zag juist in het van eerbied stralende gelaat van een der hevigste veroordeelaars zijner Eminentie, die met dankbare blijdschap de hand aannam, hem door den gehaten minister toegestoken. Reinout lachte, en maakte der dame, die hem zoo belangeloos beminde, met een ijver het hof, welke bewees dat hij in haar illusies een groot genoegen schepte; hij prikkelde zijn waarheidlievende bekenden tot nieuwe uitingen van afkeer en begroette die met innige vroolijkheid, maar de stem in zijn hart sprak: »het eenige wat de wereld regeert is eigenbelang, richt er u naar."

Van dat oogenblik af was hij zijn kennis op andere wijze gaan beschouwen. Zij zou niet dienen tot den arbeid voor de groote doeleinden, waarvoor hij haar vroeger hoopte te bezigen, maar zij kon hem een meerderheid boven de meeste onbeschaafde edelen geven, die voor zijn persoonlijk belang van gewicht was. Hij zette zijn studie met denzelfden ijver voort, en hoorde gaarne dat men hem geheel in haar verzonken waande; het stond goed een man van wetenschap te zijn, en wilde hij eens in de staatkunde optreden, dan kon zulk een schijn van wereldverachting een bruikbaar masker voor plannen van wereldsche eerzucht vormen. In een positie geplaatst, die als van zelf tot intrigue moest leiden, te zelfstandig om in vreemden aanhang op te gaan, niet aanzienlijk genoeg om dien met kracht te bestrijden, overgegeven aan het spel der fortuin, — wat kon hij beter doen dan van die fortuin zijn àlles maken? Met ongewone zelfbeheersching had hij dat besluit in het diepst van zijn borst verborgen. De aanbiedingen der landvoogdes waren steeds door hem afgewezen en ook bij de nationale partij had hij zich niet aangesloten; hij wilde beide kennen, en daarvoor was het noodig dat beide hem als onzijdig beschouwden. Hij onttrok zich nooit aan het staatkundig leven, door de gebeurtenissen niet meer te volgen; integendeel, hij was steeds nauw-

keurig onderricht, en droeg zorg dat men niet ophield hem voor een zeer nuttigen bondgenoot te houden, maar hij aarzelde altijd een beslissende verklaring te geven, en om hem daartoe over te halen, hadden beide factiën hem meer toevertrouwd, dan zij anders aan iemand, die buiten haar stond, openbaarden. Een scherp geheugen, een snelle combinatiegaaf, uitgebreide verbintenissen, een koel hoofd en een nog koeler geworden hart, hadden hem in staat gesteld zich een groote mate van wereldkennis te verwerven; hij was met den loop der jaren in alle vereischten van den hoveling geoefend, zijn plannen hadden een vaste gestalte verkregen, niets ontbrak meer om hem tot het spelen van een gewichtige rol bekwaam te maken, en met dit bewustzijn was ook de uitvoering gekomen. Hij had dezen dag in stilte tot beslisser van zijn lot gewijd, en thans was ook de beslissing daar — hoewel niet zooals hij gewenscht had.

Hij was naar Oranje gegaan met het doel om diens handelwijze in de zaak der geheime correspondentie te leeren kennen, maar het gebruik, dat hij van zijn kennis maken wilde, zou geheel aan den prins staan. Reinout had aan de landvoogdes geen verplichting, er bestond geen reden die hem beletten zou zich bij de partij van het verzet te voegen, en die partij bood op 't oogenblik de meeste vooruitzichten. Hij geloofde niet aan de vrijheid, die zij beweerde voor te staan, maar zeer aan de bekwaamheid van haar leider, terwijl Margareta's staatkunde vol van de fouten was, die vrouwen maken, wanneer zij niet als mannen durven heerschen en toch zich niet aan mannelijken invloed willen onderwerpen. Met haar verbonden, zou hij in dienst eener slechte politiek staan en geen macht bezitten om ze te verbeteren; de prins daarentegen was bedachtzaam, sluw en meegaande, hij kon aan zijn aanhangers den titel van vriend en vertrouweling schenken, waar de koning van Spanje slechts dienaars en onderdanen zag; voor Reinouts zelfgevoel was de eerste benaming oneindig wellui-

dender, en zoo had hij gehoopt dat Oranje hem als bondgenoot zou begroeten. Gewoon aan onafhankelijkheid, had de stap hem moeite gekost, maar hij was volbracht, het met zooveel berekening gezochte gesprek had plaats gegrepen, en....?

Het was goed alleen te zijn, want geen zelfbeheersching had de bitterheid kunnen verbergen, die elke trek in Meerwoude's gelaat teekende, terwijl hij in gedachten het antwoord hoorde, dat spottend sprak: »en Oranje versmaadde dien bondgenoot." Afgewezen te zijn, afgewezen met zoo hooghartige meerderheid, was er grooter vernedering mogelijk? Al de nadeelen zijner positie deden hem weer hun scherpen angel voelen. Waarom was hij niet als Oranje's gelijke geboren? hij op Egmonds plaats, met dien even aanzienlijken maar daarenboven nationalen titel, zou den uitheemschen leider der vaderlandsche partij een moeielijker stand bereid hebben; waarom moest zijn rang te voornaam zijn om hem de rol der ondergeschikte edelen aan te wijzen, en toch niet hoog genoeg om hem onder de eersten, de aanvoerders van zijn volk te plaatsen? Hij wist dat geen eigen gezag voor den man, wiens naam niet op aller lippen rustte, wiens titel geen voorvaderlijke luister bescheen, in een natie te erlangen viel, die zulke namen kende, en ze door haar edelste vertegenwoordigers dragen zag; hij kon zich nooit tot partijhoofd tegen Oranje opwerpen, hij kon zich, wilde hij dezen bestrijden, alleen bij de Spaansche partij aansluiten, en de Spaansche partij — haatte den prins, dat was genoeg. Ja, welken schaduwkant zij hem voor het overige toonde, dat was een lichtzijde, die alle bezwaren verhelderde: zij haatte den man, die hem afgewezen had, dat moest hem tot haar bondgenoot maken. De verklaring, die Margareta's gunst hem niet had kunnen ontlokken, dwong Oranje's koelheid hem af; zijn twijfel was voorbij.

Hij wilde zich bij de regeeringsgezinden voegen. De keus, die hem zoo moeielijk gevallen was, hadden de om-

standigheden plotseling uitgemaakt, en, zooals hij thans nadacht, kwam het hem bijna voor, dat haar loop niet noodlottig kon heeten. Van de oorzaken, die hem liever bij Oranje zich hadden doen aansluiten, was misschien nog veel uit den weg te ruimen; en welke reden van aarzeling bestond er verder? Dat hij eens de vrijheid van zijn volk als heilig vereerd, dat hij als knaap van verheven doeleinden gedroomd had? Die tijden waren voorbij. Hij wilde van geen idealen meer weten, hij wilde niet meer aan het groote in die kleine menschen om zich heen gelooven, hij wilde hen alleen als werktuigen, als levend dooden gebruiken.

Toen hij der landvoogdes, die, zijn gang naar den prins vernomen hebbende, nog dien eigen middag hem ontbood, van zijn ontmoeting bericht gaf, was er niets ongewoons meer in zijn wezen. Wat beiden bespraken, kwam niemand te weten: Margareta's argwaan tegen den prins scheen er echter niet door verminderd, want zij hield met grooter zorg het oog op haar correspondentie en verzocht den koning dringend voor haar brieven te waken, aangezien zij bijna met zekerheid zeggen kon, dat én deze én hun antwoorden in onbevoegde handen geraakten. Een stellige uiting, schreef zij, was niet van Meerwoude te verkrijgen; uit zijn zeer discrete woorden had zij evenwel genoeg opgemerkt om haar vermoedens te bevestigen. Als de voorzichtige edelman zich maar eerst bij de regeering zou hebben aangesloten, hoopte zij nader berichten te kunnen geven.

Reinout was inderdaad zeer discreet geweest. Aan zijn bedekte, aarzelende opmerkingen zou men niet gezegd hebben, dat zulk een onwrikbaar voornemen in zijn borst gevormd was, en wat Margareta nog slechts als een mogelijkheid voor de toekomst beschouwde reeds had plaats gegrepen; dat het de aanhanger der Spaansche partij was, die zulk een zorg droeg haar vertegenwoordigster niets van zijn besluit te laten blijken. Zij ging zelve steeds met bedachtzaamheid te werk, ten minste zij verbeeldde zich dat te doen, en duidde hem dus zijn voorzichtigheid niet

euvel; misschien echter zou zij dit wel gedaan hebben, wanneer het gesprek, dat eenige dagen later plaats had, door haar gehoord was, en haar getoond had, dat Reinout niet tegen ieder zoo voorzichtig — of wantrouwend handelde.

Het was een meer uitgebreide receptie, die der landvoogdes daarvan blijk had kunnen geven. Meerwoude had de gewone begroetingen snel afgedaan, en hield zich vervolgens geheel bij zijn nicht, de vrouwe van Chantonnay. Zijn bloedverwantschap met haar en het verkeer, dat beiden steeds onderhielden, maakte deze opmerkzaamheid volkomen natuurlijk; niemand stoorde hen dus, terwijl zij in levendig onderhoud door de zalen wandelden.

»Ge hebt mij schoone bloemen gezonden, Reinout," zeide de dame, terwijl zij den fraaien ruiker, dien Meerwoude haar voor het feest geschonken had, bij het gelaat bracht.

»Ze schenen mij zoo toe, voor ik haar bekoorlijke eigenares zag," antwoordde deze galant, en op eenige reeds verwelkende bloemen wijzend, vervolgde hij: »de arme, in haar Spaansch vaderland zouden ze langer gebloeid hebben."

»Onze grond heeft te veel inheemsch onkruid," hervatte de dame met een bitterheid, die grooter was dan het onderwerp scheen te eischen.

»Sommige vreemde planten groeien hier goed," zeide Reinout, een takje frisschen Oranjebloesem aanrakend, »zij verwerven zich burgerrecht."

»Dwaas van de inheemsche bloem, die ze naast zich duldt."

»Ja, want ze schaadt zich zelf, als zij haar grond laat wegnemen."

De dame bukte nog dieper over haar ruiker. »Ik hoor dat haar tuinman zeer ontevreden is," zeide zij zacht.

»Mag ik weten, hoe hij dat te kennen geeft?"

»Men zegt, dat verwelkte bloemen moeten worden afgesneden."

Reinouts blik dwaalde naar de landvoogdes, maar hij vervolgde op dezelfde schijnbaar onverschillige wijze: »ik ...cht dat men tevreden was."

»Integendeel, er zijn zooveel slechte gewassen hier opgeschoten, dat men sterke handen aan 't werk wil zetten, om den bodem weer schoon te maken."

»Handen van ijzer knakken soms te veel. Ik weet dat mijn bevallige nicht dergelijke plannen begunstigt, maar het zijn gevaarlijke redders die gepantserd komen. Als ik uw bedoeling begrepen heb...."

Een hevigheid, die haar alle beeldspraak deed opgeven, klonk uit den toon der vrouwe van Chantonnay, terwijl zij hem snel in de rede viel: »tracht mijn bedoelingen niet te doen wankelen, Reinout. Ja, gij weet dat ik Margareta hoop te zien ondervinden, wat het zeggen wil verwijderd en afgedankt te worden; ik heb dat gezworen, toen kardinaal Granvelle, mijn groote, al te getrouwe broeder dit oproerige land moest verlaten, en ik een blijden glimlach instee van tranen op het gelaat zijner gebiedster tot smadelijk vaarwel zag; ik heb dat gezworen, en den eed, in bitterheid gedaan, zal ik met vreugde gestand doen."

»Ook met voorzichtigheid, hoop ik," antwoordde Reinout, haar opgewondenheid door een waarschuwenden blik beteugelend; »meent gij kans te hebben?"

»De koning leent het oor aan voorstellen van dien aard, maar zij moeten ondersteuning uit de Nederlanden vinden."

»Daarvoor zal niet veel ijver wezen; de ijzeren hertog is niet bemind."

»Hertog Alva, neen; doch Zijn Majesteit heeft nog andere gunstelingen." Zij wenkte Reinout plaats te nemen op de sofa in het kleine kabinet, dat beiden gedurende hun gesprek betreden hadden; dan vervolgde zij: »de prins van Eboli dingt mede naar dezen post. Gij weet in hoe hooge gunst zijn echtgenoot bij den koning staat; haar invloed heeft grooter dingen bewerkt dan het vervullen van dezen wensch zou wezen. Ik oordeel niet onbevoegd; Anna de Mendoza is mijn vriendin, en ik kan zeggen, dat ik haar vertrouwen geniet."

Reinouts gelaat nam gedurende eenige seconden een door

zijn staatkundige nicht niet opgemerkte uitdrukking van onbeschrijfelijke verachting aan. Deze hoogverheven dame, die gelukkig was de maitresse van een koning haar vriendin te noemen, en zonder verontwaardiging van den staatsman sprak, die zijn invloed met de schande zijner gade kocht, zij had de wereld begrepen, zij maakte uit anderer misdaden slechts een trede, die haar hooger op den maatschappelijken ladder bracht; hij erkende haar wijsheid, doch een huivering ging door zijn leden. »De prins van Eboli zou meer welkom zijn dan hertog Alva," zeide hij eindelijk.

»En hij zou zijn vrienden, die voor hem werkten, niet prijsgeven als Margareta," antwoordde de vrouwe van Chantonnay.

Er heerschte eenige stilte. Het gesprek had een ernstiger karakter aangenomen, dan beiden in den beginne op deze plaats voorhadden, maar het kwam Reinout niet ongewenscht. De persoon der landvoogdes was zijn voornaamste bezwaar tegen de Spaansche factie: was zij verwijderd en stond een man van Eboli's doorzicht aan het hoofd der zaken, dan lokten de vooruitzichten dier partij hem oneindig meer, want ze waren dan werkelijk van zijn talent, niet van de wisselvallige gunst eener vrouw afhankelijk. Hij dacht snel na. Zooals hij zijn bloedverwante kende, wist hij, dat zij ondanks haar afkeer van Margareta deze veel liever met alle krachten zou bijstaan, dan de belangen des konings in een enkel punt schaden: liet zij dus de landvoogdes vallen, dan moest men ook in Madrid reeds op iemand het oog hebben, in wien men de Spaansche zaak beter vertegenwoordigd zag. Hij wierp een blik om zich heen, zij waren onbeluisterd. »Indien Ré y Gomez mijn hulp wil aannemen," zeide hij, de op Eboli's invloed gemaakte zinspeling bezigend, »zal hij in mij een bondgenoot vinden."

De vrouwe van Chantonnay greep met vuur zijn hand. »Ik wist het," sprak zij, »gij behoordet tot ons, gij waart slechts in schijn neutraal; die Zijn Eminentie's vertrouwen opwekte, moest dit verdienen."

»Mijn gedrag was noodig en is dit nog," antwoordde Reinout, met welgevallen ziende welk een volkomen geloof hij vond; »ik kan der regeering op deze wijze diensten doen, die ik met een openlijke verklaring nutteloos afsnijden zou; kardinaal Granvelle heeft mijn bedoeling juist opgevat." Een zacht gesprek volgde, daarop zeide hij: »ik moet in het gezelschap terugkeeren; wij zijn te nauw aan elkander verbonden, om het te mogen toonen." Hij stond op en terwijl zijn lippen haar hand tot afscheid kusten, beschouwde hij die een oogenblik met vreemde aandacht. Deze slanke vingers hadden nooit iets ruws aangeraakt, maar hoeveel bladen, door onreine hand beschreven, hadden zij niet gretig omgeslagen, hoeveel teedere, vleiende woorden niet aan onreine personen gericht, en plotseling kwam het als een soort van blijdschap over hem, dat er toch één vrouwelijk wezen was, waarin nooit éene der gedachten omging, die achter het blanke voorhoofd zijner sluwe verwante leefden. Zonder dat hij zelf begreep hoe, dacht hij aan Helene van Vredenborg, terwijl hij de zaal weder binnentrad. Zijn eerste blik viel op de schoone Silvia, die druk met Melville sprak. »En voor déze versmaad," mompelde hij vol diepe verachting.

De Burge kwam op hem toe. »Zult gij van avond op onze vergadering zijn?" vroeg hij.

Reinout schudde het hoofd. »Ik heb van uw vergaderingen genoeg; gij zult nog zooveel beraadslagen, dat gij niets besluiten kunt."

»Nu, het beraadslagen heeft ook zijn aantrekkelijkheid, het gaat er niet droog toe," antwoordde De Burge, een waarheid uitsprekend, die het debat waaraan hij dacht, en de gevulde roemers waaraan Meerwoude dacht, konden bevestigen. »Ik zal eens zien of ik Melville van avond meekrijg, dat zou een grap zijn; wilt ge mij helpen?"

»Ik zou den roem van uw welsprekendheid niet door een onnoodige hulp willen verminderen," hernam Reinout; hij voelde zich door de gemeenzaamheid van den jongen edelman beleedigd, en het kostte hem moeite zijn toon niet

nog scherper te doen klinken. Het gewicht van de groote vragen, waarmee hij zich bezig had gehouden, plaatste hem in zijn eigen schatting te hoog voor zulke nietigheden, en de afstand tusschen zich en zijn vrienden — zoo noemden de menschen hen immers — kwam hem te groot voor, om langer die gelijkstelling te dulden. Hij beheerschte zich, maar zijn blik, terwijl hij op die wezens rustte, scheen over hen heen te zien; hij was midden onder hen, sprak en luisterde, maar innerlijk was hij alleen.

Niemand der vroolijke aanwezigen, allerminst De Burge, vermoedde wat in hem omging. Met een zelfbehagen, dat zich zeker niet beneden iemand stelde, stapte de jonge baron naar Edward, die ver genoeg van hen verwijderd was om niets van het gesprek te hebben verstaan, en noodigde hem dringend, na afloop der receptie, tot de bijeenkomst, waaraan ook hij zou deelnemen. »Ik reken op u," zeide hij beslist.

Edward zag verstrooid op. Hij verkeerde in een stemming, waarin geen groote afstand noodig was, om zijn oor voor de gesprekken rondom hem te sluiten. Wat waren op dit oogenblik al de politieke overwegingen, in vergelijking met de lieflijke Silvia, die juist bij de landvoogdes stond? Hoeveel aangenamer naar haar zoete stem te hooren, dan naar de scherpe, twistende stemmen der edelen! Onverschillig luisterde hij naar De Burge, en antwoordde met een luchtigheid, die zich gaarne van het onderwerp wilde afmaken: »laten wij die ernstige vragen op een anderen tijd behandelen, ze zijn nu te zwaar."

»Maar gij kunt toch zeggen of ge mee wilt gaan; het woordje ja zal snel genoeg gesproken zijn."

»Snel gesproken, maar dikwijls slecht te houden; ik zou op uw vergaderingen niets kunnen uitrichten. Mijn kennis van al de partijen, die ik daar zou moeten bestrijden of verdedigen, reikt niet veel verder dan mijn invloed op haar aangelegenheden, en die is nul."

»Ge zoudt dan goed doen ze te leeren kennen;" een

stem van ernstiger klank mengde zich hier in het onderhoud, en terwijl Edward zich eenigszins verlegen naar den spreker keerde, zag hij een strengen blik op zich gevestigd. »Het is thans geen tijd waarin men onkunde als harnas gebruiken mag, om de levensvragen van zijn volk van zich af te weren," vervolgde diezelfde stem.

Zij behoorde aan een man, wiens innemend uiterlijk Melville dien avond reeds getroffen had. De kloeke trekken, wier frissche kleur zelfs zonder het blonde haar hem terstond als een echten zoon der Nederlanden deed kennen, muntten door geen schoonheid uit, maar zij droegen zoozeer den stempel van vastberadenheid en wilskracht, terwijl de heldere oogen zoo duidelijk getuigden, dat die wil nooit iets zou zoeken, waarover zij hun licht niet onbevreesd zouden kunnen laten gaan, dat zijn persoonlijkheid wel geschikt was de aandacht te trekken. Edward kon, nu zij vorschend op hem rustten, den wensch niet onderdrukken, dat die oogen hem op een tijdstip hadden gadegeslagen, dat hun een gunstiger blik geleend had. Hij sprak eenige haastige, zijn onverschilligheid vergoelijkende woorden, en voegde er bij dat deze vergaderingen hem als een bedreiging tegen de landvoogdes waren voorgesteld, in welk geval hij er geen deel aan kon nemen.

»Die u zoo berichtten hebben onwaarheid gesproken," hernam de vreemde; »er is, naar ik vertrouw, niemand op onze bijeenkomsten, die een gedachte van vijandschap tegen de regeering koestert; doch zoo hij er is, dan ontwijdt zijn plan de zaak, die hij heet voor te staan, en zal hij uit ons midden verbannen worden, zoodra hij zijn bedoelingen tot daad wil maken."

»En welk doel hebben uw vergaderingen dan wel?"

»Alleen de door ons bewind openlijk bezworen rechten des volks te verdedigen, en de vrijheid, die vroegere eeuwen met haar bloed kochten, thans door de kracht van ons woord te bewaren."

»En zoo het moet, door de kracht van ons zwaard,"

zeide Mansfeld, die naar hen toegekomen was, en de hand aan het gevest van een degen sloeg, dien hij nooit dan ten voordeele der tirannij zou trekken.

»Zoo het moet! Er zijn gedachten, die men niet denken mag, eer dat woord: moet, door het lot op de lippen werd gelegd; en gelukkig, nog is dit niet geschied, nog behoeft het niet te geschieden," hernam de aangesprokene met een ernst, die de lichtzinnigheid van den jongen graaf zou hebben beschaamd, indien hij nog schaamte had kunnen voelen; »neen, zulk een bescherming zal onze vrijheid, hoop ik, nooit noodig hebben." Hij trok Edward ter zijde, en vervolgde met minder gestrengheid en meer vertrouwelijkheid: »ik kan mij bedriegen, doch er spreekt iets uit uw gelaat, dat ik met leedwezen in vermaak en vleierij zag opgaan. Gij zijt, zegt men, de gunsteling van den graaf van Viale, van een der machtigste edelen, die dit hof telt; zoo gij dus werkelijk geen invloed oefent, dan is het wijl gij er geen oefenen wilt, wijl gij van uw positie geen gebruik maakt, en deze dagen zijn te ernstig om een enkele gelegenheid, waarbij men zijn land dienen kan, te laten ontsnappen. Uw beschermer helpt over het lot van honderden vonnissen, zijn raad heeft vaak de beslissing gegeven in vragen, die niet alleen hun geluk of ongeluk, die leven of dood voor hen uitmaakten; daarom rust een groote taak op hem, die den weg tot het hart gevonden heeft, waarvan ieder besluit de vreugde of smart van ontelbaren worden kan. Ik weet, dat velen, die hier zijn, over de vrijheid van ons volk spreken zonder iets voor de zaak te voelen, waarvoor zij het woord voeren, maar toch, het woord moest u niet koud laten, ook al komt het van zulke lippen, en gij zult op deze bijeenkomsten anderen vinden, die de geheele beteekenis er van verstaan; gij zult de belangen van uw land leeren kennen en bovenal inzien, dat het een rechtvaardige zaak is, geen onwettige opstand, waarvoor wij ijveren. Wilt ge mij vergezellen? ik zeg u, het is geen vijand der regeering waarbij gij u aansluit; ware ik dat, deze vertrekken zouden mij

niet als gast aanschouwen; het is een getrouwe onderdaan, die haar werkelijk heil wil bevorderen."

Er was iets in toon en woorden, dat Edward trof; hij voelde het: deze man was een andere dan de onbezorgde, frivole edellieden met wie hij bij Viale kennis had gemaakt, en die herinnering aan zijn plichten jegens het vaderland ging hem niet zonder indruk voorbij. Een toestemmend antwoord zweefde hem op de lippen, maar nog eer het gesproken was ontmoette zijn blik Silvia, en haar stralend oog deed de geheele politieke wereld, die juist voor hem oprees, weer in 't niet zinken. Het schoot hem te binnen, dat hij de belofte ontvangen had haar uit de zaal te mogen geleiden; zij scheen hem te wenken, haar fijne handen vonden zeker den zijden mantel zoo zwaar, dat zij dien onmogelijk zonder hulp kon omslaan; welke dienstvaardige ridder zou zijn schoone onder zulke omstandigheden verlaten hebben? ook al was er geen Nivelde in de buurt geweest, om zeker met graagte van de gelegenheid, die hij verzuimde, gebruik te maken. Hij bedacht haastig, dat zijn raadgever voor een vreemde toch ook eigenlijk een wat al te vermanenden toon had aangeslagen, en men niet terstond als een knaap moest gehoorzamen, maar eerst met zich zelf te rade gaan; dat men zulke vergaderingen nog altijd kon bijwonen, en — dat er niet altijd bekoorlijke Silvia's waren, die uitgeleid moesten worden. Met een korte in hoffelijke taal gehulde verontschuldiging verklaarde hij dien avond onmogelijk te kunnen, en snelde naar zijn wachtende schoone.

De edelman, die hem met zooveel warmte was komen toespreken, had zich een ander gevolg van zijn woorden voorgesteld. Een uitdrukking van teleurstelling kwam op zijn open gelaat, hij haalde de schouders op en zeide, zich tot Meerwoude wendend: »ik heb mij vergist, dat is weder een gezicht, waarin ik iets las wat er niet in stond."

Reinout lachte. »Mijn beste Dalvilliers, een gunsteling der landvoogdes mag niet te ijverig met een ketter wezen."

»Zou het dàt zijn? hij schijnt verliefd, zou hij reeds zoo het rekenen verstaan?"

»Misschien ook niet; gij weet, ik ben zwartziende, doch veel vrijheid heeft de getrouwe kudde van Margareta zeker niet."

»Nu, ik zal haar rust ongestoord laten," antwoordde de edelman; hij wierp nog een blik op Edward, met wien de landvoogdes juist op een wijze sprak, die Meerwoude's onderstelling zeer waarschijnlijk maakte; het was of Edward hem leed deed, maar hij kon geen hooger gevoel in dit hart brengen, en half medelijdend, half minachtend keerde hij zich af.

Er is soms een eigenaardige ironie in het lot. Bij de verhalen van den jongen Vredenborg had Edward steeds gedacht, dat hij, zoo deze kringen zich ooit voor hem openden, iets anders hoopte te vinden dan die soort van vrienden, waarmee Filips verkeerde, en den eenigen ernstigen, hem zelf tegemoetkomenden man in deze gedachtelooze omgeving had hij teruggestooten! Zijn hart was nu nog te vol van de wereldsche droomen en verwachtingen, die hem zoo hadden doen handelen, om zijn eigen gedrag te verstaan; maar het gemis van den vriend, dien een lichtzinnig oogenblik had doen verspelen, hij zou het spoedig leeren beklagen.

Toch scheen hij zelfs nu te vermoeden, dat men hem ongunstig moest beoordeelen; want zoodra hij buiten de betoovering van Silvia's oogen was, keerde hij in de zaal terug en wilde zijn raadsman opzoeken, maar deze had zich reeds verwijderd. »Zoekt gij den heer van Dalvilliers?" vroeg De Burge; »die is met Meerwoude weggegaan; een hupsche borst, niet waar? alleen wat te ernstig, maar dat schijnen alle Protestanten over zich te hebben."

»Is hij een Protestant?" vroeg Edward verbaasd, »en de landvoogdes ontvangt hem?"

»Dat zou zij moeielijk kunnen laten; Oranje's vrouw en broeder zijn immers ook Protestant; in de minderen is dat wat anders, maar bij een edelman kraait er geen haan naar."

»Alsof niet alle ketters vijanden der regeering waren!”

»Och, laat u dien Paapschen onzin niet voorkallen; de Protestanten zijn zoo gehecht aan het bewind als een eed van trouw iemand maken kan; zij willen alleen vrijheid voor hun leer, en daar hebben zij gelijk in. Als men ons Katholieken eens dwingen wilde, wij zouden nog minder verdragen. Ik ben zelf Katholiek, — maar wat een leugen is, behoeft iemand daarom toch niet te gelooven. Dalvilliers is zoo goed als de beste, hij zal u altijd helpen waar gij iets noodig hebt, en hij is waarlijk alleen op zijn eigen vrouw verliefd. Aan Nivelde's vertellingen moet gij niet hechten; bij hem zijn álle ketters slecht, — dan heeft hij ze niet tot voorbeeld te nemen.”

Edward sprak De Burge niet tegen. Zooveel had hij reeds van de kerk leeren kennen, dat hij den jongen edelman geen ongelijk gaf; maar een gevoel van spijt welde in zijn hart op, terwijl hij dacht, dat het de lippen van een Protestant waren die hem tot ijver voor dezelfde zaak hadden aangespoord, als wier vijanden hij de ketters altijd beschouwd had. Had Dalvilliers dat gevoel in zijn binnenste kunnen lezen, hij zou hem zeker gunstiger beoordeeld hebben, dan hij het thans naar Meerwoude's berichten deed.

Reinout was overigens niet zeer spraakzaam. Hij wandelde naast den Protestantschen edelman voort en beantwoordde met enkele opmerkingen diens gezegden, maar zijn ziel was niet bij het onderhoud. Hij dacht aan zijn besluit, aan al de gevolgen er van, en die vertrouwelijke mededeelingen over een zaak, waartoe hij nooit behooren zou, ja als wier tegenstander hij zich verklaard had, klonken hem vreemd, misschien zelfs pijnlijk, want hij brak ze plotseling af. Wat gingen hem de belangen der hervormden aan? zoo nuttig het voor hem wezen kon hun geheimen te vernemen, van deze lippen, die zoo openhartig spraken, kon hij geen berichten vorderen, die verderfelijk op het hoofd van den argloozen man, die ze deed, zouden neerkomen. Hij bracht het gesprek op Dalvilliers' jonge vrouw, en

luisterde zònder spottende aanmerkingen naar diens opgewonden beschrijving van zijn huwelijksvreugde. Het mochten illusies zijn, het waren schoone illusies. »Ik hoop dat gij uw gedachten lang bewaren zult," zeide hij met een zucht.

Dalvilliers glimlachte. »Komt de twijfelgeest weer in u op?" vroeg hij; »neen ik twijfel niet aan mijn heil. O Reinout, ik wilde dat ik ons land nog eens zoo gelukkig kon zien, zoo gelukkig kon maken, als ik het zelf ben!"

»Ons land!" zeide Meerwoude, uit zijn gepeins ontwakend, — een minachtende trek krulde zijn lippen —»ja, dat is een groot woord, een groot ideaal!" Hij lachte half bitter, half hoonend; zijn oordeel was immers waar? en toch terwijl hij het uitsprak, greep hem een vreemd gevoel aan. Hij zag om zich heen en de dingen kwamen hem veranderd voor, het was als droegen zij een uiterlijk, dat hij niet kende, een uiterlijk zoo veranderd als zijn eigen binnenste. Hij was in weinige oogenblikken oud geworden, want hij had afgedaan met al de droomen, al de voornemens zijner jeugd, en toen hij nu zoo spottend over het woord vaderland sprak, voelde hij plotseling dat het werkelijk voor hem slechts een leege klank was. Hij zag diep genoeg om niet, gelijk Dalvilliers, aan een verzoening met het bewind te gelooven; hij wist dat het tot een strijd zou komen, en hij had zich bij den vreemdeling aangesloten. Weer ging die ijzige koude door zijn leden, die hem vóór jaren had aangetast, toen hij tot zich zelf sprak, dat niets dan eigenbelang de wereld beheerschte; hij had voor 't eerst naar die erkenning gehandeld, en daarmee was ook hij een ander man geworden. Hij zou aanzien en invloed verwerven, hij zou veel bezitten, maar hij had ook iets verloren. De grond, dien zijn voet betrad, behoorde hem niet meer; het volk, waaronder hij leefde, was niet langer het zijne; de vreemde gezagvoerders zouden hem veel kunnen schenken, — een vaderland had hij niet meer!

ZESDE HOOFDSTUK.

> Wie bist du hell, o Sonnenschein!
> Du Herz, wie hochbeglückt!
> Die schönste Blüth' im ganzen Hain
> Ich habe sie gepflückt.
> Die Erde trägt ihr Frühlingskleid,
> Mit Blumen prangt die Flur;
> Wohin ich schaue, weit und breit, —
> Mein Glück erschau' ich nur.

»Uw boodschap zal dadelijk bezorgd worden, gij kunt er op rekenen," — met deze woorden nam Eelco, thans geheel in de waardigheid van begunstigd dienaar, het briefje aan, dat men zijn meester van den baron De Burge bracht.

»De boodschap heeft volstrekt geen haast," hernam de brenger met een onverschilligheid, die bij het vuur van zijn kameraad zeer ongunstig afstak en door dezen ook vol gepasten ernst werd afgekeurd.

»Alles, wat ons bevolen wordt, heeft haast," antwoordde hij, »denkt er aan, mijn jonge vriend, dat niets zoo schoon is als ijverige plichtsbetrachting; ik weet wel, ik kon nu wachten tot mijn heer terug is, dat zou mij een gang sparen, maar ik doe liever tien gangen te veel, dan één te weinig, en als gij u insgelijks daarnaar richt, zal het zeker tot uw heil zijn. Neen, blijf niet staan, gij behoeft mij niet te danken, al neem ik ook deel in u; waarlijk ik

wil u niet ophouden. Wees gegroet, mijn beste; de heiligen mogen u zegenen," met deze verheven ontboezeming sloot hij de deur en vervolgde toen hij alleen was: »dat komt bijtijds, mijn meester zal zeker nog bij Viale wezen, het kon niet beter."

Om deze op blijden toon gesproken woorden te begrijpen, had men de gedachten moeten kennen, die Eelco sedert eenigen tijd bezighielden en die hem den werkelijk zeer ernstig gemeenden dienstijver ingaven, waarmee hij zich gereedmaakte om uit te gaan. Hij was thans een paar weken in zijn nieuwe betrekking, maar daar onder zijn eigenaardige talenten ook dat behoorde van zich snel in een vreemde omgeving terecht te vinden, was hij nauwelijks acht dagen in Brussel geweest, of hij kende de hoofdstad zoo goed als haar oudste bewoner, en nu was hij van al de huiselijke aangelegenheden harer voornaamste burgers volkomen onderricht. Reinout trok uit de vlugge opmerkingen van zijn op zoo zonderlinge wijze verworven dienaar veel nut, want de scherpe oogen van den Fries zagen menig ding, dat hij in zijn positie nooit te weten kon komen en dat zijn belang voor hem bezat.

Er was slechts één huis waarin Eelco niet wist door te dringen, dat was Viale's huis. Al zijn pogingen leden er schipbreuk, wat hem met te meer spijt vervulde, naarmate hij overigens zooveel gelukkige ontdekkingen deed, en De Burge's boodschap had hem juist in het onaangename peinzen daarover gestoord. »Nu weet ik toch van den graaf van Viale niet meer dan wat iedere domkop van hem kan weten," klonk zijn ontevreden bespiegeling; »ik ben de boezemvriend van zijn kamerdienaar en aanbid het geheele vrouwenpersoneel, maar alles tevergeefs. Ze moeten het verschrikkelijk goed hebben; ik trakteerde hen alsof 't niets was, en wat deden zij? ze dronken den wijn, en vertelden toen dat hij beter had kunnen zijn. Die ellendige botmuilen! anders kom ik met den jenever al zoo ver, en nu, het geld weg, de wijn weg — ik ben blij dat hij

ten minste zuur was! — mijn tijd ook al verpraat, en niets tot belooning! het is om wanhopig te worden. Zijn Edelheid zou vanmiddag naar Viale gaan; had ik maar een voorwendsel om er ook te komen! maar natuurlijk, als gij geen lust hebt de boodschappen te bezorgen, stormen ze op u in, en nu ....." het gemelde briefje verbrak zijn aanklacht tegen de tergende gewoonten van 't lot.

»Het is zeker een gewichtig briefje, ik ben overtuigd dat het dadelijk gelezen moet worden," meende de getrouwe dienaar, »ja het zou onverantwoordelijk zijn als ik wachtte," en met een gevoel dat het schoone weder, hetwelk zijn korte wandeling zeer verkwikkelijk maakte, niet dan een rechtmatig loon voor zulk een opofferend plichtbesef was, begaf hij zich naar Viale's woning.

Reinout was in een der onverschillige gesprekken, die de graaf meestal met zijn gasten voerde, toen men hem meldde dat zijn dienaar hem een dringende boodschap wenschte te brengen. Hij wilde zich verwijderen, doch Viale verzocht hem hoffelijk den bediende even te laten roepen, en zoo bevond Eelco zich weldra in het vertrek. Hij maakte een diepe buiging, overhandigde zijn meester den brief en liet zijn blikken met gemaakten ootmoed en werkelijke vrijpostigheid door de kamer en over haar eigenaar heengaan. Deze lette niet op hem, hij wendde zich tot Reinout, zeggende: »laat mijn tegenwoordigheid u geen dwang opleggen," en terwijl Meerwoude den brief doorliep, sprak hij eenige woorden met Frank, die, naast hem gezeten, het stijve en voor den knaap weinig belangrijke onderhoud volgde. »Ik geloof dat gij liever naar buiten wilt, nietwaar? nu gij moogt gaan, maar blijf niet te lang uit," sprak hij op dien teederen, bezorgden toon, dien hij steeds tegenover zijn zoon aannam, en dien Reinout te dikwijls gehoord had om hem meer met bevreemding te vernemen. Het was alleen de wrevel over Eelco's onbeschaamdheid, die hem met een zoo nietigen brief durfde lastig vallen, welke hem juist op 't zelfde oogenblik deed opzien, maar-

wat hij zag wekte zijn aandacht. Eelco was bij dat geluid in Viale's stem ineengekrompen; hij luisterde als iemand die een bekenden klank verneemt, en een schrik, die niet gekunsteld kon zijn, daar hij hem haastig zocht te verbergen, stond op zijn trekken te lezen. De oogen openden zich wijd en angstig, terwijl de hand waarmee hij zich over 't voorhoofd streek, als om een herinnering die daarachter sluimerde wakker te roepen, voor den scherpen blik van zijn meester althans tevergeefs de ontsteltenis wilde bedekken, welke die toon in hem wekte. Reinout wachtte langer dan voor de zaak noodig was, hij wilde niet dat Viale die verandering zou bemerken; en toen hij eindelijk zeide, dat hij zelf een antwoord schrijven zou en zijn dienaar wenkte te vertrekken, had deze ook weer zijn gewoon uiterlijk hernomen. Wat echter de oorzaak van zijn schrik geweest was, daarnaar besloot Meerwoude een spoedig onderzoek in te stellen.

Eelco scheen dit zelf wel te vreezen, want het was met een neergeslagen blik dat hij zich dien middag bij zijn heer vertoonde, die op korten toon begon: »wat wildet ge bij den graaf van Viale doen?"

»Ik meende dat de brief misschien dringend was."

»Gij weet, dat ik met den baron De Burge geen dringende zaken heb. Zeg mij de waarheid, en zonder omhaal."

»Nu dan, ik wilde den graaf zien."

»Kent gij hem?"

»Neen, maar ik wilde hem gaarne kennen. Uw Edelheid moet mij de onhandige manier vergeven, er was werkelijk geen betere. Ik weet niet, op hoeveel wijzen ik al beproefd heb wat meer van hem te weten te komen."

»Zoo? en waarvoor moest gij meer van hem weten?"

»Om het u te kunnen vertellen," antwoordde Eelco, doch voegde er, als in twijfel hoe dit zou worden opgenomen, haastig bij: »menschen als ik leven van de aangelegenheden van groote heeren. Ik heb nooit zooveel verdiend met wat ik deed als met wat ik liet, nooit zooveel met wat ik

zeide als met wat ik zweeg, en hoe zouden wij zwijgen kunnen als er niet eigenlijk zooveel te vertellen viel? Voor edellieden zijn elkanders geheimen een versnapering, voor ons zijn zij het brood waarvan wij bestaan."

»Dat is ten minste een zeer eerlijke waarschuwing om voorzichtig te zijn; overigens begeer ik dergelijke onderzoekingen niet in mijn bijzijn, hoed u dus voor 't vervolg." Hij zweeg, en Eelco verheugde zich reeds er zoo gemakkelijk af te komen, toen Reinout plotseling vroeg: »waarom schriktet gij toen de graaf met zijn zoon sprak?"

»Schrikte ik?" Eelco deed een mislukte poging om er zeer verwonderd uit te zien, »dat ben ik waarlijk al vergeten."

Zijn meester zag hem scherp aan. »Mij dunkt dat gij den graaf zeer wel kent."

»Den graaf van Viale? zoowaar ik leef, neen, maar —"

»Welnu, maar —?"

»Toen ik die stem hoorde, zou ik gezworen hebben, dat — dat hij een anderen naam moest dragen."

»Welken anderen naam? ik geloof, dat het aan uw zinnen schort," zeide Reinout, nog half onzeker of hij slechts met een vergissing te doen had, dan wel of het werkelijk een herkenning was, die Eelco gemaakt had.

Deze zag nadenkend voor zich uit. »Ja," vervolgde hij, »in 't eerst zou ik er niet op gekomen zijn, maar toen hij dien jongen aankeek, — juist diezelfde stem ook. De graaf van Viale? hum, het kan zijn, hij is veranderd, machtig veranderd, ze zullen hem niet kennen. Mijn edelman was niet zoo aanzienlijk, maar of hij niet gelukkiger was? — zoo'n geweten is een lastig ding, hapert er eens wat aan, dan gaat het juist als met een wond aan iemands voet, hij stoot zich tegen iederen scherpen steen." —

Meerwoude fronste de wenkbrauwen. »Dat gaat te ver," zeide hij met aangenomen strengheid, »ik kan niet dulden, dat gij in zulke uitdrukkingen van een edelman spreekt, in wiens huis ik verkeer; geef dus oogenblikkelijk rekenschap van uw gezegden, of" — zijn dreigende blik deed Eelco

verbleeken, — »of ik zal die vraag voor getuigen moeten herhalen."

Reinout voerde zelden een strengen toon, en dreigde nooit; daarom maakten die woorden een grooten indruk op zijn dienaar, die wel wist, dat het aan zijn meester stond ze ook tot daad te maken. Op zeer onderdanige wijze hernam hij: »nu dan, het is lang geleden, en Uw Edelheid zal mij wel niet verraden; als het dus wezen moet" — hij trad naderbij — »ik vertelde wel eens, dat ik veel gezworven en menigen meester gediend heb."

»Ja."

»Zooals 't gaat, kwam ik dan op zulk een tocht in Utrecht, en daar ik juist niets om handen had, was ik zeer bereid, toen men mij er een dienst aanbood, en zeide goedschiks amen op ieder voorstel. Mijn nieuwe heer was niet rijk, maar hij gaf ook niet veel te doen; hij was zoo verliefd, dat hij zich om niemand buiten zijn liefste bekommerde, en mooier meisje heb ik ook nooit gezien, dat moet waar blijven. Ik had dus niets tegen de zaak; jonge menschen moeten wat genieten, dacht ik, en zelf was ik ook jong; dat mijn edelman zulk een knap burgervriendinnetje had, leek mij dus zoo erg niet; maar daar op eens, wat zegt hij? ik wil trouwen, — zegt hij. Nu: ik schrikte en vroeg: toch niet met een burgerdeerne? en waarlijk het was zoo, zij had hem betooverd, er viel niets aan te doen. Ik mocht goed preeken, dat perziken en boerenpruimen niet in ééne mand hoorden, hij bleef er bij en ik moest hem helpen."

»Waaraan moest ge hem helpen?"

»Wel, zij was eigenlijk voor een ander bestemd, iemand dien zij niet nemen wilde, geloof ik; het rechte heb ik nooit van de zaak gehoord, maar kort en goed, op zekeren nacht pakten wij op, en ik vond het maar beter mij na dien tijd nooit weer in Utrecht te vertoonen."

»Gij hadt haar dus geschaakt?"

»Ja; dat heet: zij liet zich schaken, want zij was het met mijn meester eens. Wij gingen de grens over, en in

de eerste de beste kerk had het huwelijk plaats; een paar vreemde boerenlummels en ik waren de getuigen. Fraai, niet waar? en toch was mijn heer zoo trotsch een edelman, waar zijn liefde niet in 't spel kwam, als er ooit een geweest is."

Reinout maakte een ongeduldige beweging. »Hoe heette dat burgermeisje?" vroeg hij.

»Johanna Rovène."

Meerwoude's aandacht was thans geheel bij het verhaal. Die naam klonk hem zoo bekend; had hij dien niet van Edward gehoord? Zeker, zoo had zijn moeder geheeten; zou er een samenhang tusschen Melville en den graaf bestaan? »En hoe ging het verder?" vroeg hij.

»Wel, zooals het gaan moest: eerst natuurlijk alles genegenheid, zij was een engel, het was jammer dat ze maar niet in allen ernst naar den hemel kon, ze zou het er beter gehad hebben dan hier, en toen — nu, toen keerde het blaadje om. Ik was al eenigen tijd weg, want wie houdt het bij zulk een verliefd paar uit? — daar staat op eens mijn edelman voor mij, maar geheel veranderd. Zijn blik was zoo strak, dat ik er van ontstelde. ,Gij hebt gelijk gehad, zeide hij, ik kon als edelman met geen burgermeisje trouwen.' ,Het is jammer, dat gij dat nu eerst bedenkt,' antwoordde ik meewarig, maar hij lachte en riep: ,hebt gij geloofd, dat ik in ernst zulk een verbintenis gesloten had?' ,Ja, ik ben den weg naar zekere kerk nog niet vergeten,' gaf ik geraakt ten antwoord, doch hij viel mij in de rede en hernam snel: ,dat huwelijk was onwettig.'

»Sprak hij waarheid?" vroeg Reinout met spanning, en Eelco zou op ieder ander tijdstip uit dien toon van belangstelling hebben opgemaakt, dat zijn meester niet onverschillig voor de personen van zijn verhaal kon wezen, nu echter was hij te veel in zijn herinneringen verdiept om hierop te letten, en vervolgde op zijn eigen wijze: »ik stond hem verbluft aan te kijken, en dat deed hem weer lachen, maar het was een wonderlijke lach. ,Hebt gij nooit van schijn-

huwelijken gehoord ?' vroeg hij. Dat had ik niet, en hij vertelde mij dus, hoe men voor een som gelds wel een priester vinden kon, die in schijn al de ceremoniën van een wettig huwelijk voltrok en toch iets waarop het juist aankwam wegliet, met andere woorden, die iemand door de groote poort naar binnen en door een achterdeurtje weer naar buiten liet glippen. ,Dat is dan een vervloekt gemeene streek,' riep ik, want ik wist toen nog niet, dat het onnoodig is, zijn tong tot omroeper van alle verloren zaken te benoemen; de woorden waren nog goedkoop bij mij en ik gaf ze voor die gelegenheid weer duchtig uit. Hij zal er zich wel niet aan gestoord hebben, want kort en goed, hij had de jonge deerne bedrogen en liet mij merken, dat ik nu maar zwijgen moest, wat in mijn belang was ook; ik had immers de hand in de zaak gehad, en als ze uitkwam, zou ik er waarschijnlijk meer voor boeten dan hij. Het schijnt met sommige straffen als met het wieden te gaan; ze houden het mes zoo laag bij den grond, dat alleen het kleinste onkruid er onder raakt.

Ik zeide dus dat ik zwijgen zou, en hij wilde mij een belooning geven, maar — ik ben niet bijzonder preutsch, want het geld weet niets van de handen, waardoor het gaat — maar dàt geld heb ik nooit gewild, er hingen mij toch te véél tranen aan. Ik geloof dat hij mij wel had willen verscheuren, toen ik hem zoo antwoordde, maar hij dorst mij niets doen. ,Zorg slechts, dat gij zwijgt,' sprak hij, ,er zijn meer sloten dan krakende deuren.' Daarmee keerde hij mij den rug toe en ging haastig heen; of hij veel goeds in den zin had, weet ik niet, maar wel dat ik dacht hoe het beter zou zijn als wij elkander maar niet weer ontmoetten, en dat is dan ook gebeurd. Ik heb hem niet weergezien voor hedenmorgen, want als dat niet mijn edelman is, dan wil ik mijn geheugen voor afbraak verkoopen. Aan zijn uiterlijk zou ik hem niet herkend hebben, maar de stem, die had ik uit duizenden onderscheiden; juist zoo sprak hij altijd met háár, zoo zacht, zoo veran-

derd, het was of ik op eens drie en twintig jaar werd teruggezet."

»Hoe heette uw meester?" vroeg Reinout, die wijselijk eerst naar het verhaal had geluisterd vóór hij die vraag deed; een enkel steentje, voor 't vlugge rad van Eelco's woorden geworpen, had dit zonder twijfel doen ophouden; eerst nu de baan toch was afgelegd, kon men er veilig aan draaien.

»De Brénis," antwoordde zijn dienaar; hij gevoelde, dat wie de i gezet had ook de punt er boven moest zetten, maar het was een onaangename, kapitale punt, en hij vervolgde aarzelend: »Uw Edelheid zal mij wel niet in ongelegenheden brengen, ik heb zoolang gezwegen tot —"

»Tot gij gepraat hebt, — het gewone lot van geheimen; is dit overigens de eerste maal, dat gij van deze zaak spreekt?"

»Ja; mijn edelman was juist niet, om iemand aan 't klappen te maken."

»Gij vreesdet hem dus?" Reinout begreep dit toen hij aan Viale dacht, en ofschoon een andere naam genoemd was, scheen Eelco's vrees het verhaal met geheimzinnigen band aan dezen vast te knoopen. De graaf stond bij al zijn dienaars in zulk een ontzag, dat zij zelfs aan de gewone kwaadsprekerijen, die ieder heer zich moest laten welgevallen, nooit durfden deelnemen. »Hebt gij later nog iets gehoord?" vroeg Meerwoude.

»Er werd mij eens zoo iets verteld als zou hij gestorven zijn, maar er zijn meer levend dooden geweest; dat is anders àl wat ik zeggen kan."

»Gij weet niet of er een kind uit dat huwelijk was?"

»Nooit van vernomen. Zou Uw Edelheid denken, dat het een huwelijk was?"

Reinout haalde de schouders op. »Had hij dat burgermeisje zeer lief, toen hij haar schaakte?"

»Ja, toen had hij haar lief, maar hij kan daarom toch voorzichtig geweest zijn."

Voorzichtigheid lag niet in het karakter van Viale; onbuigzaam als hij was, scheen het eer denkelijk, dat hij in de hevigheid van een hartstocht dien bevredigen zou, zonder op de gevolgen te letten, dan dat hij met wijs beleid zich de handen zou vrij houden. Zulke naturen legden geen teugel aan haar passiën, men had even goed kunnen wachten, dat een wild, steigerend paard zich zelf ging breidelen, en terwijl Reinout Eelco's verhaal overdacht, scheen hem een onberaden huwelijk meer met Viale's aard strookend, dan het welberaamde bedrog, dat de andere stap van hem geëischt zou hebben. Hij vroeg nog eenige bijzonderheden aan zijn dienaar, en beval hem de zaak als vroeger geheim te houden, maar al toonde hij voor Eelco's oogen geen grooter belangstelling dan de meest alledaagsche nieuwsgierigheid rechtvaardigen kon, innerlijk was hij niet minder bezig al de gapingen, die het bericht gelaten had, aan te vullen en zich uit deze losse stukken een geheel op te bouwen. Hij erkende, het was nog slechts weinig: een onvoltooide geschiedenis, waarvan de hoofdpersoon een hem vreemden naam droeg, een herkenning, die mogelijk alleen op een toevallige gelijkenis van stem en gebaar berustte, dat was al wat hij ontvangen had; doch in zijn verbeelding breidde het zich snel uit, en wat thans nog niet was, waarom kon het niet worden? Dit mocht een zwak begin zijn, het kon een vervolg met sterker sprekende feiten, het kon een einde vinden, dat — Viale en Edward beiden aan hem zou overleveren. Er kwam een wreede en tegelijk zegepralende uitdrukking in zijn oog. Hij sprak met voldoening: »als Melville eens mèèr dan gunsteling was, als het eens een huwelijk geweest was, waartoe zou die ontdekking niet kunnen leiden?"

Waartoe? Hoeveel lippen, die nog onbewust van naderende smart glimlachten, zouden moeten verbleeken, hoeveel oogen, die nog kalm rondzagen, zich in schaamte of smart moeten neerslaan, en met hoeveel jammer zou de bevrediging, die bij de gedachte daaraan over Reinouts trekken vloog, gekocht zijn! Hij zelf gevoelde dat, maar het bracht

zijn besluit, om verder in deze raadselen door te dringen, niet aan het wankelen, en de uitdrukking van zijn gelaat, toen hij peinsde hoe groot een macht hun oplossing hem zou geven, deed aan een ruim gebruik dier macht denken.

Terwijl deze aan Edward onbekende en toch voor hem zoo belangrijke vragen door het hoofd van den edelman gingen, waren ook nog in een ander gemoed bespiegelingen gehouden, die in nauw, en voorloopig nog zichtbaarder verband tot zijn lot stonden.

In de vertrekken van Margareta's paleis, die haar Italiaansche hofdame bewoonde, had gedurende Eelco's verhaal een niet minder ernstige overdenking plaats, en wel door de anders weinig tot zulke mijmeringen geneigde bewoonster, die alleen in haar boudoir zat.

De schoone Silvia was met zich zelf bezig, en daar de meeste menschen zich ten minste negen tienden van elken dag in denzelfden toestand bevinden, had deze bezigheid, oppervlakkig beschouwd, niets bijzonders, maar de inhoud dier overwegingen leende haar ditmaal een nieuw karakter. Zij wilde zich verloven, en ofschoon het niet met de waarheid strooken zou, te zeggen, dat zij anders de aangelegenheden van haar persoon verwaarloosde, was het toch natuurlijk, dat zij in een zaak van zoo groot gewicht met meer dan gewoon overleg te werk ging.

Er zijn gezichten, die men in beweging wil zien, en daaronder behoorde ook dat van Silvia. Als zij zoo volkomen roerloos voor zich uitstaarde, trof den beschouwer iets koels in die trekken. Het scheen in zulke oogenblikken alsof, ondanks de bloeiende frischheid van dit gelaat, er toch een dorheid in het jonge hart moest zijn, die er haar uitdrukking aan gaf; een warm gevoel, zoo dacht men onwillekeurig, was nooit bezielend over deze koude lijnen gegaan, want koud waren ze, zoodra de kleine, frissche mond niet schertste, en de donkere oogen zich achter hun wimpers verborgen. Zij mocht al de schoonheid, al de prikkelende levendigheid van toon en gebaren, die haar

aanbidders bewonderden, uit haar zuidelijk vaderland hebben meegebracht, de warmte der zuidelijke natuur kleurde haar wangen nooit met vuriger blos, zelfs nu niet, nu gedachten haar vervulden, die gewoonlijk het bedaardste hart sneller doen kloppen.

Ook niet de kleinste trek van spanning, van schuwe, voor zich zelf blozende verwachting was op dit gelaat te zien, en toch had zij Edward den vorigen avond vrijheid tot een bezoek gegeven, waarvan zij de beteekenis zeer wel vatte, toch was het geen ongunstig antwoord waarover zij peinsde. Het moest een bijzonder geduldige liefde wezen, die zoo volkomen kalm op het oogenblik der verklaring kon wachten; ja misschien was zij bedaarder, dan de jonge man, had hij haar kunnen bespieden, met blijdschap zou hebben waargenomen. Silvia hield niet van gemoedsbewegingen, zij onderdrukte die altijd zorgvuldig, en ook thans slaagde zij daarin; alleen toen haar blik op den spiegel tegenover haar viel, vertoonden haar trekken vluchtig een levendiger uitdrukking, eene van onmiskenbare zegepraal, van zelfbewuste bewondering. Zij schikte de donkere krullen nog iets vaster in den roodfluweelen band, die ze belette al te vrij om de bevallige trekken te zwieren, en plooide den met goud doorstikten kraag nog iets verder open, opdat men de sierlijke vormen van den ontblooten hals beter zou kunnen opmerken, — zij scheen niet zoo in haar bespiegelingen verdiept, of zij had nog een zeer scherpen blik voor al wat den indruk harer bekoorlijkheid kon verhoogen.

Trouwens, hoe kon zij die ooit vergeten? Wat was haar jong leven anders geweest dan een geschiedenis van veroveringen, die haar schoonheid gemaakt had? Welk woord kende zij zoo in alle vormen als het woord: bewondering? In het huis van haar vader was zij de kleine koningin, die deed gelijk wij menschen tegenover de bijen doen; als de honig verzameld was, had zij dien verteerd. Het was een zeer natuurlijke hulde, en ook toen zij haar vaderland verliet,

om aan het hof der landvoogdes te worden opgenomen, kwam hierin geen verandering, want de kalme Nederlanders bogen even gewillig voor haar tooverstaf als vroeger de vurige Italianen. Er was slechts een verplaatsing van tooneel, de bloemen en kransen bleven haar even overvloedig ten deel vallen. De schoonheid, die zij met onmiskenbaar welgevallen gadesloeg, had haar eerst al die triomfen verschaft, en zou haar nu het aanzoek doen ontvangen, waarvoor zij Edward verbeidde.

Het was vreemd, maar zij noemde hem in gedachten meer den gunsteling van Viale en van de landvoogdes, dan met zijn eigen naam. Afhankelijk van Margareta's gunst, moest zij natuurlijk blijde zijn, dat haar minnaar deze behaagde, doch zij scheen dit behagen nog meer op prijs te stellen dan zelfs het stiptste plichtgevoel eischen kon. In de afgebroken woorden, die zij tusschenbeide halfluid voor zich heen sprak, uitte zich de goedkeuring der landvoogdes zoozeer als hoofdzaak, dat Silvia's eigen gevoelens daarvoor op den achtergrond traden; althans zij vonden slechts een diep zwijgen op de lippen der aanstaande bruid, die juist nu haar overdenkingen staakte en met een scherpe stem, scherper dan eigenlijk voor een zoo zacht, lieftallig wezen paste, in het naaste vertrek riep: »kom oogenblikkelijk hier, Lucia."

De aangesprokene, een uit Italië meegekomen, sedert lang in haar dienst geplaatste kamenier, die zich met het ordenen van kleedingstukken had beziggehouden, verscheen met groote vlugheid voor haar gebiedster. »Wat beveelt Signora?" klonk het dienstvaardig.

»Heeft graaf Nivelde nog niets van zich laten hooren?"

»Niets." De ontevreden uitdrukking, die over Silvia's gelaat ging, scheen harer getrouwe een blijk, dat dit antwoord ongunstig werd opgenomen, want zij vervolgde haastig: »heeft Signora wel duidelijk gezegd, dat jonker Melville zich zou verklaren? misschien — "

»Zoo duidelijk als 't kon, maar ik wist het immers? gij

hebt mij met uw dommen raad weer eens in 't nauw gebracht; hij had er nooit plan op."

»Signora wil immers ook een ander nemen?" een kleine tint van spot mengde zich in den toon der kamenier.

»Daarom had hij toch kunnen komen," antwoordde Silvia onvergenoegd; »is het soms benijdbaar, als hij nu overal vertelt, dat ik Edward slechts neem, omdat ik hém niet krijgen kon? Hij zal zeggen, dat ik er mijn best voor deed, en dat alles is ùw schuld."

De zoo streng berispte scheen geen gronden ter verdediging te kunnen vinden, want zij zweeg met een zeer bedroefde uitdrukking op het gelaat, die bijzonder wel bij haar voorkomen paste.

Lucia was een van die personen, die niet oud worden, — omdat zij nooit jong geweest zijn. Als dat mogelijk geweest was, zou men gezegd hebben, dat zij volwassen ter wereld moest zijn gekomen, en terstond gevoeld had, dat zij daarin alleen ter wille van anderen kon gebracht zijn. Haar dunne lippen glimlachten zelden, en dan altijd als om verschooning vragend dat ze zoo vrij waren, terwijl haar zachte stem steeds in twijfel scheen of het wel gelegen kwam dat ze zich liet hooren. Over 't algemeen moest zij haar recht van bestaan eenigszins onzeker vinden, want zij trachtte het anderen steeds te doen vergeten, door zoo zacht mogelijk te loopen en onhoorbaar binnen te komen, welke gewoonte natuurlijk aan bescheidenheid was toe te schrijven, al kon ze ook tevens dienstig zijn om zekere dingen te vernemen, die men, had zij haar tegenwoordigheid meer bemerkbaar gemaakt, daarin misschien niet zou behandeld hebben. Even onwillekeurig was zeker de beweging, die haar rechterhand soms bij het aannemen van geheimzinnige briefjes voor haar jonge meesteres kon maken; immers was, ofschoon dit gebaar in eigenaardig verband met het klinken van metaal stond, van haar zedigen eenvoud onmogelijk een neiging voor iets zoo wereldsch te wachten, haar toilet toch verried een volkomen verachting

er van. Een stemmig, onopgesmukt zwart kleedje omsloot haar kleine, dorre gedaante, terwijl een kap, even donker als het haar dat zij verborg, haar hoofd bedekte, en zelfs de rozenkrans aan haar zijde geen versiering van goud of zilver droeg. Zij was zich haar positie van minderheid altijd bewust, ook bij de meest vertrouwelijke stemming harer gebiedster, en ontving Silvia's berispingen met de meest ootmoedige gelatenheid. »Graaf Nivelde zal begrepen hebben, dat hij toch geen kans had," gaf zij na eenig zwijgen nederig in bedenking.

»Ja, de landvoogdes wilde er niet van weten," hernam Silvia, »ik zeide het wel dadelijk, maar gij moest blijven volhouden, en wat heb ik nù? dat zij mij telkens verwijten doet, en dat Nivelde lachen zal; als ik maar kon zeggen, dat ik hem had afgewezen, zou het nog iets zijn, maar nu —"

»Ik had gehoopt, dat hij nog zou komen," antwoordde de kamervrouw met schuldbesef, »het valt mij bepaald tegen."

»Als hij nu nog komt, zegt gij dat ik niet te spreken ben. Ik heb lang genoeg gewacht."

»De landvoogdes is toch zeker tevreden als Signora zich verlooft? Zal hij een aanstelling krijgen?"

»Melville? ja, maar hij blijft bij Viale wonen, tot het zoover is. Ik ben maar blij dat hij niet uit Brussel zal gaan; in een eentonige provinciestad hield ik het niet uit!"

»Dus staat het vast?"

Silvia haalde de schouders op. »Ik moet hem toch eerst hooren," zeide zij ongeduldig, »gij zult het vroeg genoeg weten," en met een gebaar, dat verdere vragen afsneed, deed zij Lucia weder in een gehoorzame onderdanigheid terugzinken, die geen andere taak kende dan haar vluchtig afgebroken arbeid te hervatten.

De inhoud van haar gesprek klonk in een aanstaande bruid zeker vreemd genoeg, maar voor iemand, die zoo

nauwkeurig met haar gewoonten bekend was als Lucia, schenen de opmerkingen der schoone hofdame niets bijzonders te hebben. Zoover de Italiaansche kamenier terugdenken kon, had zij met haar jonge gebiedster een huwelijk, dat bestemd was deze voorgoed de gevierde positie, waarnaar zij verlangde, te verzekeren, als hoofddoel van haar streven besproken, en Silvia was een zoo goede leerling geweest, dat zulk een uitslag juist was wat men wachten kon. Haar meesteres nam de zaak met overleg op, dat was verstandig; zij had niets tegen dien peinzenden trek, die zich nu weer op het gelaat vertoonde, dat voor den blik der hovelingen altijd een beeld der meest onbezorgde luchthartigheid was.

Ieder leven heeft zijn ontwikkeling, al heeft het ook niet altijd veel gebeurtenissen. Misschien hield Silvia zich daarmee bezig, en dan had zij zeker stof tot denken, want ook haar gevoelens, hoe jong nog, konden reeds van zulk een vorming gewagen.

Haar gevoelens, — want wat de kennis der bewonderde Italiaansche betrof, deze was altijd een thermometer gebleven, te nederig om boven het nulpunt te rijzen. Met de problemen des levens had Silvia zich nooit beziggehouden, zij was gezond en schoon, de beste waarborgen tegen alle sombere gedachten. Als een groot park had het leven altijd voor haar gelegen, en geen andere taak was haar toegekend dan de bloemen te plukken, en te zorgen dat haar schoon niet verdween. Het was een gemakkelijke taak geweest, haar hoofd had althans nooit eenige onbevattelijkheid voor het begrip van behagen en schitteren getoond, dat haar zoo vroegtijdig was ingeprent, maar het bewustzijn van de macht die zij oefende, had aan haar karakter een eigenaardige vorming verleend. Tot haar twaalfde jaar had zij die heerschappij in naïeve onschuld gebruikt, van haar twaalfde tot haar zestiende had zij het bewustzijn er van en daarmee de overeenkomstige coquetterie gekregen, en nu op negentienjarigen leeftijd was zij er in geslaagd, wat zij vroeger van nature bezeten, en — verloren had, door

de kunst te herwinnen. Er waren weinigen in Brussel, die niet over haar naïeveteit riepen, en inderdaad Silvia's heldere lach klonk juist zoo vroolijk als in dagen toen zij nog werkelijk slechts van harte gelachen had, en de kinderlijke wijze, waarop zij haar schoon hoofdje boog en beschroomd afwendde, was juist zoo onweerstaanbaar als toen zij nog met oprechte verbazing de taal van gloeiende bewondering gelezen had, die haar bevalligheid zoo welsprekend op ieders gelaat schreef. Het was bijna jammer, dat men dit waas van onschuld voor zoo natuurlijk houden moest; men had daardoor nooit het genot, dat men inderdaad met zooveel recht had kunnen smaken.

Er bestond voor Silvia in dit opzicht geen gevaar meer. De bevallige houding, het spel der kleine handen, zooals ze den waaier open plooiden of op het gebedenboek rustten, ja iedere blik der stralende oogen was zoo goed in haar geheugen geprent, dat zij die nooit meer daaruit verliezen kon. De Silvia, die met zoo vromen ernst ter kerke ging, en zoo vol innigheid ten hemel kon opzien, wist altijd hoe vroom zij was, en de Silvia, die met zoo jubelende vroolijkheid op bals rondzwierde, zag haar eigen beeld altijd in den spiegel harer gedachten als zeer betooverend, maar de ernst scheen zoo diep en de vroolijkheid zoo ongekunsteld, dat zelfs de op zulke punten scherper oogen der meeste vrouwen niet twijfelden, of zij hadden hier met de opwellingen van een nog volkomen argeloos gemoed te doen.

Alleen Lucia, door haar lang verkeer met haar jonge meesteres, en 't aandeel dat zij in somige plotselinge invallen had, die, als men haar geloofde, slechts repetities uit het boudoir waren, en — de landvoogdes, die, zelf in alle kunsten van tooneelspel bedreven, ook in een ander zelden aan de waarheid van naïeveteit hechtte, twijfelden, de eene volkomen en de andere ten minste gedeeltelijk, aan de natuurlijkheid dezer onberekende stemmingen.

Silvia's betrekking tot Margareta was over 't geheel een eigenaardige. Wie ze oppervlakkig gadesloeg, zou in den

toon der hofdame alleen eerbiedige onderwerping, in dien der gebiedster alleen moederlijke welwillendheid gehoord hebben; bij nauwkeurige waarneming echter maakte haar vriendschap den indruk van die soort van verbinding, die van weerskanten op zwijgen berust. Men zou dan gezegd hebben, dat de landvoogdes Silvia noodig had, en dat deze het wist, terwijl het in beider belang was volkomen onbekend met eenig plan te schijnen. Voor de wereld zou de bijna als bevel klinkende raad, dien Margareta haar beschermeling gegeven had, om zich niet met Nivelde bezig te houden, alleen een blijk geweest zijn, dat zij dezen edelman niet in staat achtte haar gelukkig te maken; Silvia intusschen knoopte daaraan ook nog andere practische gedachten vast, evenals aan het warme pleidooi dat de vorstin gevoerd had voor Edward. Onbekend met de staatkundige verwikkelingen van het haar vreemde land, had de Italiaansche toch wel eens van gehoorzame werktuigen gehoord, die hun geluk aan de regeering verschuldigd waren en haar daarom blindelings moesten dienen; huwelijken met schoone, getrouwe hofdames waren zeer goede middelen daarvoor. Noch de landvoogdes noch zij had met een enkel woord op zulk een bijbedoeling gezinspeeld, maar Edward zou geen weigerend antwoord ontvangen, dat wisten beiden, en — zij wisten ook waarom.

Een uur later zag het er in Silvia's boudoir zeer veranderd uit. De schoone eigenares had allen peinzenden ernst van haar trekken verbannen; stralend van vreugde zat zij daar, en leunde haar hoofd tegen de borst van den gelukkige, die de betuiging van haar liefde ontvangen had. Silvia was verloofd, en zooals zij op dit oogenblik in Edwards arm rustte, had de verbeelding zich geen schooner paar kunnen wenschen, om de gedachte van trouw en genegenheid er in uit te spreken. Alle voorrechten van jeugd en bevalligheid schenen zich hier te verbinden; de vroolijke zonnestralen, die het vertrek binnenstroomden, verlichtten niets wat van smart en somberheid gewaagde. Edwards lippen zongen

geen »het daghet uit den Oosten," maar brak niet thans een werkelijke dageraad van zaligheid aan? had hij, wanneer de vraag in hem opgerezen was, zich zelf niet moeten zeggen, dat de bruid, die hij thans omvatte, heerlijk genoeg was om elk offer te rechtvaardigen, ook dat waaraan die zang hem herinneren moest?

Zulk een vraag echter kwam niet in hem op. De gedachte aan Helene en de dagen, met haar doorleefd, lagen ver achter hem. Zijn genegenheid voor de jonkvrouw van Vredenborg was altijd met zekeren eerbiedigen schroom gemengd, en die liefde weerstaat zelden een hartstocht, zooals meer wereldsche indrukken dien opwekken. Inderdaad, zij heeft iets van de wijding der kerk, het is een half schuwe aanbidding, die aan haar altaar neerknielt, maar gelijk er een tijd komen kan, waarop de knie, die eens voor het hemelsche outer boog, zich voor zeer aardsche godheden kromt, zoo leert ook de ziel, die eens zulk een bovenzinnelijke liefde voedde, vaak al zeer spoedig een gevoel kennen, dat niet op eerbied berust. Het is niet zeker, dat zij nooit meer tot het gebed van vroeger zal terugkeeren; misschien als de blijde zangen harer vreugd in smartelijke klachten overgingen, dat zij zich weder naar de verlaten gewelven wendt, maar nu is het altaar leeg en de wierook brandt niet meer; enkel feestkaarsen zijn ontstoken.

Ze brandden helder op dit oogenblik. Duizend zoete, innige woorden weerklonken in het van zonneschijn vervulde vertrek, totdat Silvia eindelijk opprees, en met teederen aandrang zeide: »thans moogt gij niet langer blijven, ik moet naar de landvoogdes en haar alles vertellen."

Een omarming vol hartstochtelijk geluk volgde; dan rukte zich Edward met moeite los, terwijl Silvia hem nog eens haar liefelijksten glimlach schonk. Zij bleef hem met een uitdrukking van bekoorlijke teederheid nastaren, tot de klank zijner voetstappen wegstierf; toen wierp zij zich met een diepen zucht op de fluweelen rustbank neer, en de donkere oogen werden weer koel en lusteloos, terwijl haar hand, die

nog pas met zoo innigen druk in die van den jongen man gerust had, achteloos langs haar gewaad neerzonk.

Zij was zeker vermoeid, althans zij haastte zich niet naar de landvoogdes, maar bleef in deze gemakkelijke houding liggen, ook toen de deur zacht geopend werd. De binnentredende was haar vertrouwde, Lucia, en dat deze alles weten zou, betwijfelde zij geen oogenblik. Het was ook niet noodig, want de kamenier begon terstond op haar vleienden toon: »en gij zijt dus verloofd, signora mia?"

Silvia knikte.

»Hij is niet zoo aanzienlijk als signor Nivelde, maar —"

De hofdame sloeg lusteloos haar oogen op. Onverschillig viel zij haar getrouwe in de rede: »de menschen hier zijn állen gelijk, koud als hun nevelige hemel en bevroren als hun rivieren. Waarom zou ik hem afwijzen, terwijl er geen betere is om aan te nemen?" Zij schikte zich behaaglijk in de fluweelen kussens en vervolgde: »Per Dio! als ik denk hoe een Italiaan zou doen! die Noordsche sentimentaliteit is toch kostelijk. De goede jongen vroeg zoo angstig, alsof mijn hart een juweelenkistje was, dat wel reeds gestolen kon zijn;" Silvia's lach klonk helder door het vertrek.

De kamenier wachtte tot deze bui van vroolijkheid voorbij was, en vroeg toen koeltjes: »en voor hoe lang zijn we nu de gelukkige bruid?"

»Voor zoolang we niet getrouwd zijn, of — tot het niet meer noodig is."

»Dan hoop ik het laatste," merkte Lucia aan, »ik zou ongaarne voorgoed in dit land blijven."

»Dat zal toch wel moeten; ik weet niemand hier die om mijnentwil naar Italië zou gaan; ze zijn op hun slooten gesteld als de modder, die op den grond er van kleeft, en kennen niets verrukkelijkers dan uit hun hooge huizen te kijken, en tot het naaste hooge huis te zeggen: goeden dag buurman, de lucht boven ons is vandaag juist zoo grijs als ze gisteren was."

»En wij zijn ook nog juist zoo vervelend als gisteren,"

voegde de kamenier aan die schets toe. »Het was bij ons toch anders, cara signora.”

Een nieuwe uitdrukking kwam over Silvia's gelaat. Zagen haar oogen in gedachten den zonnigen hemel van haar vaderland? zagen zij de blauwe golven tegen oevers klotsen, die zich als een gordel der schoonheid om de onstuimige wateren slingerden, en bewonderde zij nog iets anders dan haar eigen spiegelbeeld? Langzaam, bijna aarzelend sprak zij: »weet gij wat ik wilde? dat ik een oogenblik was wat ik schijnen moet.”

Lucia wierp haar een vorschenden blik toe; zij moest zich eerst overtuigen, of het geen nieuwe rol was, die haar gebiedster instudeerde; dan vroeg zij: »wilde signora liefhebben?”

»Somtijds denk ik van ja.”

»En is zij daarheen op weg?”

Silvia scheen die vraag niet te hooren; zij ging voort: »als ik een man ontmoette, die niet vleide en knielde, die niet altijd dezelfde woorden tot mij sprak om mij te zeggen wat ik lang weet — zulk een man zou ik willen zien.”

»En hij mocht signora niet zeggen, dat zij de bloem der schoonen was?”

»Ik heb het al zoo dikwijls gehoord.”

»Dat is waar, maar het moet toch gelukkig zijn; mij heeft niemand het ooit gezegd,” hervatte de kamenier, in noodelooze voorkomendheid een verzekering gevend, die reeds door de natuur overtuigend uitgesproken was.

Silvia knikte. »Het spijt mij,” antwoordde zij, »ik had gaarne eens gehoord wat toch eigenlijk wel liefde is.”

»Onzin,” zeide haar raadgeefster onverschillig, en de bevallige hofdame weersprak niet, zij hernam alleen: »maar een aangename onzin misschien, niet zoo eentonig als wat ik denk en voel.”

»Wat is dat?”

Silvia hield de schoone oogen peinzend naar buiten gericht. »Gij begrijpt het niet,” zeide zij eindelijk, »ik kan het

niet verklaren, het is zulk een wonderlijk iets, verlangen — geloof ik — maar ik weet zelf niet waarnaar.” Zij zweeg en ging dan weer op haar gewonen toon voort: »is er iemand hier geweest?”

»De signor, die zoo goed Italiaansch spreekt en zulke donkere oogen heeft.”

»Meerwoude? hij heeft zich niet gehaast.”

»Is hij geen aanbidder van mijn meesteres?”

»Neen.”

Lucia scheen dit na de zooeven gehoorde verklaring van haar gebiedster bedenkelijk te vinden, maar zij had geen tijd tot eenige opmerking, want deze vervolgde snel en zacht: »hij kan Melville niet lijden.”

»Waarom?”

»Ik weet niet waarom, maar ik weet dat het zoo is, even zeker als dat hij die verloving wenschte; hij bracht mij daarom met Edward in kennis.”

Vol verbazing staarde de dienstbare haar jonge meesteres aan. Zij scheen die bereidwilligheid als een bevestiging van haar eerste vermoeden op te nemen, en antwoordde: »als signora maar wat meer kunst gebruikt had —”

»Zou Meerwoude juist zooveel om mij gegeven hebben als hij nu doet,” hernam Silvia. »Neen, daarvoor is hij te slim, en dan — wij zouden elkander te goed kennen. Weet gij,” zij boog zich dicht naar haar vertrouwde — »hij gelooft mij niet als ik zonder bedoeling schijn te spreken, want hij zelf handelt altijd met een doel.”

»Dat is ook gòed.”

»Maar niet van beide kanten; en dan, het valt toch soms zwaar,” zeide Silvia en strekte zich moede uit; »ik denk dikwijls, dat als ik het niet noodig had —”

»En waarom wil signora hem toch te vriend houden?” vroeg de kamenier, practisch bij het onderwerp blijvend.

»Hij heeft invloed; en dan, als de zaken met Melville eens verkeerd liepen, zou het wat waard zijn, als ik iemand had die mij hielp. Ik geloof, dat hij veel op Nivelde vermag.”

»Hum," mompelde Lucia, »dat zou een betere partij zijn, ik kan dien signor Edward ook niet uitstaan."

De verklaring getuigde voor het fijne gehoor der kamenier, over welke Edward eens een ongunstige opmerking gemaakt had, maar Silvia nam er weinig notitie van. »Ik heb u immers gezegd, dat het met de landvoogdes niet anders kon," sprak zij ongeduldig; »hij is zoo kwaad niet, en hij is mooi. Nivelde heeft zulk een akelig gezicht, bah, ik zou huiveren als hij mij kuste. Zoo het mòet, dan natuurlijk, maar anders — anders niet."

Het was voor de eerste maal, dat zich een levendiger gevoel op de trekken der koele bruid vertoonde. Arme Silvia! op dit oogenblik verried zij, dat er toch een jeugd in haar was, die gebroken en bedorven had moeten worden, om haar tot dát te maken wat zij thans was, een jeugd die nog huiverde voor wat Nivelde's gelaat zoo terugstootend maakte, voor het leven, dat er zijn lage woorden op gezet had. Het zoogenaamde: moet, der bevallige Italiaansche bestond in dingen, die voor de meesten zulk een dwingende noodzakelijkheid niet zouden bezeten hebben, in schoone kleederen, in een rijke omgeving, bovenal in de gelegenheid om zich te zien bewonderen, want het waren geen verheven gedachten, die het hoofd met de lange, golvende krullen, dat zij bij het denken aan Nivelde zoo angstig schudde, vervulden; maar kon zij het helpen, dat haar blik niet verder ging dan zich haar horizon uitstrekte? In de geschiedenis der coquette ligt altijd iets diep tragisch; het zijn de oogenblikken, waarop haar lichtzinnige levensopvatting zich tegen haar zelf keert door haar te toonen, dat hetgeen zij zoekt met schaamte en smart zal verbonden zijn, en zij voelt toch niets anders te kunnen zoeken; ook de schoone, veel benijde Silvia was voor wie haar thans kon zien niets dan een arm, beklagenswaardig wezen, dat zich met al zijn luchtige pronkkleederen niet tegen de koude wist te dekken!

Hoe weinig vermoedde Edward deze gedachten, terwijl

hij zoo zalig het paleis verliet. De mensch kan zich soms verwonderlijk rijk gevoelen en toch niets bezitten; het zijn gouden sluiers, die de illusie spint. Voor den jongen man, om wien Silvia zoo spottend geglimlacht had, scheen op dit oogenblik de zon met nooit gekenden glans, en de bloemen bloeiden in nooit gekende kleuren. Het geheele leven bloeidė op dat uur; een toon als van oneindig, jubelend gezang scheen door de wereld te gaan. Het was geen geluk, zooals hij het zich misschien in vervlogen tijden had voorgesteld, toen zijn oog in de liefde nog iets van den ernst zocht, die naar omhoog zag, en meende dat de zaligheid, die hij daar geloofde, een deel van haar wezen in de sterfelijke borst had uitgegoten; het was de opgewonden, gloeiende liefde, die geen engelenstemmen, maar koren van juichend genot hoort. Al de gedachten van plechtigen aard, die zich eens voor hem aan den stap, die over zijn leven beslissen moest, zouden verbonden hebben, waren weggesmolten voor het vuur van zijn hartstocht, dat zulk een tooverachtigen gloed op de dingen wierp. Hij kon nu aan geen ernst meer denken, hij had een gevoel alsof alle denken zelf hem onmogelijk was, waar dat zoete: ik bemin u, van Silvia's schoone lippen vernomen, in zijn ziel weerklonk. Het was voor de eerste maal dat zijn oor dien toon vernam, en hij hoorde hem uit den verleidelijksten mond, die ooit een man betooverd had, hij hoorde hem, en — hij geloofde aan dat woord, hij waande zich waarlijk bemind.

Ja, op dit oogenblik was hij een zalige, die de vreugde genoot, welke door geen herinnering uit het verleden, geen angstig vermoeden voor de toekomst verdonkerd werd. Er was slechts één punt uit zijn vroeger leven, dat voor hem oprees, het was zijn afscheid van Ilmenoude, hoe hij gegaan was om het licht te zoeken.

En het licht was gevonden! juichte zijn hart.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

> O warum fliesst das Blut noch jugendlich
> Durch meine Adern? Stockt, ihr frischen Säfte!
> Ihr nährt Gedanken nur des Grams; was soll
> Ich noch auf dieser Welt, von ihm verlassen?
> Ihr Reiz ist hin; — verlassen! Todesurtheil!
> Warum nicht Todesstreich?

Niemand is, zelfs maar voor weinige uren, ongestraft een zalige, of hij moet zijn geluk voor het oog der onderzoekende, rechtende wereld verborgen houden. Zoodra zijn levensstroom een ongewonen golfslag aanneemt, wenden zich aller blikken daarheen, en iedere beweging der onstuimige wateren wordt gadegeslagen en beoordeeld. Ook Edward moest dat ervaren. Hij mocht zich nog zoo diep in zijn droomen verloren hebben, de werkelijkheid hernam spoedig haar recht, en toonde hem ook de minder ideale kanten zijner verloving. Dat teedere oogenblik, waarop hij het eerste liefdewoord van de lippen zijner bruid had opgevangen, het verloor weldra al zijn teederheid, toen die liefde het eigendom der algemeene bekendheid en daarmee der critiek was.

Silvia had veler blikken geboeid, en ofschoon de bevallige Italiaansche tot die soort van vrouwen behoorde, die meer bewonderaars dan minnaars vindt, baarde toch de tijding, dat zij een zoo jong en weinig bekend man had aangenomen, algemeen opzien. Viale's gunst en de onderscheiding

der landvoogdes mochten hem een schitterende loopbaan voorspellen, onder de jonge edelen, die nog zorgeloos genoeg waren om naast de staatszaken ook in zulke aangelegenheden belang te stellen, heerschte een groote verontwaardiging over Silvia. Het was goed, dat Edward niet alles vernam wat hier gesproken werd, hij hoorde toch reeds genoeg om te leeren, hoe zuiver een vriendschap hij verwekt had, en hoe de wereld soms ook het helderste licht dwingt, de oorzaak eener leelijke, zwarte schaduw te zijn.

Staaltjes dezer beoordeeling had hij een paar dagen na het bekend worden zijner verloving ten huize van De Burge kunnen opvangen, waar een groepje van diens kennissen, onder welke ook Reinout was, de zaak besprak.

»Hij heeft een ongehoorde carrière gemaakt," riep Mansfeld, »hij vertoont zich nauwelijks, of de rijke graaf van Viale neemt hem tot gunsteling aan, en de schoone Silvia verlieft op hem; wie verklaart iemand dat wonder?"

»Gij moet Meerwoude vragen, hij heeft dat spel aan den gang geholpen," antwoordde De Burge; »biecht eens op, wat was uw bedoeling?"

»Eigenbelang, mijn beste; ik ken geen aangenamer rol dan die van protector, om niet van het genoegen te spreken, dat ik onzer uitgebrande conversatie daardoor wat nieuw vuur kon verschaffen; ik heb —"

»Het gezicht van ons aller machtelooze ergernis willen genieten," viel Nivelde hem in de rede, »en ge zijt geslaagd; het is een ergerlijk geval."

»Niet in mijn oog; twee jongelieden, die er goed uitzien, beminnen elkaar, en een teedere gebiedster wenscht hun vereeniging; waarom dus die beide harten niet verheugd?"

»Alsof de schoone Silvia met zulk een opgekomen provincieplant gelukkig zou zijn; bah! als Viale niet een zoo slechten smaak had getoond, zou zij zich ook wel bedacht hebben; nu, ik zal mij geen moeite voor haar geven."

De man, die zoo sprak, was nog jong en niet onknap,

maar zijn trekken legden geen vleiend getuigenis voor hem af, en Reinout antwoordde met onverholen verachting: »zooveel te beter voor uw vrouw. Waarom heeft overigens geen harer aanbidders zich meer gehaast? De Burge, Nivelde, gij allen hebt zwijgend toegezien, en nu wilt gij de schuld uwer traagheid op mijn schouders beuren?"

»Ik kan geen vrouw zonder geld trouwen," zei De Burge, »maar gij zelf, Meerwoude, waarom hebt gij —?"

»Der bekoorlijke Silvia niet uw blijvende attentie verzekerd?" — Reinout glimlachte sarcastisch, — »uw bewondering zou mij, vrees ik, wat te vurig geweest zijn. Ik heb op dit punt zekere gevoelens van uitsluiting, die mij waarschijnlijk in botsing met het meerendeel van dit gezelschap zouden brengen, en daar een vrouw altijd, zulke aangename vrienden echter zeer moeielijk te vinden zijn, heb ik een ander het genoegen gegund door de bevalligste dame van Brussel — bedrogen te worden."

»Nu, die vreemde avonturier heeft niet beter verdiend; het meisje heeft zich verslingerd, ik begrijp niet hoe men zóó allen stand vergeten kan," hernam De Burge, die zijn voornaamheid te hooger stelde, naarmate zij van jonger dagteekening was.

»O de vrouwen stappen nog wel over grooter verschil heen, nietwaar Meerwoude?" riep de man, tot wien deze zoo verachtend gesproken had, met boosaardige toespeling.

Reinout hield zich alsof hij den steek op de mesalliance zijner moeder niet voelde, hij antwoordde vriendelijk: »ja, ik herinner mij iets, als hadt ge mij verteld, dat er in uw familie gevallen van dien aard waren, maar ik geloof dat gij u te veel daarmee bezighoudt; wie let tegenwoordig op iemands geboorte? Toen ik het wonder aanschouwde, dat voorname adellijken voor den kleinzoon van een smid bogen, en om de eer streden van zijn sleep te mogen dragen, heb ik begrepen dat wij in een verlichten tijd leven, en alle vooroordeelen over boord geworpen."

De allusie op Granvelle, tot wiens slaafsche aanbidders

velen der aanwezigen, ook hij tot wien die woorden gericht werden, behoord hadden, wekte geen aangename herinneringen, en De Burge bracht het gesprek weer haastig op hun vorig onderwerp. »Wat mag de reden van Viale's bijzondere protectie zijn?" vroeg hij.

»Die is niet ver te zoeken; als men maar een drijver wezen wil, kan men zijn gunsteling worden," hernam Mansfeld.

»Zeker; maar Melville is zulk een drijver niet als ik dacht, hij —"

»Zal nog eens een ketter worden; het is waar ook, dat hebt gij voorspeld; nu, als hij het is, zal ik het gelooven, voorloopig heeft hij het bij Margareta zoo ver gebracht als de rechtzinnigste papist;" en zich tot Reinout wendend vervolgde Mansfeld: »gevoelt ge geen berouw, dat toonbeeld van levenslust aan zulk een dweper te hebben afgestaan? arme Silvia!"

»De schoone zal zich door uw vriendelijke zorgen zeker niet vervelen; in Rome trouwden de vrouwen, als Juvenalis ten minste geen leugenaar was, om te scheiden, en hier in Brussel trouwen zij om zich een beminde aan te schaffen. Over haar ongeluk, denk ik, kunnen wij gerust zijn." En na nog eenige opmerkingen, die meer waar dan vleiend voor het vrouwelijk geslacht der hoofdstad heeten mochten, kwam het gesprek op andere onderwerpen.

»Welk een heerlijk gevoel is het toch, in deze fijnbeschaafde kringen te zijn opgenomen," prevelde Meerwoude dien avond na het afscheid van Mansfeld, dien hij in een toestand naar huis had gebracht, welke bij een minder hooggeboren sterveling met een ruwen naam zou zijn aangeduid, maar in het woordenboek der edelen als een door geestrijke vochten geprikkelde levendigheid omschreven werd. De uiting hiervan bij Mansfeld bestond in een wonderlijke neiging om alle op zijn weg staande palen of boomen te omarmen, terwijl hij Reinout voor het geval van zijn ondergang — hij achtte verdrinken op dat oogenblik voor

zich de waarschijnlijkste wijze van sterven — zijn geheel vermogen vermaakte, welke belofte, daar hij nu geen goederen bezat en zijn vader hem voor 't vervolg onterven wilde, voor iemand in zijn omstandigheden al heel bezadigd mocht heeten. »Welk een heerlijk gevoel!" herhaalde Meerwoude, zijn kamer opzoekend, »o groote Sophokles, waarom hebt gij de menschen schaduwen zonder inhoud genoemd, terwijl de meesten zulk een overvloeienden inhoud van walgelijkheid bezitten? En dat zijn dan de wezens, met wie en om wie men leeft! dat zijn uw gelijken of uw meerderen!" Hij wierp zich in zijn zetel, en een uitdrukking van de walging, die zijn woorden aan den dag legden, teekende zich ook op zijn gelaat, doch de wolk van zijn voorhoofd klaarde spoediger dan gewoonlijk op. »Viale's waarde gunsteling is nu ten minste onschadelijk gemaakt," sprak hij, »en dat is voor 't oogenblik de hoofdzaak. Gelukkig te zijn met een mooi gezicht, welk een leeg gemoed is daarvoor noodig! Nu moogt gij u nog een poosje in de glorie uwer schoone Silvia verheugen, en dan —," hij voltooide den zin niet, maar zijn trekken vulden het ontbrekende aan; ze spraken van iets dreigends, dat Edward weinig goeds voorspelde.

Hoe of Helene de zaak zal opnemen? dacht hij bij zich zelf. Hij had zich wel gewacht haar de verloving mee te deelen; zijn scherp verstand zeide hem te goed, dat de man, die een vrouw het vreeselijkste bericht brengt, slechts gevoelens van bitterheid in haar borst zal wekken, ook al is hij onschuldig aan de smart, die het haar veroorzaakt. De tijding, die een voormaligen huisgenoot betrof, moest haar toch wel geworden, mogelijk door Edward zelf.

Hij had vermeden haar in de laatste dagen te bezoeken, juist om niet de zaak, waarover zwijgen in 't oog zou loopen, te moeten aanroeren, en hij rekende na, hoe lang het nog noodig wezen zou te wachten, toen Eelco hem zeggen kwam, dat de baron van Vredenborg een boodschap gezonden had, met verzoek of Meerwoude den volgenden

morgen bij hem zou willen komen; hij zelf was door ongesteldheid aan zijn woning gebonden. De wensch bevreemdde Reinout. Helene kon, dacht hij, als ze werkelijk groote smart voelde, slechts tegen zijn tegenwoordigheid opzien, en zou haar vader van dit verzoek hebben teruggehouden. Was het mogelijk, dat de tijding, welke hij haar niet durfde brengen, dan toch geen indruk op haar gemaakt had? Twijfelende vragen rezen in hem op. Misschien was het gevoel, dat hij na dien balavond in haar bemerkt had, van minder diepen aard dan hij toen aannam; misschien was de liefde, die hij zoo gewelddadig had willen verstikken, reeds lang een natuurlijken dood gestorven. Diezelfde blijde aandoening, die hij eens bij een dergelijke hoop gevoeld had, ging weer door zijn borst. Voor de eerste maal in zijn leven koesterde Reinout den heimelijken wensch, dat hij zich bedrogen mocht hebben.

Met een stap, dien de verwachting ongemerkt bespoedigde, ging hij tegen het aangewezen uur naar de woning van den ouden edelman. Vredenborg rustte nog, en hij was dus alleen met Helene. Zij ontving hem vriendelijk, en zonder een teeken, dat iets bijzonders met haar kon zijn voorgevallen; helaas, zij kende inderdaad den inhoud van het schrijven nog niet, dat Edward aan haar vader gezonden had om zijn verloving mee te deelen, en zoo kon Reinouts onderzoekende blik ook niets ongewoons aan haar ontdekken. Er was in haar gelaat een andere uitdrukking gekomen dan er in blijdere dagen op gewoond had, — iets van den kouden ademtocht, die den knop soms, op het oogenblik dat hij geheel ontluiken wil, weder sluit, zonder dat men zeggen kan of de bloem slechts vertraagd is, dan wel of zij nimmer zal bloeien, — maar hij had haar trekken zooveel langer met dat schaduwachtige floers overtogen gezien, en het was zoo vanzelf teruggekeerd dat haar gedaante geheel aan het beeld beantwoordde, waaronder zij hem vroeger altijd voor oogen stond. Hij voelde dat haar ongedwongen toon het aangenaamste geluid

was, dat zijn oor thans had kunnen vernemen, maar hij wist niet of hij op de verloving van Edward zou zinspelen, of afwachten dat zij zelf daarvan gewagen zou. Melville's naam werd dus niet tusschen hen genoemd, tot de deur openging en Filips zich vertoonde.

De jonge Vredenborg was eenige dagen uit de stad geweest; daar hij echter zijn ouderlijk huis zelden met het eerste bezoek vereerde, was hij reeds op de hoogte van al het nieuws, gedurende dien tijd in Brussel voorgevallen, en toen de noodige begroetingen en vragen afgeloopen waren, zeide hij dadelijk: »en wat zegt ge van Melville's verloving, Helene? ik heb het zooeven gehoord."

Helene was bezig een boek voor Meerwoude te zoeken, en daar zij in de schaduw der breede kast stond, was het onmogelijk haar gelaat te bespieden, maar Reinout zag dat de hand, die zij naar het verlangde werk had uitgestrekt, neerzonk en krampachtig beefde. Hij trad snel tusschen haar en Filips, terwijl hij op luchtigen toon antwoordde: »welk een oud onderwerp haalt ge daar op! men kan zien dat ge uit de provincie komt."

»Ik vraag nederig om verschooning, maar ik moest wel denken, dat gij in het onderwerp belang zoudt stellen, niet waar ma soeur?" sprak Filips met een spot, van welks wreedheid hij tot zijn eer zelf geen begrip had.

Het jonge meisje richtte zich op, haar lippen wilden spreken, maar geen geluid werd hoorbaar. Terwijl Reinout zich zoo plaatste, dat de nieuwsgierige blik van haar broeder haar niet kon treffen, was hij genoodzaakt haar vluchtig aan te zien, en een huivering ging door zijn leden. De trekken waren niet verwrongen, de handen niet met woeste smart in elkaar geklemd, de borst zwoegde niet en geen kreet van jammer deed die half geopende lippen trillen, maar toch was zij een beeld der vertwijfeling, der levend geworden wanhoop, wier tong alleen verstijfd was omdat zij geen woord had kunnen vinden, sterk genoeg voor haar klacht. Geen spoor van kleur was er meer op het

marmeren gelaat, en uit den blik der wijd geopende oogen, boven welke de zware wenkbrauwen zich tot ééne lijn hadden saamgetrokken, sprak een namelooze kommer, een doodelijke ontzetting, te akeliger naarmate die onbewogen trekken van de inspanning getuigden, waarmee het gevoel bedwongen werd. Zij ontwaarde niet dat Reinout haar bespiedde, zij zag op dit oogenblik niets dan de puinhoopen van haar vernield levensgeluk. De lippen konden haar smartkreet terughouden, maar het luchtige woord, dat ieder leed verbergen moest, konden ze niet vinden.

Meerwoude kwam haar te hulp. »Wij koesteren alle verschuldigde belangstelling," antwoordde hij, »te meer daar dit, voor zoover ik weet, ons eenig nieuws is. Hebt ge iets anders gehoord? of teren ze daarbuiten nog op onze resten?"

»Ja, en ze schijnen die even onverteerbaar te vinden als wij. Het was ál geklag over de landvoogdes, wat ik hoorde."

»Zoo waarlijk?" hernam Reinout onverschillig, en vervolgde, zich tot Helene wendend: »doe geen verdere moeite, het boek is zeker boven blijven liggen."

»Ik zal het halen," antwoordde Helene, de uitkomst, die deze onderstelling haar bood, haastig aangrijpend. Zij had haar zelfbeheersching herkregen, en Filips bemerkte niets ongewoons aan haar, toen zij hem voorbijgaande het vertrek verliet.

Verwonderd staarde hij haar na. »Wel, dat valt mij tegen," riep hij, »ik dacht dat zij het zich toch meer zou aantrekken, dat Melville zoo snel van zijn liefde voor haar bekoeld is, maar ze heeft er geen grooter gevoel voor dan of ik haar vertelde, dat het regenen zou terwijl zij geen plan had om uit te gaan."

Daar de ervaring zelden leert, hoe iemand er uitziet, als hij met het bestaan van een zijner medemenschen bijzonder weinig ingenomen is, zou het gewaagd zijn de uitdrukking van Reinouts gelaat te omschrijven, maar het was toch een zeer ongunstige blik, dien hij Filips toewierp. »Ik vermoed,

dat gij het ongepaste uwer woorden niet vat," sprak hij scherp.

»Neen werkelijk, dat doe ik niet. Er is geen meisje, of ze is blij als men zich in haar verlieft; wat zou er dus in gelegen zijn, te denken dat mijn wijze zuster teleurgesteld kon wezen, nu zij ziet dat men te verstandig is, om alleen op verstand te letten?" Filips lachte en ging voort: »de mooie Silvia met onzen ernstigen Melville verloofd, wie zou dat gedacht hebben? Ik ben benieuwd hoe het hem gaan zal, ik hoop beter dan in het rijmpje:

O zeg mij, lief maagdelijn,
Hoe lang het wel vreugd zal zijn.
Ik vrees: al verwelken de bloemen ook gauw,
Nog eerder verbreekt gij het woord van uw trouw.

Gij doet mij intusschen de eer niet naar mij te luisteren; ik behoef dus geen dichterlijke ontboezeming te houden. Waar gaat gij heen?"

»Naar uw vader."

»Dat zal ik ook moeten doen; hij verheugt zich niet als ik kom, en is verdrietig als ik wegblijf; het eerste is dus beter, want het is alleen de negatie van een geluk, en geen positief ongeluk, een wijsgeerige opmerking die u zeker behaagt."

Of dit het geval was, vond Reinout niet noodig te verklaren, maar zeker behaagde het hem niet, dat Filips, na eenig onderhoud met zijn vader, hem bij zijn vertrek vergezelde, en alleen het denkbeeld, dat hij Helene daardoor spaarde, deed hem diens lastig gezelschap verdragen. Hij was niet meer naar haar heengegaan, hij begreep dat zij behoefte aan eenzaamheid zou hebben; maar ofschoon hij haar dus niet persoonlijk stoorde, zijn gedachten waren bij haar en hielden zich met al de aandoeningen bezig, die thans in haar borst moesten woelen.

Over de diepte van haar gevoel voor Edward kon hij niet langer in 't onzekere zijn, maar hoewel het gezicht

van haar smart hem zeer pijnlijk was geweest, lag er in de hevigheid van dat leed iets dat hem geruststelde. Zij had den jongeling bemind en hij behoorde aan een andere; misschien was het goed, dat haar gevoelens nog zulk een kracht bezaten; uit onbeantwoorde liefde werd licht de bitterste afkeer geboren. Een vrouw vergaf nooit, dat men haar genegenheid versmaadde, en Helene had immers heden getoond, hoezeer zij nog vrouw was gebleven. Reinout had haar altijd binnen de perken eener ernstige, sombere kennis gehouden, de plotselinge ontdekking van gevoel en hartstocht in haar eenzaam gemoed had hem als een uitkomst getroffen, die geheel tegen de berekening indruischte, en bij het behagen, dat hij er in geschept had, haar van al deze aandoeningen vrij te weten, verwonderde het hem zelf dat met haar aanblik niet iedere deelneming uit zijn borst geweken was, maar in waarheid stelde hij thans grooter belang in haar dan ooit te voren. Zij was hem nieuw geworden, hij wist niet of hij nog in haar vinden zou wat zij hem vroeger geweest was; doch juist die vragen, hem door een karakter gesteld, dat hij reeds lang meende doorgrond te hebben, hielden zijn aandacht gaande. Zij had op de gewone wijze der vrouw lief, zou zij ook als deze zich willen wreken? Filips verhaalde hem, dat Edward den volgenden dag zijn bruid zou voorstellen, en hij nam zich voor bij het bezoek tegenwoordig te zijn, om Helene's gedrag jegens Silvia te kunnen aanschouwen. Of zij met genoegen de coquetterie, het geheele oppervlakkige wezen der Italiaansche, dat hij zoo sterk mogelijk wilde doen uitkomen, zou gadeslaan? of zij met blijdschap ontdekken zou, dat de minnaar, die haar verlaten had, zijn straf in zijn eigen ontrouw tegemoet ging? Waarschijnlijk wel. Er was geen type der kunst, waaraan het leven hem meer geloof had ingeboezemd, dan aan dat der versmade Hermione of der Phaedra, met een haat even diep, maar oneindig standvastiger dan haar liefde. De jonkvrouw van Vredenborg moest den man haten, tot wien zij, ondanks zijn minderheid,

zich had neergebogen, en die haar zóó beloonde. Reinout had Edward voortdurend tot dit gedrag aangezet, en toch, terwijl hij aan Helene's smart dacht, gevoelde hij zulk een verontwaardiging tegen dezen, alsof hij zelf geen schuld aan die handelwijze droeg, en het deed hem leed, dat hij haar niet kon toeroepen: »denk niet langer aan iemand, die uw genegenheid nooit heeft verdiend." Hij had haar gaarne den troost gegeven, die er, naar hij meende, voor haar in gelegen zou zijn, met verachting op hem, die haar verworpen had, te kunnen neerzien.

Dat Helene troost behoefde, daarin oordeelde Reinout juist, al zou haar hart ook dien, welken hij geven wilde, versmaad hebben. Het waren bange uren, die zij in de eenzaamheid doorbracht. Edward verloofd, met een andere verloofd! zij moest zich dat woord, hoe vreeselijk het in haar ooren klonk, herhalen om zijn inhoud te begrijpen, om te vatten, dat het waarheid kon zijn, dat zij alleen was. Had hij zijn liefde dan zoo geheel kunnen vergeten? Hij was in 't laatst zoo zelden gekomen en zonder dat de oude toon van warmte ooit terugkeerde, dat Helene eigenlijk geen illusie meer had moeten koesteren; maar met de kracht eener genegenheid, die voelde dat zij haar laatste reddingsanker uitwierp, had zij nog altijd de gedachte vastgehouden, dat hij niet voorgoed vervreemd van haar zou blijven. Zij had zich maanden lang met die onbepaalde verwachting getroost, een zwakken en toch bemoedigenden troost, — nu was ook die laatste steun haar ontzonken. Zij kon geen liefde wekken, en zou met de onvervulbare behoefte er aan rondgaan, terwijl haar hart die hopelooze zekerheid bestendig bij zich droeg. Bitterheid welde in haar op. Dat verzet, hetwelk al de uitputting van den strijd zonder een enkele kans op overwinning heeft, het verzet tegen den onvermijdelijken loop van het lot, verhief zich in haar ziel, die, te diep gewond om te kunnen berusten, de pijn meende af te schudden, wanneer zij weigerde die te verduren.

Al de schoone droomen, die haar een toekomst voorspeld

hadden, welke nimmer komen zou, al de uren, die een belofte gegeven hadden, welke nooit vervuld zou worden, zij rezen voor haar verbeelding op, en het heden scheen te donker om zijn nacht te doorleven. »Ik kan niet," steunden haar lippen, »ik kàn niet, nu ik het andere gekend heb."

De invloed van hun verleden is bij de menschen wonderbaar verschillend. Voor sommigen zijn hun schoone herinneringen alleen de lichten, die de donkere schaduwen van het tegenwoordige nog meer doen uitkomen, voor anderen blijven ze een licht, dat met zijn glans zelfs de duisternis van het heden verheldert. Helene zag alleen de somberder schaduwen; zij kon in haar kommer voor geen schoone oogenblikken uit vroeger dagen danken, zij wenschte die oogenblikken niet gekend te hebben, om het contrast niet te zien, dat nu zoo scherp voor haar stond. De slag had haar te onverwacht en te verpletterend getroffen, om na den eersten, bitteren tranenvloed reeds iets van die berusting toe te laten, die ontstaat waar vreugd en leed elkaar de hand reiken, waar hoop en vertwijfeling beide zeggen: wij waren te groot, en zich tot één gevoel van kalme gelatenheid verbinden; zij stond nog tegen het leed op, en er was geen stem, die haar het vruchtelooze dier rebellie onder het oog bracht. Het gemis, dat op haar gansche jeugd zoo zwaar gedrukt had, oefende ook nu zijn onheilvollen invloed. Was daar een vrouwelijk hart geweest, voor hetwelk zij zich had kunnen uitstorten, zij zou haar smart lichter gedragen hebben, maar geen moeder of zuster breidde troostend de armen uit, en zij voelde wel dat in deze smart geen man haar steunen kon. Die droefheid, die op geen hulp rekent waar zij zich openbaart, die slechts klaagt te wille van de klacht, en niet vraagt dat men haar tranen droge, maar anderen met haar wil zien weenen, die droefheid kan zich alleen aan een vrouwenhart lucht geven. De man, ook waar hij deelneming voor de onherstelbare smart estert, moet verder; zijn werk roept; hij kan zich niet

van zijn bezigheden losmaken en neerzitten naast het leed, dat hij geen kracht heeft op te beuren. Men betreurt zoo dikwijls, dat de vrouw geen arbeid genoeg heeft; velen, die een grooten kommer te dragen hadden, zegenden het, dat zij zooveel tijd bezit om mee te lijden.

Ook Helene zou de vrouwelijke stem die haar deelnemend toesprak, het oor dat geduldig naar de duizendmaal herhaalde, nooit te beantwoorden vraag: waarom moet ik dit dragen? luisterde, gezegend hebben. Zij voelde haar verlatenheid zwaar, zij zou haar tranen veel liever vrij hebben doen stroomen, dan ze angstig te verbergen, maar nu, zonder dien vurig gewenschten troost, greep zij als eenig schild voor de wonden, waarop geen mannelijk oog rusten mocht, naar een schijn, die reeds menige smart bedekte. Zij zag nog eens Edwards helder blauwe oogen met die uitdrukking op haar rusten, die haar voor het eerst geleerd had, welk een schoone wereld voor het hart kon opengaan dat die taal verstond, zij voelde nog eens al haar verlangen, haar hoop en haar liefde ontwaken, en dan — breidde zich een dichte sluier over die beelden uit: het zwijgen, dat voortaan er op rusten zou.

Zelf Reinout kon niets aan haar bemerken, toen hij haar den volgenden dag met Edward en zijn verloofde aanschouwde. Zonder ontroering begroette zij het jonge paar, en buiten den snel voorbijgaanden blos, die haar wangen bij den aanblik der schoone Italiaansche overtoog, was haar ontvangst zoo bedaard en welwillend als der jonkvrouwe van Vredenborg paste. »Zij is trotsch," sprak het in Meerwoude's gemoed, en hij zag met behagen, dat zij de kracht bezat haar gevoelens te onderdrukken; er was fierheid en zelfbeheersching in haar; zulk een vrouw kon de deelgenoot van groote ondernemingen zijn en was waard door een man in zijn plannen gekend te worden. Hij zag Edward bijna verwonderd aan; voelde deze dan niets van het verschil dat hem met heimelijke geringschatting op de druk, maar zeer onbeduidend pratende Silvia deed staren?

De bevallige hofdame kwam inderdaad ditmaal niet zoo voordeelig uit, als men van haar door een smaakvol toilet nog verhoogde bekoorlijkheid had kunnen wachten. Hier waren geen aanbidders op wier vleitaal een naïef antwoord te geven was, geen minder sierlijke kostumen die men met geestigen scherts belachelijk kon maken, en geen pikante hofanecdoten te vertellen; een groot veld van conversatie was dus voor Silvia gesloten, en wel juist dat veld waarop zij al haar lauweren placht te behalen. Men voerde het onderhoud in haar taal en over haar land — dat was een neutraal gebied waarop geen der gevoelens, die een toon van gedwongenheid aan hun samenzijn gaven, gekwetst kon worden, — maar de Italiaansche maakte bij haar uitstapjes op vaderlandsch gebied vreemde vergissingen. Het bleek dat zij over haar geboortegrond andere gedachten koesterde dan de aardrijkskundigen, en de meeste rivieren dwong haar bed te verlaten, en niet meer langs de oevers te vloeien, die deze lastige geleerden daartoe hadden aangewezen, terwijl zij voor de kunstvoortbrengselen, in de steden aan die oevers verzameld, de grootste onpartijdigheid toonde, want zij had ze noch in Rome noch in Florence gezien. Ook van dichters kende zij alleen den poëet, die haar bezongen had, en wiens faam ongelukkig niet zoo ver was doorgedrongen als die van Dante en Petrarca, over wie zij zeer in 't duister scheen te verkeeren. Voor zijn verzen vond zij dus geen weerklank, hoe schoon ze ook waren, in de schatting van Silvia althans, die gedichten met den naam van Beatrice of Laura nooit erg zou bewonderd hebben. Wat haar zelf betrof, hinderden die eigenaardige spelingen van vernuft niet bijzonder, want Reinout en Helene waren te beleefd om eenige verwondering te toonen, maar voor Edward konden deze dingen niet aangenaam zijn. Hij verkeerde geheel in die opgewekte stemming waarin mannen plegen te verkeeren, wanneer zij de echtgenoot of beminde, wier geringe ontwikkeling zij voor zich zelf geestig naïef noemden, in het bijzijn van vreemden, die dezelfde eigen-

schap minder vleiend zullen omschrijven, een fout hooren maken, en het hem toch reeds zoo pijnlijke bezoek werd door dit gevoel dubbel bezwarend.

Hij had in de eerste opgewondenheid van zijn geluk niet aan Helene gedacht; vreugde en leed in hun hoogste uiting dragen een mate van vergetelheid met zich, die gedurende oogenblikken althans iedere herinnering verdrijft; nu echter, in de oude welbekende omgeving, keerde ze ook weer voor zijn geest terug. Uit deze woning, waar hij nu zijn bruid binnenleidde, had hij eens gehoopt een bruid te voeren; als iemand, die de verandering, welke met hem heeft plaats gegrepen, zelf niet kan vatten, staarde hij om zich heen. Was dat werkelijk het vertrek, waarin zij gezongen hadden? was dát de Helene, met wie hij zoo vertrouwelijk placht te spreken, de Helene die hem dierbaar was geweest? Zij, die hij nu zag, kwam hem zoo vreemd voor; er scheen zulk een afstand tusschen hen, dat die gedachte aan vervlogen tijden bijna op de herinnering aan een verren droom geleek. Een smartelijke gewaarwording maakte zich van hem meester. Hij had haar liefgehad, zooals bijna ieder jongman op zijn tijd een liefde koestert, die voor sterker gevoelens wijken moet, en zij had die neiging beantwoord, om haar dan evenals hij te vergeten; aan dat laatste kon hij bij den aard van haar ontvangst niet twijfelen, maar waarom moest een zoo stijve, vreemde verhouding uit dat eens zoo hartelijke samenzijn overblijven? Kon geen vriendschap de plaats innemen, die hun jeugdige genegenheid verlaten had? Hij trachtte een warmer toon aan te slaan, maar tevergeefs. Reinout hield het gesprek steeds bij onderwerpen, die Silvia in de gelegenheid stelden den hoofdtoon te voeren, en scheen geen dringender taak te kennen dan haar geheel te doen uitkomen, dat wil zeggen: op die punten, waar het licht, dat hij op haar vallen liet, niets te beschijnen vond. Met haar kunde was dit doel gemakkelijk te bereiken, en daar de gevoelens der jonge bruid zich zoo geheel naar haar belangen ontwikkeld hadden, was het voor iemand,

die deze kende, niet moeielijk om ook aan de teederheid van haar gemoed een bescheiden twijfel op te wekken. Zelfs Edward, al sloeg hij zijn schoone geliefde met al de verrukking van een gloeienden hartstocht gade, kon de gewaarwording niet onderdrukken, dat iets meer kennis ook op zùlke lippen toch zeer wenschelijk zou zijn, en dat de luchtige antwoorden, die Silvia op vragen gaf, door Meerwoude gedaan om een blijk van gevoel uit te lokken, niet altijd zoo klonken als hij gewacht had. Zij begrijpt hem niet, verontschuldigde hij haar in stilte, terwijl hij zich tegelijk voornam haar van sommige dingen wat meer begrip te geven, maar met dat al verheugde hij zich toen het bezoek was afgeloopen; hij vermoedde dat de indruk der bevallige bruid, die zich in vroolijken scherts over deze ernstige menschen te buiten ging, niet zoo gunstig was als zijn bewondering had gewild.

Hij had juist gegist. »De Signora is zeker schoon, maar haar conversatie is niet schitterend," merkte Meerwoude aan, zoodra de jonkvrouw alleen met hem was; »de belezenheid onzer meeste dames reikt wel niet verder dan tot den Amadis de Gaule, maar dat is toch een boek, en men kan er iets van zeggen."

Helene antwoordde niet, het was of zij haar gedachten verzamelen moest; dan vroeg zij: »zoudt gij denken dat zij goed is? zou zij hem liefhebben?"

De stem der ijverzucht! — meende Reinout in stilte. Nu Edward haar niet behoorde, wilde zij de overtuiging genieten, dat de begunstigde, die hij boven haar verkoren had, hem niet gelukkig zou maken; het was dat gevoel, waarop de edelman zijn gansche plan gebouwd had. »Ik heb mij niet verrekend," sprak het in zijn binnenste, doch tegelijk sprak daar nog een andere stem: »zij is niet grooter dan elke andere vrouw, haar kennis mag boven die uitsteken, haar hart is even eng en klein." Hij twijfelde niet, dat zij uit spijtigen hoogmoed nu met vreugde elke toenadering van zijn kant zou begroeten, maar die zekerheid verkoelde juist de gevoelens, welke hem daartoe hadden kunnen

aanzetten. Neen, ook zij beantwoordde niet aan de ideale gestalte, die zijn fantasie zich in lang vervlogen jongelingsdagen geschapen had, toen hij nog al wat zijn verbeelding schoons en reins kende in de vrouw had kunnen leggen, ook een liefde, die groot genoeg was om het bitterste leed te verdragen, om zich zelf versmaad te zien — en te vergeven. Op onverschilligen toon hernam hij: »volgens Nivelde is er geen boosaardiger, gevoelloozer coquette, maar Nivelde spreekt als medeminnaar, en het is dus natuurlijk dat hij zoo oordeelt."

»Natuurlijk?"

»Ik stel het mij zoo voor; ik ben nooit in de positie van een versmaden minnaar geweest, doch ik denk ook dat ik dan niet veel anders doen kon."

Zij zag hem met een diepen, smartelijken blik aan. »Gij hebt nooit liefgehad," zeide zij zacht.

Haar woorden troffen Reinout als een teleurstelling, en toch deden zij hem wonderbaar aan; dát had hij niet verwacht. Een gevoel van zelfverwijt over het strenge oordeel, dat hij zooeven geveld had, kwam in hem op, terwijl zij met haperende stem vroeg: »nietwaar, gij gelooft niet dat zij boos en gevoelloos is? — zij — zij zal hem gelukkig kunnen maken?"

Die stem zoo vol angst en liefde, die oogen zoo weemoedig vragend naar hem opgeslagen, ze zeiden hem, dat ook de smart haar genegenheid niet had kunnen verstikken, en dat hij nog even ver van zijn doel verwijderd was als te voren, maar op dit oogenblik voelde hij slechts een oneindige blijdschap door zijn borst gaan. Zij was toch edel en sterker dan hij gemeend had, hij vergat voor eenige seconden, dat haar liefde niet hèm gold, en zag alleen de schoonheid dier liefde. Terwijl zij zóó voor hem stond, zoo diep ongelukkig en toch zoo bezorgd voor Edwards geluk, terwijl hij zag hoe zwaar haar de smart viel, en hij wist dat niemand buiten hem een woord van troost tot haar kon spreken, want niemand dan hij kende haar leed,

had hij een opwelling van verlangen om haar bij te staan, die alle zelfzuchtige plannen scheen te verdrijven.

Helaas, het was niet meer dan een opwelling. Op het gevoel van deelneming en eerbied, dat voor haar sprak, volgde een ander in zijn hart, dat de nauwelijks geopende lippen weder sloot, het gevoel, wat hij in haar bezitten zou. Zijn hoogmoed had zich tot nog toe door de voorkeur, die zij aan Edward schonk, beleedigd geacht; dat hij dezen zou kunnen benijden, was nooit in hem opgekomen. Hij wilde Edward van haar liefde berooven, maar niet om die genegenheid zelf te ontvangen; hij meende, dat het hem geen moeite kosten zou Helene de zijne te noemen, en daarom had hij er nooit aan gedacht veel waarde aan haar bezit te hechten. Nu voor het eerst zag hij, dat zijn trots had gedwaald, dat zij met ganscher ziele aan een ander hing, en dat zijn aanzoek slechts een weigering vinden zou. Een gewaarwording, zooals hij nooit voor haar gekend had, rees in hem op. Hij wist nu, dat zij hem vrijwillig nooit een anderen naam dan van vriend schenken zou, en dat hij opgehouden had vriend te zijn. Terwijl zijn blik den haren ontmoette en daarin de geheele diepte van haar teederheid las, was het geen hoogmoed, die hem verlangen deed zulk een blik op zich te zien rusten. Uit die groote schoone oogen, uit dat gelaat, door de smart met een uitdrukking bezield, nooit te voren daarop gezien, sprak een taal, voor welke de onbaatzuchtige gedachten van troosten en steunen geen stand hielden.

Neen, als hij Helene de zijne noemen zou, dan mocht zij nooit, zelfs niet aan hem, het geheim harer liefde hebben bekend; hij mocht nooit weten dat hij, de heer van Meerwoude, een mededinger had gehad, en dat die mededinger Edward Melville, de dienaar van haar vader, was geweest; zulk een vernedering mocht hij zich niet laten welgevallen, en — zij moest de zijne worden.

Helene vermoedde niet welke denkbeelden in hem omgingen, zij zou anders met een nog zwaarder hart op de

toekomst gestaard hebben, want de warmere belangstelling, die plotseling in zijn borst voor haar was ontwaakt, bedreigde haar met een leed, grooter dan zelfs zijn afkeer had kunnen doen.

Er waarden op dit oogenblik in de Vredenborgsche woning niet dan sombere gedachten rond. Zelfs Filips scheen daarmee vervuld, want toen Reinout het huis verlaten wilde, kwam hem de jonge man met een zoo bedrukt gezicht tegen, dat hij verwonderd vroeg wat hem deerde.

»Och, het is om vrouwe Margareet'," klonk het verdrietig; »wat denkt gij? zou zij weg moeten?"

»Dat weet ik werkelijk niet; waarom?"

»Iedereen spreekt er van; hebt gij nog niets gehoord?"

»Al sedert een jaar; gij ziet, de zaken haasten zich hier niet. Waarom stelt gij daar zooveel belang in?"

»Weet gij dan niet dat ze mij een aanstelling aan haar hof beloofd heeft? als ze weggaat, komt daar weer niets van," en Filips' jong gezicht nam akelig oude plooien aan, terwijl hij aan het met die betrekking verbonden inkomen dacht, dat hij inderdaad maar al te noodig had; »ik hoor dat zij zelf bang is."

Reinout haalde de schouders op. »Wie vrees zaait, zal schrik oogsten," antwoordde hij; »als de landvoogdes bang is, kunnen haar angstige vermoedens nog uitkomen, maar voor menschen met licht bloed en een kalm hoofd, geloof ik niet dat de zaken erg gevaarlijk staan."

»Inderdaad? nu, gij weet er zeker meer van dan ik; in de provincie zijn ze misschien nog aan de oude geruchten bezig," hernam Filips, die zeer gaarne gerust wilde zijn en zich dus gemakkelijk liet overtuigen.

»Ik zeg niet dat Margareta's vrees ongegrond zal blijken, ik zeg alleen dat als ze mij haar waardigheid onder dezelfde condities wil overdoen, ik ze gaarne aanvaarden zal;" met die woorden nam Reinout afscheid, zonder zich nader met de reden van Filips' zorgen of verwachtingen in te laten.

Hij kwam die trouwens nog den eigen avond van Mansfeld te weten. »Ik geloof dat de jonge Vredenborg ook mooi in 't nauw zal zitten, als de landvoogdes eens onverwachts vertrekt," merkte deze edelman aan, »hij is zoo druipstaartend teruggekomen als een begoten poedel."

»De Vredenborgs hebben den naam van rijk te zijn," antwoordde Reinout — naar waarheid, ofschoon hij voor zich zelf wel eens gronden van het tegendeel had meenen op te merken.

»Nu, dat komt goed, want ik vrees dat hij druk aan het schuldenmaken is; zoudt gij denken, dat hij nog vooruitzichten had aan ons hof?"

»Waarom niet? hij is jong, en als hij wil, heeft hij talent genoeg om vooruit te komen."

»Ja, maar ik twijfel of hij sterk zal willen," antwoordde Mansfeld; »dat zijn intusschen twee heerlijke zaken om hem mee te deelen; in deze stemming is hij ondragelijk." Reinout scheen de aangelegenheid als zeer nietig te beschouwen, en sprak Mansfeld dus niet in dit voornemen tegen, ook niet toen hij Filips kort daarna als ijverig deelgenoot aan de speeltafel zag zitten. Hij stoorde den jongen man niet met lastige aanmerkingen, maar zijn blik rustte soms, als niemand dit gewaar werd, met een eigenaardige uitdrukking op het fijne gelaat, waarop alleen de driften van het spel nog een levendigen blos konden roepen. Zag hij tusschen dat snel door de slanke hand rollende geld en zijn wenschen eenig verband? dacht hij aan Helene terwijl hij haar broeder gadesloeg, en aan de zekerheid dat zij nooit vrijwillig de zijne zou worden?

De liefde van den egoïst is wellicht het gevaarlijkste geschenk, dat het lot geven kan; ze neemt den schijn aan van het lieflijke zonnelicht, dat allen gelukkig maakt, en is slechts de straal van den bliksem, die vernielt wat hem aantrekt.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

> Zwiefachen Angel hat die Schuld. Gleichwie
> Die Biene stirbt am Gift des eignen Stiches,
> So stirbt an eigner Schuld des Herzens Friede.
> Mehr gift'ge Stacheln hat die böse That,
> Als Thränen hat das Aug', sie zu beweinen.

Er is iets vreemds in, een voor het geheele leven beslissende daad volbracht te hebben, zonder dat zich daarvan voorloopig een enkel gevolg openbaart; te weten dat alles veranderd is, en toch voor niemands oog veranderd te schijnen. Ook Meerwoude had zulk een gevoel na zijn besluit, dat hem tot aanhanger der Spaansche partij verklaarde. Al de machtigste snaren van zijn hart hadden getrild; het was hem wonderlijk te moede, nu, zonder dat die een weerklank vonden, tot de nietigheden van het dagelijksche leven terug te keeren. Zulke avonden met menschen als Mansfeld en De Burge, zelfs met hun leider Brederode, schenen dingen die ver achter hem lagen; hij moest zich telkens herinneren, dat de eigenaardige stand van zaken juist dit verkeer voor zijn politieke belangen zoo noodig maakte, om zich niet met verachting van een geslacht af te wenden, dat bij drinkgelagen en feesten de plannen smeedde, die een bloedige oorlog ten uitvoer zou brengen. Er was in zijn oog iets van dien profetischen blik, dien te allen tijde enkelen op de toekomst geworpen hebben, iets van dien

blik waarmee de nakomelingschap op vervlogen dagen terugstaart.

Geen jaren zijn voor zulk een terugzien met meer raadsels verbonden dan die, welke aan een groote revolutie voorafgaan. Hier de denkbeelden van het nieuwe, dat reeds veld begint te winnen, met al den gloed verkondigd, die elk bestaand misbruik verteren wil; daar het oude, nog altijd heerschend, maar reeds met de vrees voor onderwerping in het hart, onverbiddelijk omdat het weet voor zijn behoud te kampen, — toekomst en verleden dus in den felsten strijd, — en daartusschen het meest raadselachtige: een onbezorgd, vroolijk heden, dat te midden der zonden die een afgeloopen tijd beging, en de vergelding die een nog aan te breken tijd daarover oefenen zal, zijn kortstondige bloemen strooit. Sommige dagen schijnen hem, die ze van verre gadeslaat, somberder dan aan de menschen, die er in leefden; hij vergeet dat ook in jaren, die het boek der geschiedenis slechts met een donkere bladzijde verrijkt hebben, menschelijke harten vol vreugde klopten, een eerzucht, die misschien nooit het doel bereiken zou, vol hoop haar loopbaan begon, en een liefde, die misschien nooit bloemen zou dragen, haar knoppen zette. Latere geslachten verwonderen zich over het luchtige hart waarmee men bouwde, als zij de uitkomst van dien arbeid slechts in puinhoopen aanschouwen; maar die vroolijk aan het werk gingen stelden zich alleen het voltooide gebouw voor, en vermoedden niet dat de steenen, die zij vol blijde vooruitzichten aandroegen, verpletterend op hen zelf zouden neerstorten.

Zoo was ook de toestand in Brussel. Overal waren plannen in wording, overal bereidde men het groote drama voor, dat weldra beginnen zou, doch de meeste spelers wisten zelf niet hoe zwaar een rol zij vervullen zouden. Peinzend en ernstig, met de zorgen der toekomst op het vroeg gerimpelde voorhoofd, mocht de prins van Oranje reeds nu over de politieke gebeurtenissen waken; smartelijk tegen het onrecht der

regeering getuigend, mocht de stem der vervolgde Protestanten zich laten hooren ; de jonge schitterende edellieden, die de ernstige zaken van het land spelend hadden omhelsd, waren nu de eigenlijke acteurs. Wie de aangelegenheden der vijandige partijen wilde kennen, moest hén kennen, want zij alleen voerden den toon. Nog had de werkelijke aanvoerder van geen der richtingen een beslissend woord gesproken, nog stond dus aller oor voor hun eischen en bedreigingen open, uit welke men mogelijk toch iets van de plannen dier zwijgende leiders zou kunnen opmaken, en waren zij de organen door welke ieders ontevredenheid sprak. Het mocht op zich zelf weinig beteekenen of de jonge Mansfeld tegen het bewind ijverde, — wanneer honderden zich bij hem aansloten was die kreet van wrevel luid genoeg, om ook de landvoogdes met schrik te vervullen, en de bijval, dien hij vond, openbaarde het gevoel der natie. Als zoodanig had Reinout steeds het verkeer met deze hem in zijn hart onaangename vrienden levendig gehouden ; zij waren de onbelangrijke omroepers van belangrijke zaken, en hun stem had zeker nooit luider weerklonken dan in deze zomermaanden van het jaar 1565.

De jonge Vredenborg had met juistheid beweerd, dat een ontevredenheid, grooter nog dan die zich vroeger had doen kennen, tegen de regeering geuit werd. Na Granvelle's vertrek was men van de blijde illusie vervuld geweest, dat nu iedere moeielijkheid verdwijnen zou, en de minzaamheid der landvoogdes jegens hen, die den kardinaal verdreven hadden, scheen die hoop te rechtvaardigen. Men begon zich voor te stellen, dat Margareta werkelijk een vreedzaam einde aan alle twisten zou maken, en vergat hoe geheel afhankelijk zij altijd bleef. Gedurende eenigen tijd was de stemming zeer gunstig ; al spoedig echter kwam een gure windvlaag die warme temperatuur aanmerkelijk verkoelen. De geloofsvervolging duurde voort, de regeering der gunstelingen eveneens. Verheugde men zich ook, dat de landvoogdes niet meer met de gehate kardinaalsgezinden verkeerde en een ijskouden toon tegen vroeger zoo bevoorrechte

edelen als Barlaimont voerde, menschen als haar geheimschrijver Armenteros waren in hun laatdunkendheid nog ondragelijker, en de vele personen juist van geringe afkomst, waarmee Margareta nu zoo vertrouwelijk omging, wekten een nijd op, dubbel pijnlijk omdat men het vernederend vond hen te benijden. De menigte van werktuigen, waarmee men haar omgeven zag, maakte toorn en argwaan gaande. Zoowel de koningsgezinden als de aanhangers der vrijheid verbonden zich voor korten tijd in hun wrevel tegen haar. De landvoogdes moet om haar flauwhartigheid tegen de ketters teruggeroepen worden; verklaarden de eersten; wij moeten haar dwingen die gestrengheid op te geven, zeiden de laatsten; en beide partijen schenen tot handelen gereed. De koning had bevel gezonden de plakkaten niet langer met lauwheid of met onderscheid des persoons, maar in hun volsten zin ten uitvoer te brengen, en de edelen waren vast besloten nu ook van hun kant alle macht aan te wenden, om dien maatregel te verhinderen. Uit den stouten toon, dien zelfs menschen met zoo weinig eigen gezag als een De Burge aansloegen, kon men best zien, hoe diep het gevoel van de kracht, die een gemeenschappelijk werken gaf, onder hen wortel schoot.

»Dit moet het oogenblik zijn," verklaarde De Burge, welke Reinout, die zich gedurende eenige dagen niet bij hen vertoond had — Reinouts briefwisseling met Madrid vorderde thans zeer veel tijd, — eens was komen opzoeken; »het zou een schande wezen als de Nederlanden zulk een tirannie verdroegen. Weet gij, welk een nieuwe manier ze hebben uitgevonden om de ketters in de gevangenis te dooden zonder dat men eenig geweld bemerkt? men houdt ze met het hoofd zoolang in water tot ze gestikt zijn, dan is er aan 't lijk niets te zien, en voor wie er naar vraagt heet het: gestorven aan de gevangeniskoorts."

»De regeering ziet anders tegen openbare terechtstellingen niet op."

»Het is zoo, maar zij durft toch niet toonen hoeveel

zij er laat ombrengen, en als de landvoogdes zich nu aan die bevelen uit Madrid houden wil, zal het nog veel erger worden. Volgens de bloedplakkaten moeten al de onboetvaardige ketters worden gedood en al de boetvaardige gegeeseld, verbannen of tot bedelaars gemaakt, dat wil zeggen: twee derden van alle burgers moeten voor het genoegen van zijn Katholieke Majesteit te gronde gaan. Toen ik vandaag bij 't sermoen was — wij gingen er om de landvoogdes heen — hoorde ik den heer van Montigny zeggen: van al die preeken en missen ben ik ook verzadigd; daar weiden de priesters uit over Gods liefde en barmhartigheid, die de mensch zou moeten navolgen, en zelf hangen, onthoofden en verbranden zij honderden arme schepsels, die niets gedaan hebben dan God op hun eigen wijze gediend; het was kras, maar waar gezegd."

Reinout zag spottend op. »Hebt gij wel eens van waarheden gehoord, die men niet verkondigen moet?"

»Iemand als Montigny loopt geen gevaar. Met graaf Hoorne tot broeder en Oranje en Egmond tot vrienden, kan men gerust een vrij woord spreken; en als vrouwe Margareta het gehoord heeft, weet zij meteen dat wij gesteund worden, hetgeen noodig voor haar is, want zij schijnt ons voor minder te houden dan wij zijn. Oranje beweert, dat de koning haar juist zoo dwingt als ons; had zij echter meer goeden wil, dan zou ze zich wel bij ons voegen en niet zoo flauwhartig ja en neen in éénen adem roepen. Te Antwerpen kon zij trouwens op haar eigen hand wreed genoeg zijn. Dat ze dien Fabricius ter dood liet brengen, laat ik nog gaan, hij was ten minste een ketterleeraar; maar wijl het volk den beul met steenen geworpen had, een armen jongen te laten grijpen en zoo afschuwelijk dood te martelen, dat was een schande, om van den priester Hendriks niet eens te spreken."

»Was dat de ketter, die weer Katholiek werd?"

»Ja, de huichelaars gaven hem eerst hoop, dat hij dan genade zou krijgen, en toen hij afgezworen had, hingen zij hem op."

»Goed, dat er alleen een lafaard aan hem verloren is; de man ontving zijn rechtvaardig loon, al was het misschien door een onrechtvaardige hand.”

De Burge scheen zulk een oordeel toch wat streng te vinden. »Dat laat zich goed zeggen zooals wij hier zitten, maar met de galg vóór u, en slechts één woord tusschen u en den strop, is het moeielijker zoo moedig te zijn.”

»Waarom werd hij een ketter? hij wist wat er aan verbonden was. Men moet niet voor Mucius Scaevola willen spelen en de hand in de vlam steken, als men ze terugtrekt omdat het vuur brandt; het is als met de hagepreeken, — men weet dat ze verboden zijn, en wil toch niet gestraft worden.”

»Ja, gisteren hebben de speurhonden der inquisitie weer zulk een samenkomst uiteengedreven, en den leeraar met dertien van zijn hoorders terstond over de kling gejaagd. Brederode was van morgen als dol van woede.”

Reinout zou, ook waar hij zulk een toorn gevoeld had, dien niet geuit hebben, maar zijn kalmte was geen gevolg van zelfbeheersching. Het lijden der Protestanten roerde hem nooit, want zij bezaten niets dat hem aantrok. De roomsche godsdienst was hem belachelijk doch onverschillig, de hervormde stond hem tegen. De eerste erkende hem met eenige uiterlijke gebruiken reeds als zoon, en bekommerde zich niet om zijn overtuiging; de laatste wilde zich met geheel zijn innerlijk leven bezighouden, en vorderde van hem, niet het volbrengen van eenige ceremoniën, maar een vast en opofferend geloof. Een prediking, waarbij de laagste klassen der maatschappij vertegenwoordigd waren, om een leer te hooren verkondigen, volgens welke allen slechts in zoover ongelijk waren, dat de rijkere broeder door zijn voorrechten tot meer verplicht was, had niets wat iemand van zijn smaak en zeden behagen kon. Geen nieuw denkbeeld trof zijn geest, geen dichterlijk lied streelde zijn kunstgevoel. Hij was te verlicht om adellijke geboorte als voorwaarde van gelijkheid te stellen, zijn sympathie behoorde

veel meer aan den naamloozen man van kennis dan aan den ruwen jonker, wiens trots er in bestond, dat vóór hem dezelfde naam reeds door een reeks van menschen, even onwetend, even hoogmoedig en even nutteloos, gedragen was, — maar het moest toch een zeer blanke hand wezen, waarin Reinout gàarne de zijne legde. Hij was niet de aristocraat van geboorte, doch zooveel te meer de aristocraat van weelde en verfijning. Het denkbeeld, dat invloed op hem zou oefenen, moest niet alleen juist, het moest ook behagelijk van vorm zijn, en de stemmen, die het verkondigden, moesten welluidend klinken. Godsdienstige vragen mochten in een fraai vertrek passen, waar niets het oog stoorde; in een vervallen gebouw of op een verlaten plaats in de vrije natuur, waar de lompen der arme, die zich naast hem drong, en de ruwe manieren van den werkman hem hinderden, wilde hij ze niet behandeld zien. Reinout bewonderde al wat verheven, maar betreurde niet wat ongelukkig was. Hij voelde voor de smart alleen om het treffende der klacht, voor den dood alleen om het tragische sterven; de kettersche vrouw, die met woorden als Antigones roerend doodslied naar de strafplaats gegaan ware, had zijn deelneming kunnen opwekken, met haar kunsteloos gebed op de lippen was zij voor hem slechts het dwaze offer van een bijgeloovigen waan. Er is een soort van met fluweel bekleed medelijden, dat in den grooten stroom der ellende alleen aan dien drenkeling, die geen spoor van ruwen arbeid vertoont, zijn reddenden arm wil leenen, en zulk een beperkt erbarmen woonde in Reinouts borst. Ook thans kwam geen enkel woord van medegevoel in hem op; onverschillig vroeg hij: »de graaf van Viale zal zeker druk in de weer zijn, om die plakkaten uitgevoerd te zien?"

»Dat kunt ge begrijpen. De koning is zijn afgod geworden, en hij bestormt de landvoogdes elken dag om toch aan de nieuwe bevelen te gehoorzamen. Hij heeft thans een uitstekende hulp; Melville kan door de mooie Silvia elken dag haar iets in 't oor laten blazen, en hij zelf zal

nu voor goed in haar dienst komen. Die is ook snel vooruitgeraakt, nietwaar? ik zou er overigens voor bedanken, zulk een werktuig te zijn."

»Zonder uw eergevoel te willen kwetsen, moet ik toch bekennen, dat uw geroemde vrijheid mij een weinig twijfelachtig schijnt. Gij moogt niet afhankelijk van de regeering wezen, gij zijt het des te meer van de grooten, op wier bescherming gij hoopt."

»O, van hen zijn we zeker. Dalvilliers gaat in de provinciën om overal de vrienden bijeen te roepen, en de Hugenoten zullen ook werkzaam zijn. Montigny staat door zijn verwanten, de Chatillons, in betrekking met hen, dat heeft Brederode zelf mij verteld; en Lodewijk van Nassau zal onder de Duitsche edelen zijn best doen. Wij moeten alles aanwenden om de inquisitie nu voor goed te fnuiken."

Reinout had moeite een minachtende opmerking over deze staatslieden te onderdrukken, die zóó de zaken, welke zij het diepst geheim moesten houden, openbaarden. Zij beijverden zich den bodem, waarop de landvoogdes stond, te ondergraven, en wisten niet hoeveel strenger hand zij daardoor misschien aan het roer brachten. Hij liet De Burge, die geen opwekking behoefde om mededeelzaam te zijn, praten, en maakte zich uit diens woorden een bericht voor Spaansche oogen gereed; al verachtte hij de lichtzinnigheid, die deze tijdingen ingaf, er was genoeg uit te besluiten, welk een geest er onder de edelen heerschte en welke plannen zij koesterden.

Eerst het binnentreden van Edward, die Reinout in een zaak van Viale kwam spreken, stoorde den onbedachtzamen jongen man, en brak zijn pralende voorspellingen van toekomstige grootheid vrij haastig af. Het trof Edward, dat de jonge baron, die anders bijzonder gemeenzaam was, hem nu op zeer beleefde maar ook uiterst stijve wijze begroette, en zich zoo snel verwijderde als wilde hij elk onderhoud voorkomen. Reinout scheen dien indruk te bemerken, want

hij zeide na zijn vertrek als verontschuldigend: ik geloof dat gij De Burge wat van zijn stuk bracht, hij gaf juist een improvisatie over politiek ten beste. Onze diplomaten van dat slag munten door veel uit, vooral door den ijver waarmee zij een diplomaat zoeken te volgen in al die dingen, waarin hij niet als staatsman handelt. Ik heb De Burge eens gezegd, dat de prins van Oranje zijn vrienden druk scheen te zien, en sedert komt hij mij op zijn minst twee keer meer in de week bezoeken. Het is wonderlijk, maar de zekerste maatstaf voor den omvang van iemands staatkundige talenten ligt in hetgeen men van zijn maaltijden vertelt."

»Dat is meer dan zelfs Macchiavelli schijnt te weten."

»Het is een ervaring van het leven en daarom in geen boek te vinden, ik heb ze echter dikwijls opgedaan. Sommige schrijvers laten een groot staatsman aan tafel de meest politieke opmerkingen maken; als hij werkelijk groot was, heeft hij bij den maaltijd over het eten gesproken. Een goed diplomaat gebruikt zoo zelden het woord staatszaken, als een verstandig priester over den index praat."

»Daar schijnt men zich hier inderdaad niet zeer aan te houden."

»Neen, maar dat is zoo 's werelds gebruik; in Rome is niemand pausgezind en in de kerk gelooft men niet aan den index; men ziet de dingen daar niet op zulk een eerbiedigen afstand, en de meeste lichten walmen van nabij. Ik kan u verzekeren, dat ik met dien veel gesmaden kardinaal Granvelle over schrijvers heb zitten praten, die heel wat erger dingen zeiden dan de stoutmoedigste ketter, en zijn Eminentie was zoo liberaal als ik. Waarlijk, die ketters zijn tienmaal geloovigёr dan al onze bisschoppen en inquisiteurs te zamen, die over het geheel zeer draaglijke sprekers zijn, en de plaatsen, welke een jong meisje beter doet niet te lezen, uitnemend van buiten kennen. Het ongelukkige bij de zaak is maar, dat zij meestal zoo los van de kerk zijn, dat zij niet begrijpen kunnen hoe een ander er aan vast

zou houden, en daaruit ontstaat een bestendige argwaan. Onze onverbiddelijke inquisiteur Titelman zegt van onzen ijverigen president Viglius, den abt van St. Bavo, dat men niet twijfelen kan of hij begunstigt de Luthersche leerstellingen, en Viglius verklaart dat de rechtzinnigheid van den inquisiteur zeer veel te wenschen overlaat; het is een algemeene comedie, waarbij de een den ander aanklaagt dat hij een rol speelt, en daardoor de geheimen van het stuk verraadt."

Of Reinout verwacht had dat Edward hem zou tegenspreken en de priesters zijner kerk verdedigen, gelijk hij vroeger bij iedere beschuldiging had gedaan? er zweefde een nauw merkbare en toch veelzeggende glimlach om zijne lippen, toen deze geen poging daartoe aanwendde. Met groote voorkomendheid nam hij kennis van de zaak, waarmee Viale den jongen man belast had, en zeide opgewekt: »nu hebben wij onze plichten afgedaan, en kunnen dus weer tot onze eigen menschelijke aangelegenheden terugkeeren. Als gelukkige bruidegom moet gij overal zonneschijn zien en alle arme stervelingen, die in de schaduw leven vertroosten."

»Dan zou mijn taak zeer moeielijk zijn."

»En zeer hopeloos, helaas, ook. Het hoogste wat men op dat punt doen kan, is zeker den moed hebben van zelf gelukkig te zijn."

»Ik wist waarlijk niet dat het geluk zoo verdienstelijk was."

»Dan hebt gij de menschen nog niet bestudeerd. Zij kunnen niet vergeten, dat is hun noodlot. Zij hebben altijd zooveel herinneringen mee te sleepen, dat geen gevoel hen ooit geheel beheerschen kan; in hun smart bedenken zij dat hun oogen niet door tranen verduisterd mogen worden, want dat ze misschien nog veel verblijdende dingen kunnen zien, zooals zij die na andere droevige omstandigheden zagen, en in hun blijdschap durven zij niet recht juichen, want zij herinneren zich een vroeger leed en willen voor de menschen, die hen toen beklaagden, hun vreugd niet toonen. Ik noemde u moedig, omdat gij onstandvastig durft schijnen."

Er zijn zeer beleefde loftuitingen, die toch niemand gaarne ontvangt; ook Edward beet zich op de lippen, terwijl de edelman ongedwongen voortging: »voor de meesten is hun droefheid een kleedend kostuum, dat zij daarom niet willen afleggen. Als alle ongeluk werkelijk was, zouden niet zoovelen aan de onsterflijkheid gelooven."

»Mij dunkt, dat iedereen zich die tot een groot geluk kan maken."

»Gij staat dus nog op het kerkelijk dogmatische standpunt, waar de deugd op engelenwieken ten hemel vaart, en de ondeugd den geheelen omvang der goddelijke barmhartigheid leert kennen. Welnu, kunt ge u zelfs op dat standpunt geen deugd voorstellen, die de zaligheid daarboven vreesde? Kunt gij u niet een hart denken, zoo vermoeid van den aanblik dier slechte, armzalige wereld, dat het versmaadde ze nog eens, en dan voor eeuwig, uit de wolken te bespieden? een hart, dat geen wezens op deze aarde vond, welke het in dien hemel zou willen weerzien? een hart, zoo eenzaam, dat het voor die onsterflijkheid onder louter vreemden terugschrikken, en liever rusten zou — daar waar geen hoop meer is en geen gedachte?"

Edward verwonderde zich weder over de snelle, zonderlinge overgangen in Reinouts gesprek. Maar hij antwoordde ernstig: »ik kan mij een vertwijfeling voorstellen, die inderdaad alleen naar rust verlangt, maar ik geloof niet dat een krachtige natuur tot zulk een wanhoop behoeft te komen, want ik kan mij wel een toestand denken die niets meer te genieten, doch geen toestand die niets meer te arbeiden geeft."

Reinout zag hem een oogenblik opmerkzaam aan. Wij zullen zien of gij uw woord ook tot daad kunt maken, sprak het in zijn borst.

Edward was thans zeker weinig met deze mogelijkheid bezig. Zijn blikken hadden gedurende hun onderhoud de kamer opgenomen, en bleven thans op een fraai portret rusten. Het was de afbeelding eener jonge, schoone dame.

»Mijne moeder," zeide Reinout, ofschoon zulk een mededeeling nauwelijks noodig was, want de gelijkenis in beider trekken deed haar terstond als zoodanig kennen, »ik moet mij met die beeltenis tevreden stellen, want levend heeft zij mij nooit voor oogen gestaan. Het is wonderlijk, zooveel vreemde gezichten te zien, en het gelaat van hen, die u het aanzijn gaven, nimmer te hebben aanschouwd."

»Ja, gedeeltelijk althans heb ik dat ook ondervonden."

»Gij kendet uw vader niet?"

»Ik heb weinig van hem vernomen; zijn huwelijk duurde slechts kort."

»Dat kan soms het beste middel zijn om de liefde niet te laten verflauwen. Maar ik moet u nog een vraag doen: al de portretten der Melvilles en Vredenborgs zijn donker, is dat blonde haar een erfstuk van uw moeder?"

»Neen, zij had bruin haar, men vond dat ik niet op haar geleek, maar de familietrek is ook zelden zoo sterk als dit bij u het geval moet geweest zijn."

»Gelukkig; ik ken niets zoo vervelend, als de natuur zich altijd in dezelfde vormen te zien herhalen. Het heeft er veel van of men reeds bij zijn geboorte met een pas is toegerust, geldig voor het geheele leven, waarbij men tot zoon zijner ouders wordt verklaard, met al hun kenteekenen voorzien, om naar dit merk, dat het soort der waar opgeeft, te worden behandeld. Onze bloedverwanten zijn dikwijls de grootste vreemdelingen voor ons, en toch dragen wij hun stempel en komen als leden eener firma, wier contracten wij niet kennen, de wereld in. Ieder mensch moest een nieuw maaksel zijn met eigen vorm en gedachte; er is iets vernederends in, dat een denkbeeld, na lang peinzen door u opgevat, slechts een erfstuk van uw grootvader is, dat een geslacht moest overspringen om in uw hoofd tot volkomen rijpheid te komen, en gij dus slechts de variatie van een lang aanwezig thema zijt. Heeft het u nooit belang ingeboezemd, te onderzoeken, in hoever gij in familiepapieren de beelden vinden kondt, waarvan gij de kopie

zijt? het is soms huiveringwekkend, te zien welk een herhaling daar heerscht." Reinout sprak op zijn vloeienden, onverschilligen conversatietoon, geheel als iemand, die het onderhoud, dat hij voert, alleen als tijdkorting beschouwt en er zijn volle aandacht niet bij bepaalt, maar toch was de blik, waarmee hij Edward gadesloeg, merkwaardig gespannen.

Deze schudde het hoofd. »Ik heb mij nooit veel met familiezaken beziggehouden, mijn pleegvader was op dat punt niet zeer meedeelzaam."

»En hadt gij geen andere bloedverwanten, die spraakzamer waren?"

»Neen, want ik bezat geen andere betrekkingen."

»Ook niet van uw moeders kant? ik meende toch haar naam niet voor het eerst van u gehoord te hebben?"

»Ik ken haar bloedverwanten niet; zij wilde haar geboortestad Utrecht nooit bezoeken."

Weder gleed die zonderlinge, nauw merkbare glimlach over Reinouts gelaat. Hij hernam op luchtigen toon: »zij had gelijk, Utrecht is een onaangename plaats; men kan er maar twee dingen doen: trouwen met iemand die er niet woont, of sterven; dat zijn de beide manieren om er niet te blijven, en nu uw moeder de eerste te baat had genomen, wist zij er zeker niets meer uit te richten."

»Zij was niet in Utrecht gehuwd."

»Hoe kwam zij dan als burgeres er van in een vreemde plaats te trouwen?"

»Dat weet ik niet, maar ze huwde in een dorp over de grenzen; het was haar laatste, onvervulde wensch dat weer te zien. Wij waren op weg er heen, toen de dood haar overviel."

»Zonderling, dat de vrouwen zulk een passie voor haar herinneringen hebben. Lag dat dorp ver af?"

Wees voorzichtig, Edward; sla een diepen blik in die donkere oogen, die u zoo nauwlettend begluren, eer gij antwoordt; of als gij argeloos geantwoord hebt, let wel op

die eigenaardige uitdrukking die dan in de trekken komt, welke gij zorgeloos aanziet. Weet dat ieder uwer woorden in een oor valt, dat ze opvangt, om ze in de bewaring van een hart te geven, dat nooit vergeet en dat bij uw schijnbaar achteloos vernomen mededeelingen sneller klopt. Er is een bedreiging in, die gij nog niet begrijpt, en zoo denkt gij niet aan uw eersten indruk, hoe geschikt dit gelaat wezen zou om vijandschap te kennen te geven, en vermoedt niet hoe gij in uw antwoorden een vijand op zijn berekende vragen misschien een gevaarlijk wapen leent.

Neen, Edward vermoedde het niet. Zorgeloos gaf hij op iedere vraag antwoord, en toen het gesprek ten einde liep, was de belangstellende nieuwsgierigheid van Reinout zooveel mogelijk bevredigd. Deze wist genoeg, om er zijn plannen aan vast te knoopen, en toen hij zich weer alleen bevond en al het gehoorde overdacht, sprak hij met nadruk: »ik geloof dat gij wel zult doen mij niet in den weg te staan." Hij was thans verzekerd, dat Eelco's verhaal op waarheid rustte. De naam van het dorp, waar haar huwelijk gesloten was, en die met de opgaaf van zijn dienaar overeenkwam, de tegenzin, dien zij koesterde om in haar geboortestad te zijn, het bruine haar, welks schoonheid zelfs Eelco getroffen had, dat alles wees op Melville's moeder als op de ongelukkige, bedrogen Johanna Rovéne. Bedrogen, waarin? In haar huwelijk, of in de latere verklaring dat het onwettig was? Reinout had reeds begonnen zijn nasporingen te doen, maar de geschiedenis van zijn bediende was te onzeker, hij had een bevestiging daarvan door Edward, voor zoover deze haar geven kon, willen afwachten; nu kon hij zijn onderzoek voortzetten. Met welk doel? Om Edward tot heer van macht, rijkdom en aanzien te maken, zooals een zoon van den graaf van Viale die bezitten moest? Dit was zeker geen daad van vijandschap; waarom voelde hij dus juist bij deze gedachte zoo levendig, dat hij, als de jonge man zijn tegenstander worden zou, hier het middel bezat om hem te vernietigen? De graaf beminde Edward, en al mocht hij

hem ter wille van zijn eigen eer en de rechten van Frank nooit kunnen erkennen, hij zou in stilte alles voor hem kunnen doen en met ondubbelzinnige liefde zijn vergeving en zwijgen koopen; was er een mogelijkheid die deze verzoening uitsloot?

Ja, ééne scheiding was er die alle banden verbrak, die geen geheim van den tegenstander spaarde en bloedverwanten in doodelijken haat het zwaard deed aangorden om elkaar te bestrijden, een scheiding die de namen vader en zoon uitwischte voor die van Katholiek en Protestant. »Wees streng geloovig, mijn gelukkige bruidegom, er zou thans veel aan uw twijfel gelegen zijn," prevelde Reinout; dan verdiepte hij zich opnieuw in zijn staatkundige zaken. Het was een der sterkste bewijzen, hoe geheel hij de belangen van zijn land uit het oogpunt eener intrigue beschouwde, dat hij ze telkens ter zijde kon plaatsen om ze dan met dezelfde kalmte weer op te nemen; ook nu schreef hij zijn mededeelingen, alsof de menschen, waarover hij berichtte, niets dan schaakfiguren waren, waarmee men naar goedvinden spelen kon. Slechts nog eens zag hij van zijn arbeid op en schenen zijn gedachten tot Edward terug te keeren. Den zoon, die zijn vaders schande openbaarde, kon Helene niet liefhebben.

Onbewust van de plannen die in Meerwoude's brein gesmeed werden, ging Edward zijn weg, echter niet met die stralende uitdrukking van gelaat, die bij de benaming van: gelukkig bruidegom, zou hebben gepast. Er rustte een wolk als van onaangename gedachten op zijn voorhoofd. Het koele gedrag van De Burge had hem sterk gehinderd. Niet dat hij zulk een waarde aan den jongen edelman hechtte of zich in zijn trots beleedigd kon noemen, want de vormen der hoffelijkheid waren volkomen in acht genomen, maar er was in dien formeelen toon en groet iets geweest, wat hem aan een opzet denken liet. Hij had in de houding zijner kennissen sedert kort een verandering bespeurd, waarmee hij ook dit verschijnsel in verband bracht;

en wat geen indruk op hem gemaakt zou hebben, had hij het als een toevallige luim kunnen beschouwen, deed hem nu pijnlijk aan. Met groote minzaamheid in hun kring opgenomen, was hij weldra op vertrouwelijken voet met de meesten der jonge edelen gekomen en van geen hunner zaken uitgesloten. Zij lachten om zijn kerkelijkheid of zijn onkunde in hun politieke geschillen, maar namen overigens voor hem geen meerdere terughouding in acht dan voor elkander. Nivelde, die geacht werd een minnaar der schoone Silvia te zijn, was niet gewild, en men zag dus gaarne dat een mededinger om haar gunst zijn ijverzucht opwekte; aan een ernstig gemeende verloving dacht niemand, want men wist zeer goed, welk een voorwaarde de landvoogdes aan het bezit harer gevierde hofdame hechtte. Edward werd om Viale met hoffelijkheid, om zich zelf met genoegen in hun gezelschappen ontvangen, en vooral De Burge had zich altijd zeer hartelijk jegens hem betoond. In de laatste weken echter kwam het hem voor, alsof tusschen hem en zijn vroeger zoo vertrouwelijke bekenden een plotselinge stoornis gekomen was. Met het openbaar worden van zijn verloving had hij er de eerste sporen van bemerkt. Er had iets spottends en tegelijk koels in de gelukwenschen, die men hem bracht, doorgeschemerd, en na de strenge bevelen uit Madrid was dit nog sterker geworden. Edward kon zich niet over een bepaalde uiting beklagen, integendeel men behandelde hem met bijna overdreven beleefdheid, maar het was hem toch reeds meermalen in 't oog gevallen, dat zijn tegenwoordigheid nu een dwang scheen op te leggen, dien men vroeger nooit gevoeld had. In de gezelschappen, waartoe men hem even druk bleef uitnoodigen, kon hij verzekerd zijn, dat de groep, waarbij hij zich voegde, nooit dan over onbeduidende zaken sprak, en kwam een staatkundig onderhoud nog een enkele maal binnen het bereik van zijn gehoor, dan werd het in zoo gematigde, bijna niets zeggende woorden gevoerd, dat hij vol bevreemding aan den vroegeren openhartigen toon terugdacht.

Gelijk iedereen in zulke omstandigheden doet, trachtte hij zich bij zijn eerste waarnemingen te overtuigen dat zij op een vergissing berustten, spoedig echter kwamen zij hem toch al te juist voor om ze op deze wijze weg te cijferen, en De Burge's gedrag had de laatste mogelijkheid daartoe weggenomen. Hij voelde dat de edelen hem als bij afspraak met deze terughouding behandelden, de volkomen overeenstemming in hun manieren en woorden liet daaraan niet twijfelen, en vol pijnlijke verwondering vroeg hij zich af, wat de oorzaak van dit plotseling ontwaakte wantrouwen — een zachter naam kon hij er niet voor vinden — wezen mocht, maar zijn peinzen was vergeefsch. Hij kon geen zelfbeschuldiging uitspreken, die de handelwijze zijner bekenden rechtvaardigde, en zoo moest hij van de oplossing dier onaangename raadsels afzien, toen een snelle stap, die naast hem weerklonk, zijn gedachten op een nieuw spoor bracht. Het was de heer van Dalvilliers, die zijn groet vluchtig beantwoordend hem voorbij wilde gaan, en eensklaps schoot het Edward te binnen, of zijn koel en achteloos gedrag tegen dezen misschien de verandering kon bewerkt hebben, die hij nu zoo pijnlijk moest ondervinden. Met snel beraad trad hij op den edelman toe. »Heer van Dalvilliers," begon hij, »ik vrees tot een misverstand aanleiding te hebben gegeven, dat mij zeer ter harte gaat; van uw rechtvaardigheid verwacht ik een verontschuldiging voor mijn handelwijze, wanneer ik..."

»Gij behoeft geen verontschuldiging," viel hem de aangesprokene in de rede; »het misverstand was geheel aan mijne zijde, en ik kan ter verschooning van mijn onjuist oordeel alleen aanvoeren, dat de omstandigheden toen nog niet zoo luid gesproken hadden, dat een vergissing in u even onmogelijk was, als die thans zou wezen."

»Ik weet niet wat gij meent," antwoordde Edward, »maar ik voel dat uw gezegde door denzelfden geest van wantrouwen wordt ingegeven, dien ik sedert kort overal tegen mij bemerk; het is niet ridderlijk iemand een vijandschap te

betoonen, waarvan men hem de oorzaak verzwijgt; van u verwacht ik een verklaring van dien plotselingen omkeer."

»Mij dunkt, dat de verandering uwer positie die overbodig maakt."

»De verandering mijner positie? Ik begrijp u niet." Edwards verbazing was te duidelijk om niet allen schijn van veinzerij weg te nemen, en hij vervolgde op een toon van onmiskenbare ontroering: »ik bid u, zeg mij wat gij bedoelt, want bij al wat heilig is, uw woorden zijn mij zoo onverklaarbaar als dit geheele gedrag."

Dalvilliers zag hem een oogenblik vorschend aan; toen hernam hij minder stroef; »misschien zijt gij zelf de bedrogene, en er is niets dat ik liever gelooven wil, maar, jonge man, gij zijt dan een blinde, waar ieder ander oog ziende zou zijn geworden, en ik kan u slechts antwoorden: maak u zelf den aard van uw toestand duidelijk. Zoo gij u onnadenkend aan den loop der omstandigheden hebt overgegeven, en verblind door den glans van een lot, welks prijs gij niet kendet, u zorgeloos in zijn armen wierpt, dan beklaag ik uw onberekende handelwijze, want velen houden die voor zoo berekend, dat hun het gunstige oordeel, vroeger over u geveld, berouwt. Ik herhaal u," hij sprak op een toon die door Edwards zichtbare gemoedsbeweging verzacht werd, »dat het mij moeite kost iets zoo weinig loffelijks van u aan te nemen als waartoe de schijn mij leiden zou, maar ik kan als Protestant niet in nadere uiteenzetting met u treden. Al wat ik zeggen kan is: heb zelf een scherp oog voor de plichten, die uw positie u oplegt, en vraag u steeds of het, ook als Katholiek oordeelend, eervol voor u zijn kan ze te vervullen." Hij groette op een wijze die verdere verklaringen afsneed, en vervolgde zijn weg.

Edward zag hem eenige oogenblikken roerloos na. »Misschien zijt gij zelf de bedrogene," prevelde hij. Wat beteekenden die woorden? waarvan verdacht men hem? De gunst van Viale op slinksche wijze te hebben gezocht? Hij

was als diens gunsteling overal met welwillendheid opgenomen, — dat kon men hem niet tot een verwijt maken. Maar men noemde zijn positie veranderd, men sprak van nieuwe niet eervolle plichten. Een gevoel van angst, van onzekerheid over zich zelf, greep hem aan; was er een verborgen plan, dat hij niet begreep? had Dalvilliers, die, naar hij zag, ongaarne tegen hem was, iets vernomen, hem nog onbekend? Met een door duizend bange vragen gepijnigd hart bereikte hij de woning van den graaf.

Deze ontving hem vriendelijk als altijd, en betuigde zijn tevredenheid met de wijze, waarop hij zijn opdracht bij Meerwoude had uitgevoerd, maar hij zeide toch iets, dat Edward onaangenaam stemde. »Ik heb u met den heer van Dalvilliers zien loopen," merkte hij aan, »ik hoop dat die ontmoeting toevallig was."

»Neen, ik kende hem reeds, en sprak hem aan."

»Gij zult mij genoegen doen, zoo gij dien omgang afbreekt."

De droge toon dier kennisgeving hinderde Edward. »De heer van Dalvilliers werd mij zeer geroemd," zeide hij, »en ik meen...."

»Hij bezit voor een ketter zeker zijn deugden, maar deze mogen ons nooit toegeeflijk voor zijn dwaalgeloof maken. Hij behoort tot een sekte, die wij, door de omstandigheden gedwongen, somtijds dulden moeten, doch waarbij wij nooit mogen vergeten, dat onze taak is ze uit te roeien."

»Maar zoo het leven der ketters aan alle eischen der kerk beantwoordt, moeten wij dan, al belijden zij een andere leer, niet verdraagzamer zijn?"

Viale's gelaat werd plotseling streng en zijn stem scherp. »De maatstaf voor iederen mensch is zijn geloof; het toeval kan sommigen de verzoekingen bespaard hebben, waaraan anderen blootstonden, daarom mag men hen niet naar hun daden, maar moet hen naar hun denken beoordeelen."

Edward zweeg, ofschoon hem de vereeniging van het goede denken en de slechte daden zeer vreemd voorkwam.

Hij had te veel verplichting aan den graaf, om de aanmerking, die in hem oprees, uit te spreken en zich over diens beslisten, bijna als bevel klinkenden wensch te beklagen, maar Viale's hardheid stuitte hem tegen de borst. Het was hem trouwens al meer in 't oog gevallen, dat de godsdienst in dit huis zooveel aan uiterlijk vertoon hechtte. Zijn beschermer stelde er prijs op, van de menschen te worden gezien, en dacht niet aan de Farizeën en het gebed in de stille binnenkamer. Niet alleen zijn linkerhand, de geheele wereld liet hij gaarne weten wat zijn rechter deed, en zijn ijver, om het verdelgende zwaard tegen de ketters te voeren, had hem geen tijd gegund nog aan een ander gebod, aan de woorden: vergeeft uw vijanden, te denken. Er was misschien nergens een huis waar de voorschriften der kerk zoo trouw gevolgd werden, waar men zooveel dogmatiek — en zoo weinig vroomheid kende.

Die gedachte was reeds vroeger in Edward opgekomen, maar nooit zoo levendig als thans. Dalvilliers had een twijfel in hem gewekt, die zijn blik meer onderzoekend en zijn gehoor scherper maakte. »Niet eervolle plichten," weerklonk het in zijn binnenste, en hij lette bij die geheime vraag nauwkeuriger op de gebruiken zijner omgeving, op de eischen die zij hem stelde; immers daar alleen moest haar oplossing te verkrijgen zijn, en die wilde hij tot elken prijs vinden.

Zijn wensch zou spoedig bevredigd worden.

Het was na een bijeenkomst van Viale met de landvoogdes, dat Edward, die daaraan had deelgenomen, een ontstemming bij den graaf bemerkte, welke hem te zonderlinger voorkwam, naarmate hij gewaar werd dat de oorzaak hiervan in hem zelf scheen gelegen, want Viale was op hun terugweg buitengewoon stil en gunde zijn vertrouweling geen dier mededeelingen, waarmee hij anders na zulke audiënties zeer mild was. Deze voelde dat er een onweer aan de lucht hing, maar de oorzaak er van kon hij niet gissen, aangezien het gesprek bij Margareta niet over

staatszaken geloopen had. Slechts eens had de landvoogdes van de uit Madrid bevolen invoering der bloedplakkaten en de voorstellen eener moderatie gewaagd, die zij binnen weinige dagen in beraad wilde nemen, een bericht, hetwelk Edward met blijde instemming had begroet. Maar dit kleine voorval was zoo snel voorbijgegaan, dat het reeds uit zijn geheugen was gewischt, toen de graaf hem bij hun tehuiskomst in zijn vertrek riep en ernstig begon: »ik wenschte u eenige inlichtingen te geven; zeg mij echter eerst, of dat snelle oordeel over de in beraad te nemen moderatie inderdaad uw meening uitdrukte."

»Ik houd haar voor zeer wenschelijk, voorzeker."

»Laat mij u dan verklaren, dat zulk een vrije uiting ten hove op zijn minst onverstandig is, en u voor 't vervolg waarschuwen." Viale sprak op een toon van bedwongen misnoegen, te sterker wijl hij de ware oorzaak er van verzwijgen wilde. Edward behoefde de opmerking der landvoogdes niet te vernemen, die bij zijn woorden den graaf met fijne hatelijkheid had toegebeten: »een nieuw bewijs hoe onrechtvaardig onze oproerige onderdanen zijn; zij beschuldigen ons in den persoon van onzen getrouwen vriend, graaf Viale, een raadsman te hebben, zoo hevig tegen hen dat zelfs de atmospheer zijner woning onverzoenlijkheid ademt, en het is juist zijn huisgenoot die deze matiging aanraadt." Margareta was op den edelman om zijn hoogmoed gebelgd, want de landvoogdes zag in anderen scherp alle zonden tegen de nederigheid.

Edward vermoedde hiervan niets. Hij antwoordde kalm: »ik meende dat haar Hoogheid mijn oordeel begeerde te hooren."

»Zij begeerde uw instemming met het hare; vorstelijke personen raadplegen nooit met een ander doel, behalve daar waar zij geen oordeel hebben."

»Mij dunkt, dat het dan zeer vernederend is hun raadgever te zijn."

Viale sloeg Edward met een onzekeren blik gade; dan

schudde hij zacht het hoofd en zeide: »dat zult gij later verstaan. Luister, Edward; gij hebt natuurlijk gemeend, dat uw woorden met mijn bedoeling overeenkwamen, en ik duid u een misverstand daaromtrent niet euvel, maar ik ben vast overtuigd, dat alleen de uiterste gestrengheid tegen de ketters helpen kan, en deze voorgestelde moderatie wekt mijn hoogste afkeuring op; voortaan zult gij dus, naar ik verwacht, mij met nadruk in het bestrijden van dien verderfelijken maatregel bijstaan."

Een donkere blos kleurde Edwards wangen, zijn stem beefde, maar hij hernam vastberaden: »neen, heer graaf, dat zal ik niet."

Viale's oogen begonnen te fonkelen en zijn wenkbrauwen fronsten zich. »Gij wilt mijn plannen dus dwarsboomen? gij hebt het voorstel van oproerige, vermetele ketters niet uit dwaling ondersteund?"

»Ik heb gesproken zooals mijn overtuiging mij ingaf."

»En wetend, dat ik niet in haar deelde?"

»Op het oogenblik, dat de landvoogdes mij vroeg, dacht ik niet aan u, ik zou dan gezwegen hebben; maar dat ik waande u door mijn meening van dienst te wezen, kan geen verontschuldiging zijn, waaraan gij zelf geloof hecht. Uw vertrouwen is te groot geweest dan dat ik mij zoo in uw gevoelens zou kunnen bedriegen; had ik eenig rijp beraad aan mijn woorden verbonden, ik zou geweten hebben dat ze u moesten mishagen; maar ik dacht slechts aan mijn eigen oordeel en gaf dat te kennen, onberaden, zooals ik nu met smart gevoel."

»Gij wilt uw oordeel derhalve herroepen?"

»Herroepen? neen."

Viale trad een stap achteruit, de aderen op zijn voorhoofd waren gezwollen, en zijn stem klonk heesch: »knaap, waag het niet u tegen mij te verzetten!"

»Ik wil mij niet verzetten, maar mijn overtuiging kan ik zelfs op uw wensch niet verloochenen," antwoordde Edward beslist.

»Het moet uw overtuiging zijn, dat gij mij gehoorzaamheid schuldig zijt, en verder niet," sprak de graaf ruw.

De blos op het gelaat van den jongen man week voor een doodelijk bleek. Begreep hij nu wat Dalvilliers meende? Hij zeide langzaam en met moeite: »mijn dienst behoort u toe, over mijn geweten hebt gij geen recht. Toen ik uw huis betrad, verpandde ik u mijn trouw, niet mijn vrijheid; ik ken de plichten, die ik u schuldig ben; ik zal zwijgen waar mijn meening u schade doet, maar ik kan en wil niet ophouden een vrij man te zijn."

Zijn blik ontmoette dien van Viale en beiden zagen elkander strak aan, als wilden zij in elkanders hart lezen. Er was op dit oogenblik een merkwaardige gelijkenis tusschen den trek van vastberadenheid om Edwards lippen en de uitdrukking, die bij zulke gelegenheden op het gelaat van den graaf placht te rusten; diezelfde trots teekende zich op het jonge gezicht af, dat nu slechts een spiegel van Viale's eigen trekken scheen, zooals die in vervlogen jaren moesten geweest zijn. Eenige seconden werd er geen woord gesproken, toen was het of een huivering den graaf aangreep; hij sloeg de oogen neer, en zijn hevigheid, die een scherp antwoord geven wilde, bedaarde plotseling, als waarschuwden hem bange herinneringen voor de zegepraal, die hier te behalen viel. »Vergeef mij, Edward; ik was te heftig," zeide hij na een poos, gedurende welke een zware strijd in zijn binnenste gevoerd was, op zachten toon; »ik wilde u niet krenken; mij dunkt, ik heb mij nooit op een wijze tegen u betoond, die uw vrijheid bedreigde."

»Neen, heer graaf ik heb u voor niets dan blijken van goedheid en liefde te danken," antwoordde de jonge man ontroerd, terwijl hij de uitgestoken hand van Viale in de zijne drukte, »en het is mijn vurigste wensch aan alle verwachtingen, die gij daarop gronden moet, te kunnen voldoen, maar..."

»Ik weet, ik weet," viel hem de edelman haastig in de rede; »uw denkbeelden zijn mij te bekend om niet overtuigd

te zijn dat gij in alle wezenlijke punten met mij overeenstemt, en wat deze zaak betreft, zoo hebben wij haar ernstiger opgevat dan zij verdient. Morgen, als ons bloed kalmer vloeit, zullen wij om onze hevigheid lachen."

Hij sprak op hartelijken toon en dwong zijn lippen reeds nu tot een soort van glimlach, doch de poging gelukte niet recht, en beiden gaven het gesprek spoedig op, om zich ieder in zijn gedachten te verdiepen. Er was iets tusschen hen, dat geen luchtige woorden konden wegschertsen, iets dat als een zware, koude last op Edwards borst drukte, toen hij in eenzaamheid aan hun onderhoud terugdacht. Hij had in den grootmoedigen beschermer, in den welwillenden vriend, die nooit eenigen scheidsmuur tusschen hen optrok, voor 't eerst den strengen gebieder leeren kennen; met die ervaring voelde hij, dat een nieuw tijdstip voor hun betrekking was aangebroken. Als Viale slechts blinde gehoorzaamheid vorderde, dan moest zijn eigen oog streng over den aard dier bevelen waken, en daarmee was de innigste band tusschen hen, het volkomen vertrouwen, dat hen tot nog toe vereende, losgemaakt; zij zouden van nu aan op elkander letten en elkanders woorden bewaken, want zij hadden nu ervaren, dat er geen eenheid van wensch en gedachte in hun gemoed bestond. Het gedrag der edelen, de waarschuwing van Dalvilliers, Edward kon ze zich thans maar al te goed verklaren. Men verdacht hem, om gunst en aanzien zich als willeloos instrument aan den graaf te hebben overgegeven, mogelijk wel diens spion te zijn, — een brandende schaamteblos kleurde bij die gedachte zijn wangen en een bittere aanklacht tegen Viale rees in hem op. Waartoe had deze zijn jeugdige onervarenheid gebruikt? in hoe vernederend daglicht had hij hem geplaatst! Kon de staatsman, die zooveel jaren in die wereld van argwaan en zelfzucht verkeerd had, zich omtrent den lagen schijn bedrogen hebben, dien hij op hem wierp? of sprak het gerucht waarheid dat den graaf beschuldigde, waar zijn fanatisme in 't spel kwam, de eer en 't geluk van anderen

voor niets te achten? Een uitdrukking van trots ging over Edwards gelaat; »ze zullen in mij zich vergist hebben," zeide hij, »een werktuig zal ik nooit worden."

Terwijl deze gedachten in den jongen man omgingen, hield zich ook Viale met hun kort geschil bezig. Het was vreemd, maar zijn eerste gevoel was dat van bevrediging. Hij dacht met misnoegen aan zijn hevigheid, hij was ontstemd over een verzet, daar waar hij op volkomen onderwerping gerekend had, en toch vervulde hem die tegenstand met een soort van behagen. Het was of hij Edward hooger stelde nu hij in diens karakter den trek vond, dien hij altijd als het kenmerk eëner adellijke natuur beschouwd had: onbuigzaamheid en eigen wil. Hij vergaf het den jongeling hem gekwetst te hebben, omdat hij daaraan zag dat deze de wapens voeren kon. »Ik ben blij dat zijn wil zich niet lijdelijk aan bevelen onderwerpt," sprak hij in zich zelf; »te eer kan hij mij krachtig bijstaan, want te minder zal hij zich door het gezag der tegenpartij laten afschrikken," en bij dit denkbeeld vergat hij voor een oogenblik, dat een natuur, zoo hooghartig als de zijne, de onderwerping verachten mocht, maar toch geen tegenstand verduren kon. De menschen, met wie hij leefde, mochten geen gevoelv an eigenwaarde bezitten, want hij wilde ze naar zijn inzicht schatten en gebruiken; ze moesten gereedelijk buigen, omdat hij altijd boven hen uitsteken wilde, en hun aard moest week zijn, zou die niet in verzet met hem komen, want het staal, dat in zijn zwaai op ander staal afstuit, doet uit die aanraking vonken opvliegen. De vonken van den strijd! — het was of die gedachten ook in Viale opkwam. »Dat kan, dat mág niet zijn!" riep hij op bijna smeekenden toon; zijn lippen bewogen zich angstig, maar de woorden, die er op rustten, stierven onuitgesproken weg. Met inspanning richtte hij zich op; hij hoorde Franks lichten stap; de knaap mocht geen ontroering aan hem bemerken, en hij sprak met bitteren glimlach tot zich zelf: »vergeet u niet, wees bedaard en zeg dat u niets deert; wat is uw

bestaan ooit anders geweest dan een rol? wat hebt gij voor uw kind anders op de lippen genomen dan onwaarheid, en wat kunt gij er anders voor hebben?"

Hij verzamelde al zijn kracht, maar het ontwijkende antwoord, dat hij Frank gaf toen deze zoo teeder vroeg: »wat is er gebeurd? Edward ziet zoo somber en gij zijt nog niet bij mij geweest," moest hem moeite kosten, want hij sloeg de oogen neer en zond den knaap spoedig weg. Hij kon in zulke uren den blik van zijn zoon nooit verdragen, maar nu scheen hem dat bewustzijn dubbel te pijnigen. »O, waarom kan ik mijn kind niet vrij in het gelaat zien?" steende hij, »waarom moet ik ook hen, die mij het dierbaarst zijn, bedriegen?" Hij ging snel eenige malen door het vertrek; een twijfel scheen in zijn binnenste te kampen. Dacht hij aan een onrecht, dat nog te herstellen viel? »Het is onmogelijk," zeide hij somber, »ik zou Frank verliezen, en Edward — neen, ik kan niet anders, Frank moet hertog van Viale worden, daarvoor heb ik gewerkt, het is de prijs van mijn leven, ik mag niet opnieuw een jong bestaan opofferen. Mijn angst is redeloos; Edward is reeds genoeg aan mij verbonden, hij kan nooit mijn tegenstander worden." Dat nooit! klonk als de bemoediging van een vaste hoop, maar dan, luider nog, een kreet van eindeloos bange vrees, gaf al de verborgen jammer van zijn hart zich lucht, en het gelaat in de handen verbergend, riep hij: »ik misdreef tegen hen, die mij liefhadden; o God, laat uw straf thans niet door hen voltrekken, die ik bemin."

NEGENDE HOOFDSTUK.

O vaderland dat mij, verdreven,
Ter prooi aan angst en kommer gaf,
Uw heilge bodem schonk mij 't leven;
Waarom schenkt mij uw grond geen graf?

Wie kan zeggen vanwaar ze gekomen zijn, de eerste wolken aan een helderen hemel? Langzaam stijgen ze op en worden dicht en zwaar, doch het oog bemerkt ze niet, tot de verdwijnende lichtstralen plotseling schijnen te vragen: vanwaar die duisternis? Ook het menschenhart heeft zijn hemel en zijn wolken. Als de twist uitgebroken is, herinnert men zich het eerste verschilpunt, de kleine oorzaak dikwijls van groote gevolgen, misschien opgerezen uit de ontstemming van het oogenblik, maar gebleven om het heil van jaren te verwoesten; en wat ternauwernood bemerkt werd, toen het nog was, dat wordt, nu het geweest is, een onvergetelijke gebeurtenis; onvergetelijk, — gelukkig zoo daar niet op volgen moet: onvergeeflijk!

Aan Edwards helderen hemel rezen zulke nevels op, en ze waren reeds zwaar genoeg, om hem tot de vraag te brengen, wanneer de vroegere klaarheid voor 't eerst bewolkt was.

Zijn woordenwisseling met Viale lag eenige maanden achter hem, en geen hernieuwing van dat pijnlijk geschil was meer storend tusschen hun genegenheid getreden,

maar hij had gevoeld, dat met dien korten strijd een nieuw tijdperk was aangebroken. Hij had zich na dat uur voor 't eerst weder ernstig rekenschap van zijn eigen ik gegeven, en die overdenking had tot het volle besef van een verandering in zijn binnenste geleid, zoo groot dat ze een terugkeer tot zijn vroeger wezen voor altijd uitsloot.

Hij was niet meer de streng katholieke met zijn kerk dwepende jongeling van voorheen; zijn adellijke kennissen hadden dat reeds lang en goed bemerkt, maar voor hem ging die erkenning als 't ware plotseling op. Het geloof zijner kindsheid, dat niet gestreden had om den twijfel te overwinnen, wijl het den twijfel niet kende, was zoo langzaam, zoo zonder groote gebeurtenissen uit zijn borst geweken, dat hij zelf met verwondering zag, hoe zijn geest zich nooit over dien gewichtigen omkeer onderhouden had. Na de ontzetting waarmee hij eens Reinouts ongeloof kennen leerde, na den diepen indruk van afschuw, door de aflaatprediking in hem teweeggebracht, was geen strooming meer tegen den gescheurden dam van zijn Katholicisme komen aanbruisen, maar iedere nieuwe dag had met bestendigen schoon zwakken golfslag de kloof verbreed, en geen hand had die, toen het nog tijd was, gedempt. Viale toonde hem alleen de schaduwzijde zijner leer, haar onverdraagzaam, meedoogenloos en hoogmoedig karakter. Hij had de eenvoudige kerk zijner jeugd uit het gezicht verloren, had het Katholicisme leeren kennen, zooals het op den troon der macht zetelde en in de groote kathedralen pronkte; hij had gevonden dat de wetenschap der kerk geen oplossing voor de problemen had, die men haar stelde, dat haar kennis feilbaar en haar liefde koud was. Zij droeg geen erbarmende zachtheid in het hart, en de lippen harer dienaars spraken het Joodsche: kruisigt hen, niet het Christelijke: vergeeft hun. Er was geen gloeiende verontwaardiging in zijn borst tegen haar, de vroeger aangebedene, ontwaakt; hij had de tooneelen, die zulk een gevoel konden wekken, niet bijgewoond, hij had haar niet in de daden harer onverdraagzaamheid aan-

schouwd; maar hij had toch de taal harer vervolging vernomen, en ofschoon hij voor de andersdenkenden, die zij bedreigde, niet de deelneming koesterde, die uit den aanblik van hun lijden zou zijn geboren, hij voelde geen sympathie meer voor de gedachte, die zich alleen door geweld meende te kunnen handhaven. Hij had steeds van den grooten schat van geloof en eerbied, dien hij met zich naar Brussel bracht, uitgegeven, zonder ooit te ontvangen, en nu was die rijkdom uitgeput.

Viale vorderde een ijver in dienst der kerk, dien hij niet langer bezat. Toen de graaf hem op den morgen na dat eerste openlijke verzet ernstig over de noodzakelijkheid van een streng gedrag tegen de ketters onderhield, en daarbij sprak als twijfelde hij niet, dat Edward met even vurige wenschen voor de zegepraal der kerk bezield was, maar door een onbezonnen medelijden in de volle uiting van zijn geestdrift weerhouden werd, had de jonge man pijnlijk gevoeld aan hoe groot een zelfbegoocheling zijn beschermer zich overgaf. Neen, hij leefde niet meer in die zegepraal, en huiverde niet voor haar bestrijders; hij was een onverschillige, waar men eischte dat hij als ijveraar zou optreden.

Met behoedzaamheid had hij den graaf van zijn dwaling trachten te genezen, maar zijn woorden waren, zoowel toen als later, vruchteloos geweest, want zij vielen in het oor van een, die zich voorgenomen had ze niet te verstaan. Zoodra de jonge man een meening, die niet met de zijne strookte, wilde uiteenzetten, sneed Viale het onderhoud af, en de uitspraken, welke hij niet beletten kon, werden door hem over 't hoofd gezien, alsof ze niet gedaan waren. Hij vermeed alle gelegenheden, waarbij Edwards erbarmen in 't spel kon komen, en stelde het onrecht, dat de geliefde moederkerk lijden moest, thans meer op den voorgrond dan de wraak, die zij daarvoor nam, maar hij liet toch altijd doorschemeren, dat hij van zijn gunsteling al de verwachtingen koesterde, die men van den ijverigen dienaar van Rome voeden mocht. Viale, dat zag Edward duidelijk,

wilde aan hun overeenstemming van denken gelooven, en wanneer hij zich herinnerde dat de graaf zijn weldoener was, wanneer hij diens genegenheid telkens zag uitkomen, en zich voorstelde hoe diep elk verzet hem zou wonden, kon hij er zelf een zucht om slaken, dat die overeenkomst niet werkelijk bestond, dat hij niet aan de hoop kon voldoen, nog steeds op hem gevestigd, een hoop die hij geen kans zag te verstoren, en die hij toch wist dat ijdel was. Die gedurige slingering tusschen het verlangen om de wenschen van den man, aan wien hij zooveel verplicht was, te vervullen, en de behoefte om zijn gevoelens lucht te geven en ruiterlijk te zeggen, dat hij geen antwoord meer had op al de vragen, die men hem stelde, zij begon sombere wolken over zijn lachenden hemel te teekenen, wolken die zelfs de gewenschte verandering, welke zijn leefwijze ondergaan had, niet kon verdrijven.

De kamer, waarin hij peinzend zat, was niet in Viale's woning gelegen; hij had sedert eenigen tijd opgehouden diens huisgenoot te zijn. Onder den indruk van het vernederend gevoel, voor werktuig te gelden, had hij den graaf met aandrang verzocht, zijn betrekking een meer bepaald karakter te geven, en deze had aan zijn verlangen voldaan. Hij had hem meegedeeld, dat de landvoogdes zijn aanstelling in 's lands dienst wenschte, en zelf voorgesteld dat Edward, ofschoon hij het grootste gedeelte van zijn tijd bij hem bleef doorbrengen, buiten zijn huis zou wonen. Het was of de graaf elken schijn van afhankelijkheid wilde wegnemen, en de jonge man had ondanks de erkentelijkheid, die Viale's gunst hem afdwong, met blijdschap een verandering begroet, die hem geheel zelfstandig maakte, ja in zijn eerste vreugd had hij alle moeielijkheden als daarmee overwonnen beschouwd. Terwijl hij zich vol ijver aan zijn nieuwe bezigheden wijdde, overlegde hij met zelfvoldoening, dat op deze loopbaan toch alleen eigen werkzaamheid als grond van bevordering zou kunnen gelden, en in gedachten zag hij reeds elken tegen hem opgevatten

argwaan verdwijnen, maar helaas — het was bij de gedachte gebleven. Dat pijnlijke verschil tusschen hem en Viale was niet opgeheven, al mocht hij eenige uren met een arbeid doorbrengen, die hem daarvan afleidde, en de edelen hadden hun houding van wantrouwende beleefdheid niet veranderd. Die spottende glimlach, die om hun lippen zweefde als hij een meening uitsprak, welke vrijheid en verdraagzaamheid verdedigde, bewees dat zij niet aan zijn woorden geloofden, ja het scheen of zulke uitingen hen nog koeler en voorzichtiger maakten; zagen zij valstrikken daarin, om hun eigen gevoelen uit te lokken? Zij deden Edward bitter onrecht, en naar hij meende dubbel na zijn vertrek van Viale, dat duidelijk getoond had, hoe hij zich niet als werktuig wilde laten gebruiken, maar hij voelde zich machteloos tegenover hun gedrag. Hij kon geen rekenschap vorderen, waarom ze hem niet vertrouwden, en zou zich alleen belachelijk maken, door op hun beleefd: »is het niet vreemd, dat graaf Egmond op zijn leeftijd het nieuwe hofkostuum van de jonge edelen draagt?" of: »vindt gij 't geen prachtig stel paarden dat de prins van Oranje gekocht heeft?" te antwoorden: »gij zoudt mij vroeger gevraagd hebben, wat ik van hun plannen en gedachten oordeelde; rekent ge mij in staat misbruik van uw vertrouwen te maken, dat ge mij in geen belangrijke zaken meer kent?" Het was vernederend zulke vermoedens begrepen te hebben, en wat zou de vraag daarenboven uitwerken? Dalvilliers, bij wien hij hopen mocht, na een ronde verdediging op een open aanklacht te worden vrijgesproken, had Brussel verlaten; hij kon het gedrag zijner bekenden dus alleen daarmee beantwoorden, dat hij zich zooveel mogelijk van hen terugtrok, maar zijn leven was hiermee zeer eenzaam en moeielijk geworden. De aanhangers der vrijheid noemden hem een spion der regeering; de aanhangers van Granvelle en de felste koningsgezinden zagen in hem slechts den gehoorzamen dienaar der landvoogdes, en begrepen niet hoe Viale iemand tot gunsteling kòos, die zoo weinig fanatisme bezat:

voor beide partijen was hij dus een voorwerp van argwaan en teleurstelling. Hij kon, wanneer hij zulks wilde, elken avond in vroolijke gezelschappen gaan, waar men hem zeer voorkomend ontving, maar uit al die vroolijkheid bracht hij slechts sombere indrukken naar huis.

Ook nu schoof hij met een uitdrukking van verdriet en vermoeidheid de taak, waarmee hij werktuigelijk bezig was geweest, ter zijde, en dacht lusteloos aan de waarschijnlijke onaangenaamheden, die deze avond, dien hij niet had kunnen weigeren bij Meerwoude door te brengen, voor hem zou hebben, toen zijn oog op een brief viel, die nog onopgemerkt op zijn lessenaar lag. Een levendig rood kleurde zijn wangen, hij herkende zuster Klara's schrift.

Zijn brieven aan de non waren in den laatsten tijd schaarsch geweest. Bij zijn opgewonden verhalen van Silvia was het hem voorgekomen, alsof in haar antwoorden iets doorblonk wat, zoo het al geen afkeuring was, hem toch niet aanmoedigde, en het had vrij lang geduurd eer hij haar met zijn verloving bekend maakte; hij koesterde een onbepaald voorgevoel, dat zij die niet met blijdschap begroeten zou. Ook thans hield hij haar antwoord een oogenblik aarzelend in de hand.

Hoeveel duizend teedere herinneringen bracht dit blad hem voor den geest! Het was of de eiken van Ilmenoude hem weer omruischten, en het stille klooster, de eenzame lanen, ook een nog eenzamer plek, rezen voor hem op. O die stille, heilige plek van zijn moeders graf, met hoeveel smart had hij daar geknield, en toch hoeveel bangen tweestrijd, die nu in zijn borst woelde, had hij toen nog niet gekend. Geen hartstocht noch intrigue had zijn gemoed in beweging gebracht, geen twijfel er in gewoond, de koude blikken van schijnvrienden hadden het nooit doen bevriezen, en geen snijdende hoon had het gewond; een weemoedig verlangen naar het warme, onervaren, geloovige hart van die dagen greep hem aan. Hij had een gevoel van die eigen verlatenheid, waarmee hij eens in Brussel gekomen

was, maar nu beurde geen woord van deelneming hem op. De stem van haar, die toen zijn gedachten zoo wel verstond, klonk hem niet meer tegen. Of hij aan Helene dacht? Over zulke aandoeningen kon men niet met Silvia spreken. Silvia had een helderen lach, die niet bij ernstige denkbeelden paste, een paar vroolijke oogen, die niet gaarne op sombere herinneringen zagen, en — met een diepen zucht brak hij den brief open.

Het was zuster Klara's oude, hartelijke toon, die hem uit ieder woord toesprak, maar toch het was geen bemoedigende inhoud. Eéne uitdrukking trof Edward bijzonder. »Gij hebt u nu voor goed aan ons hof verbonden," schreef zij, »het is niet wat ik verwacht had, maar er is voorzeker geen plaats waar meer wat groot en goed is kan gedaan worden. Ik weet, gij wilt dat, en nergens heeft een edel voornemen beter gelegenheid om tot daad te worden, doch ook nergens loopt het grooter gevaar. Als iemand die met die wereld bekend is, als de voormalige hofdame, kan ik, de kloosterling, daarover tot u spreken. Vorsten, ook zij die het betere willen, moeten dat vaak langs kronkelwegen bereiken en kunnen weinig op hun reisgenooten letten. Die in hun voetstappen gaan, moeten in het stof wandelen. Uw bruid is de begunstigde hofdame der landvoogdes, zorg dat zij bovenal als uw bruid beschouwd worde. Gij hebt uw verloving in een balzaal begonnen, denk dat gij ze voor Gods altaar eindigen zult, eindigen met een woord dat u voor altijd bindt. Ik wilde gaarne veel van uw verloofde weten, vooral wat gij alleen mij zeggen kunt; van haar bevalligheid en vroolijkheid kan iedere vreemde verhalen, van haar hart gij alleen, en dat hart moet uw hoogste bezit zijn, want dat slechts deelt gij niet; al het andere mag u behagen, dat moet u nog kunnen steunen en opbeuren, als die schoonheid reeds lang vergaan is."

De jonge man hield met lezen op, hij voelde den ernstigen wenk, in die regels vervat. Bovenal als uw bruid, — verried dat gezegde niet, hoe ook zuster Klara aan zijn

verloving een denkbeeld vastknoopte, dat niets met liefde gemeen had? Zij verdacht hem niet, ieder woord van haar brief ademde deelneming en welwillendheid, maar die toon klonk zoo waarschuwend, hij voelde het: zij verdacht anderen. Het was niet meer de ontsteltenis eener eerste ontdekking, die hem aangreep, hij was reeds te nauwlettend geworden om Margareta's gunst nog met de arglooze oogen van vroeger te beschouwen, maar het was een des te diepere smart. De begunstigde hofdame der landvoogdes, — hij had Silvia nooit als zoodanig aangezien, doch anderen, hij had het gevoeld, deden zulks, en dat die gedachte ook in zuster Klara opkwam, scheen aan hun onderstelling een soort van wettigheid te geven. Kon de minzame, met zooveel ongedachte goedheid den onaanzienlijken vreemdeling tegemoetkomende vorstin baatzuchtige oogmerken aan een verbintenis geknoopt hebben, die zij zelf als het werk van belangelooze liefde geprezen had? Welk een wreed spel was dan met hem gedreven? waartoe had zij zijn gloeienden hartstocht, die alle vroeger gehoorde opmerkingen, welke hem hadden kunnen waarschuwen, vergat, weten te misbruiken? Een bittere glimlach krulde zijn lippen; thans keerden al die toespelingen, zelfs het gesprek, op dien eersten middag in Brussel vernomen, in zijn geheugen terug, en alle schenen te vragen: waarom hebt gij u ook laten misbruiken? Er was veel glans in de oogen zijner bruid geweest, om hem zoo geheel te kunnen verblinden; de schoone Silvia moest hem veel vergoeden, want de vlek eener lage verdenking, waarvan hij niet wist hoe zich te reinigen, rustte om harentwille op zijn naam. Vergoeden, — zou zij het doen? Nogmaals las hij zuster Klara' brief; het kwam hem vreemd voor, zijn schoone bruid van dat kleed harer bekoorlijkheid ontdaan te zien, en zich haar niet meer in de schitterende feestzaal, maar te midden van ernstige plichten voor te stellen. »Steunen en opbeuren," mompelde hij, alsof die woorden klanken eener vreemde taal waren en hij niet dacht ze ooit te verstaan. Hij

voelde dat de wateren, die zijn levensboot droegen, vol ondiepten waren, die hij nooit verwacht had, maar hij zag geen kans om de lichtzinnig verlaten haven weer te bereiken.

Zijn hoofd was heet en zwaar, hij kon niet langer arbeiden; somber trad hij aan het raam en staarde op de drukke straat. Menig gezicht onder die voorbijgangers was hem bekend, hij zou het dien avond opnieuw aanschouwen, terwijl het zich met minzame uitdrukking naar hem toekeerde, om misschien een oogenblik later in de plooien van argwaan en minachting te staan, menigen naam kon hij als dien van een makker noemen; maar onder al die menschen was er geen die eenig hart voor hem bezat, en hij kwam zich niet minder eenzaam voor dan in die dagen, toen zij allen slechts vreemden voor hem waren. Onbevredigd wendde zijn blik zich af; doch binnen de muren van zijn stil vertrek vond hij geen rust, hij moest een afleiding voor zijn kwellende gedachten zoeken, en zoo verliet hij zijn woning om zich onder de voorbijstroomende menigte te mengen.

Het was een schoone, frissche middag. De verkwikkende lucht deed hem goed, en het gezicht der beweging om hem heen verdreef ten minste gedeeltelijk de sombere voorstellingen in zijn binnenste. Brussel bezat zulk een rijkdom van typen, dat zelfs nu, ofschoon de meeste voorname edelen met hun gevolg de hoofdstad verlaten hadden, haar straten een beeld van het drukste leven vertoonden, en even druk waren de gesprekken die men er vernam. Edward kon niet over gebrek aan verstrooiing klagen, en de onderwerpen, die men behandelde, stonden in zoo innig verband met de groote vragen van den dag, dat zij ook in den mond der meest gewone lieden belangrijke woorden legden.

»Hij moet een goed redenaar zijn, een tweede De la Grange," sprak een dicht in zijn donkeren mantel gehulde burger tot zijn makker, die eveneens een wijden mantel droeg en den hoed diep over 't voorhoofd getrokken had.

»Dat is een blijde tijding, broeder; het woord is ons in lang niet verkondigd," klonk het zacht terug, maar niet zoo zacht of Edward, die hen juist voorbij wilde gaan, vernam de woorden en begreep terstond hun zin. Het was een kettersche prediking, waarop gedoeld werd. Nu eens oogluikend toegelaten, dan weer met de uiterste gestrengheid vervolgd, altijd onder de grootste gevaren hadden zich deze preeken zelfs in de onmiddellijke nabijheid der residentie in stand weten te houden en Melville had van zijn bekenden, die er uit nieuwsgierigheid heengingen, dikwijls daarover gehoord, hij zelf echter had deze vergaderingen nooit bijgewoond. Zijn afschuw van de ketters, later zijn veelbewogen leven, hadden hem daarvan teruggehouden, maar in zijn tegenwoordige stemming bezat de gedachte aan al wat nieuw en verstrooiend was aantrekkelijkheid voor hem, en zoo besloot hij zich door de twee burgers naar het oord dier bijeenkomst te laten geleiden. Hij hulde zich op dezelfde wijze in zijn mantel, drukte den hoed in de oogen, zoodat maar weinig van zijn trekken zichtbaar bleef en volgde de beide mannen.

Zij gingen de poort uit en vandaar langs een reeks kleine, vervallen huizen; voor een bleven zij staan en zagen nauwlettend rond. Een grof gekleede handwerker, die in de nabijheid op en neer wandelde, kwam naar hen toe; hij scheen een der wachten te zijn, die bij zulke gelegenheden werden uitgezet, om de gemeente voor een onverhoedschen aanval te waarschuwen; een stevig mes stak in zijn gordel en Edward bemerkte onder zijn wambuis den loop van een pistool. »Waarheen?" vroeg hij.

»Naar de plaats des geloofs in het midden der woestijn," sprak de oudste der burgers, »wij komen in naam der waarheid."

»Treedt binnen," zeide de man en drukte op de klink der kleine deur, door welke beiden naar binnen gingen; toen zag hij op Edward. »In naam der waarheid," sprak ook deze; hij vermoedde dat die woorden een teeken

waren, en zoo scheen het inderdaad, want de kettersche wachter maakte zwijgend plaats en sloot de deur achter hem dicht. Een nauwe, armoedige kamer ontving hem. Voor de tafel zat een vrouw, schijnbaar geheel in haar naaiwerk verdiept, en noch zij noch het vertrek toonde iets, dat van het gewone in het minst afweek. Verwonderd zag hij om zich heen, zijn voorgangers hielpen hem weldra terecht. »Herken uwe vrienden, zuster," zeide de vroegere spreker en sloeg den mantel een weinig terug, »wij moeten ons haasten, want wij zagen de gemeente zich reeds lang op weg begeven; is zij verzameld?"

De vrouw knikte, en oprijzend ontsloot zij een lage, wanneer zij er vóór gezeten was nauwelijks zichtbare deur, die op een van hooge muren omgeven binnenhof uitkwam, aan welks einde zich een houten loods bevond, zooals vaak tot voorraadschuur en bergplaats diende. De ingang hiervan stond open en liet ook inderdaad slechts planken, ongebruikt huisraad en andere onverdachte voorwerpen zien, maar het zachte gezang, dat Edward tegenklonk, overtuigde hem dat dit alles slechts diende om in geval van verrassing het oog der vijanden te verschalken. De schuur was door een hecht beschot in tweeën gescheiden, en de tonen, die hij vernam, drongen uit dat afgesloten gedeelte, waarheen zich nu de haastige stap zijner gidsen richtte. Zacht, met eerbiedige houding traden zij in hun ruwen tempel, zoo ongelijk aan die waarin hun vervolgers met al den glans hunner overmacht praalden, doch door hoorders gevuld zooals niet op de fluweelen kussens in weelderiger bedehuizen plaats namen. Ongeveer tweehonderd mannen en vrouwen van alle rangen en leeftijden waren hier bijeen, de meesten staande, wijl de beperkte ruimte slechts aan enkele hoogbejaarden en zwakken gelegenheid tot zitten bood; allen echter met dezelfde ingespannen aandacht den prediker volgend, die van een kleine verhevenheid zijn krachtige stem door het gebouw liet weerklinken. Hij was,

als het meerendeel dier leeraars, een uit Frankrijk verdreven Hugenoot; dat verried niet alleen zijn welluidend Fransch maar ook de Hugenootsche liederen, die zacht, en melodischer dan de Nederlandsche gezangen, zijn voordracht afbraken. Het gewaad, dat hij droeg, was donker en sierloos, zoodat het bijna voor een geestelijk kleed kon doorgaan, maar een dolk hing aan zijn zijde, gelijk aan die der meeste hier bijeengekomen mannen; de prediker moest in die dagen tevens een strijder wezen, want het zwaard der vervolgers kon elk oogenblik hem en zijn gemeente treffen. Terwijl Edward met die gedachte de vergadering overzag, maakte zij een diepen indruk op hem. Welk een verhaal van leed, strijd en toewijding aan een moedig gekozen zaak sprak uit deze dicht opeengedrongen schaar. Die gestalten, hier van teedere jeugd die het gevaar nog niet begreep, daar van machteloozen ouderdom die het kende, maar zich willig blootstelde om voor het geloof, dat zijn zwakke armen niet meer verdedigen konden, ten minste te lijden; hier mannelijke kracht die voor haar overtuiging kampen en leven wilde, daar vrouwelijke onderwerping die bereid was er voor te dulden en te sterven. Over hen allen zweefden onheil en verderf, zij allen waren bedreigd, en toch hoe geheel waren zij in hun aandacht verzonken, hoe vurig luisterden zij naar de woorden, die hen misschien aan den dood zouden prijsgeven! Als de plakkaten weer volgens koning Filips' bevel ten uitvoer werden gebracht, moest de zwaarste straf hen allen treffen, — zij wisten het, en toch wankelden zij niet. Een gevoel van bewondering vervulde Edward. Hij zag niet, zooals Reinout zou gedaan hebben, met ergernis op den jongen, zwakken handwerker, die tegen den schouder van zijn adellijken buurman leunde en in diens gezangboek las, hij glimlachte niet om de in geestdrift ten hemel geslagen blikken der naast hem knielende onbehaaglijke vrouw, hij ontwaarde alleen de verbroedering en het vaste geloof, dat deze zoo onderscheiden menschen verbond, en hij voelde de eenzaam-

heid in zijn eigen kerk. Nog nooit had hij een oord gezien, dat de wereldsche macht dier kerk zoo duidelijk openbaarde, als deze arme, ellendige plaats, waartoe haar bestrijders hun toevlucht moesten nemen, maar ook nooit had hij haar geestelijke onmacht zoo levendig zien uitkomen. Met al haar straffen, al haar beloften, wat vermocht zij tegen deze menschen? wat tegen den man, die hier zijn stem verhief om haar wreedheid te brandmerken? Hij kende haar bedreiging, en hij verwachtte ze; Edward voelde, dat hij zich daarmee boven haar plaatste, op een hoogte waar haar arm hem niet meer bereiken kon.

De zon, die door eenige ruiten in het dak naar binnen drong, kon slechts een gedeelte der schuur verhelderen, en zoo was het grootste deel der hoorders in schemering gehuld, maar op de gestalte van den prediker viel een schel licht, dat zijn bleek, vermagerd gelaat te sterker tegen dat duister deed afsteken. Hij was een rijzig man van omstreeks vierendertig jaar. Zijn trekken waren edel, maar streng; nadenken en smart hadden ze diep gegroefd, en tevens ieder spoor eener frissche kleur van het gezicht weggenomen; marmerwit kwam het onder de donkere haren uit. Zijn blik was ernstig en doordringend, hij scheen tot in het diepst der ziel te kunnen lezen, en werd door oogen geworpen, wier vuur een bittere kommer getemperd, maar niet verdoofd had. De welluidende stem was vol zuidelijken gloed en vormde een eigenaardige tegenstelling met de onbeweeglijkheid zijner houding, die evenals zijn kleur aan een beeld liet denken. Hij had een korte pauze in zijn rede gemaakt, en toen hij nu weder begon, luisterde ook Edward met aandacht naar zijne woorden.

»En zoo wie zal verlaten hebben huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijn naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven, — alzoo spreekt de schrift, en heilig zijn hare geboden. Wat de ijdele begeerte in ons hart tracht vast te houden, dat moeten wij er uit losrukken,

en zoo daar is brandende smart in onze ziel en eenzaamheid op onzen weg, het is beter dan dat wij leven in heerlijkheid en vinden de poort des hemels gesloten. Want wat baat het een mensch, die de geheele wereld zoude winnen en zich zelven verliezen? Neen, als de stem Gods tot ons spreekt, zeggende: gaat henen en verlaat die u lief waren, want hun ziel is donker en gij kunt daarin geen licht brengen, dan zullen wij gaan, en wat er kleinmoedig is in ons binnenste, dat zullen wij overwinnen, immers de steun Gods is met ons. Maar zoo wij volgen waar hij ons roept, moeten wij daarom ook volgen, waar wereldsche stemmen ons uitdrijven? zeggende: weg met u, gij ketters en verworpelingen, uw leer is strijdig met hetgeen wij leeren, en wij zullen u straffen door vuur en zwaard zoo gij niet gehoorzaamt. Wie zich tegen Gods wil verheft is als de vonk, die omhoog vliegt en den hemel in vuur wil zetten, om, een verbrand stofje, zelf weer op de aarde neer te vallen, doch wie zich onderwerpt aan de tirannie der goddeloozen, die is een slaaf en niet waard de vrije lucht, die hem omgeeft. Ons is geboden, liever het staal te voeren voor 's Heeren zaak, dan vrede te sluiten met den vijand en zijn dienst op te offeren; ook Jezus heeft gesproken: ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Waant echter niet, dat de strijd liefelijk is in zijne oogen. Neen, hij haat hen, die de vreedzamen storen en hen met gruwzaamheid dwingen; daarom denkt niet, dat het zijn welbehagen is, wanneer gij doet wat uw vervolgers gebieden. Liever zou hij u zien, levende in vereeniging met de uwen, dan dat hij u thans aanschouwt, gescheiden en verstrooid; de vrouw, die geen ergernis gaf, weggerukt van haar gade; het kind, dat in godsvrucht leefde, verstoken van den steun des vaders; de woning, waarin gij hem diendet, een eigendom der onrechtvaardigen, en de akkers, die gij bebouwen zoudt tot een hem welgevalligen aanblik, verlaten en woest; liever ziet hij den vrije dan den verdrukte.

En nog zijt gij onder de uitverkorenen!

Ik kom tot u, een vreemdeling, uit streken gezonden, waar men uw heil prijst. Gij moet lijden op dezen bodem, gij jammert over de gruwelen van uw vaderland, en het is hard schande te moeten roepen over zijn geboortegrond, maar toch — gij hebt nog een vaderland. Er is nog een hoop in uw hart, die zich vastknoopt aan uw volk, een gevoel dat u zegt, hoe hier de nieuwe dageraad zal kunnen aanbreken; ach, over óns rust de sluier van den nacht. De Hugenoot komt tot u, en wil medekampen als het verzet zal aanvangen, maar dat verzet moet uitgaan van u, niet van hem. Misschien, als de vrijheid hier wonen zal, dat ook voor Frankrijk haar licht opgaat, maar Frankrijk zal niet de plek wezen, waar de glans van den nieuwen morgen verrijzen mag. Uw land de wijkplaats te zien, waarheen hij zich wenden kan als de vervolging in zijn eigen land woedt, dat is de bede van den vreemdeling, die niet meer waagt te hopen, dat het gezegende toevluchtsoord op zijn grond wezen zal, vast als de rots van ons geloof, waartegen het geweld tevergeefs aanslaat. Gij wordt gebogen, maar gij zijt nog niet gebroken. O wacht niet tot gij het wezen zult, tot de bloedwetten, die men over u brengen wil, hier schrikkelijk regeeren. De zaak, die wij dienen, zal niet ondergaan, ook niet met u, niet met eenig volk, want zij is de zaak van God, doch het is groot zijn werktuig te zijn. Niet ons heeft hij verkoren, maar gij rust nog in de schaal waar kracht en wil gewogen worden, en hij kan u nog opnemen en zeggen: wel u, gij zult het wapen zijn, waarmede ik tegen leugen en verdrukking strijden wil. Nederlandsche broeders, uw kleine volk kan het grootste worden.

IJdel is de roem der overwinning, waar de onrechtvaardige den onrechtvaardige slaat; de lauweren verwelken, en de zege gaat, gelijk zij gekomen is, zonder vruchten te dragen, want de eene natie bestrijdt de andere, en latere geslachten weten niet waarom of waartoe; maar uw kamp zal die van het geheele menschdom zijn. Gij kunt worden

de lichtbrenger voor hen, die in het duister smachten, en de ijveraar voor hen, die onverschillig rusten. In de Duitsche staten wordt geen brandstapel meer ontstoken, en de bijl, die u slaat, verheft er zich niet; volgt hun voorbeeld en weert de tirannie, gelijk zij het deden, — maar gaat verder dan zij. In hun tempels kan de stem van het geloof vrij weerklinken, doch het is een koude, onbezielde stem. Zij ijveren niet tegen de vervolgers, tegen den Antichrist, neen! tegen den broeder naast wien zij strijden moesten, alleen omdat hij Christus met andere gebeden prijst. Als een stilstaande beek is hun geloof; vrij moogt gij de oevers naderen, maar die oevers zijn dor, en het water vloeit niet meer. Daarom moge úw volk met rijker vrucht werken in den wijngaard des Heeren.

Slaat het oog naar binnen; nog is uw lot niet zoo hard, dat gij reeds geleerd hebt liever alles prijs te geven dan zijn ellende te dragen; doch beproeft u zelven, of gij, als de nood komen zal, verduren kunt wat gij zult moeten verduren, wat u geschieden zal als kerker en dood u verschoonen, en gij in den vreemde een schuilplaats zoekt. Hebt gij bedacht, of de legerstede van den vluchteling u rust zal schenken?"

Hij zweeg, de strenge trekken werden niet verzacht, maar toen hij na eenige oogenblikken het woord weder opvatte, klonk zijn toon veranderd; er was geen gloed meer, slechts een half bedwongen weemoedige ontroering in zijn stem, terwijl hij voortging: »als het stof der ongastvrije stad, dat Jezus zijn apostelen beval van zich af te schudden, alzoo moeten wij onze zondige begeerte van ons afdoen. Het stof wordt licht verwijderd, maar den weg zelf te verlaten, waarop het onze kleederen bedekte, doch dien wij bewandelden sedert onze voetstappen hun eigen richting kenden, dat kan zwaar vallen. Haard en huis, hofstede en erf, laat ze door het geweld vernield worden; zoolang er nog een plek is, waarop uw schreden hun merk gezet hebben, zoolang voelt ge dat er een tehuis voor u

is, gij zijt nog op eigen grond, gij zijt in uw vaderland. Die streken zijn u bekend, uw lijden zelf heeft ze met duizend gewaarwordingen beschreven, ze dekken velen van hen voor wie eens uw hart klopte, het is de bodem uwer graven, de bodem waarop uw eerste gebed weerklonk en gij God voor het eerst gevonden hebt. Ons geloof heeft geen vaderland; het spreekt in de gloeiende velden van Palestina met dezelfde klanken als in het koude Noorden, en ik voel de tegenwoordigheid van dien God, dien ik zich in mijn land zag openbaren, ook hier in den vreemde; ik wil u niet binden aan dezen grond zoo de ongerechtigheid op hem zetelt; beter vluchten in de verste eenzaamheid, dan blijven waar de besmetting heerscht. Doch kunt gij die kranke stoffen nog verwijderen, o doet dan alles om uw vaderland te redden, want ik zeg u: het brood van den banneling is hard en de tranen vloeien in zijn beker.

Mijn geboortegrond, zoo schoon, zoo gezegend door de natuur, waarom mocht de zaligheid van den uitverkorene u niet ten deel vallen? waarom moet iedere wensch uwer zonen naar een ander oord zich richten, een oord hun niet door de herinnering geheiligd, niet door het verlangen weenend gezocht?"

Hij sprak de laatste woorden zacht, meer tot zich zelf dan tot zijn gehoor, maar zij maakten een levendigen indruk. Elke uiting van sterk gevoel bij personen, wier geheele wezen van zelfbeheersching spreekt, heeft iets aandoenlijks; de groote tegenstelling tusschen de zwakke natuur en den sterken wil treft, vooral wanneer de eerste zegeviert, het gemoed, en ook hier rustte menige blik van deelneming op het bleeke gelaat van den prediker; ja, het was duidelijk dat zijn godsdienst levendiger tot de harten sprak, nu zij hem in zoo echt menschelijke smart zagen. Het is altijd een behoefte der ziel, in hem, die haar blikken ten hemel richt, nog de keten te zien, waarmee hij aan de aarde is vastgehecht; en zoo enkelen die smart om een verloren vaderland als wereldsche ijdelheid veroordeelden, verreweg

de meesten der toehoorders waren geroerd, en hingen aan zijn lippen, toen hij met krachtiger stem vervolgde: »vergeeft het mij, zoo ik u van gevoelens sprak, die te kennen u nog niet werd opgelegd; o mijn geloofsgenooten, leert ze niet door eigen kleinmoedigheid verstaan. Ziet, het zijn thans dagen, waarin gewogen wordt en geoordeeld; wij lezen ze niet, de vonnissen, die de hand des rechters opmaakt, want zij staan geschreven in het boek der eeuwigheid, welks bladen niet opengaan vóór de tijd als een dor blad onder onze voeten vertrapt ligt, maar geen letter wordt uitgewischt in dat groote boek. Denkt, wat daar van u zal geschreven staan. Een heerlijk oordeel, dat zegt hoe gij u in den heiligen strijd geweerd hebt, tot het staal in uwe hand de ketens der tirannie verbrijzelde, of — een smadelijk zwijgen, zooals het hen bedekt, die verworpen werden voor het aangezicht des Heeren.

Wee u, zoo dat wezen moest! Dan zult gij uitgaan in den vreemde, en niet alleen de jammer, neen ook de schaamte zal u verzellen, en gij zult niet wagen terug te zien naar het land uwer vaderen. Gij hebt het ten prooi gelaten aan die het verwoesten, en gij kunt niet verduren den aanblik der graven die werden gedolven, omdat gij niet den moed hadt hen te bestrijden, die het moordende zwaard voeren. Want ik zeg u: het zal vreeselijk woeden over deze streken. Die u vervolgen zijn harder dan steen, al hebben zij nog niet gewaagd u te verpletteren. Uit de rots kon eens Mozes het water slaan, dat de dorstigen drenkte, maar waant niet, dat al uw beden een druppel medelijden uit het hart van de dienaars der inquisitie zullen persen. Ziet op Spanje, daar heeft zij getoond wat zij wil, indien zij slechts kán. Daar gaat het vuur nooit uit, daar rust de foltering nooit, daar zijn de kerkers nooit leeg, daar heeft zij bewezen, dat haar verschoonen onwillige zwakte, dat haar vervolgen triomfeerende kracht is. Zult gij dulden, dat zij ook hier haar bloedbanier opheffe, en geen genade meer kenne, wijl zij geen weerstand meer ziet?"

Hij had de hand uitgestrekt, als kon hij daarmee die gruwelen aanwijzen, zooals ze gepleegd werden en zooals hij ze waarschijnlijk levendig voor zich zag. In den blik zijner oogen, die groot en dreigend geworden waren, rustte die uitdrukking van afwezigheid, welke er in onstaat, als de ziel niet langer op de dingen der wereld buiten haar gericht is, maar, naar binnen geslagen, de beelden harer eigen gedachten ziet; en het was, of bij de laatste woorden een rilling door de geheele luisterende schare ging.

Sneller ademde de borst der vrouwen, en de wang verbleekte of kleurde sterker, terwijl haar lippen zich openden als wilden zij met het gesprokene instemmen, dat haar hart in angstige vrees of in toornige verontwaardiging deed kloppen.

Vuriger glinsterde het oog der mannen, hun vuisten balden zich, en de zware ademtocht, die hun beweging vergezelde, klonk als een antwoord op de vraag van den prekiker. Er rustte een ontzettende spanning over de geheele vergadering en niemands lippen hadden noodig te spreken, want ieder gelaat, ieder gebaar sprak.

Ook Edwards wangen gloeiden; ook hij voelde het bloed heeter naar de slapen stijgen. Hij vergat dat het zijn kerk was, waartegen zich die aanklacht richtte; hij vergat de wijde kloof, die hem van deze menschen scheidde, en hun gevoel was het zijne; den kreet van haat, in hun borst slechts met moeite gesmoord, ook hij had dien tegen hun onderdrukkers kunnen slaken. Het mocht een vijandelijk geloof zijn, dat hier sprak, het was een geloof. Geen koude twijfel had nog de hand op zijn warme overtuiging gelegd, en Edward voelde haar stralen door de nevels van onzekerheid en aarzeling heendringen, die zich om zijn hart gezameld hadden. Ja, zóó zou hij eenmaal gesproken hebben, waneer zijn kerk bedreigd en gehoond was, zooals die welke hij thans hoorde verdedigen; het was als vernam hij in die woorden van onwrikbaar geloof nog eens de echo der weggestorven tonen, die ook in zijn gemoed had-

den weerklonken; en de leegte, die er nu heerschte, zag met verlangen naar die dagen terug. De lippen van een Protestant nog eens al de wenschen voor een Katholicisme wekkend, dat hij reeds met onverschilligheid was gaan beschouwen, — wel mocht hij zich over dit zonderling verschijnsel verwonderen, want de menschen hebben zulk een wijde kloof tusschen elkander gegraven, dat zij de brug, die daarover zou kunnen voeren, zelden meer zien en bij het gebed des vijands alleen aan den vijand denken, niet aan den gemeenschappelijken hemel, waartoe dat verdeelde gebed moet opstijgen.

Hoelang deze droomen en herinneringen duurden, wist hij niet; zij namen zijn ziel zoo volkomen in, dat hij niet meer op het verdere verloop der rede, op de vermaning tot weerstand tegen de bloedplakkaten lette; eerst toen de prediking geëindigd was, en de gemeente zich begon te verstrooien, ontwaakte hij uit zijn mijmering. Zijn oog viel op den leeraar. Hoe kalm was diens houding, hoe onbevreesd zijn gelaat, en toch zou misschien nog dien eigen avond de kerker der inquisitie hem omvangen, het zwaard van den beul zijn zoo moedig beleden overtuiging weldra straffen. Een levendig verzet welde in Edward op. Neen, zoo mocht het niet zijn! Van deze menschen kon geen den vreemdeling beschermen, want hetzelfde gevaar bedreigde hen allen; maar hij, de Katholiek, hij vermocht het, in zijn woning zou geen argwaan den ketter zoeken. Zonder verder beraad, met de snelle ingeving van een jong lichtbewogen gemoed, trad hij op den prediker toe. »Gij kunt hier niet toeven," zeide hij; »waarheen wilt gij gaan?"

»Ik ben hier onbekend," antwoordde de Hugenoot, »het is van geen belang waarheen ik mijn weg richt, een onderkomen kan ik overal zoeken."

»Gij zijt in gevaar."

»Ik ben het elders zoowel als hier, in eenzaamheid gelijk der menschen. Gij zult uws levens niet zeker zijn, al

ware het eens enkelen daags," sprak de vluchteling bedaard; »indien God wil, zal hij mij helpen; zoo niet — zijn wil geschiede. Doch waarom zoekt gij mijn nabijheid, jonkman, indien mijn pad u te oneffen dunkt?"

»Ik ben Katholiek," antwoordde Edward — zijn stem haperde; was hij dat nog in waarheid? — »doch ik haat de vervolging evenals velen van mijn geloofsgenooten, die tegen de inquisitie ijveren zooals gij het doet. Ik wil u huisvesting geven en sta voor uw veiligheid in."

De prediker zag hem scherp aan. Dergelijke voorstellen eischten in dagen van verraad en gevaar groote behoedzaamheid; toch waren zij niet zoo vreemd, als het bij den hevigen strijd tusschen beide geloofspartijen moest schijnen. Katholieken, die de wreedheden der kerk afkeurden, waren niet zeldzaam, en de Protestant, die tegen haar vervolging ijverde, vond in hen beschermers, die niet zelden tot broeders werden, wanneer zij voor hun verdraagzaamheid onder de Roomsche banier geen standplaats vonden. Het was dan ook na een korten, onderzoekenden blik, dat de vreemdeling op vasten toon antwoordde: »zoo ge mij helpen wilt, ik dank u; zoo ge mij verraden wilt, ik zal u niet smaden, gij kunt mij aangeven op hetgeen gij gezien hebt; maar laat uw ja ja, en uw neen neen zijn. Biedt ge mij een gastvrije woning in ernst aan? zeg ja, en ik zal u vertrouwen."

»Ik herhaal u mijn aanbod, zoowaar wij beiden één God vereeren, hoe onze dienst ook verschille."

De geestelijke reikte hem zwijgend de hand, wierp zijn mantel om en verliet aan Edwards zijde de plaats der bijeenkomst. Het begon reeds avond te worden, toen zij naar buiten traden en zonder verdere woordenwisseling het pad volgden, dat hen tot aan de poort der hoofdstad bracht, waar men hun namen vroeg. Melville maakte zich bekend, en zonder naar zijn metgezel om te zien liet men hem binnen; den drager van een zoo loyalen naam onderstelde men niet in gevaarlijk gezelschap. Het was voor den

Hugenoot overigens gelukkig dat hij zich met een zoo betrouwbaar persoon bevond, want toen zij langs de minder drukke straten naar Edwards woning gingen, kwamen zij eenige gerechtsdienaars tegen, wier gesprek toonde wat hem anders gewacht zou hebben. »Dat die vervloekte Fransche rebel zou preeken, hadden wij moeten weten," merkte de een op, »dàt had een vangst gegeven."

»Als hij zich hier schuilhoudt, zullen wij hem toch wel vinden; wij kennen de kettersche huizen, en uit de stad kan hij vooreerst niet, alles wordt bewaakt," hernam een ander; »ik ben benieuwd, hoe hij zich op de pijnbank houden zal."

»O, die is er al meer op geweest, die zweert niet af. Het is onzin met die bekeeringen, in hun hart blijven ze allen ketters."

Edward wierp een blik op den prediker, hij vreesde dat deze zich door eenig teeken van ontsteltenis verraden zou, maar er was op zijn gelaat slechts een glimlach van minachting te zien, terwijl zijn tred even vast en kalm bleef. Weldra hadden zij de beschermende woning bereikt.

»Wees welkom," zeide de jonge man, zijn gast een zetel aanbiedend, waarin deze zich vermoeid neerwierp.

»Ik dank u," antwoordde de vreemde; »mocht God mijn gebed verhooren, dan zal mijn verblijf in dit huis gezegend zijn."

Edward begreep de bedoeling dier woorden. »Gij zijt in een katholiek huis," zeide hij; »tracht het geloof er van niet te ondermijnen."

»Ik zal u geen ergernis geven; niet ieder ijzer kan den vollen gloed van het vuur terstond verdragen, en de waarheid moet tot velen eerst langzaam komen." Hij zag zijn gastheer in het jeugdig gelaat en vervolgde: »gij zijt waarschijnlijk gewoon uw vrienden elders te zoeken, ik zal u geen onderhoudend gezelschap zijn. Scherts en vroolijkheid zijn van mijn lippen geweken, sedert de taal, die mij het leven leerde, slechts die der klacht was."

»Is het waar, dat men u op de pijnbank bracht?"

»Ja, men wilde de plannen onzer verdrukte gemeenten opsporen, en het heilige gericht stelt scherpe vragen. Doch wat is de pijniging van het lichaam bij de foltering, die onze geest in deze dagen ondergaat? waarlijk, op deze alleen doelde ik, toen mijn mond van bittere smart gewaagde. Wat ik op dezen grond geleden heb, dat was weinig, neen, niets bij dien duizendmaal grooteren jammer, die mij dáárom aangreep, dat ik het buiten mijn vaderland lijden moest. Toen ik Frankrijk voor altijd vaarwel zeide, kon er geen erger pijn meer komen."

»En waarom hebt gij u van uw land losgerukt, om in een ander te gaan waar gij evenzeer een balling zijt? wat, nu gij het gevaar hier trotseert, dreef u er toe het daar te ontvluchten?"

»Wijl de tegenstand er hopeloos is. O, zoo alleen het bevel der tirannen mij van Frankrijk scheidde, die scheiding zou ik spoedig opheffen, maar de ingeving van mijn eigen hart sprak in hun oordeel. Dat is geen balling, die blijft denken en hopen en streven met zijn volk; hij alleen is het, die zich zelf er van moet losmaken, die strijdt voor een vreemde zaak en het heiligste onder vreemden moet zoeken; zelfs geen graf wacht hem op zijn geboortegrond; als hij valt, zal het op vreemden bodem zijn. Zoo is mijn lot. De dood dreigde mij in Frankrijk niet meer dan hier, ik ben in beide staten de vogelvrijverklaarde rebel, doch daar te sterven zou niets zijn dan rust te zoeken voor mij zelf; hier kan mijn leven en mijn dood een steen worden in het groote gebouw der vrijheid, dat, zoo God wil, op dezen bodem zal verrijzen."

Edward voelde weder zijn bewondering voor den moed des ketters ontwaken. Het kostte hem moeite zich te herinneren, dat hij geen sympathie voor diens zaak mocht toonen, en instee der woorden van deelneming, die reeds op zijn lippen waren, alleen te vragen: »zijt gij met geen ander doel hier dan om te prediken?"

De geestelijke schudde het hoofd; zijn zwervend leven had hem te veel menschenkennis geschonken, om niet aan de eenvoudigheid der vraag terstond te voelen, dat zij zonder slinksche bedoelingen gedaan werd, en hij antwoordde even rond: »mijn weg gaat naar Duitschland; de broeders, die hier het voorbeeld hunner Duitsche geloofsgenooten willen volgen en de tirannie weren, hopen op hun ondersteuning."

»Daarvoor toonen de Luthersche vorsten weinig ijver."

»Helaas ja, de zonneschijn van het geluk heeft hun geestdrift verschroeid, en hen doof gemaakt voor den jammer, die aan hun grenzen om hulp schreeuwt; doch hun koude harten kunnen verwarmd worden en hun oogen voor het gevaar opengaan, dat ook hen bedreigt, want als de onderdrukking hier zegeviert, zal hun vrijheid niet langer duren, dan de stroom, die een land binnendringt, tijd noodig heeft om het met zijn water te bedekken, eer hij zich weer een nieuwe prooi zoekt."

»En gelooft gij dat een opstand tegen het wettig gezag, die door zulke bondgenooten ondersteund zou moeten worden kans van slagen heeft?"

De vreemdeling richtte zijn doordringende oogen op Edwards gelaat. »Gij zijt Nederlander, en kunt van wettig gezag spreken, waar het de tirannie geldt? van opstand, waar alleen de vervolging geweerd wordt? Is Luthers denkbeeld, dat de onderdrukking in stomme berusting moet verdragen worden, ook dat der kerk van Rome? Pleegt zij het geweld, en predikt zij de onderwerping? Nu, de volgelingen van Calvijn hebben die leer niet omhelsd; zij zullen als martelaars weten te sterven, — maar na eerst als mannen te hebben gestreden."

»Gij verwerpt de denkbeelden van Luther; wat kan een hervorming zijn, die reeds nu innerlijk verdeeld is?"

»Ook de hervorming heeft haar gebreken, want zij is het werk van menschen, al waren het zulken, die de goddelijke voorlichting sterkte; doch juist dat zij de dwalingen

geen kille redeneeringen van voorzichtigheid doen hooren; hij voelde, dat ze vruchteloos zouden zijn. Dat onwankelbaar vertrouwen liet zich door geen waarschuwing schokken, en hij had geen even krachtige overtuiging er tegenover te plaatsen; zoo zweeg hij, en overdacht slechts met bezorgdheid, wat zware taak hij op zich had genomen, toen hij dezen man zijn bescherming aanbood. In welke moeielijkheden kon de onbevreesde ijveraar hem niet brengen, wanneer diens hartstochtelijke taal het wantrouwen opwekte, en hij, nu men alle uitgangen zoo zorgvuldig bewaakte, geen kans zag om zijn vlucht te begunstigen; had hij niet lichtzinnig gehandeld door een belofte te doen, die het hem misschien onmogelijk wezen zou te vervullen? Tot Edwards eer moet gezegd worden, dat het veel meer de angst voor het lot van den prediker, dan voor eigen gevaar was, die hem bij de gedachte aan ontdekking sidderen deed. Zijn gast had dat medegevoel in hem wakker geroepen, dat ongeluk en fierheid meest in ieder jong hart verwerven, en weerzin en schaamte rezen in hem op toen hij zich zijn kerk voorstelde, het zwaard van den beul zwaaiend. Wat heeft deze man misdreven? klonk het in zijn binnenste; vreugde en eer, al wat het leven schoon en gelukkig maakt, heeft hij aan zijn overtuiging opgeofferd; en toch wordt hij vervolgd, en de laagste, verachtelijkste weelde, die geen geloof kent, maar den naam van katholiek draagt, vindt eerbied en aanzien bij die vervolgende kerk. Terwijl hij zich, in de vrees dat een plotselinge verontschuldiging argwaan teweeg zou brengen, voor het feest bij Meerwoude gereedmaakte en den vreemdeling vaarwel zeide, was er een bitter gevoel in zijn hart; hij vergeleek de menschen, die daar in veiligheid tot hun vermaak bijeenkwamen, met de bedreigde, alleen het gebed zoekende schaar, die hij zooeven gezien had; deden de ketters onrecht, wanneer zij verklaarden het betere deel te kiezen?

Het gezelschap bij Reinout was overigens, ofschoon

katholiek, niet kerksch gestemd; de woorden althans, waarvan Edward bij zijn binnentreden er nog eenige opving, klonken wel minder verheven, maar niet minder verwerpend dan de taal van den protestantschen leeraar.

»Ze vertellen voor zeker, dat de Paus aan koning Filips subsidiën zal zenden, om de ketters te bestrijden," merkte De Burge aan.

»Die zullen wel een omweg maken, tot ze zoo verdwalen, dat geen mensch er meer van hoort," riep Mansfeld; »in Rome is niets zoo duur als het geld. Zijn Heiligheid zit liever met een ketter aan tafel, die het maal voor hem betaalt, dan met een geloovige die zijn beurs thuis liet."

»Hij denkt: ieder het zijne, en als ik mijn vijanden met vervloekingen bestrijden kan, behoef ik geen geld te sturen om wapens tegen hen te smeden," lachte een ander der gasten; »er is geen prettiger ambt dan Paus te zijn; men krijgt steeds en men geeft niets; hij kan naar waarheid zeggen: mijn juk is zacht."

»Dat moet u, als ge zoo bijbelvast zijt, niet wonderen," antwoordde Reinout; »het is naar den tekst die er aan voorafgaat gehandeld: komt allen tot mij, gij die beladen zijt, en ik zal u rust geven. Of hoe kan men iemand beter rust geven dan door den last van hem af te nemen? En geldzakken zijn al een zeer zware last."

»Ja, het is pure goedheid," spotte De Burge; »hoe kunnen die ketters toch zoo ondankbaar zijn om daar nog op te smalen? Ik hoor, zij hebben vandaag weer een bijeenkomst hier in de buurt gehouden; ik heb het ongelukkig te laat geweten, om er heen te gaan, ze hadden het zoo in stilte aangelegd, dat wij er pas achter kwamen toen alles voorbij was."

»En wie preekte?"

»De la Tour, die uit Frankrijk om zijn oproerige redevoeringen verbannen is; er staat een prijs op zijn hoofd, daarom waren zij zeker zoo voorzichtig en..." De Burge verstomde, zijn blik viel op Edward, die door Meerwoude

werd begroet, en dat deed hem plotseling zijn zin afbreken. Het was weder een dier onverschillige, alledaagsche gesprekken, dat nu eensklaps de politieke opmerkingen van zoo even verving; Reinout echter was de eenige, die dezen overgang op gemakkelijke wijze verrichtte, de anderen gedroegen zich zoo onhandig, dat zij Edwards aandacht daardoor terstond tot zich trokken. Hij voelde een oogenblik al het kwetsende van dien argwaan, maar dan verhief zich een fier zelfbewustzijn in zijne borst, dat zich boven elke onverdiende verdenking plaatste; deze menschen kwamen hem slechts als onwetenden voor, die, wanneer zij eens alles hadden kunnen inzien, met schaamte op hun eigen verblinding zouden staren. Het denkbeeld, dat de man, wiens naam men nauwelijks in zijn bijzijn durfde noemen, in zijn woning een toevlucht gevonden had, riep hem een glimlach op de lippen, die hem in staat stelde met meer ongedwongenheid dan anders de onbeduidende vragen, die men hem deed, te beantwoorden, en Meerwoude was te wellevend om de koelheid zijner gasten niet zooveel mogelijk uit te wisschen. »Uw binnentreden maakte onze ijverige hervormers verlegen," zeide hij vertrouwelijk; »als de bijbel voor alle leeken een geoorloofde lectuur was, zouden zij er geen woord in lezen, maar nu hij in een ketterschen reuk brengt, halen zij er teksten uit aan, en voelen dan zelf hoe wonderlijk hun die soort van godsdienst staat."

»Zij konden een erger boek gekozen hebben."

Reinout knikte, en toen Edward het verbod er van onredelijk noemde, begroette hij deze vrijzinnige uitspraak niet met het wantrouwen, dat zijn kennissen daarvoor zouden hebben. Integendeel, over zijn bleeke trekken, waarop de vermoeienis van het feest duidelijk geschreven stond, gleed vluchtig een tevreden uitdrukking, en die kon alleen uit een vast geloof aan de oprechtheid dier meening voortkomen.

De partij, hoewel talrijk en druk, bood Edward weinig vermaak. Toen deze gezelschappen hem nog nieuw waren en de algemeene toon jegens hem van welwillendheid ge-

tuigde, hadden zij hem behaagd, thans voelde hij zich eenzaam en misplaatst, terwijl de gesprekken hem ruw of onbelangrijk klonken. Er werd sterk gedronken en gespeeld, twee genietingen waarvan hij de heerlijkheid niet waardeerde; en al maakte de wijn veler tong zelfs in zijn tegenwoordigheid los, hij luisterde zonder deelneming naar hun woorden, onder welke hem de tijd traag en drukkend voorbijging. Eerst de loop van het spel bracht hem tot meer belangstelling, maar niet tot die van genoegen. Onder hen, die zich het ijverigst aan de kansen der fortuin overgaven, behoorde ook de jonge Vredenborg, en zooals Edward hem gadesloeg, met die sterke kleur op het afgespannen gelaat, met die van opwinding gloeiende oogen en de snel verminderende hoopen gelds voor zich, greep een gevoel van afkeer en angst hem aan. Hij zag eenigen tijd zwijgend toe, maar dan overmande hem zijn bezorgdheid en, zich naar Filips buigend, fluisterde hij nadrukkelijk: »gij speelt te hoog, ga niet voort."

»Wat zou dat ú deren? ik wil spelen," antwoordde Filips met de koppigheid van den wijn, dien hij gedronken had, en schudde op nieuw de kaarten.

»Gij zijt niet meester van u zelf," vermaande Edward.

»Ik zou willen weten of gij mijn meester zijt, laat mij met rust, ik wil op eigen beenen staan."

»En vallen," mompelde zijn welmeenende waarschuwer met een zucht. Hij zag naar Meerwoude om, hopend dat deze zijn gezag bij den jongeling zou gebruiken, maar Reinout scheen voor alles oogen te hebben, behalve voor dat wat Edward zoo wenschte dat hij zien en beletten mocht. Met een paar haastige woorden lichtte hij den edelman dus omtrent zijn vrees in.

Deze haalde de schouders op. »Het is verkeerd, doch Filips is geen kind meer, en ik wil mij niet belachelijk maken door als een gestrenge voogd op te treden; maak u trouwens niet ongerust, wat hij heden verliest kan hij morgen herwinnen, of had hij gisteren gewonnen; al deze menschen leven voortdurend tusschen eb en vloed."

»Maar ik vrees, dat hij bij de eb slecht zwemmen kan," hernam Edward dringend.

»Hij heeft zich lang genoeg geoefend, en in elk geval zou mijn raad weinig baten, niets is zoo hoogmoedig als onkunde." Met deze zeker niet onware maar weinig troostrijke opmerking stapte Reinout van de zaak af, en Edward zag geen kans om hem tot andere gedachten te brengen.

»Waarom speelt gij niet, Meerwoude?" riep op dit oogenblik De Burge.

»Ja, gij moet meedoen," voegde de jonge Vredenborg er bij.

»Ik heb genoeg gespeeld, en als gij verstandig zijt, Filips, waag u dan aan geen nieuw verlies, gij kúnt niet spelen."

Het zou zeker verstandig geweest zijn, indien zijn woorden waren opgevolgd, maar nooit werd een goede raad in slechter vorm gegeven. De jonge Vredenborg was ijdel, en al had hij geen lust gehad om te spelen, zou de onderstelling, dat hij niet spelen kon, genoeg zijn geweest, om hem oogenblikkelijk daartoe aan te zetten; hoeveel te meer nu, terwijl hij van verlangen brandde, in zijn vermaak voort te gaan. Hij wierp het hoofd in den nek en smeet eenige goudstukken op tafel.

»Kom, gij moet meedoen," herhaalde De Burge, die daar bij gewonnen had, in een zeer rooskleurige stemming verkeerde en stoute begrippen ontwikkelde over een algemeen menschenbond, dat vooreerst een gezellig spel ten doel zou hebben, maar verder tot verspreiding van geluk onder de wilden kon dienen, mits men tot voorwaarde stelde, dat de leden altijd volkomen nuchter moesten zijn.

Of dit plan door zijn nieuwheid of door eenige andere schitterende eigenschap, misschien wel zijn bijzondere uitvoerbaarheid, Reinouts bedenkingen overwon, genoeg, hij trad naderbij en wierp een handvol gouds neer, ongeveer als een wijs man, die de wenschen van een paar dwaze kinderen bevredigt. Daar de inzet niet was opgegeven, had Meerwoude een onbepaalde som kunnen inzetten; de

eer der overigen echter eischte, dat zij geen geringere daartegen stelden, en de meesten verdubbelden dus het vóór hen liggende geld, want het was een vrij aanzienlijk bedrag waarmee Reinout zoo achteloos scheen om te gaan. De kans der fortuin was hem intusschen zoo gunstig, alsof hij een lange berekening had kunnen maken. Hij won, en het gevolg was dat de anderen revanche vorderden. Men speelde eenigen tijd met wisselend geluk, maar aan het einde bleek, dat Meerwoude, die volkomen kalm was, gewonnen, de meeste anderen tamelijk veel verloren hadden. Filips was onder de laatsten. Edward verzelde hem een eind weegs, en terwijl de jonge man reeds van nieuwe feesten sprak, was zijn stemming somber en gedrukt. Hij zag de onvermijdelijke gevolgen, die Filips' verkwisting moest hebben en het hopelooze gevoel, het gevaar te kennen en toch onvermogend tot redding te zijn, vervulde hem. De onbehaaglijke, rillige ochtendstemming, die zulke warme avonden gewoonlijk volgt, mocht eenigen invloed hebben, hoe kort zou die mogelijk duren? en al ging hij met het vaste voornemen naar huis, om den jongen edelman met raad en daad bij te staan, hij kon niet beletten, dat de woorden van Vredenborgs ouden dienaar hem gedurig als een profetie in de ooren klonken: woorden hebben nog geen krommen boom recht gebogen.

Diezelfde gedachte, was het ook in anderen vorm, vervulde tegelijkertijd nog een hoofd, dat zich met deze onderwerpen bezighield, Eelco namelijk, die, terwijl Edward Filips naar huis bracht, die ledige flesschen en glazen opruimde, wier inhoud zoo verderfelijk geweest was. »Het is verbazend," mompelde hij, »hoeveel deze menschen opkunnen; ik herinner mij eens, toen ik acht flesschen beet had, geen negende meer gelust te hebben, maar dit soort zou nog willen drinken als zij hun mond niet meer kunnen opendoen; ik geloof —" de stem van zijn meester brak een langere alleenspraak af, voor zoover dit niet reeds door een grooten roemer gedaan was, die zich in zulk een

nabijheid van dezen apostel der matigheid bevonden, dat hij eenige seconden den aanblik van diens trekken geheel verduisterde, om ze dan, met den gloed van edele verontwaardiging overtogen, uit zijn diepte te laten verrijzen.

»Hier ben ik, Uw Edelheid, wat is er van uw orders?" met deze woorden trad Eelco een oogenblik later het vertrek binnen, waarheen Meerwoude zich uit de kamers, die nu al het onbehaaglijke van een afgeloopen feest vertoonden, begeven had.

»Op de tafel ligt een briefje met eenige boeken voor den baron van Vredenborg, laat het morgen vroeg brengen."

»Is het voor den jongen baron?"

»Neen; waarom?"

»Omdat het dan onnoodig was; hij zal ze niet lezen. Als hij alles, wat hij verloren heeft, bij elkaar telt, zal het hem wel lang genoeg bezighouden. Weet Uw Edelheid, wat het merkwaardige van een flesch is?"

»Misschien niet, maar het merkwaardige van den tijd is, dat hij verloopt en men hem dan niet weer kan inhalen."

Eelco was als de meeste Friezen koppig, en zulk een zijdelingsche wenk tot zwijgen maakte hem meestal zeer spraakzaam. Hij vervolgde: »als men veel úit de flesch drinkt, dan raakt men óp de flesch, en ik geloof ook dat het hier zoo zal uitkomen."

»Aan wien heeft de jonge baron van Vredenborg wel het meest verloren?"

»Aan dat heerschap, dat zoo vroolijk was, en zooveel van nuchtere menschen hield," antwoordde Eelco met een gebaar, dat wel niet eerbiedig maar bijzonder komiek was.

»Aan De Burge," sprak Reinout in zich zelf; »hij heeft geld noodig en zal geen krediet geven." Overluid hernam hij: »het is een ongelukkig ding, dat spel."

»Ook wanneer men gewonnen heeft?" vroeg zijn dienaar; »Uw Edelheid was van avond gelukkig; ha, ha, er moet l een vos zijn, die de ganzen plukt."

nout scheen geen behagen in dit beeld te scheppen;

met een ongeduldige beweging zond hij Eelco weg, en de woorden, die hij, alleen gelaten, sprak, waren zeker ook niet geschikt om door vreemden gehoord te worden. »Nog eenige zulke avonden en een paar verloren weddenschappen — het is onmogelijk, dat hij betaalt," en met deze voor Filips weinig gunstige veronderstelling begaf hij zich ter rust.

Eelco moest bemerkt hebben, dat de zaak van den jongen Vredenborg zijn meester zeer koud liet, en daar hij deze kalmte niet aan de zekerheid toeschreef, dat, wat ook gebeuren mocht, Filips door belangelooze hulp gered zou worden, prevelde hij hoofdschuddend: »ik weet het niet, maar als mijn meester dien jongen edelman niet zelf naar den drommel zenden wil, dan zal hij hem toch zeker, als het dien weg op gaat, goede reis wenschen."

TIENDE HOOFDSTUK.

O Gott,
Gott — Gott! Bewahre mich vor Argwohn.
SCHILLER.

»Hij beweegt zich nooit in gezelschap, zijn gezondheid is zeer zwak," met die woorden trachtte Edward, eenige dagen na Meerwoude's feest, het verzoek af te weren, dat zijn bruid met groote volharding tot hem richtte.

»O met mij zal hij wel een uitzondering maken; werkelijk gij moet hem hier brengen," klonk het vleiend van Silvia's lippen, terwijl zij haar verloofde een zoo lieven blik schonk, dat het de schreeuwendste ondankbaarheid zou geweest zijn, daarvoor niet te vergeten, hoe lastig haar bede was, en hoe dringend hij gevraagd had er niet op terug te komen. Schoone Silvia's genieten het voorrecht, niet alleen zelf een zeer kort geheugen voor de wenschen van anderen te hebben, maar ook de herinnering van dezen zoo te verzwakken, dat zij eindelijk met nederige erkenning voor de godin buigen, die toestaat dat al hun begeerten op haar altaar worden ten offer gebracht. Edward beloofde natuurlijk dat hij zijn gast — over dezen liep het gesprek — den volgenden dag bij haar zou brengen, en toen zij een half uur verder waren, was hij vrij wel overtuigd, dat zij dit verzoek slechts deed om in haar belangelooze goedheid een dienst te bewijzen; alleen begreep hij niet recht aan wien,

daar hij voor de veiligheid van den ketterleeraar hem gaarne zoo geheel buiten verkeer met de wereld had willen houden, als dit tot nog toe geschied was. De belofte was intusschen gegeven, en ofschoon Edward aan kennissen kon verklaren, dat zijn bezoeker in afzondering wenschte te leven, moest een voortdurende weigering van Silvia's bede het wantrouwen opwekken; er lag immers niets meer voor de hand, dan dat men een gast, die reeds verscheidene dagen in Brussel toefde, aan zijn beminde moest voorstellen, en hij bracht haar verzoek dus over.

De protestantsche prediker voelde waarschijnlijk weinig lust met de katholieke hofdame kennis te maken, hij was echter hoffelijk genoeg zijn toestemming terstond te geven. »Het zou mij smarten, zoo ik u in ongelegenheid bracht," zeide hij; »ik zal dit bezoek dus gaarne afleggen, zoo gij denkt, dat het gevaarlijke vermoedens van u zal afweren, doch ik vrees slecht aan de eischen uwer geliefde te kunnen voldoen. Het is lang geleden, dat ik de taal der wereld niet meer vernam."

»En haar klank was u zeker nooit welkom."

Over het gelaat van den vreemdeling vloog een diepe schaduw. »Helaas, ook mij heeft zij een oogenblik zoet geklonken, maar Gode zij dank! ik heb ingezien, dat haar taal belofte, haar inhoud bedrog is."

»Gij oordeelt hard; kan misplaatste liefde..."

De Protestant schudde het hoofd. »Gij verstaat mij niet," zeide hij snel; »niet de liefde, die gij bedoelt, heeft haar hand verdorrend op mijn hart gelegd; de hemel heeft mij bewaard, in de strikken eener vluchtige schoonheid te vallen, waarmee vrouwen ons zoo vaak verderven; wat mij lokte was anders, al was het ook niet beter." Hij zuchtte en vervolgde: »ik hing mijn ziel aan nietige goederen; eer en aanzien verblindden mij, dat ik schitteren wilde voor de oogen der menschen, die aan den schijn hangen, omdat zij het ware licht niet gevonden hebben; vele der jaren, die ik aan God had moeten wijden, zijn verloren in zondig eer-

bejag. Ja, daar is een tijd in mijn leven geweest, dat ik naar het hof van Babel met verlangen uitzag, om deel te nemen aan zijn festijnen en onder de dwaallichten te prijken, die de ronddolende menigte op valsche paden lokken, en ik denk met smart aan die dagen van ijdelheid."

»Zoo gij ze een schuld noemt, dan, dunkt mij, heeft uw later leven ze uitgewischt."

»Schuld en dwaling worden geboet, uitgewischt nooit," antwoordde de prediker somber, »doch laten wij haar aandenken rusten. Er is een smart, alleen door hèm begrepen, die er in deelt."

De ernstige taal van den leeraar had voor Edward niets ongewoons meer. Hoewel hij zijn woord had trachten gestand te doen om geen godsdienstige onderwerpen aan te roeren, zoo had toch bij iedere gelegenheid zijn verachting voor het wereldsche, gepaard aan een onstuimigen geloofsijver, hem meer van zijn denkbeelden doen ontwikkelen, dan strikt met die belofte was overeen te brengen, en de jonge man zelf had gesprekken eer uitgelokt dan tegengegaan. Hij wilde dat gesmade en vervolgde Protestantisme leeren kennen, en waar kon hij dit beter doen, dan uit den mond van een zijner belijders, die bij alle geestdrift toch kennis genoeg bezat om de bedenkingen der tegenstanders te waardeeren, en rechtvaardigheid genoeg om de gebreken in zijn eigen geloof te erkennen? Inderdaad de vreemdeling was geen onwaardig vertegenwoordiger er van. Vertrouwd met de geloofsstellingen der verschillende sekten had hij, verlichter dan de meesten, reeds ingezien, hoe onbeteekenend al de verschilpunten waren in vergelijking met het gemeenschappelijk doel waarnaar allen streefden, en zijn hand greep zonder aarzeling die van den Lutheraan of den Doopsgezinde, waar deze zich verhief om de Roomsche tirannie te bestrijden. Zijn groote zaak had hem van alle kleine bedenkingen losgemaakt, gelijk zij hem ook boven alle kleine middelen verhief; hij wilde het rechte en hij wilde het ook op de rechte wijze bereiken. Van de

list, die zich schijnbaar onderwierp om dan in stilte het verzet te kweeken, wist hij niets; hij zou gaarne gezien hebben dat zijn partij, hoe zwak ook, zich reeds nu tot openbaren tegenstand had verheven, en Edward, waar hij de onvoorzichtigheid van deze pógingen laakte, gevoelde toch bewondering voor hem, die zulk een onvoorzichtigheid dorst begaan. Dat vrije spreken en handelen, waarop geen vervolging invloed kon oefenen, dat geloof, waarover het eigenbelang nooit zegepraalde, het trof hem met te grooter kracht, naarmate hij het bij al de kuiperijen vergeleek, door de kerk in landen aangewend, waar zij niet heerschte, bij de hebzucht en den hoogmoed, door haar getoond daar waar zij wel regeerde. Hij had bij die woorden een gevoel, als verdreven zij met den adem van een frisschen wind de wierookdampen, die verstikkend op zijn godsdienst rustten, en er waren oogenblikken dat hij zich bijna één met den prediker voorkwam, oogenblikken waarop een vaste overtuiging weer den weg tot zijn hart scheen te zullen vinden, maar er was iets, dat de uiting daarvan, zelfs in die uren, terughield. De verlaten katholieke kerk had één glans bezeten, die hem niet uit de nieuwe leer tegenblonk, en dien hij toch ongaarne miste, den glans van uiterlijke schoonheid. Opgevoed in de weelde eener aanzienlijke familie en bestemd voor het hofleven, had de protestantsche prediker met zijn overgang tot het hervormde geloof ook aan al de vermaken van zijn vroeger leven het zegel der verwerping gehecht. Hij zag rijkdom, macht, eer en geluk alleen als eigendom der Katholieken, daardoor was hij ze als zelf katholiek gaan beschouwen, en verachtte het streven er naar. Zijn betrekkingen hadden hem uitgestooten; eenzaam en zonder steun beschouwde hij ook in anderen de banden der liefde als machteloos tegenover een hooger roeping, en erkende nooit als bindend wat hij zelf verbroken had. Zijn geloof was niet liefdeloos, het wilde alles opofferen om den broeder bij te staan, om den vijand te redden; het vroeg niet angstig naar vormen; vergevend, helpend, breidde

het de armen uit; maar het erkende geen liefde, die niet in zijn naam sprak, het wilde zich voor geen aardsche neiging buigen. Als een sterke boom wilde het den storm trotseeren en de ongelukkigen steunen; het wilde zijn kruis met verheven zelfverloochening dragen, maar het vlocht geen bloemen om dat ruwe hout. Opgegroeid onder vervolging en nood, kende het alleen de tranen, niet den glimlach des levens, niet zijn vreugde en poëzie; het droeg de bijbelsche woorden bestendig in het hart: beter is de dag des doods dan de dag dat iemand geboren wordt. Edward was jong, hij beminde; het ernstige woord plicht moest voor hem nog met gouden letters geschreven worden, het moest nog met iets van den glans van Silvia's oogen stralen.

Welk een indruk zou zij op den somberen leeraar maken? Hij erkende nooit door schoonheid betooverd te zijn, maar kon haar bekoorlijkheid hem niet voor het eerst die macht doen gevoelen? zou ze hem niet zachter voor dàt stemmen, wat hem thans alleen wereldsche ijdelheid scheen? Edward zag met spanning naar hun bezoek uit.

Ook Silvia had dit gedaan. Toen zij hen den volgenden dag ontving, was er niets verzuimd om haar voordeelig te doen uitkomen, en Lucia, die als eerewacht tegenwoordig bleef, had gelijk gehad toen zij verzekerde, dat haar meesteres schooner was dan ooit. Zelfs Edward had haar nog nimmer zoo bekoorlijk gezien. Zij was in het wit gekleed, een roos prijkte in haar donker haar, en aan haar borst stak een tuil van geurende bloemen. Met haar innemendsten glimlach trad zij op hen toe, en verweet den vreemdeling schertsend zijn menschenschuwe afzondering; haar blik rustte tegelijk nieuwsgierig op zijn gelaat, in afwachting van den verrassenden indruk, dien zij te maken en daarop te lezen dacht.

Haar wachten was vergeefsch. De Hugenoot had met het gewaad van den edelman ook een deel van diens vormen hernomen, en hij beantwoordde haar minzaam verwijt dus met eenige beleefde woorden, maar ze werden op den

onverschilligsten toon uitgesproken, en door geen vleierij gevolgd. De beurt der verrassing was ditmaal aan Silvia. Zij had gemeend een beschroomden, door haar goedheid overstelpten vreemdeling te vinden, en zag een hooge, mannelijke gestalte voor zich staan, wier doordringende blik voor alles oog scheen te hebben, behalve voor haar bekoorlijkheid, want ook niet het geringste spoor van verrukking was op het gelaat te zien, dat de hofdame gadesloeg. Toch was haar indruk niet alleen die van teleurstelling. Zij twijfelde niet of haar macht zou zich nog wel doen gelden, en dan was de bezoeker een veel grootere verovering, dan zij gemeend had te kunnen maken. Zijn edele, zwaarmoedige trekken behaagden haar; zulk een gezicht was haar nieuw, zijn titel klonk goed — op Edwards wensch, die den bekenden naam De la Tour niet uitspreken dorst, en wist dat hij geen valschen zou willen voeren, noemde hij zich naar een zijner vroegere heerlijkheden, — Silvia noodigde hen dus zeer minzaam uit plaats te nemen, waarbij zij nog een anderen gast, die zich bescheiden op den achtergrond gehouden had, aan den vreemdeling voorstelde. Het was Frank van Viale, die, wetend dat Edward bij zijn beminde komen zou, hem had willen verrassen, weinig gissend hoe ongewenscht zijn anders zoo geliefd gezelschap thans voor dezen was. Viale's naam klonk pijnlijk in alle kettersche ooren, en de prediker had persoonlijk van zijn vervolging te lijden gehad; de jonge man begreep dus, hoe onaangenaam hem deze ontmoeting moest wezen, en inderdaad, het kostte hem kennelijk moeite, den knaap, die een zoo diep gehaten naam droeg, zonder wrok in het vroolijke gezicht te zien. Edward had niets liever gewenscht dan Frank zoo spoedig mogelijk te verwijderen, hiertoe echter zag hij geen kans. De graaf was reeds sedert eenige weken naar Spa gereisd, waar zich op dat oogenblik de meesten der voorname ontevredene edelen bevonden en de tegenwoordigheid van een koningsgezinden verspieder wel noodig mocht heeten; Frank bevond zich derhalve alleen,

en was hartelijk blij, wanneer hij zijn eenzaamheid of het nog drukkender toezicht van zijn nieuwen, zeer gestrengen gouverneur kon ontvluchten. Hij leerde snel waar zijn fantasie in het spel kwam, maar zijn levendige natuur kon zich moeielijk in uren van ernstiger studie schikken, en met kinderlijke uitgelatenheid begroette hij een oogenblik als dit, waarin niemand hem aan banden legde. Edward voelde dat er iets wreeds in zou wezen, zijn genoegen te storen, doch een pijnlijke verlegenheid greep hem aan, toen Frank zoo vroolijk uitriep: »ik wenschte, dat die gouverneur niet gekomen was; hij zegt altijd dat ik later de taak mijns vaders moet overnemen, maar als ik zooveel werken moet, wilde ik veel liever een anderen weg gaan."

Dien bitteren trek op het gelaat van den Protestant verstond Edward maar al te wel, en een dubbele angst vervulde hem; hij vreesde dat de knaap onbewust den vreemdeling kwetsen zou, en hij vreesde voor Frank zelf. Hoe licht kon deze niet een woord van gevaarlijken inhoud opvangen, een woord van ketterij, dat geen zoon van Viale hooren mocht, en waarover de graaf zich terecht zou beklagen als men den knaap in zijn afwezigheid er aan had blootgesteld. Angstig waakte hij dus over het gesprek en trachtte Frank zooveel mogelijk van den ketterschen leeraar verwijderd te houden, een poging die intusschen mislukte, want de nieuwsgierigheid van dezen naar den door Edward zoo verborgen gehouden gast was veel te groot, om hem niet nauwlettend ieder gezegde te doen opvangen, dat Silvia met den ernstigen bezoeker wisselde.

»Ik begrijp niet, hoe gij zooveel alleen wilt zijn," verklaarde Silvia levendig; »ik ken niets zoo akeligs als de eenzaamheid."

»Mij schijnt het alleenzijn geen eenzaamheid, want het heeft zijn gedachten en plannen; slechts te midden der wereld kan ik het mij eenzaam voorstellen, waar het oog al haar leegten ziet en weet die niet te kunnen aanvullen, waar het oor klanken van smart of vreugde hoort, die het

niet verstaat, en ieder denkbeeld, dat zich van haar vluchtige genietingen afkeert, een klank is, die wegsterft zonder een echo te vinden."

»O, ik houd van de wereld, van al wat schoon en genotrijk is," riep de Italiaansche. Zij zag er met de golvende, versierde lokken als het beeld van beide uit. Genot schenen die volle, roode lippen te fluisteren, genot scheen de geur van die gloeiende rozen te ademen, wier purper tegen het witte gewaad afstak; en schoonheid, waar kon zij verleidelijker glimlachen, dan in die weelderige vormen? Moest die aanblik den vreemdeling niet meesleepen? moest zij met dien lachenden mond niet alle somberheid wegschertsen? Het scheen, dat de wolk van zijn voorhoofd niet wijken kon. Onverschillig, zoo niet met tegenzin, rustte zijn oog op haar. »En wat zal er overschieten, als de beker van het genot ophoudt de zinnen te bedwelmen, en de schoonheid verwelkt?" vroeg hij met nadruk.

»Dan zullen wij een anderen beker opnemen, en een anderen aanblik zoeken."

»Ja als wij dat konden, als wij tot den kelk, waarin niets dan het grondsap overbleef, slechts zeggen mochten: nu vul u opnieuw; maar wee ons! hij staat voor altijd leeg, of hij bederft den nieuwen wijn, dien wij er in gieten, met zijn achtergebleven, akelige bitterheid. Schoone jonkvrouw, waarom wilt gij u bedriegelijk vleien met de bestendigheid van het vergankelijke? De rozen, waarmee gij u tooit, gij weet dat zij verwelken zullen, en denkt gij dat de bloem van menschelijke vreugd langer duurt? Neen, zij bloeit heden, en morgen reeds is zij vergaan. Wat kan bestendig in ons leven zijn, waar het leven zelf zoo kort is als een morgendroom, zoo teer als de vleugels van den vlinder? Niets is eeuwig dan alleen dat heil, wat niet hier te bereiken valt, maar waartoe dit bestaan de doorgang is. O, wel ons, wèl ons, wanneer het bereikt zal zijn!" Hij hief de oogen met geestdrift naar omhoog, zijn omgeving zonk voor hem in het niet.

Edward sloeg hem bezorgd gade. Hij vreesde dat de hartstochtelijke dweper zich zelf zou verraden, maar Silvia was te onwetend, om uit die taal eenig kwaad vermoeden te scheppen. Zij putte uit zijn woorden geen ergernis voor haar godsdienstig gevoel, en wat misschien zeldzamer mocht heeten, ook haar wereldsche gevoelens waren niet ontstemd. Er was geen toorn in haar blik, dat men de ijdelheid van datgene verkondigde, wat zij prees, er was alleen ongeloovige verbazing in haar oogen, terwijl zij die op den Hugenoot vestigde. »Gij kent de wereld niet," zeide zij met dien zachten, verlokkenden toon, dien haar lippen zoo goed konden aannemen, en slechts het naar hem toegebogen gelaat fluisterde: »wilt gij u door mij laten leeren?"

Haar toon en blik waren nutteloos verspild. Streng antwoordde de vreemdeling: »in uw vreugde kan ik niet deelen; het is thans een tijd der smarte, en een stem gaat over de wereld, roepende die waard zijn te volgen, doch niet met blijden klank, neen, leerende als de prediker: jeugd en jonkheid zijn ijdelheid, en het treuren is beter dan het lachen, want door de droefheid des aangezichts wordt het hart gebeterd."

Edward legde zijne hand op den arm des ijveraars. »Bedenk waar gij zijt," fluisterde hij dringend, terwijl zijn blik met angst dien zijner bruid zocht.

Deze lachte; de waarschuwende woorden hadden haar niet afgeschrikt; vroolijk hernam zij: »dat zijn sombere gedachten, die willen wij hier niet hooren; gij zijt nu onder menschen, die liever blijdschap dan treurigheid zien." Zij maakte een der rozen uit haar ruiker los, en reikte die den vreemdeling.

»Laat ze u een belofte zijn, dat het leven bloeiend kan worden als deze," sprak haar welluidende stem.

Hij stak de hand, hoewel aarzelend, naar de bloem uit. Zoo had de schoone coquette zeker nog nooit een gave, door haar aangeboden, zien aannemen. Was het de schroom, ja de weerzin, waarmee zijn vingers haar aanraakten, of

was het alleen toeval? maar de geurige roos gleed uit zijn hand, en lag, door het vallen ontbladerd, voor Silvia's voeten, die met schrik op haar vernietigd geschenk staarde.

De Franschman bemerkte dat. »Het is de belofte des levens," zeide hij ernstig, »ontbladerd eer het in vollen bloei prijkt, gebroken eer het is genoten."

Er heerschte een korte, pijnlijke stilte. Was het een opwelling van bijgeloof, een gevoel dat de vernielde bloem het zinnebeeld kon zijn van haar eigen, voor 't eerst weerstane macht? de wangen der jonge hofdame waren bleek geworden, en haar luchtige taal verstomde. Zij begreep de woorden van den Protestant niet, maar zij hoorde dat die koel, bijna veroordeelend klonken. Haar eerste indruk was die van een verwend kind, dat zich boos wil maken, haar tweede die van een onbepaalde leegte; was het dan alleen haar schoonheid, waardoor zij kon behagen? moest zij zoo machteloos zijn, waar die niet bekoorde? Het was een werkelijke pijn, die haar borst doortrilde, al was de uiting er van een kunstmatige en bedoeld om haar ontroering te verbergen, toen zij in 't Italiaansch tot haar beminde fluisterde: »ik gevoel mij onwel; wees niet verstoord, maar het gesprek vermoeit mij, breek het liever af."

Edward sprong verschrikt op. Hij deed eenige bezorgde vragen, verontschuldigde haar wensch, dien hij in 't Fransch overbracht, bij zijn gast, en wilde zich vervolgens met dezen verwijderen, doch Silvia hield hem terug. Zij wenschte meer van den vreemdeling te weten, en ofschoon zij slechts verzekerde door de warmte een weinig te zijn aangegrepen, droeg zij haar bede toch zoo dringend voor, dat geen minnaar die aan zijn verloofde weigeren en haar in zulk een toestand verlaten kon. Hoe ongaarne ook, moest hij er in toestemmen, dat de leeraar alleen met Frank vertrok, die terstond aanbood hem door het vreemde Brussel te geleiden.

De knaap had zich niet in het gesprek gemengd, maar met des te meer aandacht geluisterd, en het moest indruk op hem gemaakt hebben, want toen zij Silvia verlaten had-

den, begon hij plotseling: »gelooft gij, dat het zonde is, gelukkig te zijn?"

»Ons leven werd tot arbeid, niet tot ijdele vreugd bestemd."

»Maar zou God het zoo schoon gemaakt hebben, als hij niet wilde, dat wij het zouden genieten? is het geluk niet ook een geschenk van hem?"

De vraag was zoo eenvoudig, zoo kinderlijk bijna, en toch trof zij den strengen man, die elk dogma zegevierend bestrijden kon. Zijn antwoord klonk zachter dan voorheen: »Gij zijt nog te jong, om reeds te verstaan, tegen welke vreugde ik strijd; wanneer gij ouder zijt, zal het leven zelf in al zijn nietigheid u leeren, wat het geluk waard is, dat deze wereld schoon noemt, en gij zult den inhoud zien, waar gij nu slechts den vorm kent."

Frank zag hem medelijdend aan. »Gij hebt zeker veel smart ondervonden?"

»Wie in deze tijden is er vrij van? ik mag niet klagen."

De knaap aarzelde, er was in het geheele wezen van den vreemde iets dat vriendelijkheid afschrikte, maar zijn deelneming overwon alle bedenkingen. Op haastigen, ofschoon beschroomden toon zeide hij: »ik zal wel niets voor u kunnen doen, maar als gij u tot mijn vader wendt, zal hij u zeker helpen."

Het aanbod was welgemeend, en bij het gezag, dat Viale genoot, was het niet onnatuurlijk dat zijn zoon dit voor onbeperkt genoeg hield, om overal hulp te bieden, maar de uitwerking was een geheel andere dan Frank gewild had. De verzachting, die het gelaat van den Protestant ondergaan had, verdween, en hij antwoordde op harden toon: »God beware mij een weldaad uit de hand van den graaf van Viale te willen aannemen, doch" — hij sprak met al den weerzin des verdrukten tegen zijn verdrukker — »zijn hand zal ook niet geopend zijn, om die weldaad te bewijzen."

Misschien had Viale haar verdiend, maar Frank had die harde afwijzing niet moeten ondervinden, zijn bedoeling was daarvoor te goed geweest. Men zou het den knaap hebben kunnen vergeven, als hij zich beleedigd had gevoeld, maar

er sprak slechts teleurstelling uit zijn schoone trekken. Als het alleen de woorden geweest waren, hij zou ze uit beschroomdheid voor zijn vaders macht verklaard hebben; er waren immers velen, die hem ondanks al zijn goedheid schenen te vreezen; de toon echter, waarop zij gesproken werden, getuigde van een gevoel, dat Frank niet kende, doch dat hij wel inzag niet gunstig te zijn, en hij hernam dus snel: »gij doet mijn vader onrecht, hij is steeds bereid tot helpen."

»Ik beschuldig hem niet; men zegt, dat hij mild is voor hen, die in zijn gedachten deelen; maar ik heb geen aanspraak op zijn bijstand."

Frank zag den leeraar peinzend aan. »Gelooft gij dan, dat mijn vader u niet zou willen helpen, als hij wist wat gij denkt?"

»Neen; spreken wij dus hiervan niet verder."

»Maar als die denkbeelden zoo verkeerd zijn, waarom geeft gij ze niet op? o ik beloof u, dat ik niet ophouden zal, tot mijn vader u vergiffenis schenkt," zei de knaap en terwijl hem plotseling iets scheen in te vallen, fluisterde hij aarzelend: »ge zijt toch geen ketter zooals de graaf van Brederode?"

De prediker zweeg; hij herinnerde zich zijn belofte, en hoe vreemd hij ook aan persoonlijke vrees wezen mocht, beangstigden hem de gevolgen, die zijn toestemming voor Edward hebben kon.

Frank begreep zijn onzekerheid. »Ik zal u niet verraden," zeide hij haastig; »weet Edward het?"

»Zoudt gij hem dan om zijn gastvrijheid laken?"

»Neen, ik zou denken, dat hij medelijden met u had, en u beklagen; arme man, nu begrijp ik, waarom gij ongelukkig zijt!"

»Meent gij, dat mijn gedachten mij ongelukkig maken? dat zij onrecht zijn?" vroeg de Protestant.

»Mijn vader heeft mij gezegd, dat de graaf van Brederode een ketter is en dat wij hem daarom nooit mogen zien,

want hij heeft booze daden gepleegd, en..." — de knaap hield beschroomd op.

»Gij meent, dat hij die volbracht heeft, omdat hij een ketter is? ach, ware hij het slechts meer, zijn ziel zou niet aan de lage genoegens hangen, die hem nu lokken. Neen, men heeft u bedrogen, de ketterij is een geloof, en die het belijden hebben alleen deze misdaad gepleegd, dat zij God meer eeren dan de menschen, die in zijn naam spreken maar zijn geboden ontheiligen; zij worden vervolgd en gesmaad, doch hun schuld is een gebed."

»Een zooals wij het bidden?"

»Neen, een gebed dat rein is van afgoderij en beeldenvereering, een welks klank den Heer welgevallig is."

»Zoudt gij denken, dat hij het onze niet gaarne hoorde?" Frank richtte zijn blik vorschend op het strenge gelaat, dat hem voor het eerst den godsdienst niet als een band, maar als een scheidsmuur kennen deed, en het antwoord voelend nog eer het gesproken was, vervolgde hij snel: »ik zou niet willen denken zooals gij, ik zou geen geloof willen hebben, dat de menschen niet gelukkig kon maken en zoo hard en somber sprak; ik ben blij dat men mij anders geleerd heeft."

Zij vormden op dit oogenblik inderdaad een treffend contrast, de sombere geestelijke en de schoone knaap met zijn heldere oogen, die overal licht en geluk zagen. De vreemdeling, hoe vurig Protestant, was in één opzicht nog Katholiek, hij had ook zijn vagevuur, alleen dat hij dit leven zelf, niet wat er op volgt, als zoodanig opvatte; Frank zag slechts den hemel, die de geheele aarde omspant. Het was een tegenstelling die de Hugenoot niet kon nalaten op te merken, maar ze vervulde hem met bitterheid. Er scheen daardoor een schaduw op zijn geloof te vallen, en Franks woorden voltooiden dien indruk; zij wondden hem, want zij klonken als een aanmaning tot verdraagzaamheid, en hij zag in den jeugdigen spreker enkel den zoon van zijn onverdraagzamen vijand, den later zelf tot vervolger bestemde.

»Als gij de kerkers der inquisitie voor het eerst bezoekt en de auto-da-fé's der uwen meeviert,” zeide hij, »vraag dan waarom de lippen der ketters geen heil op aarde kennen, en als gij de vervloekingen hoort, die in uw tempels tegen hen gericht worden, vraag dan waarom de gebeden der uwen Gode niet welgevallig kunnen zijn; gij zult dan zeker het antwoord vinden.”

Er werden in die dagen vele uitspraken gedaan, waarvan de liefde zich weenend afkeerde, strenge, wreede oordeelen, en dit was er een, want zij sloot in het jonge hart, dat haar opving, een gulden tijdperk, dat nooit kon terugkeeren; zij rukte plotseling den sluier weg, dien een gelukkige onwetendheid over de wereld, van welke het nog alleen de lichtzijden kende, had uitgespreid, en al de gevolgen, die eens de vrucht der kennis zoo bitter gemaakt hadden, zij waren nu opgeroepen om hun werk te doen. Al de zonde en ellende der aarde was in haar volle naaktheid onthuld, — moest niet tegelijk de schaamte ontwaken?

Er kwam een donkere blos en dan een vaal bleek op Franks wangen. Hij zag den prediker aan met een blik, zoo vreemd, zoo doordringend, als wilde hij in het diepst zijner ziel lezen, om alles te weten wat daar nog meer wezen kon van vreeselijke verborgenheden; toen vroeg hij: »is mijn vader onder die vervolgers?”

Men heeft, bij een haastig daarheen geworpen woord, zelden een voorstelling van de verbindingsgave die juist in jonge gemoederen woont. Of het is omdat zij nog minder feiten te onthouden hebben, maar zij knoopen de feiten sneller en met scherper blik aaneen dan op lateren leeftijd. Eéne waarheid uitgesproken is voor hen het vermoeden van tien andere; ook de Protestantsche leeraar zag met schrik de snelheid, waarmee Frank zijn afwijzen van Viale's hulp aan dat bittere gezegde van daareven vasthechtte. Hij ontmoette de blauwe oogen, die zoo vorschend op hem rustten, en zijn hart deed hem een streng verwijt. Het waren twee veranderde gezichten, die elkander aanzagen; in het

eene was een nieuwe ernst gekomen, in het andere was iets van de zachtere gewaarwordingen te lezen, die het medelijden in zijn borst had gewekt, en misschien ontving het gemoed van den Hugenoot op dit oogenblik een grooter les van liefde, dan hij die ooit uit den vervolgenden haat zijner vijanden getrokken had. Als hij zijn hard woord had kunnen terugnemen, zou hem dit tot blijdschap geweest zijn, maar zijn berouw kon nu slechts den indruk dier hardheid versterken. De felste aanklacht tegen zijn vader had Frank niet zoozeer de waarheid kunnen verraden als dit erbarmen, dat haar bedekken wilde, want hij voelde nu, dat geen afkeer hem zocht te wonden; hij voelde het jà, dat in dit zwijgen werd uitgesproken, omdat hij zag, hoe gaarne de lippen een neen geantwoord hadden.

Hij deed geen vraag meer. Eenige oogenblikken wandelde hij zwijgend voort, dan sprak hij als iemand, die een besluit genomen heeft: »leer mij uw geloof kennen."

»Mijn kind, dat is in deze tijden een gevaarlijke wensch, en gij zijt te jong ...."

»Ik zweer u dat niemand het weten zal, niemand zal uw naam hooren."

»Het gevaar is voor u, niet voor mij," antwoordde de prediker; hij zou anders op een verzoek, dat hem den weg tot verbreiding van zijn geloof opende, sneller bereid geweest zijn, maar den teederen knaap waagde hij niet zoo spoedig aan al den strijd, al de smart eener leer bloot te stellen, die hem van de zijnen verwijderen moest. Afwerend vervolgde hij: »waartoe zoudt gij reeds nu een geloof leeren kennen, dat gij niet moogt belijden?"

»Ik wil weten waarom mijn vader uw vijand is, of hij recht doet, en anders...." Frank hield op, zijn blik scheen te smeeken, dat men geen verdere uitlegging vragen zou, en de prediker eerde zijn zwijgen. Beiden bewaarden gedurende geruimen tijd een stilte, waarbij velerlei denkbeelden door het hoofd van den geestelijke gingen. Zou hij aan het verzoek van den knaap voldoen? Was dit niet een

teeken des hemels, dat hij in het hart van den zoon zijns vijands een beter gevoel moest wekken? kon dit niet een weg tot redding ook voor Viale worden? Hij was een ijveraar en leefde in een tijd, die bij zijn groote belangen niet altijd ruimte had voor de bedenkingen van een fijn gevoel; de vraag der kieschheid jegens den graaf rees dus niet in hem op. Hij aarzelde om Frank; of de vader recht had in een besluit gekend te worden, dat niet enkel voor zijn kind maar ook voor hem zoo gewichtig kon worden, was een punt dat zijn gedachten geen oogenblik bezig hield, en het denkbeeld aan Franks hooger heil overwon weldra ook zijn huivering voor de smart, die het op aarde koopen moest. »Ik verlaat over eenige dagen dit land," zeide hij, »doch er zijn velen, naar wie ik u wijzen kan, om mijn onderricht voort te zetten; zoo gij het dus ontvangen wilt, kan het u geworden, bedenk echter wat gij verlangt. De waarheid kan zich u nog lang openbaren, wilt gij haar reeds nu, terwijl zij den schijn van het verbodene draagt, zoeken? Gij kunt dit onderwijs alleen in 't verborgen ontvangen, voelt gij u sterk genoeg zulk een zwaar geheim te dragen?"

»Ja," antwoordde de knaap; hij was zeer bleek, maar er sprak een vastberadenheid uit zijn geheele wezen, die geen verzet toeliet, en terwijl de Hugenoot hem nu aanzag, voelde hij dat het geen kind meer was, wat hier beslist had. »Dit uur is u thans smartelijk, mocht gij er eens met blijdschap aan terugdenken," zeide hij; de overtuiging dat het Gods vinger was, die zich in dit besluit te kennen gaf, deed zijn laatste aarzeling verstommen.

Frank was inderdaad geen kind meer. Toen hij na dit gesprek het paleis van zijn vader weder betrad, was hij een andere dan toen hij er was uitgegaan, want de groote vraag van recht en onrecht had zich in zijn hart verheven. Hij sprak niet over het voorgevallene, maar de vroolijke glimlach was van zijn lippen geweken, en toen hij dien avond ter rust ging en naar het portret van Viale zag, dat

boven zijn leger hing, greep hem een huivering aan. Als zijn vader eens werkelijk een vervolger was, en zij, die hij verdrukte, geen onrecht hadden begaan? Hij droomde zwaar en onrustig, en eens rees hij plotseling uit zijn slaap op; hij meende dat er om hulp geroepen werd en dat zijn vader hem terughield.

Edward giste hiervan niets, evenmin als van de gesprekken die van nu af in zijn woning gevoerd werden. Frank begreep thans, waarom Edward hem van den vreemdeling had willen verwijderd houden, hij zou deze bezoeken, had hij ze kunnen vermoeden, zeker niet toestaan. Waarom echter niet? Hij moest den Protestant niet voor schuldig houden, anders zou hij hem niet beschermen; welk onheil dreigde dan uit zijn woorden? hield ook hij Viale voor zoo onverdraagzaam? De knaap voelde dat hierin een bevestiging van de aanklacht des predikers gelegen was, maar hij deed zijn belofte van zwijgen gestand. Met een kracht, die eveneens niets kinderlijks had, bewaarde hij het geheim zijner samenkomsten en sprak nooit over de taal, die hij er vernam. Edward zag wel, dat soms een vreemde, peinzende trek op zijn gelaat rustte, hij begreep echter niet dat een diepere oorzaak daarvoor bestaan kon; hij wist niet dat die heldere oogen de eerste schaduw gezien hadden.

Franks ontmoetingen met den geestelijke duurden niet lang. Viale kondigde zijn terugkomst uit Spa vroeger aan dan verwacht was, en Edward begreep dat het goed zou wezen den vluchteling vóór dien tijd Brussel te doen verlaten. De bewaking was minder streng geworden, men had het opgegeven den rebel binnen de hoofdstad te zoeken, een langer verblijf bood nu meer gevaren dan de vlucht doen zou; zoo maakte hij dus de noodige toebereidselen. Men had geen argwaan, de gevreesde dagen waren beter voorbijgegaan dan hij had durven hopen, maar toch het waren dagen van groote zorg en vermoeienis geweest. De bestendige angst, die hem vervulde wanneer hij den vreemdeling aan zich zelf moest overlaten, de nauwlettendheid

waarmee hij zijn gedrag moest bewaken, wanneer hij hem met anderen zag, de voorwendsels, die hij tegen zijn vrienden te bezigen en de gevatheid waarmee hij elk gezegde te vermijden had, dat argwaan kon wekken, hadden hem in gedurige onrust gehouden: het zou dus niet vreemd geweest zijn, hem met blijdschap het vertrek van zijn gast te zien begroeten. Toch was dit niet zoo. Er woonde een gevoel van eenzaamheid in zijn hart, toen hij, na dezen uit de hoofdstad geleid en, zoover zijn veiligheid wenschelijk maakte, verzeld te hebben, in zijn woning terugkeerde. Het was ten minste een gemoed geweest, waarvoor hij al zijn gedachten en twijfelingen had kunnen openbaren; nu was hij weder aan zich zelf overgelaten, eenzaam, te midden eener drukke wereld. Eén woord van den Protestant had hem sterk getroffen: »Ik zeg u als mijn beschermer vaarwel, ik hoop u als broeder weer te zien; bedrieg u niet te lang, hecht niet te vast aan een leven waarin gij toch alleen staat; gij behoort tot ons, erken u als wat gij reeds half zijt, wat gij eenmaal geheel zult worden." Behelsden die woorden waarlijk een profetie? Hij voelde dat het nieuwe geloof hem aantrok, maar het was een aantrekkingskracht, waaraan hij slechts met tegenzin gehoorzaamde. De naam van afvallige klonk als beschimping in zijn oor; alle banden, die hij geknoopt had, vereenigden hem met de kerk waarin het gebed van zijn verleden weerklonken had, hij kon die niet gemakkelijk losrukken; reeds de gevolgen dezer daad van bescherming, die hem in open verzet tegen de Roomsche hïerarchie gebracht had, vervulde hem, zooals Viale's terugkomst ze hem nu liet overdenken, met bezorgdheid.

Hij had zich voorgenomen, wanneer de veiligheid van den Hugenoot hiermee niet meer gemoeid zou wezen, een oprechte bekentenis aan den graaf te doen. Het kon Viale niet verborgen blijven, dat een vreemdeling zoo lang bij hem vertoefd had, en van de uitvluchten, die tegenover zijn kennissen geoorloofd waren, wilde hij bij zijn weldoener

geen gebruik maken; op de onderzoekende vraag, die hij verwachtte, zou dus een onverbloemd antwoord volgen.

Viale deed echter tot zijn groote verbazing die vraag niet. Hij scheen het gevreesde punt eer te willen vermijden dan aan te roeren, en de openhartigheid van den jongen man, wien dit geheim als een onrecht tegen den graaf op het hart drukte, trachtte tevergeefs hem daarvan mededeeling te doen. Elke toespeling op den vreemden bezoeker ging onbeantwoord voorbij, en de eenige maal, dat Viale van deze zaak gewaagde, geschiedde dit niet tot Edward, maar tot Frank. »Hebt gij den vreemdeling, die hier was, ontmoet?" vroeg hij met zekere onrust.

De knaap hield zich goed; hij knikte kalm.

»Heeft Edward u iets over hem gezegd?"

»Neen."

»Dus hebt gij niets bijzonders van hem gehoord?"

»Edward heeft mij niets gezegd." Frank zag zijn vader niet aan, terwijl hij dat antwoord gaf; het was geen leugen, maar zooals hij hoopte dat het zou worden uitgelegd pleegde het toch een bedrog, dat zijn lippen deed beven. Hij had voor het eerst iets te verbergen, en terwijl hij in dat bewustzijn de oogen neersloeg, rees plotseling een nieuwe vraag in hem op, erger dan die welke de ketterleeraar gewekt had. Als men de waarheid niet zeide, kon men de oogen niet vrij opheffen, was het mogelijk dat zijn vader...? de knaap kromp ineen. Het raadsel, dat de uren omgaf, waarin Viale voor den blik van zijn kind terugdeinsde, zou het hier zijn oplossing vinden? zou...? hij durfde zijn gedachte niet uitspreken, hij twijfelde aan zijn vader. Eenige seconden lang was het of een doodelijke angst zijn hart samenschroefde; hij waagde geen geluid te geven, hij waagde het niet op te zien, het was hem als moesten die denkbeelden op zijn gezicht geschreven staan, en hij verwachtte reeds een toornig verwijt, maar de graaf bemerkte zijn angst niet. Frank scheen van niets te weten, — in dat geruststellend gevoel zag hij vol welge-

vallen op zijn schoonen lieveling, en werd den blik van geheime vrees niet gewaar, die voor 't eerst op hem geworpen werd. Het was een van die uren, waarin met een enkele uitdrukking van gelaat, die aan de waakzaamheid ook der zorgende liefde ontsnapt, de sleutel tot een verandering verloren is, welke later het hart, dat zij het best meende te kennen, haar plotseling als vreemd en onbegrepen toont.

Gaf Viale zich intusschen wat Frank betrof aan een illusie over, — dat hij het gevaar waarin deze verkeerd had kende, bewezen zijn vragen, en inderdaad koesterde hij geen twijfel over den aard van Edwards gast. Al de omstandigheden, gepaard aan de ervaring die hij sedert eenigen tijd van het karakter des jongelings gemaakt had, boezemden hem de overtuiging in, dat het een ketter moest wezen, dien hij in zijn woning verborgen had, en oppervlakkig beschouwd scheen het vreemd, dat hij, bij deze kennis van zaken, geen woord van verwijt sprak. Viale echter wist wat hij deed. Na zijn mislukte poging om Edward tot volkomen onderwerping te brengen, had hij vast besloten zich nooit meer aan een nieuwe nederlaag bloot te stellen. Wat hij niet verhinderen kon, dat wilde hij ook noch weten noch zien; de sterke afkeuring eener daad, die waarschijnlijk door een romantisch medelijden was ingegeven, zou den lust daartoe in een natuur prikkelen, wier trots zich onafhankelijk wilde toonen. »Margareta's dwaze instemming met zijn vrijzinnige denkbeelden heeft hem zeker verleid," sprak hij in zich zelf, »men weet hem van mij af te trekken, maar scherpe woorden zouden hem slechts nog meer vervreemden; het best is dat hij leert inzien, hoe er nergens voor zijn geluk gezorgd wordt dan hier, hij zal eer gehoorzamen wanneer hem niets bevolen wordt;" en in dit overleg had Viale iedere uiting van zijn misnoegen onderdrukt. De verdrietige trek op zijn gelaat werd door de indrukken van zijn verblijf in Spa, door den stouten toon, dien de ontevreden edelen daar gevoerd hadden, genoegzaam verklaard,

en zijn vriendelijkheid jegens Edward weerde elke gedachte af, dat die onvoldane stemming ook hem zou gelden. Hij had het ambt van wrekende gerechtigheid in andere handen gelegd, maar — in handen die het met bijzonderen nadruk konden nitoefenen.

De landvoogdes had uit een plaagzucht, die haar zeer eigen was, iedere opmerking van den jongen man, die hem in een onbedoeld verzet tegen Viale bracht, toegejuicht; zij schepte een boosaardig vermaak in de verlegenheid van den graaf en was overtuigd dat Edward, wanneer hij zich van diens gezag losmaakte, slechts te meer onder het hare komen zou. Dat hij geheel onafhankelijk zou willen zijn, kwam niet in haar op, en de wenk, dien zij nu ontving, hoe hij allen vroegeren geloofsijver verloren had en zich op een zeer gevaarlijken weg bevond, verraste haar hoogst onaangenaam. Het was waarlijk niet haar plan geweest, den warmen Katholiek, wiens rechtzinnigheid hem zoo aanbeval, tot een kettervriend te maken, en in haar spijt was er geen aansporing van Viale's kant noodig om haar tot een veranderd gedrag te bewegen. Diens bericht trof haar te scherper, wijl zij het verwijt voelde, in zijn mededeeling besloten, en toen de graaf na dit onderhoud van zijn beschaamde gebiedster afscheid nam, behoefde hij niet te twijfelen of Edward zou zich zijn misdaad onder het oog zien gebracht, zonder dat hij een hard woord daaraan had toe te voegen. Margareta verstond de kunst om iemand zijn schuld in iederen blik, ieder gebaar vernietigend voor te houden, en die bestraffing was wel verdiend.

Zij viel Edward ook in ruime mate ten deel. Instee der vriendelijke begroeting van vroeger, ontdekte hij nu al spoedig een verpletterende hooghartigheid en ontving koele, afgemeten woorden. Margareta bewees zich als zeer vindingrijk; soms bemerkte zij hem nauwelijks, dan weer sprak zij hem met een angstwekkende vergevensgezindheid aan, die hem bestendig het gevoel moest inboezemen, dat hij een groot onrecht tegen haar begaan had, en reikten haar ver-

mogens niet toe, dan had zij een bondgenoot, wier geduchte macht Viale niet eens had meegerekend en die zich zeer bereidvaardig toonde.

Silvia was in den laatsten tijd buitengewoon luimig. Zij scheen zich geheel naar de landvoogdes te willen richten, en deze was juist geen zeer aangenaam voorbeeld. Sprak Margareta vriendelijk met Edward, dan was ook zij vol innigheid, maar nam de vorstin eene koele houding aan, dan hingen er bij de jonge hofdame wel geen regenwolken, — zij rimpelde haar voorhoofd nooit, dat maakt oud en onbevallig — maar hij mocht dan geen enkelen teederen blik ontvangen. Zij was steeds schitterend en bevallig, maar of de bekoorlijke schoone, om welke men hem benijdde nog iets meer was? of er liefde in haar hart klopte? Hij stelde zich de vraag niet; waarom was het hem alsof een stem in zijn binnenste toch er een antwoord op gaf? Ach, het gemis behoeft niet uitgesproken te worden, om zich te doen voelen!

Neen, Silvia kon zich niet in een ander verliezen, daarvoor hechtte zij te veel waarde aan zich zelf. Het was een gedachte die nooit tot woorden kwam; Edward kende geen bepaald punt, dat hij zou hebben kunnen noemen, als men gevraagd had waarin hij eigenlijk van haar verschilde, maar soms kwam het hem voor dat er tusschen hem en Silvia een muur was, die hem belette haar te naderen. Hij kon bij den aanblik harer schoonheid een gewaarwording hebben, dat ze slechts een sneeuwkleed was, even zacht en rein maar ook even koud, zoodat zijn eigen hart er pijnlijk bij verkleumde. Het zachte oordeel waarmee zij eens zijn hart gewonnen had, scheen hem niet meer zoo beminnenswaardig, nu hij in de lieftalligheid zijner bruid een trek begon op te merken, die hem pijnlijk aan dat overal verspreide type van beminnelijke menschen herinnerde, die, als zij het ongeluk hebben door negen woorden een ongunstige meening over hun vrienden op te wekken, er met het tiende den sluier der vergeving over werpen, natuurlijk zonder eenig vermoeden hoe goed dat gebaar hun zelf staat. Silvia ge-

loofde ook nooit aan de kwade geruchten, die zij vertelde, zelfs al moest zij erkennen, dat ze zeer veel grond schenen te bezitten en de harde wereld eigenlijk nog veel erger dingen zeide; maar zij deelde ze toch mee, en Edward hield niet van dergelijke verzoenende grafschriften, waar men de eer van den levende vermoord had. Hij trachtte haar dit te doen gevoelen, maar tot zijn verwondering ontdekte hij spoedig, dat zijn kinderlijke, schuchtere beminde, van wier meegaanden aard hij zoo overtuigd was geweest, toch alléén meeging waar dit met haar wenschen strookte, en overigens in alles haar eigen zin volgde, zonder haar verloofde er kennis van te geven. Silvia kende slechts één persoon, aan wier verlangen haar iets lag; dat was de landvoogdes. In deze haar beschermster zag zij de hoogere macht, die over vreugd of smart te beschikken had, en zij was niet de eerste geloovige, die haar godheid met offers eeren wilde. Edward trachtte vruchteloos minder overtuigd te zijn, dat zij ook hem aan dien geëerbiedigden wil zou kunnen opofferen, en zelfs vreemden schenen haar priesterlijke stemming te bemerken.

»Mij dunkt, de schoone Silvia is in den laatsten tijd vrij ongenaakbaar," zeide Filips van Vredenborg op zekeren middag, met het hem eigen gemis aan tact; »hebt gij iets met haar gehad?"

»Neen, en..."

»Gij zoudt het mij ook niet vertellen; nu, zooveel te beter voor u, ik wenschte dat ik ook zeggen kon, dat er met mij niets was, maar ik zit geweldig in 't nauw."

»Toch niet met liefdezaken?"

»Neen, waren die het maar; het zijn geldzaken."

Edward was eigenlijk niet in een stemming om zich met Filips' klacht in te laten, de ontdekking dat het gedrag van Silvia reeds genoeg in 't oog vallend was, om zelfs door vreemden bemerkt te worden, hield hem pijnlijk bezig, doch hij begreep ook dat zulk een ongezochte gelegenheid tot raadgeving aan den jongen man, die zijn vermaning

zoo noodig had, niet spoedig zou terugkeeren. Filips bood hem uit eigen beweging een vertrouwen aan, dat hij zeer moeielijk vorderen kon, en zijn persoonlijke belangen dus van zich af zettend, moedigde hij diens mededeelingen over een toestand, dien hij reeds vrij wel kon gissen, met hartelijkheid aan. Zij behelsden wat hij verwacht had. Om onaangenaamheden thuis te ontgaan, was de jonge Vredenborg tot geldleeningen gekomen, eerst bij kennissen, daarna bij vreemden, en deze sommen hadden langzamerhand een hoogte bereikt, die hem terecht verontrustte. Hij zag nog slechts één redmiddel. Al de pretensies, die op hem te maken waren, zouden overgenomen en hem behalve een uitstel van betaling nog een goede som contant verstrekt worden, zoo luidde het aanlokkelijke voorstel van den geldschieter, tot wien hij zich in zijn nood gewend had, maar — de belooning, die voor dezen liefdedienst geëischt werd, had toch zelfs Filips' onbedachtzaamheid tot nadenken gebracht. »Hij is een solide man, dat zegt zelfs Meerwoude, en zoo voorkomend als ge maar wenschen kunt," besloot de jonge Vredenborg, »doch hij vraagt hoogen interest en hij wil er altijd mijn vaders naam in mengen, het is of geen waarborg hem groot genoeg is. Ik kan die schriftelijke verklaringen, die altijd nog erger uitkomen dan men eerst dacht, niet uitstaan; wat dunkt ù er van?"

»Dat gij verloren zijt als gij u met dergelijke zaken inlaat," antwoordde Edward zeer ernstig; »gij kunt na afloop van dien termijn evenmin betalen als thans, maar gij hebt uw schuld dan nog met een derde vergroot, en de hulp, die u thans geworden kan, is weder veel bemoeielijkt."

»De hulp? wie zou mij helpen? Van Meerwoude wil ik niets meer vragen, ik sta tòch al bij hem in schuld en zou hem er niet gaarne aan herinneren; hij zou anders misschien weer zijn ouden toon van gezag gaan voeren."

»Ik zal u bijstaan, zooveel ik kan; maar ik dacht niet aan uw vrienden, ik dacht aan uw vader, uw natuurlijke hulp."

»Ik zou hem in een te kwade luim vinden."

»En met recht, want hetgeen gij gedaan hebt is verkeerd," antwoordde Edward rondborstig; »ik meende ook niet dat gij hem alleen uw schulden hebt op te geven, om dan het oude leven voort te zetten; neen, de dringendste vorderingen moeten voorloopig door anderen gedekt worden, gij moet tijd hebben een anderen weg in te slaan, en pas als dit geschied is, moogt gij hem met alles bekend maken; hij zal u het verleden vergeven, wanneer hij slechts op een betere toekomst rekenen mag."

»Zeker om in een donkere bibliotheek te vermuffen? dat zou een al te fraai leven zijn."

»En waartoe denkt gij dat u dit leven voeren zal?" vroeg Edward met nadruk; hij voelde, dat zijn woorden nu een ernstig verzet moesten behelzen, en onverbloemd schetste hij Filips de zekere gevolgen van zijn lichtzinnige verkwisting.

Het scheen dat de jonge Vredenborg getroffen werd. Goede raad, zegt men, maakt zelden indruk; misschien zou hij dit echter meer doen, wanneer zijn woorden zoo gekozen werden, dat ze niet als onverstaanbare klanken in het oor vielen, dat ze moet opvangen. Een poging die niet, terwijl zij tracht op te heffen, zelf neerdaalt, is vruchteloos, want zij spreekt uit een hoogte, welke haar vermanende stem voor hen, die beneden staan, onhoorbaar maakt, en Edward was dit gevaar ontkomen. Hij sprak niet in naam van een verheven plichtgebod, maar in naam van Filips' eigen belang, en die snaar wordt zelden aangeraakt zonder te trillen. Iemand die, terwijl zijn land in nood en oorlog zucht, prachtige feesten als zijn ideaal beschouwt, zal bij een oproeping om voor dat land te strijden zijn maaltijd niet afbestellen, maar de duidelijke uiteenzetting, dat al die festijnen binnenkort een eind aan zijn gezondheid zullen maken, kan van overweldigende kracht zijn. Ook Edward had zich tot de argumenten der noodzakelijkheid bepaald. De jonge Vredenborg, zoo oordeelde hij, kon juist om zijn egoïsme niet ongevoelig

voor rampen blijven, die hem zelf zouden treffen, en hij bedroog zich niet. Filips bezat, zooal geen trots, dan toch ijdelheid die voor een onteerden naam terugschrikt, en een leven van verachting en armoede was ook voor hem een huiveringwekkend spooksel. »Ik had de zaken nooit zoo ernstig ingezien," mompelde hij, »het is een ellendige historie."

»Gij kunt haar nog tot een goed einde brengen, ik zal mijn best doen om alles voor u in orde te maken; wilt ge mij in uw aangelegenheden kennen?" vroeg Edward met aandrang, »op mijn zwijgen kunt gij rekenen."

Filips aarzelde. »Meerwoude heeft nog pas aan Mansfeld verhaald, hoe rijk we zijn; het is toch erg er niets van te mogen gebruiken," zeide hij, — zijn berouw wilde zich gaarne in een aanklacht oplossen.

»Meerwoude kan zich vergissen, en in elk geval zijt gij niet in het bezit van dien rijkdom. Ik wil mij niet in uw vertrouwen dringen, maar in dit ééne laat mij u raden: werp u niet in de handen van een woekeraar, die zijn voordeel wil doen met uw onbedrevenheid. Wanneer moet gij over zijn voorstel beslissen?"

»De tijd, waarop ik anders betalen moet, is over een paar weken."

»Welnu, beproef dan eens in dien tijd, of het u zooveel moeite kost u te matigen. Wilt ge mij niet de belofte geven, dat gij de proef van een andere leefwijze nemen zult?" Edward herhaalde nog eens ernstig zijn waarschuwingen.

»Ik zal mijn best doen," zeide Filips eindelijk, en een oprechte aandoening van beter gevoel sprak uit zijn toon, toen hij voortging: »Waarachtig, Melville, ik kan soms wenschen dat ik u vroeger gezien had; toen ik hier in Brussel kwam, was ik nog zoo jong en wilde mij altijd groot houden, dat maakte dat er geen feest was of ik moest er aan deelnemen en overal het meest verteren; maar ik voel mij oud en vermoeid en lusteloos, ik wilde dat ik wat beters worden kon."

»Gij moet er thans een begin mee maken," zeide Edward hartelijk, en in dit opzicht bemoedigd verliet hij den jongen man.

Filips scheen werkelijk het voornemen te koesteren om aan zijn belofte te voldoen. Hij speelde eenige avonden niet, dronk weinig en gedroeg zich zoo bezadigd, dat zijn kennissen hem vol verwondering gadesloegen.

»Vredenborg wordt een heilige Antonius," zeide De Burge, toen deze op een avond met heldenmoed te verzoeken tot spelen weerstaan had.

»Ja, ge dient ons te zeggen wie uw huiskapelaan is; die man moet een heerlijk boetprediker zijn," merkte Meerwoude aan. Hij wierp geen blik op Edward, en deze kon niet zeggen of de steek op hem gemunt was, aangezien hij niet wist of Filips van hun onderhoud gewaagd had, maar de toon klonk ongewoon scherp.

»Wat! houdt gij er zulke ouderwetsche meubels op na?" riep De Burge, »voor dat ge zoo kort in de leer zijt, is uw ijver al heel groot."

»De eigenschap van alle oprecht bekeerden," vervolgde Reinout op dienzelfden toon, »maar De Burge, gij moet u niet tot mij wenden om u in 't bestrijden van iets te helpen, dat ik altijd bevorderd heb. Het is een teeken van grootheid, de deugd ook daar te beoefenen, waar zij belachelijk heet."

Een gedachte, die reeds vroeger in Edward was opgeweld, hernieuwde zich bij die woorden en nam een meer bepaalden vorm aan. De vermaningen van den edelman waren hem al meermalen bijzonder vreemd en onmenschkundig voorgekomen; zou dit opzet geweest zijn? Er rees een gezegde, dat van dien argwaan blijk zou geven, op zijn lippen, maar hij onderdrukte het en volgde met verscherpte aandacht het gesprek.

»Nu, Vredenborg, doet ge mee?" vroeg De Burge.

»Voor dezen keer ja," antwoordde Filips; hij wierp een hoogmoedigen, half verlegen blik op Edward, het rde hem dat deze tegenwoordig was, maar hij deed mee.

»Gij hebt niet bang te zijn," moedigde De Burge hem aan, »gij wordt later een Croesus, en ge hebt maar een eenige zuster, die een rijk huwelijk doen kan, zoodat zij alles aan u afstaat."

»O, Helene zal wel niet trouwen; ik vertelde haar vandaag, welk een schitterende partij uw zuster doet, en vroeg of zij niet ijverzuchtig was, maar ze verklaarde van geen huwelijk te willen hooren, en dwingen zal haar wel niemand."

»Dat is te hopen," hernam een van het gezelschap, »maar ze moest meer in de wereld komen; ze heeft veel van de prinses, die door een toovenaar bewaakt wordt. Gij zijt te benijden, Melville, dat gij de gesluierde dame zoolang gezien hebt, maar ge moet erg prozaïsch wezen; ik ben overtuigd, dat ik voor zulk een verborgen fee alle schoonen vergat, die in het zonlicht wandelen."

Een donkere blos kleurde Edwards wangen, en de ander lachte: »hum, staat het zoo? zorg dan maar dat de schoone Silvia niets bemerkt; ik wist waarlijk niet dat ge meer dan één doel hebt."

De jonge man wilde antwoorden, toen zijn blik Meerwoude ontmoette. De oogen van den edelman waren op hem gevestigd, maar met een uitdrukking die hij nog nimmer gezien had. Het was een blik zoo vol gloeiende ijverzucht, als slechts de diepste wrok werpen kan. Er sprak uit zijn onbewogen trekken geen hartstocht, maar die oogen zeiden genoeg; Edward voelde, dat Reinout hem haatte en dat hij dien haat beantwoordde. De ontdekking trof hen beiden als de bliksemstraal die een duister landschap verlicht; van nu af aan wisten zij wat in het donker lag.

Een snel voornemen rijpte in Edwards borst. Hij wachtte tot het spel afgeloopen was, toen trok hij Filips ter zijde en sprak ernstig: »de heer van Meerwoude heeft u vaak zonder nood bijgestaan; vraag u zelf, of hij geen grond kan hebben u gaarne in een nood te zien, waarin gij werkelijk van zijn hulp afhankelijk zoudt wezen, en wacht

u voor zulk een geval, het zou anderen mede ongelukkig maken." Hij voegde geen verklaring bij zijn waarschuwenden wenk; als zijn woorden indruk konden maken, zouden zij dat het meest in dien geheimzinnigen vorm doen; maar hij verbeidde het oogenblik waarop Reinout afscheid nam, en sloot zich bij dezen aan. Zoolang nog enkelen hunner bekenden meegingen, bewaarde hij het zwijgen; hun weg zonderde hen echter weldra af, en zoo begon hij: »ik wensch u te spreken; vermoedelijk weet gij reeds waarover."

»Als ik dat wist, zou ik u verzoeken het niet te herhalen; daar ik intusschen niet zoo profetisch ben, dient gij het mij mee te deelen," antwoordde Reinout op een toon, die Edward terstond verried, dat hij begrepen werd.

»Zoo gij meent dat ik uw gedrag niet doorzie, vergist gij u," sprak hij scherp.

»Ik heb nooit getwijfeld of uw gezicht was bijzonder goed, maar het verheugt mij de verzekering van die noodzakelijke en naar ik hoop duurzame eigenschap te ontvangen."

»Zij stelt mij ten minste in staat, een handelwijze als de uwe met den naam van onwaardig te bestempelen."

Reinout knikte met spottende goedkeuring. »Dat is een belangrijke kennisgeving; zij bezit niet meer de naïeve frischheid die haar vroeger zou hebben onderscheiden, de krachtige verf is een weinig verbleekt, maar het is toch aangenaam te zien, dat Brussel u niet geheel van de oprechtheid beroofd heeft, die vroeger uw charme was. Gij zoudt toen een sterker uitdrukking gebruikt hebben; zijn àl uw kogels reeds verschoten, dat gij uw toevlucht tot los kruit nemen moet?"

Edward voelde, dat zijn bloed onder de tergende kalmte van zijn tegenstander sneller begon te vloeien. Hij antwoordde op harden toon: »Ik heb u dikwijls over de beginselloosheid van anderen hooren spreken; met welk beginsel van eer [illegible] de verzoeking, waarin gij een maar al te zwakken den zoon van uw vriend, van iemand die u veracht te leiden?"

Zij waren blijven staan en zagen elkander strak aan. Reinouts gelaat vertoonde een uitdrukking van ijskouden hoon. »Ik breng mijn handelwijze met mijn eigen inzicht, niet met dat van verblinde toeschouwers in overeenstemming, zelfs al waren die zoo volkomen tot oordeelen bevoegd als een — vreemde gelukzoeker."

»Heer van Meerwoude" — Edward kon niet verder gaan, dreigend trad hij op den edelman toe. Er zijn oogenblikken waarin men onwillekeurig tot den natuurstaat terugkeert, en de dierlijke aandrift, om zich op een gehaat voorwerp te storten en het te verpletteren, macht over alle aandoeningen der beschaving verkrijgt. Een enkele beweging van Reinout, het kleinste spoor van uitdaging in diens blik, en de jonge man zou hem neergeveld hebben; maar Meerwoude stond volkomen kalm tegenover hem en sprak op bedaarden toon: »ik begeer geen strijd; uw eigen oordeel moge beslissen, of het waardig zou zijn dien te zoeken. Er schijnen eenige nevels voor het uitzicht van uw geluk te hangen, maar welke rozenlippen spraken soms niet doornige woorden? en ik begeer niet u van het bloed te berooven dat gij noodig hebt om het leven zoo aangenaam te vinden, als gij zeker zult doen, wanneer die tijdelijke verduistering geweken is. Wat uw wenschen ten opzichte van mij betreft, zoo is het mogelijk dat zij minder vredelievend zijn, maar bedenk dat niet iedere aanvaller ook overwinnaar blijft."

Het was of Reinouts woorden met hun wreede toespeling op Silvia een kille huivering door Edwards leden joegen. Hij was niet in staat te spreken; onbeweeglijk stond hij daar, en de edelman vervolgde: »mij dunkt, wij konden die houding laten varen. Als gij die soort van kamp wilt, waarbij zulke gebaren passen, moet ik mijn onvermogen bekennen. Mijn spieren zijn niet van ijzer, en waar geen hamer is kan men niet toeslaan."

Voor velen zou de spot in Meerwoude's spreken het tegendeel van bedarend geweest zijn, maar in Edwards

borst roerde hij een snaar aan, wier vluchtigste trilling den toorn tot kalmte moest brengen, de snaar van het medelijden. Hij herinnerde zich, hoe bitter Reinout de minderheid, waarover hij zoo verachtend sprak, gevoelde, en in die ironie klonk hem iets als een pijnlijke kreet van machteloosheid tegen, die zijn hartstocht terstond deed wijken. Hij haatte den edelman, maar hij huiverde voor de mogelijkheid iemand een smaad aan te doen, waartegen deze zich niet kon verdedigen; dat zou gelijk staan met het richten van wapens op een weerlooze borst. Zijn dreigend gebalde vuist ontsloot zich, en hij zeide met dezelfde koude minachting, waarmee Reinout gesproken had: »ik zal u door geen beleedigende woorden tot iets dwingen, heer van Meerwoude. Kunt gij u mijn oordeel laten welgevallen, dan is er voor mij geen vernedering in den naam gelegen, waarmee gij den klager zoekt te brandmerken om de aanklacht van u af te weren. Zoo ik mijn geluk gezocht heb, ik deed het althans nooit door middelen, waarvan ik te vreezen had, dat ik later met schande er op zou moeten terugzien, nooit door middelen die de mond van anderen met recht als laagheid verwerpen zal. Ik hoop voortaan tegen de uwe te waken."

Hij wendde zich met hooghartige waardigheid af, maar ofschoon hij met vasten tred zijn weg vervolgde, innerlijk was hij diep verslagen. Hij begreep dat zijn breuk met Reinout tot nieuwe kwade geruchten leiden zou, doch bovenal de ontdekking van diens plannen ten opzichte van Filips, en het verband tusschen die listen en Helene, vervulden hem met angst. Hij zag duidelijk, dat de jonge edelman de verleiding, waaraan hij blootstond, niet zou weerstaan, en toch kon hij aan die verzoeking geen einde maken. Er was ook niet één bewijs tegen Meerwoude, dat hij Vredenborg waarschuwend kon meedeelen, en daarenboven, zou men hem gelooven? Wat was hij anders in aller oogen, dan wat Reinout hem genoemd had, een gelukzoeker, dien men van lage belangzucht beschuldigde? de moeielijkhe-

den zijner positie traden ook hier tusschenbeide. Zijn vroegere vrienden zouden niet meer naar de stem van iemand hooren, die een slaafsche hoveling heette, en zij, om wie hem die smaad trof, behandelde hem reeds met een onverschilligheid, die aller spotzucht opwekte. Hij wilde niet anders gelooven, of de woorden, die hij bij het noemen van Silvia's naam had meenen te onderscheiden: »laat hem maar begaan, zij heeft ook haar vrienden, dat weet Nivelde," behelsden slechts lage scherts, doch haar onverklaarbaar gedrag bleef hem diep grieven, het wekte even sombere vragen op. Wat was het doel van Silvia, van de landvoogdes en Reinout, zelfs van Viale? In aller handelwijze zag hij berekening, maar nergens begreep hij waartoe de uitkomst hem voeren zou, nergens zag hij een mogelijkheid tot veranderen en redden. Iets van die diepe moedeloosheid kwam over hem, waarmee Frank na het gesprek met den vluchteling tot zijn vaders beeltenis opgezien en gevoeld had, dat er vragen in hem waren ontwaakt, waarop hij geen antwoord wist, en die hij bijna niet dorst stellen; iets van de stemming, die in iedere gedachte den killen adem van twijfel en argwaan bespeurt en niet weet wat zij wenschen zal, de vergetelheid die zij overtuigd is niet te mogen hopen, of de kennis die zij zeker is te moeten vreezen. Hij kwam langs Margareta's helder verlicht paleis. »Had ik het nooit betreden!" prevelde hij, en een diepe zucht volgde die woorden; hij voelde dat die lichten voor hem niet meer schenen.

ELFDE HOOFDSTUK.

> If beauty have a soul, this is not she;
> If souls guide vows, if vows be sanctimonies,
> If sanctimony be the gods delight,
> This is not she.
>
> SHAKESPEARE.

»Uw Hoogheid heeft gelijk, het is een erge ondankbaarheid van Melville, doch als hij ernstig aan zijn plicht herinnerd werd, zou hij zeker tot inzicht komen; ik mag te partijdig voor hem zijn, maar ik kan niet gelooven, dat hij alle weldaden zou vergeten."

De schoone Silvia, want zij was het die deze woorden sprak, behoefde zich niet over haar partijdigheid te verontschuldigen, niemand had haar van die onredelijke zwakheid durven betichten. Zooals zij, aan de voeten der landvoogdes gezeten, met onberispelijke nauwkeurigheid de steken van haar borduurwerk telde, was op haar gelaat niets van die ontroering te lezen, die een geliefde met tranen en beden instee van met bewijzen verdedigt, en de toon, waarop zij van Melville's ondankbaarheid gewaagde, droeg ook geen blijk van pijnlijke schaamte.

Margareta althans hoorde dit gevoel er niet in weerklinken, want zij antwoordde zonder iets van die verschooning, welke een bezorgde, teedere bruid had mogen ver- ...en: »ik zie van die vermaningen weinig heil tegemoet.

Men is in dit land, helaas, gewoon zich ondankbaar tegen zijn vorsten te toonen; intusschen, ik zal beproeven wat mijn woord vermag."

Naar de stem, waarmee deze verzekering gegeven werd, te oordeelen, zou dat woord niet zeer aangenaam zijn, maar Silvia vroeg slechts zeer onderworpen: »en wanneer wil Uw Hoogheid hem spreken?"

»Heden middag; ik zal een eind aan dit gedrag maken; het duurt lang genoeg dat ik Melville mijn ongenoegen toon, zonder dat hij goedvindt zich daarom te bekommeren; wij zullen zien of hij, als ik open spreek, even onverschillig zal blijven."

De Italiaansche zuchtte. »Welk een onaangename taak voor mijn genadige meesteres; ik ben erg ongelukkig, dat het zoo ver is gekomen."

»Het is een van die vele teleurstellingen, welke ons leven meebrengt, maar die ons altijd weer grieven," hernam de landvoogdes, »en vooral hier, waar ik zoo vast op loyale gezindheid rekende; doch dat is een gevolg van dien verderflijken omgang, waarin onze beste jongelieden in Brussel zoo licht geraken; gij kunt overtuigd zijn, dat Melville onder slechten invloed staat."

»Dat vreesde ik wel, maar hij wil nooit luisteren, als ik hem verzoek zich liever nauw bij hen aan te sluiten, die ik durf vertrouwen, wijl zij de gunst Uwer Hoogheid bezitten; hij knoopt dadelijk allerlei achterdochtige ideeën aan mijn raad vast."

Deze opmerking scheen niet het geschiktste middel om een toch reeds vertoornde gebiedster in beter stemming te brengen; in dit geval ten minste bewerkte zij geen verzachting. Met een zucht van medelijden voor het slachtoffer dier jaloezie zag de landvoogdes Silvia aan, en antwoordde: »ja mijn kind, wij hebben ons bedrogen; hadden wij kunnen vermoeden wat er al gebeuren zou, wij waren niet zoo spoedig bereid geweest het zegel onzer goedkeuring aan de genegenheid onzer jeugdige beschermeling te

hechten, maar onherroepelijk is gelukkig nog niets beslist, en onze lieve Silvia heeft in dien tijd zelf ingezien dat niet ieder heil het ware is. Wij kunnen het gebouw onzer teederheid op zand gebouwd hebben, en dan is het onrecht er in te blijven, want het puin zou ons bedekken."

De »lieve Silvia" — zij zag er niet naar uit, om ooit in dergelijk gevaar te verkeeren — liet haar hoofd op de borst zinken en prevelde met een nog dieperen zucht, dat ook zij vreezen moest zich bedrogen te hebben, maar dat zij de gevolgen dragen zou zooals haar plicht was, mits zij slechts met haar beminde meesteres vereenigd bleef; die alleen was immers haar steun in het vreemde land.

Als verzekeringen van genegenheid een verkwikking voor vorsten zijn, dan was het Margareta toe te wenschen, dat haar hart op dit oogenblik geloovig genoeg was, om het zoet er van te smaken, want geen lippen hadden aan die innige woorden meer betoovering kunnen geven, dàn de kleine mond, die ze op zoo ongekunstelde wijze sprak, en naar haar toon te oordeelen was zij ook geheel onder den indruk van dat genot. Met gevoelvolle stem hernam zij: »neen, mijn Silvia, uw geluk mag er niet bij lijden; gij zijt onder vreemden, doch ook in dit land zijn handen, waaraan uw levenslot veilig kan worden toevertrouwd, en zoo uw liefde zich ééns bedroog, laat mij dan zorgen, dat zij voor de tweede maal een waardiger voorwerp vinde. Nietwaar, gij wilt mij de zorg voor uw geluk wel opdragen?"

»Hoe kan ik anders? ik weet, Uw Hoogheid zal Melville met de gewone goedheid aan zijn plicht herinneren, en zoo ook dat niet baten mocht, dan" — zij kon voor het vreeselijke gevolg, dat zulk een feit moest hebben, zeker geen gepaste uitdrukking vinden, en vervolgde dus alleen met de noodige aandoening: »dan zal mijn dierbare gebiedster wel weten, wat het best voor mij is, ik laat alles aan haar over."

Welke teedere dochter had zich met meer beminnelijkheid aan het klaarder inzicht harer moeder kunnen onderwerpen,

en welke zorgende moeder dat vertrouwen met meer welwillendheid aannemen? Er was op dit oogenblik zeker nergens een inniger groep te zien, dan Silvia en de landvoogdes vormden, zooals de eerste na die woorden haar hoofd leunde tegen de hand harer gebiedster, die zachtkens over haar donkere lokken streek, terwijl de genius der waarheid zijn vleugels over haar uitbreidde, want hij had die juist ontplooid om een haastige vlucht uit het vertrek te nemen.

De dag, welke met zijn heldere zon dit liefelijk tooneel bescheen, was verscheidene weken na Edwards breuk met Meerwoude. Dat Margareta van dien twist vernomen had en hem te zijnen nadeele uitlegde, kon de jonge man alleen vermoeden; hij had tegen ieder, zelfs tegen Viale het zwijgen bewaard, en Reinout scheen nog minder reden te hebben om dit te verbreken, maar zeker was het, dat de toon der landvoogdes na dien tijd niet in zachtheid was toegenomen. Zij had mogelijk van andere zijde eenig bericht gehoord, en de verhalen van derden zijn zelden geloofwaardig; Nivelde althans, met wien zij kort daarop veel gesproken had, gaf een lezing van het geval, die ongeveer luidde, dat Melville door den edelman gewaarschuwd was, om zekere verbintenissen van illoyalen aard af te breken, welke vriendschappelijke raad Edward zoo vertoornd scheen te hebben, dat hij allen omgang met Meerwoude had afgezworen. Nivelde bleef Silvia op den duur te schoon vinden om haar aan zijn mededinger over te laten; hij was weder begonnen haar ijverig het hof te maken, en al wascht niet steeds de eene hand de andere, — als men goud zoekt, helpt men elkander toch het slijk omwoelen; Reinout en die onpartijdige beoordeelaar waren op dat oogenblik zeer goede vrienden.

Dat berichten, in dezen vorm vernomen, de landvoogdes niet gunstiger voor Edward stemden, was te denken, en voor zoover men uit den aard harer gezindheid mocht besluiten, moest zij ze wel gehoord hebben, en, wat vreemder heeten mocht, ook gelooven. De bron, waaruit die mede-

deelingen vloeiden, scheen haar plotseling zuiverder te zijn voorgekomen, dan men nog vóór eenige maanden met recht had kunnen voorspellen; maar het was waar, Nivelde had in den laatsten tijd alles aangewend om haar een gunstiger meening in te boezemen, terwijl Edward daarentegen er op uit moest wezen het reeds gevelde oordeel te doen herroepen. Met het vuur der waarheid roemde de graaf haar nooit genoeg te erkennen verdiensten — hij kon de zaak beoordeelen, want hij had ze inderdaad zeer lang niet erkend, — de vreemdeling, dien zij zoo belangeloos aan haar hof had getrokken, durfde die vaak betwijfelen en bood haar niets van die vleierij, die men zoo gaarne voor oprechtheid houdt. Waar Nivelde alle tegen het bewind gerichte aanklachten zijner kennissen met edelen ijver overbracht, waagde de jonge man, dien zij tot zoo hoogen prijs als werktuig had aangenomen, over misbruik van vertrouwen te spreken, en doof te blijven, wanneer zij er op zinspeelde, dat men dergelijke mededeelingen van hem verwachtte. Het was, zooals de landvoogdes tot Silvia gezegd had, een ondankbaarheid, die haar diep teleurstelde. Had men hem daarom toegang tot alle feesten verschaft, dat hij nooit nadeelige ophelderingen over de gasten zou geven? had men hem in de gelegenheid gesteld, zooveel geheimen te vernemen, opdat hij ze steeds verzwijgen zou? Was hij in kennis met ketters gebracht, alleen om hen te sparen? Hij had in alle opzichten de verwachtingen, die zulk een gunst koesteren mocht, onbeantwoord gelaten. Kon er iets minder met die eischen overeenkomen, dan de verschoonende woorden, waarmee hij voor de ketters was opgetreden, en waarmee — o grootste der misdaden! — de landvoogdes in een onbewaakt oogenblik van spotzucht tegen Viale had ingestemd. Margareta had hem veel kunnen vergeven, maar dat hij de oorzaak van haar eigen fout was geweest, dat mocht zij niet over het hoofd zien.

Neen, hij had zooveel gunst niet verdiend, dat begon haar duidelijk te worden, even duidelijk als de veel grootere

achtenswaardigheid, die Nilvelde's karakter boven haar schatting bezat. Zij sprak nu niet meer afkeurend tot Silvia, wanneer deze de galanterie van den graaf met in 't oog vallende minzaamheid beantwoordde, zij gewaagde dan veeleer van soms gelukkig nog herstelbare vergissingen in de liefde, en het was zeker geen al te stoute onderstelling wanneer de schoone Italiaansche aannam, dat met de band, waaraan haar levenslot veilig zou kunnen worden toevertrouwd, die van Nivelde bedoeld werd. Inderdaad, de landvoogdes dacht aan dezen, toen zij zich gereedmaakte Edward toe te spreken en de zaak, zooals zij het noemde, tot een beslissing te brengen; welk eene, zou van den jongen man afhangen; maar veel plichtplegingen wilde zij niet maken, en — maakte zij ook niet.

De ontvangst was kort en koel, evenals het gesprek. Harde woorden nemen geen zachten vorm aan, en de hare waren zeer hard. Ongeveer een half uur duurde het onderhoud, dan hoorde men Margareta, zooals zij in toorn placht te doen, de deur van haar kabinet heftig achter zich dichtwerpen, en Edward verliet met gejaagden tred en bleek gelaat het paleis. Hij weerde de nieuwsgierige vragen der hovelingen af, en de vastberaden trek om zijn lippen schrikte elk onbescheiden aanhouden terug. Haastig sloeg hij den weg naar Viale in, echter niet zoo haastig, of hij kon nog een blik op het spottende gezicht van Nivelde werpen, die hem met Reinout voorbijkwam en de oorzaak van zijn ontroering scheen te vermoeden, want hij zeide lachend: »de medicijn is zeker wat sterk geweest, maar mij dunkt dat zij gewerkt heeft; die vele vreemde avonturiers aan ons hof zullen dit voorbeeld wel in bedenking nemen."

De graaf had gelijk, er was Edward een sterke medicijn toegediend en zij had gewerkt, ja meer nog, zij had hem genezen, van alle illusies over een verhouding, die er hem vele had doen koesteren. Zooals hij nu bij Viale binnentrad, had hij uit de hofzaal meer waarheid meegebracht, dan ooit in gelukkiger dagen, maar het was een bittere

waarheid, en wel mocht Viale vol angst vragen: »om Godswil, wat scheelt u? waar zijt gij geweest?"

»Bij de landvoogdes" — de stem van den jongen man haperde — »wij zijn gescheiden, voorgoed."

»Voorgoed, wat beteekent dat? wat heeft Margareta gedaan?"

»Mij gezegd, onder welke voorwaarden ik aan haar hof kan blijven — o, Dalvilliers sprak waarheid, allen die mij beschuldigden spraken waarheid, ik heb de rol van een laaghartige, een eerlooze gespeeld, ik heb" — hij kon niet verder gaan — »en ik heb niets geweten; o God, waarom moet ik zoo veracht, zoo met recht veracht, en toch zoo schuldeloos aan mijn eigen misdrijf zijn?"

Viale hoorde met schrik die hartstochtelijke en tevens onverklaarbare woorden. »Gij moet een onbedachte uiting der landvoogdes te hoog opgenomen of verkeerd begrepen hebben," zeide hij op bedarenden toon, »herstel u en deel mij wat gebeurd is mede. Hoe kwaamt ge bij haar?"

»Zij liet mij roepen. Ik had sinds lang bemerkt hoe ontevreden zij was, en vermoedde dus dat ze mij de oorzaak van haar misnoegen zou openbaren. Haar manieren en woorden zeiden mij echter dat de verwaarloozing van haar persoon, waarop zij haar aanklacht grondde, slechts een ijdel voorwendsel was."

»Hadt gij uw plichten jegens haar verzuimd?"

»Neen, doch dat ik minder dikwijls in haar paleis verscheen, was bij de wijze van haar ontvangst natuurlijk; ik kon haar ook alleen antwoorden, dat de onderdaan, die eenig gevoel van eigenwaarde bezit, zich zoo zelden mogelijk bij een gebiedster vertoont, die hem ongaarne ziet."

»Dat was vroeger niet het geval;" een half verwijtende, half weemoedige klank was in Viale's stem. Hij ging ernstig voort: »ik vermoed, wat de landvoogdes u gezegd heeft; zij meende dat gij gemeenschap met ketters onderhieldt; is dat onwaar?"

»Neen;" beider oogen ontmoetten elkaar, dan riep Edward

hartstochtelijk: »ik kàn niet anders, ik kan geen vervolger zijn. Gij hebt mij nimmer willen hooren, al brandde die bekentenis mij op de lippen, al....."

»Ik wist wat gij mij zeggen wildet; gij voelt deelneming voor de ketters, ge hebt hun aanhangers beschermd" — het kostte Viale moeite die woorden uit te brengen — »en de landvoogdes heeft u tot een verwijt gemaakt wat ik alleen met diepe droefheid ervaren heb; het moge onverstandig zijn, is het onbillijk?"

»Zij heeft mij iets ergers dan een beschuldiging gezegd. Men verwijt mij, dat ik in mijn bruid slechts de gunsteling der landvoogdes heb gezocht, men móest mij dat verwijten; koopen wilde mij Margareta, met de hand harer hofdame wilde ze mij koopen."

»Edward, Edward!"

»Zij heeft mij de keus gegeven, haar wil in alles blindelings te volgen of afstand van een geluk te doen, dat ik niet verdiende."

»En gij?" —

»Ik heb haar gezegd, dat ik mijn bruid niet in staat kon gelooven om tot zulk een handelwijze mee te werken, doch dat ik haar hand nooit tot dien prijs wilde aannemen."

Viale zweeg; hij had Edwards verloving als een zeker middel beschouwd, om hem voorgoed aan zijn partij te binden, en een gevoel van zelfvèrwijt rees in hem op, toen hij bedacht aan hoeveel smart hij met zijn berekend maar harteloos stelsel van diplomatie den jongeling had prijs gegeven. Het duurde eenigen tijd voor hij kon antwoorden: »de landvoogdes heeft onrecht, dat betwijfel ik niet, maar kunt gij voor haar gedrag geen verontschuldiging vinden? zijt gij alles wat men van u verwachtte? Ge handelt uit medelijden, ik kan dat begrijpen, doch ik had gehoopt dat gij u door den raad van meer ervarenen zoudt laten terechtwijzen. Men kan den ketters geen genade meer schenken, reeds uit het enkele oogpunt der staatkunde niet. Ik heb de edellieden gadegeslagen en heb gehoord, wat

Katholieken wenschten, oprechte, weldenkende Katholieken. Laten wij de nieuwe leer dulden, riepen zij, en zij willen een bond stichten, om dat te bewerken. Maar ik zeg u, wij zijn reeds te ver gegaan om nog zachtheid te kunnen oefenen, onze vervolging dwingt ons tot nieuwe nog strengere vervolging. Wij kunnen de Protestanten niet ontboeien, want wij hebben hen tot het uiterste gedreven en de vrijheid van een onderdrukt volk is de wraakneming op zijn verdrukkers. Moeten zij niet uit iederen bijl, die met het bloed van honderden hunner broeders gekleurd is, een wapen maken om hun beul er mee te treffen? wat zouden zij anders doen dan een in hun oog rechtmatige vergelding oefenen, indien zij iederen Katholiek uitroeiden?"

Het was een vraag die in deze dagen door velen werd opgeworpen, en zij verdient herhaald te worden om het schoone antwoord, dat Nederland daarop gegeven heeft. Neen, die oneindige som van onrecht, ze is niet met wraak betaald. Als er een vlek, een daad van vergeldend geweld op onze vrijheid kleeft, het is niet meer dan een druppel, vergeleken bij de zee van bloed door Rome in deze landen vergoten. Wat het Protestantisme van die dagen ook aan verlichting, aan eendracht moge gemist hebben, het heeft twee daden volvoerd, die al zijn dwalingen uitwisschen: het heeft de tirannie overwonnen — en in zijn zegepraal genade geoefend jegens den onverzoenlijken vijand, die nooit genade gekend had.

Voor Edward kon die blijde zekerheid, waarop latere geslachten met rechtmatigen trots terugzien, nog niet bestaan; Viale's woorden troffen hem dus, maar dan riep hij: »misschien handelen deze Katholieken verkeerd, omdat zij het als Katholieken doen; misschien moesten zij, als de zegepraal van het Roomsche geloof hun alles is, voor geen enkel verzet genade schenken; ik kan niet als zoodanig handelen." Hij hield een oogenblik op en sprak toen: »ik ben geen Katholiek."

»Edward, gij zoudt....?"

»Laat mij u alles zeggen. Toen ik in Brussel kwam, bezat ik een vast geloof, dat in de gebeden der Roomsche kerk sprak en dat ik voor Katholiek hield, maar het was dit niet. Ik heb eerst hier de kerk leeren kennen, en haar vormen ontvielen mij, een oogenblik ook mijn geloof. Ik ben nooit tot een twijfel gekomen, die alles, zelfs God verwierp, zooals velen in deze tijden doen, zooals ik zelf dacht dat men doen moest, wanneer men noch de leer van Rome noch die der ketters beleed, maar ik wist niet meer hoe hem te aanbidden. Het waren kettersche lippen, die mijn geloof weder trachtten op te wekken en..."

»U tot een ketter maakten?"

»Ik ben geen Protestant. Ik heb den verloren vorm niet weergevonden, in welken ik mij tot God zou kunnen wenden, ik heb alleen van hen geleerd God met meer ijver te zoeken. Hun woorden klonken mij in vele opzichten edel en waar, doch ik heb ook de schaduwzijden hunner leer ingezien. Ik kan u slechts dat ééne herhalen: ik voel mij geen Katholiek."

»Gij hebt u door de vervolging der kerk laten afschrikken, gij kunt wat zij als wereldsch lichaam doet niet afscheiden van 't geen zij geestelijk wil, gij zijt op een weg zooals alle ketters dien in 't eerst bewandelen, maar, Edward, hij leidt tot afval, tot afval van allen die u lief zijn, van uw geluk in dit leven, van uw heil in èen later. Vertrouw mij en tracht u aan mijn inzicht te onderwerpen, ik wil de landvoogdes overtuigen....."

»Neen, heer graaf; mocht er een tijd komen, dat ze mij roept, dan zal ik vergeten hoe ze mij eens terugstiet, maar zelf tot haar te komen, waar zij verklaard heeft alleen een slaafsch werktuig te willen, dat kan ik niet. Laat mij uit Brussel gaan, men deed mij dikwijls aanbiedingen, die mij een vrije positie verzekerden. Ik ben nog niet zoo gewoon aan dit schitterende leven, dat een minder glansrijk bestaan mij zou afschrikken; laat mij in een nieuwe omgeving herwinnen wat ik hier verloren heb, de achting der menschen."

»En uw bruid?"

Edward sloeg de oogen neer, een pijnlijke trek vertoonde zich op zijn gelaat; eindelijk zeide hij: »als ze mij lief heeft, zal zij niet willen dat eigenbelang mij tot vernedering drijft, en zoo niet" — hij hield op, maar vervolgde weldra op vasten toon: »ik kan niet anders, wat ook gebeuren moge."

De graaf voelde, dat tegenstand hier vruchteloos zou wezen. Eenige malen ging hij zwijgend op en neer, dan sprak hij ernstig: »gij moet voor u zelf beslissen; wat gij ook doen wilt, op mijne hulp kunt gij rekenen. Deel mij thans Margareta's eischen bedaard mede."

Edward gehoorzaamde. Hij verhaalde, hoe de landvoogdes hem kortaf gezegd had, dat zijn tegenwoordig gedrag haar mishaagde en wat hij dus in 't vervolg te doen had; op welk een wijze hij met de ontevreden edelen spreken en zich bij hun feesten gedragen moest, welke vergaderingen der ketters hij bijwonen kon; in 't kort, wat hij als onderworpen dienaar te doen en te laten had. Woorden en bejegening waren, dat verried de geheele mededeeling, zeer vernederend geweest en Viale ondervond, terwijl hij aandachtig luisterde, een hoogst pijnlijk gevoel. Er was niet in Edwards taal, maar wel in zijn stem, iets wat als een verwijtende vraag klonk. Hebt gij dat niet ook gewild? scheen die te luiden, en de graaf was zich te zeer zijn schuld bewust om een ontkennend antwoord te kunnen geven. Toch was zijn verontwaardiging tegen de landvoogdes volkomen oprecht. Zoo natuurlijk hem dezelfde eischen geschenen hadden, waar hij die stelde met het gezag dat zijn liefde hem verleend had, zoo overdreven en onbillijk klonken zij hem in den mond der vorstin, die zich op geen gelijke verplichting beroepen kon. Waarlijk, daarvoor had hij haar niet opmerkzaam gemaakt op tekortkomingen in Edwards gedrag, die zij nauwelijks scherpzinnig genoeg was om uit haar zelf te ontdekken; daarvoor niet haar een taak opgedragen, die hij geen moed had naar eigen inzicht te volbrengen, opdat zij het geschil tot zulk een hoogte zou opvoeren en

eindigen met een breuk, die hij zoo angstig had willen vermijden. Hij was diep vertoornd en verborg zijn wrevel niet.

»Gij hebt gelijk," zeide hij, »na zulk een behandeling moogt gij niet aan Margareta's hof blijven, en misschien is het zelfs beter dat gij ook Brussel verlaat. Er zijn hier veel elementen, waarmee iemand in uw gemoedsstemming wel doet niet in aanraking te komen. Neem eenige dagen bedenktijd om te overleggen wat gij doen wilt, en deel mij dan uw wenschen mede, ik zal alles doen om hun vervulling mogelijk te maken. Gij hebt, naar ik vertrouw, nog met geen uwer bekenden over die verandering in uw godsdienstige denkwijze gesproken?"

»Neen."

»Bewaar er dan ook zoolang gij nog hier zijt het zwijgen over en gewaag evenmin van uw geschil met de landvoogdes; gij moet uw besluit buiten allen vreemden invloed nemen. Wij zullen in deze dagen niet meer over het voorgevallene spreken, dat is voor ons beiden noodig om kalm te worden; als uw plan vaststaat, kunnen wij dit onderhoud met klaarder inzicht voortzetten."

Edward stemde toe. Viale's gedrag was boven verwachting goedkeurend en zacht geweest. Dat hij zijn bekentenis zonder verwijten had opgenomen en zich in zijn twist met de landvoogdes geheel voor hem verklaarde, was meer dan de jonge man had durven hopen, en die ongedachte eensgezindheid deed hem zich gedeeltelijk over het verdriet heenzetten, dat hem de strijd veroorzaakte, die zich overal elders opende; hij werd kalmer, nu althans één oordeel, waaraan hij hechten kon, in zijn voordeel was. Zooals hij de toekomst inzag, was zij vol moeielijkheden en voorgevoelens van nu nog onbekende smart, die toch reeds levendig genoeg waren om hem met gegronde vrees te vervullen; maar het was een daarom niet minder vast besluit, dat op zijn lippen rustte, toen hij na verloop van den bepaalden tijd Viale's kamer weder betrad.

Hij kon zijn voornemen niet terstond openbaren, want

Frank bevond zich daar, ijverig in een oud boek lezend. De knaap was sedert eenigen tijd bijzonder op lezen gesteld, het was of zijn vroolijke aard geheel wilde veranderen. Hij begon stil en afgetrokken te worden, terwijl de lachende blik van vroeger uit zijn oogen verdween. Er kwamen nu van zijn gouverneur geen klachten meer over al te dartele wildheid, hij werkte zijn taak zonder verzet af, maar Viale zag die verandering toch met bezorgdheid aan. »Is dat nu een vermaak, oude kronieken te lezen en over gesneuvelde helden te peinzen?" zeide hij toen Edward binnentrad, »waarlijk, Frank, gij zult nog een bleeke, ongezonde droomer worden. Maak maar dat gij niet zóó met uw helden dwepen gaat, dat gij voor niemand anders meer hart hebt; ik geloof dat gij Frans van Brederode al veel grooter vindt dan één van ons, arme levenden."

»Dat was hij immers ook," antwoordde de knaap naïef; hij kwam geen oogenblik op de gedachte, dat deze bekentenis den trots van zijn vader niet vleien kon, en Viale was verstandig genoeg hem die ontdekking niet te laten maken. Hij antwoordde schertsend: »ik zal nog ijverzuchtig worden, maar wees voorzichtig en droom niet te veel, anders krijgt gij weer verschijningen. Mijn Frank verbeeldt zich, dat hij zijn voorvader gezien heeft," wendde hij zich tot Edward, en zijn hand op 't hoofd van den knaap leggend, vroeg hij dezen half plagend: »weet gij overigens wel, dat uw held eigenlijk niet beter dan een rebel was?"

De bloeiende wangen werden bleek en een angstig vragende blik vestigde zich op Viale, terwijl deze ernstiger voortging: »ja, bij al het medelijden, dat ook ik koester, mogen wij toch nooit vergeten, dat Maximiliaan van Oostenrijk zijn rechtmatige heer was, en hij dus een groote fout beging, toen hij de vaan van het oproer tegen hem verhief."

»Was hij schuldig? was hij slecht?" met bevende stem stiet Frank die woorden uit.

»Slecht niet zoozeer, hij was waarschijnlijk verleid, maar schuldig zeker."

Een oogenblik staarde de knaap zijn vader aan, op diezelfde strakke, vreemde wijze waarop hij den Protestantschen leeraar eens had aangezien; dan zeide hij op zachten toon: »ook hij, ook hij," en verliet het vertrek.

Verwonderd volgde de graaf zijn bewegingen. »Wat of Frank deert?" vroeg hij, »de jongen verandert met den dag, begrijpt gij wat hem zoo ontroerde?"

»Hij wil zeker niets ongunstigs van zijn bewonderden held hooren."

»Het is een dwaasheid," hernam Viale; »hoe eer men die zoogenaamd vlekkelooze helden kennen leert, hoe beter; men moet zich bijtijds gewennen geen volmaakte deugd te verwachten, anders zou men elken misstap gaan veroordeelen; ik wil althans niet dat Frank zich sprookjes van die onmogelijk edele menschen in 't hoofd gaat halen." De stem van den edelman werd snijdend scherp, zooals steeds wanneer hij een hem pijnlijk onderwerp aanraakte, en van schuldelooze persoonlijkheden wilde hij nooit iets weten.

»Wat was dat voor een verschijning, waarvan ik u daareven hoorde spreken?" vroeg Edward om hem af te leiden.

»Toen wij nog buiten woonden, was Frank een erg zwak kind en wij lieten hem dus meest in de vrije lucht, doch ik geloof, dat het vele onder de sombere boomen liggen en naar de wolken turen hem maar vreemde, ziekelijke denkbeelden gaf. Wij hadden daarenboven een ouden dienaar, die hem allerlei geschiedenissen boven zijn bevatting vertelde, ook die van den jonker-Fransen oorlog, bij welken zijn vader geweest was. Wat in het verhaal zulk een indruk op hem maakte, weet ik niet, maar op zekeren middag vond ik Frank bewusteloos liggen, en toen hij bijkwam verklaarde hij Brederode gezien en met hem gesproken te hebben. Ik trachtte hem van de onmogelijkheid daarvan te overtuigen, maar het was vruchteloos, en hij verkeerde in zulk een opgewondenheid, dat wij moeite hadden hem te bedaren; ik verliet toen het goed, en hier in Brussel hebben zich dergelijke tooneelen gelukkig niet herhaald."

»Wat zou er eigenlijk gebeurd zijn?"

»Misschien had hij iemand gezien, die volgens de beschrijving op Brederode geleek, en zich in zijn opgewondenheid verbeeldt dat deze met hem sprak; op zich zelf beteekent de zaak weinig, maar ik wil die dweperij niet aanmoedigen. Verhaal mij echter nu liever van uw aangelegenheden. Zijt gij tot een besluit gekomen?"

Edward antwoordde toestemmend; hij zeide hoe graaf Megen hem reeds vroeger van zijn wensch gesproken had, om, zoolang hij in Brussel verblijf hield, iemand te vinden, die in zijn provincie Gelderland de zaken kon nagaan en van het bestuur der ambtenaren bericht geven; dit aanbod was kortelings hernieuwd, en Edward gaf levendig te kennen dat het hem aannemelijk voorkwam.

Viale scheen niet ontevreden. Hij had reeds vroeger van dit voorstel gehoord en de betrekking behaagde hem, want zij was eervol, vooral bij Edwards jeugd. Megen wilde den invloedrijken edelman aan zich verplichten, en hij had dit op geen beter wijze kunnen doen. Gelderland was een der van ketterij meest zuivere provinciën, en bij de gedachte, dat Edwards geloof in deze omgeving nog zou te redden zijn, stemde Viale zelfs in die verre verwijdering toe. »Ik ben met uw keus voldaan," zeide hij, »mits gij overtuigd zijt dat dit ambt u niet te zwaar zal vallen; het geeft veel arbeid en weinig afleiding of vermaak."

Edward zuchtte. »Misschien ware het beter geweest zoo ik dit nooit in zoo rijke mate gekend had," sprak hij somber; »en wat arbeid betreft, hij zal mij een weldaad zijn."

Er heerschte eenige stilte; dan begon de graaf: »gij ziet dat ik mij niet tegen uwe wenschen verzet, ik bevorder uw vertrek, hoeveel mij de scheiding ook kost, maar laat mij met éénen troost u zien heengaan. Beloof mij, dat gij u waar gij kunt buiten aanraking met de ketters zult houden; dat gij uw best zult doen, om, waar gij de bevelen der landvoogdes met recht verwerpt, u met den geest dier

bevelen te vereenigen; dat gij uw trots genoeg wilt verloochenen om eens, aan ons hof teruggekeerd, uit eigen beweging dát te kunnen doen, wat laag zou zijn op bevel te verrichten."

»Ik zou aan dit hof terugkeeren!"

»Ja, Edward; gij brengt mij nu in die gedachte een offer, maar er zal een tijd komen, waarop gij inziet dat ik in uw belang handelde, en mij dankbaar zijt dat ik u terughield, toen gij op het punt stond zelf een loopbaan af te sluiten, die tot uw geluk voeren moet."

»Ik geloof dat niet, ik ben gaan twijfelen of de hofwereld juist die is, waarin ik mijn heil zou kunnen vinden; maar gij hebt gelijk, het is beter een tijd van kalm nadenken aan zulk een afscheid te laten voorafgaan. Als ik na mijn proeftijd," — er zweefde een weemoedige glimlach over Edwards lippen, — »nog bij mijn gevoelens volhard, zal wel niemand zeggen, dat ik in de onberadenheid van het oogenblik te werk ging."

Een onrustige trek vertoonde zich op Viale's gelaat. »Doe mij nog ééne belofte," zeide hij; »ga niet van hier met de gedachte dat uw eigen voornemen reeds vaststaat, en gij alleen om mijnentwilie nog met de uitvoering er van wacht; beschouw die dagen als een levensperiode waarin uw opvattingen en wenschen nog worden, niet reeds zijn gevormd. Denk niet als gij in Gelderland zijt: ik zal nooit weer in Brussel terugkeeren; menigeen doet zulke innerlijke eeden, en de schaamte voor zijn eigen ik belet hem later, als hij hun ijdelheid inziet, ze te breken; maak uw plan om dit hof voorgoed te verlaten niet tot een onherroepelijk: ik heb gezegd, maar denk dat gij wachten, dat gij u onpartijdig beproeven wilt, en dat gij hoopt weer te kunnen keeren, wijl het mij onuitsprekelijk bitter zou wezen u hier niet terug te zien."

»Ja, ik zweer u, ik wil er naar trachten."

Een onwillekeurige plechtigheid had zich in beider toon gemengd, en toen zij elkander aanzagen, lazen beiden in

dien blik het gevoelen van den ernst der belofte. Het was of een profetische stem hun zeide, dat deze dag het begin van een crisis was, en dat zij mogelijk nooit weer met dien wederzijdschen wensch van vereeniging op de kloof, die tusschen hen ontstaan was, zouden staren. De scheiding was voor 't eerst ruiterlijk uitgesproken, en zij wisten dat in zulke oogenblikken, waarop de lippen een duidelijk beeld van 't verleden geven, vaak reeds de toekomst beslist wordt, en het hart zegt of de kracht tot verzoening, die zich geldend maakt nu de breuk erkend is, groot genoeg zal wezen om haar te herstellen. Daarom ook was er voor Viale alles aan gelegen juist nu de woorden te vinden, die het hart van den jongen man konden treffen, want hij zag hoeveel zij nu nog zouden beslissen; en misschien was het die gedachte, die zijn lippen opende als wilden zij een woord van grooter kracht, dan al die vroeger gebezigde, uitspreken, een bede in naam van een nog heiliger liefde dan zijn vriendschap. Gedurende eenige seconden — en in de weegschaal van menschelijk gevoel wegen zulke seconden tegen vele uren van koele berekening op — was er een zware strijd in zijn borst, een verlangen, dat over hun betrekking een helderder licht wilde werpen, maar dat licht bescheen slechts schuld en schande — en snel onderdrukte hij zijn verlangen.

Hij zag Edward met zwijgenden dank aan en reikte hem de hand, maar niet die omarming, waartoe hem de vurige wensch zijner ziel dreef, sloot den jongen man aan zijn borst.

Er volgde een lange pauze; toen maakte Edward zich los. »Vaarwel," zeide hij.

»Gaat gij naar Silvia?"

»Ja." De een wist wat de ander dacht, maar geen van beiden sprak dat uit. Het zwijgen is soms een dekkleed van veel schuld, doch het kan ook een heilige sluier zijn, uitgebreid over een donker vermoeden, dat nog niet als aanklacht durft optreden, het kan ook de laatste sluier der liefde zijn. Als iemand, die gaat om hem op te heffen

en reeds vreezen moet voor 't geen hij zal vinden, verliet Edward het vertrek. Terwijl hij langs de geopende tuindeur ging zag hij Frank op een der met mos begroeide banken zitten, met zulk een uitdrukking van droefheid op het jonge gelaat, dat hij verwonderd staan bleef en vroeg: »wat scheelt er aan?"

»Niets, mij scheelt niets, maar ik wilde u iets vragen. Zoudt gij ook denken, dat het waar was? zou Brederode niet goed geweest zijn?"

»Wel, dat weet ik niet; maar mijn beste jongen, wat doet het er toe?"

»Ik heb hem altijd zoo bewonderd, en gedacht hoe groot hij was; zoudt gij denken dat hij niet zoo edel was dat... ach, Edward, gij weet het niet, maar ik wilde toch gaarne tegen iemand opzien, het is zoo hard aan niemand meer te kunnen gelooven."

»Nu, dat is immers ook niet noodig; wat ziet gij somber! ik begin waarlijk ook te vreezen, dat gij een droomer worden zult," zeide Edward zich tot vroolijkheid dwingend, en op een dicht met klimop omgroeiden, kort te voren door den storm gevelden boom wijzend, ging hij afleidend voort: »hoe jammer van dien prachtigen stam; we hebben dikwijls onder zijn lommer gezeten."

»Ja, hij was zoo dicht begroeid; het is jammer."

Edward nam een der dorre klimopranken in de hand. »Het is al verwelkt," zeide hij, »het schijnt zijn sappen uit den boom gehaald te hebben; zie eens hoe vast het dien omklemde."

Frank staarde zwijgend op de plant. »Het moest verwelken," zei hij eindelijk.

»Nu, het is nog zoo erg niet."

De knaap gaf geen antwoord. Hij keerde het gelaat af en sprak zacht in zich zelf: »het had ook geen steun meer."

Edward begreep zijn ontroering niet recht; hij vond iets ziekelijks in deze overgevoeligheid en moedigde die dus niet aan. Met een haastig vaarwel nam hij van Frank afscheid

en richtte zijn schreden naar het paleis waar Silvia woonde. Hij zag niet hoe de knaap met zijn onbegrepen, afgekeurd leed een weemoedigen blik op hem vestigde en dan het gelaat in beide handen verborg, niet wetend tot wien hij zich wenden moest met zijn eerbied die geen voorwerp vinden kon, met zijn vertrouwen dat overal geschokt werd.

Eigen vrees en smart hebben geen scherp oog voor de verborgen droefheid van anderen, en Edward had in zijn gedachten zeker zorgen genoeg, terwijl hij nu onder zoo veranderde omstandigheden zijn verloofde opzocht.

Hij werd er niet verwacht, dat was duidelijk. Lucia ontving hem nog een weinig onvriendelijker dan gewoonlijk, en haar houding verried een goede mate van heimelijke onrust. »De signora is nog niet gekleed en kan dus niemand spreken," luidde haar kort bescheid op de vraag naar haar meesteres.

»Ga haar dan helpen, ik moet haar zonder uitstel zien."

»Dat durf ik niet, zij heeft gezegd dat ik haar niet storen mocht."

»Goed, dan zal ik zelf gaan."

»Maar — maar, zij wil immers niemand ontvangen, het zou beter zijn, dat signor niet ging." Lucia's kleine zwarte oogen flikkerden angstig. Hij kon niet twijfelen of er moest iets zijn dat hem bijzonder onwelkom maakte, en hij vreesde maar al te zeer, dat hij wist wat het was. Hij wilde echter geen woorden meer verliezen; met een korte beweging schoof hij dus de kamenier ter zijde en trad het boudoir, waar zijn verloofde gewoon was haar vertrouwde bezoeken te ontvangen, binnen.

Silvia lag op de sofa uitgestrekt, in een dolce far niente verdiept. Haar lange haren golfden over hals en schouders, maar van 't negligé, dat haar getrouwe als zulk een hinderpaal had voorgesteld, was niets te zien. Integendeel, het geelzijden kleed met zijn laag uitgesneden, door rijke kanten omlijste keurs, scheen volkomen tot het afwachten ook van formeeler gasten dan haar minnaar geschikt. Een schat

van zeldzame, prachtige bloemen lag om haar heen verspreid, en haar kleine handen speelden welgevallig met dien geurenden rijkdom. Het scheen dat zij Edwards binnentreden niet hoorde. Zij zag niet op; alleen de plooien van het smaakvolle gewaad schikte zij als in gedachten nog sierlijker en toonde den netten, vluggen voet, die zoo luchtig dansen en zoo luchtig de illusies van een jong hart vertrappen kon. Eerst toen hij vlak voor haar stond, sloeg zij met een betooverend glimlachje de oogen op, maar een plotselinge schrik vertoonde zich op haar gelaat, nu zij den bezoeker herkende. »Mijn hemel! zijt gij het, Edward?" riep zij ontsteld.

De jonge man zag haar onaangename verrassing. »Wien hadt gij anders verwacht?" vroeg hij; de aanblik van haar verwarring maakte de vermoedens, die haar elegant toilet en Lucia's gedrag in hem hadden opgewekt, tot zekerheid.

Men had het hoofd der gevierde hofdame nooit met romantische sprookjes opgevuld, zij koesterde dus geen vrees, dat de ketting om haar hals eenige overeenkomst met Merlins tooverketen hebben kon, en antwoordde zoo kalm alsof zij waarheid sprak: »wien ik verwachtte? wel niemand; heeft Lucia u niet gezegd, dat ik alleen wilde zijn?"

»Zij heeft mij gezegd, dat uw toilet niet tot het ontvangen van bezoek geschikt was; daar ik evenwel zie, hoe volkomen gekleed gij zijt, vermoed ik dat het alleen mijn bezoek was, waarvoor gij niet gereed waart."

Silvia schudde met bevallige coquetterie haar golvende haren. »En dát noemt gij gereed zijn?" riep zij, »let eens op hoe wild ik er uitzie; ik was bang, dat ge van mij schrikken zoudt." Zij had haar gewone meesterschap over stem en gebaren herkregen, en na de eerste teleurstelling, dat zij Edward in plaats van den verwachten Nivelde, wien haar blijde beweging gold, had moeten zien, speelde zij haar rol met volkomen ongedwongenheid. »Welk een wonderlijke melancholicus zijt gij toch," vervolgde zij, »ik geloof waarlijk dat ge weer allerlei kwaads denkt; ge zet

zulk een donker gezicht als wist ge nog niet, dat jonge dames nooit graag met hangende haren als een treurwilg verrast worden."

Edward antwoordde niet, maar wees op de prachtige bloemen en vroeg: »van wien hebt gij die ten geschenke ontvangen?"

Silvia kleurde een weinig, maar zij hernam bedaard: »waarom moeten die juist een geschenk zijn? kan ik zelf geen bloemen hebben uitgezocht?"

»Neen Silvia, want zij hooren bij den ruiker, die daar ginds staat," hij wees op een nabijstaand bloemtafeltje, »en gij zult uw bouquetten zeker niet koopen met briefjes er aan gebonden."

Zelfs de kalmte der Italiaansche was tegen dit op heeter daad betrapt worden niet bestand. Zij rukte haastig het verraderlijke briefje van zijn zijden lint en mompelde eenige onverstaanbare woorden.

»Mag ik weten van wien dit briefje is?"

Zijn toon maakte verdere uitvluchten onmogelijk; zij hernam dus kortaf: »als gij het dan weten wilt, van graaf Nivelde, hij was zoo vriendelijk mij deze bloemen te zenden."

»En gij hebt ze aangenomen, ofschoon gij de bedoelingen van den graaf kent, en ik u verzocht had geen geschenken van hem te ontvangen?"

»Lieve Edward, een onredelijk verzoek maakt op mij altijd alleen den indruk dat ik het niet zal volgen. Waarom zou ik mij van een genoegen berooven, en tegelijk een ander kwetsen, door zulke beleefdheden af te wijzen?"

»Omdat gij de gevoelens kent, die dergelijke beleefdheden ingeven."

»En wat kwaads steekt in die gevoelens?"

Hij zag haar scherp aan. »Silvia," zeide hij, »is het mogelijk dat gij om het armzalig genot van een bewondering, die iedere deerne met u deelen kan, de eervolle rechten eener vrouw zoudt willen opgeven? is het mogelijk dat gij inderdaad niet weten zoudt, hoe laag men haar stelt,

tot wie men, als verloofde van een ander, liefdesbetuigingen waagt te richten?"

Zijn scherpte scheen haar te hinderen. »Ik zie niet in, dat men als verloofde van alle recht, om ook nog in meer oogen bevallig te wezen, zou moeten afstand doen. Als gij dat verlangdet, hadt gij iemand als de jonkvrouw van Vredenborg moeten kiezen, ik denk niet dat haar charmes u veel reden tot ijverzucht zouden geven." Het was een in vergift gedoopte pijl dien, haar woorden afzonden, want zij had zeer goed ontdekt, dat het in Edwards hart dikwijls, ofschoon met nooit geuit verlangen, als een wensch was opgekomen, zijn schoone beminde iets van die eigenschappen te zien bezitten, die misschien een meer duurzaam levensgeluk verzekerden, dan de bekoorlijke Silvia ooit schenken zou, en de jonge man voelde den kwetsenden hoon, in dat gezegde besloten. De innemende vroolijkheid, waarmee zij een oogenblik later voortging: »foei, in plaats van u te verheugen, dat men uw bruidje nog wel elders beminnelijk vindt," wischte dien indruk niet uit. Hij voelde dat dit uur tot een beslissing leiden moest; haar schoonheid mocht hem niet ontwapenen, hij wilde zekerheid hebben. »Het moet tot een verklaring komen tusschen ons," zeide hij.

Silvia zag niet op; haar blanke vingers gingen voort met de bloemen in haar schoot te spelen. »Gij zeidet dat het tot een verklaring moest komen," zeide zij eindelijk; »hoewel ik u niet begrijp, heb ik u verstaan."

Hij haalde zwaar adem. »Ik zal trachten duidelijker te zijn. — Ik vrees dat gij mij nooit bemind hebt, Silvia."

Zij glimlachte; »wat nare gedachten! hoe kunt gij toch de dingen zoo ruw uitspreken?"

»Ach Silvia, het is grievender sommige dingen te moeten denken, dan de woorden kunnen zijn, die ze uitspreken; maar neem mijn woorden niet te streng, ik ben zoo teleurgesteld en ongelukkig, ik kan ze niet berekenen." Hij zweeg en ging dan op hartstochtelijker toon voort: »gij zijt

zoo schoon, zoo bekoorlijk" — zij maakte de goedkeurende beweging eener vorstin, die aan deze hulde harer onderdanen gewoon is, maar hun vergunning geeft ze nog eens te herhalen —' »ik heb u aangebeden, en toch moet ik gelooven dat het veel, veel beter geweest ware, indien wij elkander nooit gezien hadden." Zij wilde oprijzen, hij hield haar tegen. »Silvia," smeekte hij, »zeg mij een enkel woord, zeg mij dat mijn vreeselijk vermoeden geen grond heeft, dat gij mij liefhebt, dat ik niet bedrogen ben;" met verterenden angst richtte hij zijn blik op het schoone gelaat, waarin zich niets bewoog dan de heldere oogen, die verwonderd naar hem werden opgeslagen. Er was meer vuur in hem dan Silvia gedacht had, en een paar seconden overlegde zij, of er misschien niet ondanks het afnemen der hofgunst, die voor hem eerst zoo rijkelijk vloeide, iets van hem te maken zou zijn, doch de kans was te onzeker. De steen, die bij wrijving vuur geeft, verspreidt nog geen warmte, en zij antwoordde onverschillig: »ik begrijp u niet, van bedrog kan natuurlijk geen sprake zijn. Weet gij nog niet" — zij lachte helder en zag hem schalks aan — »dat ik wel andere wapens heb om mij van u meester te maken?"

Hij kon niet antwoorden; iedere toon dier zilveren stem was een wanklank voor hem, want het riep hem de herinnering aan den balavond, waarop hij Silvia voor 't eerst gezien had, in het geheugen terug, en tegelijk rezen al de schoone droomen uit die dagen weder op en riepen het gevoel wakker, hoezeer hij sedert die tijden veranderd was, en hoe haar onveranderd wezen slechts een teeken was dat zij nooit in zijn voelen en denken gedeeld had. Met somberen ernst bleef hij eindelijk voor haar staan en vroeg: »gij weet dat ik bij de landvoogdes geweest ben?"

Zij knikte toestemmend.

»En gij weet ook hoe ontevreden men met mij is?"

»Nog beter dan gij," sprak het in haar binnenste, maar zij antwoordde als meewarig: »en dat heeft u zóó ontstemd;

het spijt mij waarlijk voor u, maar de landvoogdes zal u wel weer in gunst aannemen."

»Indien zij dat echter niet deed, zou het invloed op uw gevoelen hebben?"

Silvia trok de wenkbrauwen saam en plooide ongeduldig haar lippen.

»Hoe kan ik weten, of gebeurtenissen die niet gebeurd zijn, als zij gebeurden, invloed op mij zouden hebben?"

Hij zag haar vorschend aan. »Gij hadt gehoopt dat ik aanzien en gezag zou verwerven, zoudt gij ook aan den onaanzienlijken vreemdeling uw hand willen reiken?"

»Gij kondt mij even goed vragen, of ik, als de hemel instort, alleen naar u en niet naar Nivelde kijken zal; dat zijn immers onmogelijkheden."

»Neen Silvia, dat zijn feiten; aan Margareta's hof kan ik niet blijven." Zij had terwijl hij sprak de witte roos, waarmee zij speelde, door een krans van viooltjes omgeven en hield die op een afstand om het effect er van te zien; bij zijn laatste beslissende woorden zag zij echter op, legde de bloemen neer en sprak even bepaald: »gij begrijpt dat ik mijn gebiedster niet verlaat."

»Ook niet, wanneer gij ziet dat die gebiedster onrecht heeft, en ik u zeg dat mijn eer een breuk met haar vorderde? zult gij ook dán onvoorwaardelijk aan haar hangen, die gij niet bemint, maar die u rijk en aanzienlijk maken kan? O Silvia, kunt gij nergens gelukkig zijn dan hier? Ik weet dat teleurstelling en strijd thans meer mijn deel zullen worden dan toen ik in deze schitterende kringen gedachteloos voortleefde; dat het lot, hetwelk ik u kan aanbieden, niet enkel glans hebben zal; maar geloof mij, het zal u geen der ontberingen, geen smart, die gij mogelijk vreest, opleggen. Denkt gij, dat ik u zou willen vragen mijn bestaan met mij te deelen, wanneer ik dacht, dat het u ongelukkig zou maken? Ik zweer u, gij zult niets missen, niets dan den glans van dit hof, waar wij beiden toch slechts de vergulde ketens eener drukkende

dienstbaarheid zouden dragen; kunt gij u met dit offer verzoenen? o, zeg mij, dat gij het kunt!"

Zijn woorden klonken haar zóó onverstandig, dat zij moeite had niet luid te lachen, maar zij begreep dat aan deze ontijdige opwelling van vroolijkheid niet voldaan mocht worden; zij wilde niet, dat van haar kant eene scheiding werd uitgelokt. Zonder een spoor van innigheid, maar toch ernstig hernam zij: »ik gaf u mijn woord, maar ik kan niet gelooven, dat, wat ook uw plannen zijn, zij u ooit van de landvoogdes, ons beider weldoenster, zullen verwijderen; zulk een ondank kan ik niet van u verwachten, en nog minder dat gij verlangen zoudt mij er in te zien deelen."

Het was weer de behendige manier van ontduiking aller rechtstreeksche vragen, die hij in haar gewoon was, maar ditmaal zou zij hem een beslissend antwoord geven. »Silvia," zeide hij, »wat ik aan de landvoogdes verschuldigd ben, weet ik; zij heeft mij vriendschap bewezen, en ik wil niet vragen welk doel zij daarbij had; maar ik weet ook, wat ik mij zelf verschuldigd ben. Ik kan geen werktuig zijn voor daden, die ik veracht. Gij zegt niet te willen gelooven, dat mijn weg zich van den haren scheiden kon; laat het mij dan nog eens duidelijk herhalen: beider wegen kunt gij niet bewandelen, welken weg wilt gij dus gaan? wilt gij mij volgen?"

Zij sloeg de schoone oogen naar hem op om te zien of zijn gelaat met zijn woorden overeenstemde, en zeide toen op haar kalmen, helderen toon: »neen."

»Gij wilt dus dat wij gescheiden zijn?"

»Ik kan mijn meesteres niet verlaten."

Hij voelde, dat hier niets meer te zeggen viel. Als er ook maar het kleinste spoor van gemoedsbeweging in haar stem weerklonken had, zou hij zich nog hebben kunnen bedriegen, want het duurt lang eer de laatste vonk zelfs eener flauw brandende hoop wegsterft, doch haar koele, heldere tonen waren als zooveel stukken ijs, die uitdoovend

ook op de gloeiendste vlam moesten neervallen. Zij was op dit oogenblik zoo volkomen oprecht, dat zij elke nog zoo zwakke zelfbegoocheling verijdelde. Hij liet haar hand varen, hij had er geen recht meer op. »Als dit uw voornemen is, hebben wij elkaar niets meer te zeggen," sprak hij op doffen toon en wendde zich af. Aan de deur bleef hij staan, het was of hij iets wachtte, maar Silvia bewoog zich niet, zij had met hun betrekking volkomen afgedaan.

Nog éénen blik wierp Edward op haar terug. Moest dàt het einde wezen van al zijn schoone verwachtingen! Zooals zij daar lag met het teedere, kalme gelaat, met die half gesloten oogen vol kinderlijke zachtheid, was zij juist zoo lieflijk als toen hij haar voor 't eerst aanschouwde, maar hij zag nu door dat waas van onschuld heen op den bodem van haar hart, en een huivering maakte zich van hem meester. Hij kon dien aanblik niet verdragen, zooals die nog iedere illusie scheen te kunnen wakker roepen, eenmaal door hem gekoesterd, iedere illusie, — maar niet het geloof aan haar waarheid.

Silvia had haar doel bereikt, zij was vrij.

Met een zucht van verlichting rees zij op, en riep haar getrouwe. »Was Nivelde al hier?" vroeg zij haastig.

Lucia schudde, ijverig het toilet der gebiedster in orde schikkend, het hoofd. Zij had niet zonder reden overlegd, dat deze als echtgenoot van den rijken graaf Nivelde waarschijnlijk een veel mildere hand zou hebben, dan wanneer zij den in ongenade gevallen Melville huwde, en de zekerheid, dat dit gevaar nu voorbij was, stemde haar zoo opgeruimd als iemand dat zijn kon, die door de natuur uitgezocht scheen om nooit vroolijk te wezen. »Hoe goed is alles gegaan," fluisterde zij, »het kon niet beter."

Silvia glimlachte, er was geen enkele gedachte aan den jongen man dien zij bedrogen had, die een wolk over dat effen voorhoofd bracht. »Ik hoop dat Nivelde nu maar niet talmt," zeide zij achteloos.

»O, dat zal hij zeker niet, Signora zal wél gelukkig zijn. Zij verovert ieder."

Silvia staarde zwijgend in den spiegel, en iets als een zucht kwam over haar lippen. Zij dacht niet aan Nivelde, den man dien zij in 't vervolg lokken wilde; niet aan Edward wiens bewondering zij wegwerpen kon, nu die haar alle te verwachten diensten bewezen had; zij dacht bij dat gezegde aan den somberen vreemdeling, dien al haar schoonheid niet had kunnen veroveren. Haar hand was gewoon de menschen als was te vinden, in hetwelk zij haar eigen beeltenis drukte, hier had zij het metaal gevonden, waarop die zwakke hand geen indruk maken, waaraan zij alleen zich zelf wonden kon, en misschien was het ook de pijn eener verborgen wond, waarvan die zucht getuigde. »Hij was een man," fluisterde zij, »ik wilde dat hij mij had liefgehad."

De natuur schiep Silvia niet tot hartstocht, zij had een kouden, berekenenden aard in die bekoorlijke vormen gelegd, doch vóór de lippen weer in de taal eener helaas maar al te goed bestudeerde rol gingen spreken, prevelde zij nog eens half verlangend: »ik zou dan geen rol meer te spelen hebben!"

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL.

